

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Sammanfattning

Utbildningsutskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med förslag till anslag m.m. för budgetåret 2013 samt motioner som rör statens budget för 2013. Vidare behandlas också regeringens skrivelse 2011/12:170 Riksrevisionens rapport om att styra självständiga lärosäten samt två följdmotioner som har väckts med anledning av skrivelsen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker samtliga motioner. Det innebär att utskottet ställer sig bakom att 57 137 199 000 kronor anvisas till 104 anslag inom utgiftsområdet. Utskottet föreslår därtill att riksdagen lägger skrivelse 2011/12:170 till handlingarna.

Utskottet behandlar resultatredovisningen i budgetpropositionen med fokus på form och struktur och gör ett antal iakttagelser som regeringen har att beakta i sitt fortsatta arbete.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att verksamheten vid Högskolan på Gotland inordnas i Uppsala universitet den 1 juli 2013, vilket innebär en ändring i bilagan till högskolelagen (1992:1434). Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Regeringen föreslår vidare att bestämmelser om högskoleutbildning under kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap ska utgå ur högskolelagen (1992:1434), lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall, diskrimineringslagen (2008:567) och bibliotekslagen (1996:1596). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2013.

Verksamhet som i dag bedrivs vid Högskoleverket eller Verket för Högskoleservice kommer att föras till Universitetskanslersämbetet eller Universitets- och högskolerådet i enlighet med vad som har presenterats i proposition 2011/12:133 Nya myndigheter inom utbildningsområdet m.m. och direktiven om inrättandet av de båda nya myndigheterna. Mot den bakgrunden föreslår regeringen konsekvensändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), skollagen (2010:800) och lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material. Ändringarna i dessa lagar föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

När det gäller barn- och ungdomsutbildning föreslår regeringen flera insatser. Regeringen föreslår att 187 miljoner kronor avsätts under 2013 för en reform om karriärutveckling för lärare. Den särskilda satsningen på en informationskampanj om lärar- och förskolläraryrkena m.m. föreslås fortsätta med en ökning av statsbidraget med 5 miljoner kronor per år t.o.m. 2015. För satsningen på förstärkt elevhälsa föreslår regeringen att 56 miljoner kronor tillförs 2013. Totalt beräknas 650 miljoner kronor avsättas för uppdraget som pågår under perioden 2012–2015. Regeringen avsätter även 75 miljoner kronor under 2013 för Skolverkets arbete med att legitimera förskollärare och lärare. Satsningen med det s.k. Teknicsprånget förlängs med ett år med en ökning av statsbidraget med 30 miljoner kronor för 2013. Ett riktat statsbidrag om sammanlagt 108,5 miljoner för perioden 2013–2016 avses införas för att stimulera kommunerna att i ökad omfattning erbjuda omsorg på kvällar, nätter och helger. För detta ändamål avsätts 15,5 miljoner kronor 2013.

Regeringen föreslår vidare en utökad satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) med 395 miljoner kronor så att verksamheten kan utökas med ca 7 900 årsplatser 2013. Regeringen föreslår också att 160 miljoner kronor avsätts till statsbidraget för lärlingsutbildning för vuxna (lärlingsvux), vilket motsvarar ca 2 000 nya årsplatser. För satsningen på kommunal vuxenutbildning för arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år föreslår regeringen att 37,5 miljoner kronor avsätts för ändamålet, vilket motsvarar ca 1 500 årsplatser. För att tillfälligt kunna öka antalet årsplatser på yrkeshögskolan med ca 1 500 föreslår regeringen en satsning på yrkeshögskolan med 90 miljoner kronor 2013.

När det gäller universitet och högskolor föreslår regeringen att ytterligare 400 miljoner kronor avsätts fr.o.m. 2013 för höjda ersättningsbelopp för humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Regeringen föreslår att satsningen finansieras genom att 440 miljoner kronor dras in från lärosätenas grundutbildningsanslag för studenter som inte är aktiva. Vidare föreslås att 95 miljoner kronor fördelas till lärosäten med utbildningar som har getts omdömet mycket hög kvalitet i Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar. Det föreslås att 75 miljoner kronor avsätts för att stödja frivilliga sammanslagningar av lärosäten 2013. Vidare föreslår regeringen att universitet och högskolor tillförs 300 miljoner kronor årligen under perioden 2013–2015 för att möta en fortsatt stor efterfrågan på högskoleutbildning. I praktiken innebär detta att vissa universitet och högskolor får behålla medel som annars skulle ha dragits in för att finansiera en utbyggnad av läkar-, tandläkar- och civilingenjörsutbildningar.

I propositionen föreslår regeringen att den ska bemyndigas att besluta om kapitaltillskott på högst 2,5 miljoner kronor till holdingbolag knutna till Örebro universitet och Mittuniversitetet, om kapitaltillskott på högst 400 miljoner kronor till European Spallation Source ESS AB och om kapitaltillskott på högst 12 miljoner kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor för att bygga upp idébanker.

De statliga anslagen för forskning föreslås öka med 1,7 miljarder kronor för 2013. En successiv ökning av anslagen till forskning åren därefter fram t.o.m. 2016 innebär att forskningsanslagen ökar med 4 miljarder kronor.

I betänkandet finns fem reservationer (S, MP). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet redovisar respektive partis budgetalternativ i var sitt särskilt yttrande. I bilaga 2 ges en översikt över regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för 2013 inom utgiftsområde 16.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	7
Redogörelse för ärendet	12
Ärendet och dess beredning	12
Propositionens huvudsakliga innehåll	13
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	13
Utskottets överväganden	14
1 Lagförslagen	14
2 Kapitaltillskott till holdingbolag	16
3 Utbildningsmål	17
4 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning	20
5 Barn- och ungdomsutbildning	23
Inledning	23
Resultat	25
Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning	34
1:1 Statens skolverk	35
1:2 Statens skolinspektion	37
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	38
1:4 Sameskolstyrelsen	39
Propositionen	39
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	41
1:6 Särskilda insatser inom skolområdet	56
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	57
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	60
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	61
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	63
1:11 Bidrag till vissa studier	66
Förslag till nytt anslag i motioner	66
6 Vuxenutbildning	67
Inledning	67
Resultat	69
Anslag och bemyndiganden gällande vuxenutbildning	72
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	72
1:13 Utveckling av vuxenutbildning m.m.	74
1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning	75
1:15 Särskilt utbildningsstöd	79
7 Universitet och högskolor	80
Inledning	80
Resultat	81
Anslag m.m. gällande universitet och högskolor	84
2:1 Universitetskanslersämbetet	85
2:2 Universitets- och högskolerådet	89
Anslag för grundutbildning vid universitet och högskolor	91
Anslag för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor	98

2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	101
2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	102
2:71 Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.	108
2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	110
Förslag till nya anslag i motioner	112
Samgående mellan Uppsala universitet och Högskolan på Gotland	113
8 Forskning	114
Inledning	114
Resultat	115
Anslag och bemyndiganden gällande forskning	117
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	118
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	120
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	120
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	121
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	123
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	123
3:7 Institutet för rymdfysik	124
3:8 Kungl. biblioteket	124
3:9 Polarforskningssekreteriatet	125
3:10 Sunet	126
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	126
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	127
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	127
Förslag till nytt anslag i en motion	129
9 Gemensamma ändamål	130
Inledning	130
Resultat	130
Anslag och bemyndiganden för gemensamma ändamål	131
4:1 Internationella program m.m.	131
4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer	132
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	133
4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning	133
10 Utskottets sammanfattande ställningstagande till förslagen för budgetåret 2013	136
11 Skrivelse 2011/12:170 Riksrevisionens rapport om att styra självständiga lärosäten	137
Reservationer	142
1. Utbildningspolitiska mål, punkt 2 (S)	142
2. Forskningsanknytning i högre utbildning, punkt 4 (S)	143
3. Översyn av det svenska högskolelandskapet, punkt 5 (S)	144
4. Fördelning av forskningsresurser, punkt 6 (MP)	145
5. Nytt kvalitetsutvärderingssystem för högre utbildning, punkt 7 (S, MP)	146
Särskilda yttranden	147
1. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (S)	147
2. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (MP)	152
3. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (SD)	154
4. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (V)	158

<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	162
Proposition 2012/13:1	162
Skrivelse 2011/12:170	163
Följdmotioner med anledning av skrivelse 2011/12:170	164
Motion väckt med anledning av proposition 2012/13:30	164
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	164
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och oppositionspartiernas anslagsförslag	172
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets anslagsförslag	178
<i>Bilaga 4</i>	
Regeringens lagförslag	182
Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	182
Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	183
Förslag till lag om ändring i lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material	184
Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)	186
Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall	189
Förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596)	190
Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)	191
<i>Bilaga 5</i>	
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16	192

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagförslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
2. lag om ändring i skollagen (2010:800),
3. lag om ändring i lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material,
4. lag om ändring i högskolelagen (1992:1434),
5. lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall,
6. lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596),
7. lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567). Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkterna 1–7.

2. Utbildningspolitiska mål

Riksdagen avslår motionerna

- 2012/13:Ub465 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 3,
 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 5,
 2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 3 och
 2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 1 (S)

3. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16

a)

Riksdagen anvisar anslagen för 2013 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt utskottets förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 21 och avslår motionerna

- 2012/13:Fi303 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 19 och 35,
 2012/13:Sf362 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) yrkande 4,
 2012/13:So486 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 6,
 2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2,
 2012/13:Ub212 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1,
 2012/13:Ub233 av Désirée Liljevall (S) yrkande 1,
 2012/13:Ub236 av Eva Sonidsson och Ingemar Nilsson (båda S),
 2012/13:Ub239 av Robert Halef (KD),
 2012/13:Ub253 av Peter Persson m.fl. (S),
 2012/13:Ub255 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 1 och 3,
 2012/13:Ub256 av Rossana Dinamarca m.fl. (V),
 2012/13:Ub279 av Elin Lundgren och Per Svedberg (båda S),
 2012/13:Ub283 av Mattias Jonsson (S),
 2012/13:Ub284 av Carin Runeson och Roza Güclü Hedin (båda S),

2012/13:Ub322 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (båda SD),
2012/13:Ub335 av Staffan Anger (M),
2012/13:Ub351 av Monica Green m.fl. (S),
2012/13:Ub352 av Monica Green (S),
2012/13:Ub365 av Peter Johnsson (S) yrkandena 1 och 3,
2012/13:Ub370 av Ingemar Nilsson m.fl. (S),
2012/13:Ub384 av Jabar Amin och Mehmet Kaplan (båda MP),
2012/13:Ub386 av Peter Rådberg m.fl. (MP),
2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 3–6,
2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. (SD),
2012/13:Ub394 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkande 1,
2012/13:Ub417 av Suzanne Svensson m.fl. (S),
2012/13:Ub426 av Richard Jomshof och Per Ramhorn (båda SD),
2012/13:Ub439 av Adnan Dibrani m.fl. (S),
2012/13:Ub458 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkandena 1–3,
2012/13:Ub465 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4–6 och 11–13,
2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2,
2012/13:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,
2012/13:Ub475 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V),
2012/13:Ub485 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2,
2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 2 och 4,
2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 3 och 5–7,
2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4 och 5,
2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1,
2012/13:Ub502 av Kerstin Lundgren (C),
2012/13:Ub509 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 4,
2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3,
2012/13:A264 av Berit Högman m.fl. (S) yrkande 8,
2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 2, 5, 6, 9, 11 och 12,
2012/13:A395 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 7 och
2012/13:A396 av Esabelle Dingizian m.fl. (MP) yrkandena 4 och 5.

b)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 2 500 000 kronor till holdingbolag knutna till Örebro universitet och Mittuniversitetet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 8.

c)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden med-

för behov av framtida anslag på högst 440 700 000 kronor 2014–2016. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 9.

d)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2014. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 10.

e)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 407 000 000 kronor 2014 och 2015. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 11.

f)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2014–2019. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 12.

g)

Riksdagen godkänner att Högskolan på Gotland ska inordnas i Uppsala universitet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 13.

h)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 560 000 000 kronor 2014–2018. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 14.

i)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 400 000 000 kronor till European Spallation Source ESS AB. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 15.

j)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 055 000 000 kronor 2014–2018. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 16.

k)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 159 000 000 kronor 2014–2023. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 17.

l)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2014–2022. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 18.

m)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål besluta om kapitaltillskott på högst 12 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 19.

n)

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 4:1 Internationella program m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2014–2016. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 punkt 20.

4. Forskningsanknytning i högre utbildning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub1 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 2 (S)

5. Översyn av det svenska högskolelandskapet

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub1 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9 och

2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 3 (S)

6. Fördelning av forskningsresurser

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 3.

*Reservation 4 (MP)***7. Nytt kvalitetsutvärderingssystem för högre utbildning**

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 4.

*Reservation 5 (S, MP)***8. Skrivelse 2011/12:170**

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:170 till handlingarna.

Stockholm den 29 november 2012

På utbildningsutskottets vägnar

Ibrahim Baylan

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ibrahim Baylan (S)¹, Betty Malmberg (M), Louise Malmström (S)², Jan Ericson (M), Thomas Strand (S)³, Camilla Waltersson Grönvall (M), Caroline Helmersson Olsson (S)⁴, Håkan Bergman (S)⁵, Ulrika Carlsson i Skövde (C), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP)⁶, Yvonne Andersson (KD), Björn Söder (SD)⁷, Rossana Dinamarca (V)⁸, Adnan Dibrani (S)⁹, Björn Samuelson (M) och Stefan Käll (FP).

¹⁻⁹ Avstår från ställningstagande under punkt 3.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas proposition 2012/13:1 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med förslag till anslag m.m. för budgetåret 2013 och skrivelse 2011/12:170 Riksrevisionens rapport om att styra självständiga lärosäten. Utskottet behandlar även motioner från den allmänna motionstiden 2012 som gäller anslagen eller som bedöms ha anslagseffekt budgetåret 2013 och följdmotioner som har väckts med anledning av skrivelsen. Utskottet behandlar därutöver ett motionsyrkande som har väckts med anledning av proposition 2012/13:30 Forskning och innovation.

Regeringen föreslår 104 anslag inom utgiftsområdet. Det innebär att ca 21 procent av de 484 anslag som regeringen föreslår inom statsbudgetens 27 utgiftsområden finns inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Riksdagen beslutade den 21 november 2012 om ramar för vart och ett av de 27 utgiftsområdena (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FiU1, rskr. 2012/13:37). I och med detta beslut har ramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning lagts fast till 57 137 199 000 kronor. I riksdagens behandling av utgiftsområdet för 2013 får detta belopp inte överskridas. I detta betänkande tar utskottet ställning till hur anslagen inom utgiftsområde 16 ska fördelas inom den ram som riksdagen har fastställt. Samtliga anslag inom utgiftsområdet fastställs i enlighet med 5 kap. 12 § riksdagsordningen genom *ett* beslut.

Utbildningsutskottet beslutade i februari 2012 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder, utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning. Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. I bilaga 5 i betänkandet redovisas gruppens iakttagelser om utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning samt en fördjupningsstudie om lärarutbildningen.

Betänkandet disponeras så att inledningsvis behandlas de lagförslag som läggs fram i propositionen (avsnitt 1) och ett bemyndigande om kapitaltillskott till holdingbolag (avsnitt 2). Därefter behandlas frågan om utbildningsmål (avsnitt 3) och uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning (avsnitt 4). Budgetpropositionens förslag om anslag m.m. samt motionerna tas sedan upp i följande avsnitt:

- 5 Barn- och ungdomsutbildning
- 6 Vuxenutbildning
- 7 Universitet och högskolor
- 8 Forskning

– 9 Gemensamma ändamål

– 10 Utskottets sammanfattande bedömning av förslagen för budgetåret 2013

Utskottets förslag – som överensstämmer med regeringens förslag – till beslut om anslag för 2013 under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 3. En översikt av regeringens förslag till anslag och oppositionspartiernas avvikelser i förhållande till regeringens förslag finns i bilaga 2.

I avsnitt 11 behandlas skrivelse 2011/12:170 Riksrevisionens rapport om att styra självständiga lärosäten.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Vidare föreslås bl.a. ett antal bemyndiganden för olika anslag. Regeringen föreslår också att riksdagen ska anta ett antal lagförslag. Regeringens förslag till beslut framgår av betänkandets bilaga 1.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport Att styra självständiga lärosäten (RiR 2012:4). Regeringen redovisar vidtagna och planerade åtgärder och anser därmed att frågan är slutbehandlad.

Utskottets överväganden

1 Lagförslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), lag om ändring i skollagen (2010:800) och lag om ändring i lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material. Ändringarna är föranledda av att nya myndigheter inrättas inom högskolesektorn.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434), lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildningar i vissa fall, lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596) och lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567). Ändringarna är föranledda av att det inte längre finns några högskolor med kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap eller behov av dem. Enligt regeringen bör författningar inte tyngas av bestämmelser som inte längre behövs. Vidare behöver en konsekvensändring göras i bilagan till högskolelagen på så sätt att Högskolan på Gotland utgår eftersom det föreslås att Högskolan på Gotland inordnas i Uppsala universitet.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Ändringar med anledning av att nya myndigheter inrättas

Verksamhet som i dag bedrivs vid Högskoleverket eller Verket för Högskoleservice kommer att föras till Universitetskanslersämbetet eller Universitets- och högskolerådet i enlighet med vad som har presenterats i propositionen Nya myndigheter inom utbildningsområdet m.m. (prop. 2011/12:133, bet. 2011/12:UbU22, rskr. 2011/12:278) och direktiven om inrättandet av de båda nya myndigheterna. Mot den bakgrunden föreslår regeringen konsekvensändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), skollagen (2010:800) och lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material.

I sina skäl för förslaget framhåller regeringen att sekretess som enligt 23 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen gäller hos Verket för högskoleservice i verksamhet som avser biträde vid antagning av studenter i stället bör gälla hos Universitets- och högskolerådet. Dessutom bör handläggningen av behörighetsbevis som i dag utförs av Högskoleverket enligt punkt 5 i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i skollagen över-

tas av Universitets- och högskolerådet. Vidare bör Högskoleverkets skyldighet enligt punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen om pliktexemplar av elektroniskt material att lämna pliktexemplar för elektroniskt material som publiceras efter den 31 mars 2013 fullgöras av Universitetskanslersämbetet.

Ändringarna i nämnda lagar föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

För regeringens lagförslag, se bilaga 4.

Kommunal högskoleutbildning

Regeringen föreslår att bestämmelser om högskoleutbildning under kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap ska utgå ur högskolelagen (1992:1434), lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall, diskrimineringslagen (2008:567) och bibliotekslagen (1996:1596).

Regeringen anger i propositionen som skäl för sitt förslag bl.a. följande. Det finns inte längre några högskolor med kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap. Kommunernas och landstingens behov av att engagera sig i högre utbildning och forskning kan tillgodoses på andra sätt än genom att de själva anordnar högskoleutbildning. Detta sker i dag genom bl.a. samverkan mellan kommuner, landsting samt universitet och högskolor. Mot den bakgrunden finns det enligt regeringen inte längre något behov av bestämmelser om kommuners och landstings högskoleutbildning. Författningar bör inte tyngas av bestämmelser som inte längre behövs. Regeringen föreslår därför att högskolelagens bestämmelser om högskoleutbildning som anordnas av kommun eller landsting ska upphävas. Det innebär att kommunernas och landstingens möjlighet att anordna högskoleutbildning upphör. Till följd av denna förändring föreslås att även bestämmelserna om uppdragsutbildning i anslutning till kommunal högskoleutbildning ska utgå ur lagen om uppdragsutbildning i vissa fall. Vidare föreslås att hänvisningen till högskolor med kommunalt och landstingskommunalt huvudmannaskap ska utgå ur diskrimineringslagen samt att det inte längre ska anges i bibliotekslagen att landstingen ansvarar för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2013.

För regeringens lagförslag, se bilaga 4.

Samgående mellan Uppsala universitet och Högskolan på Gotland

Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen godkänner att verksamheten vid Högskolan på Gotland inordnas i Uppsala universitet den 1 juli 2013. Samgåendet behandlas närmare i avsnitt 7 Universitet och högskolor (se s. 113). I en bilaga till högskolelagen (1992:1434) anges de universitet och högskolor med statlig huvudman som får utfärda en gemensam examen. I bilagan anges bl.a. Högskolan på Gotland. Eftersom det föreslås att Högskolan på Gotland inordnas i Uppsala universitet behöver en konsekvensändring göras i bilagan till högskolelagen på så sätt att Högskolan på Gotland utgår.

Lagändringen i fråga om bilagan föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.
För regeringens lagförslag, se bilaga 4.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), lag om ändring i skollagen (2010:800), lag om ändring i lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material, lag om ändring i högskolelagen (1992:1434), lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildningar i vissa fall, lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596) och lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567).

2 Kapitaltillskott till holdingbolag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 2 500 000 kronor till holdingbolag knutna till Örebro universitet och Mittuniversitetet.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att den ska bemyndigas att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 2 500 000 kronor till holdingbolag knutna till Örebro universitet och Mittuniversitetet.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag följande. I forskningspropositionen *Forskning för ett bättre liv* (prop. 2004/05:80) bedömde regeringen att universitetens och högskolornas holdingbolag skulle ses över och stärkas. Samtidigt presenterades ett resurstillskott om totalt 60 miljoner kronor för att stärka holdingbolagen genom att skjuta till kapital till dessa. Riksdagen beslutade efter förslag i budgetpropositionen för 2006 att 45 miljoner kronor skulle anvisas till anslaget 25:74 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för att användas för holdingbolag (prop. 2005/06:1 utg.omr. 16, bet. 2005/06:UbU1, rskr. 2005/06:103). Vidare beslutade riksdagen efter förslag i budgetpropositionen för 2007 att 15 miljoner kronor skulle anvisas till anslaget 25:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för att användas för samma ändamål (prop. 2006/07:1 utg.omr. 16, bet. 2006/07:UbU1, rskr. 2006/07:54). I den senaste forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) bedömde regeringen att vissa lärosäten borde ges möjlighet att genom kapitaltillskott förstärka de holdingbolag som är knutna till respektive lärosäte. Regeringen gör i den aktuella propositionen bedömningen att även Örebro universitet och Mittuniversitetet bör ges denna möjlighet. Kapitaltillskotten

avser regeringen att finansiera inom ramen för de 60 miljoner kronor som anvisades 2006 till anslaget 25:74 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* och 2007 till anslaget 25:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Utskottets ställningstagande

I propositionen framhåller regeringen att fler insatser bör göras för att öka nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap vid universitet och högskolor. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att holdingbolag har en viktig funktion när det gäller samverkan med det omgivande samhället genom nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap. Mot den bakgrunden tillstyrker utskottet regeringens förslag om bemyndigande.

3 Utbildningsmål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om utbildningspolitiska mål för grundskola, gymnasiekompetens och högre utbildning.

Jämför reservation 1 (S).

Propositionen

Propositionen innehåller inte något förslag till riksdagsbeslut i denna del. Av propositionen framgår vilka mål som finns inom utgiftsområdet. Målet för utgiftsområde 16 har godkänts av riksdagen (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98):

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet.

Inom utgiftsområdet finns fem verksamhetsområden: barn- och ungdomsutbildning, kommunernas vuxenutbildning, eftergymnasial yrkesutbildning, universitet och högskolor samt forskning. Det övergripande målet för utgiftsområdet som riksdagen beslutat gäller som mål för respektive verksamhetsområde. Under varje verksamhetsområde redovisas delmål och centrala indikatorer som regeringen har lagt fast och som ligger till grund för resultatredovisningen och bedömningen av målluppfyllelsen. Två av de centrala indikatorer som regeringen följer inom verksamhetsområdet barn- och ungdomsutbildning är andelen elever med behörighet till gymnasieskolans nationella program och andelen elever med slutbetyg inom tre år.

Utöver mål för utgiftsområdet och verksamhetsområdena finns mål för verksamheterna som fastställts i lagar och andra författningar. Vidare finns EU:s gemensamma utbildningsmål som fastställts inom ramen för Utbild-

ning 2020 (ett ramverk för EU:s utbildningssamarbete fram till 2020). Av de sex riktmärken som antagits för uppföljningen av arbetet hör två till de övergripande mål i EU 2020-strategin som redovisas i de årliga nationella reformprogrammen:

- andelen 18–24-åringar som inte har en fullföljd gymnasieutbildning och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent
- andelen personer i åldern 30–34 år med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till minst 40 procent.

Riktmärkena avser EU som helhet och inte enskilda medlemsländer. De nationella mål som regeringen har antagit för dessa riktmärken är att andelen unga vuxna utan fullföljd gymnasieutbildning ska vara mindre än 10 procent och att andelen med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till mellan 40 och 45 procent 2020. Svårigheterna med statistikjämförelser mellan länder i detta sammanhang beskrivs närmare i propositionen.

Motionerna

I Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 2 behandlas frågan om utbildningspolitiska mål för grundskola, gymnasiekompetens och högre utbildning.

Socialdemokraterna föreslår som utbildningspolitiskt mål att alla elever ska nå målen i grundskolan. Partiet vill till 2020 halvera andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att påbörja ett av gymnasieskolans nationella program, från nuvarande ca 12 procent till 6 procent. Även i Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub465 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 3 behandlas frågan om utbildningspolitiskt mål för grundskolan.

Partiet föreslår även att det ska införas ett mål om att alla före 25 års ålder ska inneha en fullständig gymnasieexamen. Till 2020 ska andelen unga mellan 18–24 år som inte har en gymnasieexamen eller som inte studerar på gymnasienivå minska från nuvarande 8 procent till 5 procent. Även i Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 5 behandlas frågan om utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens.

Partiet föreslår också att det ska införas ett mål om att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) till 2020. Det innebär enligt Socialdemokraterna en ökning från drygt 43 procent i dag till 50 procent. Det faktum att regeringens mål om andelen 30–34-åringar med eftergymnasial utbildning redan är uppnått visar, enligt Socialdemokraterna, tydligt att Sverige har alltför låga ambitioner för den högre utbildningen. Även i Socialdemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 3 behandlas frågan om ett högre mål för andelen unga med högre utbildning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att mål- och resultatstyrningen genomsyrar utbildningsområdet. Riksdagen har beslutat som mål för utgiftsområde 16 att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Därutöver har regeringen fastlagt mål för vart och ett av de fem verksamhetsområden som ingår i utgiftsområdet. För varje verksamhetsområde har regeringen även fastställt vilka centrala indikatorer som används för att följa måluppfyllelsen. Utskottet kan därmed noga följa utvecklingen och resultaten på olika nivåer inom utbildningssystemet.

Regeringen framhåller i propositionen att andelen elever som är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan är en viktig indikator på resultat och måluppfyllelse i skolan. Regeringen betonar vidare att det är viktigt att gymnasieungdomarna ges förutsättningar att nå målen för utbildningen inom utsatt tid och följer i detta syfte indikatorn andelen elever med slutbetyg inom tre år. Bedömningen av måluppfyllelsen inom yrkeshögskolan fokuserar på indikatorn andelen examinerade från yrkeshögskolan som är i arbete året efter avslutad utbildning, eftersom det övergripande syftet med yrkeshögskolan är att svara mot arbetsmarknadens behov av arbetskraft med eftergymnasial utbildning.

Inom ramen för EU:s utbildningssamarbete fastställs riktmärken för gemensamma mål. Regeringen har antagit nationella mål för två av EU:s riktmärken. De nationella målen överensstämmer med EU:s riktmärken. Utskottet kan konstatera att Sverige uppfyller dessa mål och ligger väl till i jämförelse med genomsnittet inom EU. De svenska nationella målen är enligt utskottets uppfattning väl avvägda.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) avstyrkte utskottet motionsyrkanden med motsvarande innebörd som de nu aktuella (bet. 2011/12:UbU1 s. 26–28 och 68–70). Utskottet motiverade sitt dåvarande ställningstagande bl.a. med att Sverige har goda möjligheter att uppnå en hög utbildningsnivå inom ramen för den beslutade politiken. Utbildningssystemets alla delar samverkar, och inte minst läggs grunden för en framgångsrik utbildning tidigt. Sedan början av förra mandatperioden har en rad reformer inom utbildningsområdet påbörjats och genomförts med ambitionen att öka förutsättningarna för ett förbättrat framtida utbildningsväsende. Utskottet beskriver närmare i sitt ställningstagande avseende anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* olika satsningar som regeringen nu gör på lärarnas kompetens, lärarlegitimationen och för att höja kunskapsnivån och öka måluppfyllelsen.

Utskottet står fast vid sitt tidigare ställningstagande och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub465 (S) yrkande 3, 2012/13:Ub494 (S) yrkande 5, 2012/13:Ub496 (S) yrkande 3 och 2012/13:Ub498 (S) yrkande 2.

4 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning

Inledning

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen och 4 kap. 18 § riksdagsordningen). I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2012 följde utbildningsutskottet upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder, utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning (bet. 2011/12:UbU1 och bet. 2011/12:UbU2). Uppföljningen genomfördes av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp.

Utbildningsutskottet beslutade i februari 2012 att följa upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2013. Regeringens beskrivning av politikens inriktning och budgetförslag i propositionen behandlas inte i detta sammanhang. Utskottet har särskilt följt upp regeringens redovisning av uppgifter av lärares behörighet och utbildning. Vidare har en fördjupningsstudie av vissa frågor som rör lärarutbildningen genomförts. I bilaga 5 i betänkandet redovisas den del av underlaget som avser uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser med anledning av regeringens resultatredovisning (inklusive lärares behörighet och utbildning) i kapitel 2. Fördjupningsstudien om lärarutbildningen redovisas i kapitel 3 (huvudsakliga resultat) och kapitel 4 (studiens tabeller med kommentarer).

Utskottet behandlar i detta avsnitt resultatredovisningen med fokus på form och struktur, t.ex. målstrukturen och redovisningen av indikatorer. Det innebär att utskottets diskussion i detta avsnitt inte avser innehållet i de uppnådda resultaten.

Resultatredovisning för 2011 i budgetpropositionen

I propositionen återges det mål för utgiftsområde 16 som riksdagen godkänt (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98):

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet.

Inom utgiftsområdet finns fem verksamhetsområden: barn- och ungdomsutbildning, kommunernas vuxenutbildning, eftergymnasial yrkesutbildning, universitet och högskolor samt forskning. Det övergripande målet för utgiftsområdet som riksdagen beslutat gäller som mål för respektive verksamhetsområde. Under varje verksamhetsområde redovisas delmål och centrala indikatorer som regeringen har lagt fast och som ligger till grund för resultatredovisningen och bedömningen av måluppfyllelsen. Enligt regeringen bör man bedöma måluppfyllelse för respektive verksamhetsområde och inte samlat för hela utgiftsområdet på grund av verksamhetsområdenas olika karaktär. En sammanställning över mål och indikatorer för utgiftsområdet redovisas i tabellform.

Utöver mål för utgiftsområdet och verksamhetsområdena finns mål för verksamheterna som fastställts i lagar och andra författningar. Vidare finns EU:s gemensamma utbildningsmål.

Resultatredovisningen för 2011 görs utifrån de fem verksamhetsområdena. För varje område presenteras indikatorer som belyser delar av målluppfyllelse och resultat som regeringen bedömer är centrala. Flertalet indikatorer jämförs med motsvarande resultat för föregående år.

Utskottets överväganden

Utskottet välkomnar Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) arbete med att se över mål- och resultatredovisningen med anledning av de iakttagelser som utskottet förde fram i förra årets budgetbetänkande (bet. 2011/12: UbU1). Utskottet noterar också med intresse det arbete med att utveckla resultatredovisningen som bedrivs inom Regeringskansliet med stöd av Ekonomistyrningsverket.

Enligt utskottets önskemål om en bättre överblick när det gäller målstrukturen och resultatuppföljningen för utgiftsområde 16 redovisas en sammanställning över mål för utgiftsområdet, mål för verksamhetsområdena och indikatorer i en tabell. Det övergripande målet för utgiftsområdet som riksdagen beslutat gäller som mål för respektive verksamhetsområde. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att tabellen ger en bra överblick över utgiftsområdet och en god förståelse för målstrukturen inom utgiftsområdet.

Utskottet välkomnar vidare regeringens precisering av vilka indikatorer som bedöms vara centrala för att följa målluppfyllelsen för varje verksamhetsområde. Regeringen har även för avsikt att ta fram en indikator som mäter sysselsättningen (arbete, studier etc.) efter avslutad gymnasieutbildning i gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Regeringen avser att återkomma i fråga om indikatorer när det gäller att följa utvecklingen av lärosätenas samverkan med det omgivande samhället och nyttiggörandet av forskningsresultat.

I samband med genomgången av regeringens indikatorer har utskottet även studerat vilka indikatorer som OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) publicerar i sina kvantitativa, jämförande studier inom utbildningsområdet (t.ex. Education at a Glance 2011 – OECD indicators) och vilka indikatorer som publiceras av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i den årliga rapport som jämför resultat- och resursindikatorer för grundskolan på kommunnivå (t.ex. Öppna jämförelser – Grundskola 2012). Utskottet konstaterar att SKL bl.a. redovisar en indikator för likvärdighet.

Utöver de indikatorer som är centrala för att följa målluppfyllelsen redovisas indikatorer som beskriver tillståndet eller utvecklingen inom utgiftsområdet. Det är enligt utskottets mening i grunden bra med en bred

resultatredovisning som ger en god helhetsbild av hur området utvecklas. Det förutsätter dock att de indikatorer som är centrala för att kunna följa måluppfyllelsen lyfts fram så tydligt som regeringen gör i sin redovisning.

Enligt regeringen bör man bedöma måluppfyllelse för respektive verksamhetsområde och inte samlat för hela utgiftsområdet på grund av verksamhetsområdenas olika karaktär. Utskottet har förståelse för att resultatredovisningen behöver anpassas efter de olika verksamhetsområdena inom utgiftsområdet. Det vore ändå önskvärt om regeringen i nästa års budgetproposition konsekvent redovisade sin bedömning av måluppfyllelsen för de olika verksamhetsområdena.

Redovisningen av statistik för de indikatorer som regeringen anser vara centrala för att följa måluppfyllelsen omfattar utvecklingen under en femårsperiod, i vissa fall en tioårsperiod. Det underlättar, menar utskottet, en uppföljning och bedömning av den långsiktiga resultatutvecklingen. Utskottet vill understryka vikten av statistik för längre perioder för att kunna se trender i utvecklingen inom utgiftsområdet.

Regeringen konstaterar i propositionen att verksamheterna inom utgiftsområde 16 har ett nära samband med verksamheter inom flera andra utgiftsområden, t.ex. utgiftsområdena 13, 15, 17 och 25. Vidare delas huvudmannaskapet mellan stat, kommun, landsting och enskilda huvudmän för vissa verksamheter. Utskottet inser att dessa komplexa förhållanden gör det svårt att urskilja vilka statliga insatser eller vilka anslag som har bidragit till att nå de resultat som redovisas men tycker ändå att det vore intressant att få ta del av regeringens analys av dessa förhållanden.

Utskottet värdesätter en fortsatt dialog om hur regeringens resultatredovisning till riksdagen kan förbättras ytterligare ur ändamåls- och läsbarhets-synpunkt och gör därför ovanstående iakttagelser inför det fortsatta utvecklingsarbetet med resultatredovisningen.

Lärares behörighet och utbildning

I propositionen framhåller regeringen att lärares behörighet är en viktig kvalitetsfaktor i samtliga verksamheter och att flera av åtgärderna inom utbildningsområdet berör detta område. Under verksamhetsområdet barn- och ungdomsutbildning redovisas indikatorer och övriga resultat om lärares kompetens och behörighet samlat i ett avsnitt. I avsnittet redovisas följande indikatorer: andel av personalen i förskola och fritidshem som har pedagogisk högskoleutbildning, andel av lärarna i obligatoriska skolformer samt förskoleklass som har pedagogisk högskoleexamen samt andel av lärarna i gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan som har pedagogisk högskoleexamen. Under verksamhetsområdet kommunernas vuxenutbildning redovisas andel av lärarna i kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och utbildning i svenskundervisning för vuxna som har högskoleexamen med pedagogisk inriktning.

I propositionen påpekas att det med anledning av reformer som är under genomförande inte kommer att vara möjligt att ha en indikator som avser behörighet som är jämförbar över tid de närmaste åren. Utvecklingsarbete pågår när det gäller lärarstatistik, och det är regeringens ambition att redovisa andelen legitimerade och behöriga lärare när legitimationssystemet införts fullt ut. Tills dessa uppgifter är tillgängliga kommer regeringen att redovisa lärarbehörighet enligt tidigare modell. Under en övergångsperiod kan man behöva använda båda sätten att redovisa.

Utskottet välkomnar denna särredovisning av lärares behörighet och utbildning och betonar vikten av att särskilt kunna följa utvecklingen i kommande års budgetpropositioner.

Inom ramen för fördjupningsstudien om lärarutbildningen har utskottet identifierat några områden där det vore värdefullt med kompletterande statistik och uppgifter. Sammantaget anser utskottet att följande uppgifter vore av intresse att kunna följa för att få en samlad bild av lärares behörighet och utbildning:

- andel legitimerade och behöriga lärare
- andel av undervisningen som bedrivs av förskollärare respektive lärare som är behöriga för skolformen, årskursen och ämnet
- antal sökande till och söktrycket på lärarutbildningen samt de antagnas medelbetyg
- antal lärare och lärarstudenter som deltar i internationellt utbyte
- antal citeringar i internationell jämförelse när det gäller utbildningsvetenskaplig forskning.

Vidare vore det enligt utskottet intressant att kunna följa utvecklingen när det gäller fortbildning av den pedagogiska personalen och kopplingen mellan aktuell praktisknära skolforskning och lärarutbildningen.

5 Barn- och ungdomsutbildning

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2013 inom området barn- och ungdomsutbildning (anslagen 1:1–1:11) och motioner. Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter behandlas anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning och motioner om förslag till nya anslag.

Ansvaret för en skola delas mellan riksdagen, regeringen, kommunen, myndigheterna på skolområdet samt den enskilda skolan. Riksdagen och regeringen anger mål och riktlinjer för arbetet i skolan. Dessa gäller för alla skolor i Sverige och ska garantera att utbildningen dels har hög kvalitet, dels är likvärdig i hela landet. Huvudmannen ansvarar för genomförandet av skolverksamheten inom de ramar som staten anger i skollagen, läroplaner och andra förordningar. Huvudmannen har stor frihet att avgöra

hur skolan ska organiseras för att de nationella målen ska uppnås. Kommunen ansvarar för att skolorna får de resurser och de förutsättningar som behövs för en likvärdig skola. Den ska även ta hand om uppföljning och utvärdering av skolan. Myndigheterna stöder arbetet med att öka kvaliteten och måluppfyllelsen i utbildningssystemets alla delar. I den enskilda skolan ska all personal bidra till att skolans mål uppfylls, även om huvudansvaret vilar på rektor och lärare.

Riksdagen har beslutat om en ny skollag (2010:800), som började tillämpas på barn- och ungdomsutbildning fr.o.m. den 1 juli 2011. Riksdagen har även beslutat om en ny gymnasiesärskola som innebär att bestämmelserna för gymnasiesärskolan i skollagen i stora delar anpassas till bestämmelserna för den reformerade gymnasieskolan. Huvuddelen av bestämmelserna ska tillämpas på utbildningar som påbörjas efter den 30 juni 2013.

I och med den nya skollagen har vissa ändringar gjorts av vad som ingår i skolväsendet. Skolväsendet omfattar nu även förskolan, som har blivit en egen skolform. Vidare ingår i skolväsendet, utöver vuxenutbildningen, skolformerna förskoleklass, grundskola, grundsärskola (som även omfattar inriktningen träningsskola), specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. De nya skolformerna grundsärskola och gymnasiesärskola har ersatt den tidigare skolformen särskola. Även fritidshemmet ingår i skolväsendet. Utanför skolväsendet bedrivs annan pedagogisk verksamhet i form av pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Begreppen förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har utmönstrats. I det här betänkandet kommer den nya skollagens verksamhetsindelning att ligga till grund för redovisningen. I de följande avsnitten redovisas främst resultat som avser 2011. För betyg, meritvärde och provresultat innebär det läsåret 2010/11. Uppgifter om barn, elever och personal avser läsåret 2011/12. Uppgifterna om kostnaden för de olika verksamhetsformerna 2011 bygger på preliminär statistik. Vid jämförelser av verksamhetskostnader över tid omräknas utgifter från löpande till fasta priser med hjälp av konsumentprisindex (KPI).

Målet för den svenska barn- och ungdomsutbildningen är att den ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att nå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt.

Indikatorer för måluppfyllelse

I budgetpropositionen för 2012 aviserade regeringen att måluppfyllelsen inom utgiftsområdet skulle följas per verksamhetsområde med hjälp av en rad indikatorer som kommer att följas över tid. Dessa indikatorer har där efter preciserats och redovisas nedan. De ger inte en heltäckande bild av respektive verksamhet men belyser delar av måluppfyllelse och resultat som regeringen bedömer är centrala. Följande indikatorer används för barn- och ungdomsutbildningen:

- deltagande i förskola, andelen barn 3–5 år inskrivna i förskola
- deltagande i förskoleklass, andelen 6-åringar inskrivna i förskoleklass
- resultat på nationella prov i grundskola och gymnasieskola
- andelen elever som uppnått målen i samtliga grundskolans ämnen i årskurs 9 och andelen nybörjare i gymnasieskolan som har fått slutbetyg efter tre år
- genomsnittligt meritvärde i årskurs 9 och genomsnittlig betygspoäng i gymnasieskolan
- andelen elever i årskurs 9 som uppnår behörighet till gymnasieskolans nationella program och andelen elever i gymnasieskolan som uppnår grundläggande högskolebehörighet efter tre år
- övergång från preparandutbildning och programinriktat individuellt val till nationella program på gymnasieskolan
- lärarbehörighet
- resultat i internationella studier i de fall någon ny studie presenterats sedan föregående års budgetproposition.

Resultat

Förskoleverksamhet

Andelen barn i åldern 3–5 år som är inskrivna i förskola har de senaste fem åren ökat med fyra procentenheter och uppgick hösten 2011 till knappt 94 procent. Andelen sexåringar som var inskrivna i förskolan var 1,4 procent 2011 liksom föregående år.

Antalet barn inskrivna i förskolan uppgick hösten 2011 till 472 200, vilket motsvarar 83 procent av gruppen 1–5-åringar. Det är en ökning med drygt 14 000 barn jämfört med 2010. Trots att fler barn gick i förskolan jämfört med året innan blev den genomsnittliga barngruppen inte större. Personaltätheten ökade något då det hösten 2011 fanns i genomsnitt 5,3 barn per årsarbetare och 16,8 barn per grupp, jämfört med 2010 då motsvarande var 5,4 barn per årsarbetare och 16,9 barn per grupp. Under de senaste fem åren har personaltätheten varierat mellan 5,1 och 5,4 barn per årsarbetare.

Antalet årsarbetare var ca 3 300 fler jämfört med 2010, vilket innebar att det fanns ca 88 900 årsarbetare hösten 2011. Förskollärarna var den vanligaste personalkategorin och utgjorde 49 procent av antalet årsarbetare, därefter kom barnskötarna som utgjorde 38 procent. Övriga grupper var bl.a. fritidspedagoger och lärare.

Könsfördelningen bland personalen i förskolan var ojämn då 96,5 procent var kvinnor och 3,5 procent män. De senaste fem åren har andelen män ökat från 2,8 procent, vilket innebär att ca 1 000 fler män arbetar i förskolan i dag jämfört med 2006.

Andelen anställda med pedagogisk högskoleutbildning var högre i kommunala förskolor, 56 procent, än i fristående, 43 procent.

Andelen barn i fristående skolor var 19 procent 2011. I storstäder och förortskommuner är det relativt sett vanligare med fristående förskolor; 32 procent av förskolebarnen i dessa kommungrupper gick i en fristående skola, medan motsvarande andel endast uppgick till 8 procent i kommungruppen varuproducerande kommuner.

Den totala kostnaden för förskolan beräknas uppgå till drygt 56,5 miljarder kronor 2011. Detta innebär en ökning med 3,2 procent jämfört med föregående år. Kostnadsökningen beror bl.a. på att det genomsnittliga antalet barn har ökat med 1,8 procent, men också att den genomsnittliga kostnaden per barn beräknas ha ökat med 1,4 procent till 122 300 kronor.

Annan pedagogisk verksamhet

I takt med att en allt större andel barn går i förskolan har andelen barn i pedagogisk omsorg minskat. Andelen barn i åldern 1–5 år av befolkningen som var inskriven i pedagogisk omsorg var 3,1 procent under 2011, en minskning med 0,3 procentenheter jämfört med 2010.

Hösten 2011 fanns totalt 439 öppna förskolor i riket, vilket var en minskning jämfört med 2010 då antalet var 457. Öppna förskolor erbjöds i 179 kommuner, vilket var något fler än 2010 då denna verksamhet erbjöds i 175 kommuner. Hösten 2011 fanns 593 öppna fritidsverksamheter, vilket var en minskning jämfört med 2010 då antalet var 617.

Hösten 2011 var 4 551 barn i åldern 1–12 år inskrivna i omsorg under s.k. obekvämt arbetstid. Motsvarande antal 2010 var 4 035 barn. Antalet kommuner som erbjöd sådan omsorg uppgick till 130, vilket var en ökning med 12 kommuner jämfört med 2010.

De totala kostnaderna för pedagogisk omsorg beräknas uppgå till knappt 2 miljarder kronor 2011. Detta innebär en minskning med 7,8 procent jämfört med föregående år (uttryckt i fasta priser). De lägre kostnaderna kan förklaras av att antalet barn i pedagogisk omsorg har minskat.

Förskoleklass

Andelen av landets sexåringar som var inskrivna i förskoleklass var 95,6 procent 2011, vilket var samma andel som för fem år sedan. De sexåringar som inte var inskrivna i förskoleklassen återfanns bl.a. i förskolan och i grundskolans årskurs 1.

Läsåret 2011/12 gick 103 900 elever i förskoleklass, vilket är det största antalet sedan början av 2000-talet. Nästan samtliga, 101 900, var elever som fyllde sex år under 2011. Av eleverna i förskoleklass gick 9,7 procent i en verksamhet med fristående huvudman.

I förskoleklasserna arbetade 11 730 personer 2011, vilket motsvarade 6 736 heltidstjänster. Motsvarande siffror för 2010 var 11 494 och 6 386. De största personalgrupperna var förskollärare (57,3 procent) och lärare (19,3 procent), utöver dessa fanns också fritidspedagoger och fritidsledare. Av de anställda var 94 procent kvinnor.

Den totala kostnaden för kommunala förskoleklasser beräknas ha uppgått till drygt 4,5 miljarder kronor under 2011, vilket var en minskning med 1,3 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per elev beräknas ha uppgått till 48 400 kronor, vilket var en minskning med 2,6 procent jämfört med 2010.

Grundskolan

Elevantalet i grundskolan vände uppåt och uppgick hösten 2011 till 888 700, vilket var en ökning med drygt 2 000 elever jämfört med föregående läsår. Andelen elever som går i fristående grundskolor har ökat successivt och uppgick hösten 2011 till 12,6 procent, vilket är en ökning med 0,8 procentenheter jämfört med föregående år. Hösten 2011 fanns det sammanlagt 4 616 grundskolor, varav 761 var fristående skolor. Jämfört med läsåret 2010/11 hade antalet kommunala skolor minskat med 30 stycken, medan det fanns 20 fler fristående skolor. Antalet elever per skola har varit ungefär detsamma de senaste fem åren i kommunala skolor. I fristående skolor har det genomsnittliga elevantalet ökat från 136 elever 2007/08 till 147 elever 2011/12.

För måluppfyllelsen inom grundskolan används indikatorn resultat på nationella prov. För grundskolan redovisas andelen elever som har nått kravnivån eller fått minst provbetyget Godkänt i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik i årskurs 3, 6 och 9. Nationella prov i årskurs 3 genomfördes första gången hösten 2010. När det gäller denna årskurs har andelen av de elever som genomfört har samtliga delprov och som har nått kravnivån på samtliga delprov i matematik ökat från 69,2 procent 2010 till 71,3 procent 2011. I svenska har däremot motsvarande andel minskat från 79,6 procent 2010 till 77,5 procent 2011 och i svenska som andraspråk från 56,5 procent 2010 till 53,5 procent 2011. Resultaten från 2011 visar att flickor når kravnivån i klart högre utsträckning än pojkar i svenska och svenska som andraspråk. Skillnaden är drygt tio procentenheter till flickornas fördel i bägge dessa ämnen. I matematik är skillnaden mellan flickor och pojkar marginell.

Nationella prov i årskurs 6 genomfördes första gången våren 2012, och resultaten från dem finns att tillgå först hösten 2012. Regeringen avser att kommande år redovisa dessa resultat – tillsammans med betygsresultat – som en indikator på måluppfyllelse i årskurs 6.

Andelen elever som fick minst provbetyget Godkänt i de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 9 har ökat jämfört med för fem år sedan. Läsåret 2010/11 uppgick denna andel till 97,3 procent i svenska och till 82,6 procent i svenska som andraspråk. Andelen som fick minst betyget Godkänt på det delprov som mäter läsförståelse var dock lägre och uppgick i svenska till 92 procent (90 procent av pojkarna och 94 procent av flickorna) och i svenska som andraspråk till 65,5 procent (67 procent av flickorna och 64 procent av pojkarna). I engelska ökade andelen elever som fick minst provbetyget Godkänt från 95,5 läs-

året 2005/06 till 96,7 procent läsåret 2010/11. I matematik minskade däremot motsvarande andel från 87,6 procent 2005/06 till 80,7 procent 2010/11.

När det gäller samtliga nationella prov i årskurs 9 i grundskolan är andelen elever som fått provbetyget Godkänt eller högre högst i svenska och engelska, ca 97 procent och lägst i matematik (81 procent) och kemi (84 procent). Flickor har bättre resultat i samtliga ämnen där det finns nationella prov utom i matematik.

För att kunna följa andelen elever som når de nationella målen för utbildningen används indikatorn betyg och meritvärden. Inledningsvis kommer måluppfyllelsen att följas enbart för elever som lämnar årskurs 9. Från och med läsåret 2012/13 införs betyg fr.o.m. årskurs 6, och det kommer framöver även att vara möjligt att följa måluppfyllelsen för elever som lämnar denna årskurs. Andelen elever som vårterminen 2011 uppnådde målen och fått minst betyget Godkänt i alla ämnen uppgick till 77,3 procent, vilket var den högsta andelen på tio år. Dock har förändringarna varit små de senaste åren. I nästan alla ämnen var det en högre andel elever som nådde målen jämfört med föregående år. Det enda undantaget var matematik, där andelen elever som fått minst betyget Godkänt minskade med 0,7 procentenheter.

En elevs meritvärde beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (Godkänt räknas som 10 poäng, Väl godkänt som 15 poäng och Mycket väl godkänt som 20 poäng). Det högsta möjliga meritvärdet är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet ger en indikation på den sammantagna kunskapsutvecklingen hos elever som lämnar årskurs 9. I vilken grad utvecklingen av det genomsnittliga meritvärdet motsvarar en faktisk kunskapsutveckling hos eleverna kan dock diskuteras.

Det genomsnittliga meritvärdet har återigen ökat efter att föregående läsår ha minskat för första gången på fem år. Våren 2011 var det genomsnittliga meritvärdet 210,6, vilket var en ökning med 1,8 meritpoäng jämfört med våren 2010. Skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan pojkar och flickor har varit i stort sett oförändrad de senaste åren, mellan 21 och 23 meritpoäng. Föräldrarnas utbildningsbakgrund har stor betydelse för det genomsnittliga meritvärdet. Även elevens bakgrund har betydelse. Lägst resultat hade elever som kommit till Sverige efter sju års ålder och som hade föräldrar med förgymnasial utbildning.

Bestämmelsen om behörighet till gymnasieskolans nationella program skärptes fr.o.m. höstterminen 2011 i samband med införandet av den nya gymnasieskolan. De nya reglerna innebär att det för yrkesprogrammen krävs lägst betyget Godkänt i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska och ytterligare fem ämnen, medan det för högskoleförberedande program krävs lägst betyget Godkänt i ovanstående ämnen och ytterligare nio ämnen. För ekonomi- och samhällsvetenskapsprogrammen samt det humanistiska programmet ska fyra av de ytterligare ämnena vara

geografi, historia, samhällskunskap och religionskunskap. För naturvetenskaps- och teknikprogrammen ska tre av de ytterligare ämnena vara biologi, fysik och kemi.

Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans nationella program har minskat sedan 2006. Våren 2011 var 87,7 procent av eleverna behöriga till yrkesprogrammen, vilket kan jämföras med att 88,2 procent av eleverna var behöriga till gymnasieskolans nationella program våren 2010 enligt de behörighetsbestämmelser som gällde då. Hade samma behörighetsbestämmelser gällt våren 2011 hade behörighetssiffran uppgått till 87,9 procent. Med de nya behörighetsbestämmelserna var 82,5 procent av eleverna behöriga till samtliga gymnasieprogram. Skillnaden i behörighet mellan flickor och pojkar varierade mellan 2,1 och 3,5 procentenheter. Skillnaden var störst för naturvetenskaps- och teknikprogrammen, vilket beror på att skillnaden i målpuffyllelse var stor i biologi och kemi.

Den totala kostnaden för den kommunala grundskolan 2011 beräknas ha uppgått till drygt 68,5 miljarder kronor vilket var en minskning med 1,7 procent jämfört med 2010. Därtill kommer kostnaderna för skolskjuts, som beräknas ha uppgått till knappt 2,6 miljarder kronor. Kostnaden per elev beräknas ha uppgått till i genomsnitt 88 000 kronor 2011, vilket är en minskning med 0,2 procent jämfört med föregående år. Dock ökade kostnaden per elev för undervisning, medan lokalkostnaden och övriga kostnader minskade.

Grundsärskolan

Läsåret 2011/12 var 10 800 elever inskrivna i grundsärskolan, vilket var en minskning med ca 1 300 elever jämfört med föregående år. Detta motsvarade 1,2 procent av alla elever i de obligatoriska skolformerna. Av eleverna var knappt 39 procent flickor och drygt 61 procent pojkar, vilket är samma fördelning som för fem år sedan. Fördelningen mellan pojkar och flickor i grundsärskolan har varit i princip oförändrad mellan åren under denna period.

Den 1 juli 2011 skedde förändringar av grundsärskolans målgrupp. Grundsärskolan blev också nioårig efter att ha varit tioårig (med sista årskursen frivillig). Sammantaget har dessa förändringar troligen bidragit till att andelen elever i grundsärskolan minskat sedan läsåret 2006/07 när den uppgick till 1,5 procent.

I grundsärskolan arbetade 4 588 lärare 2011, vilket motsvarade 2 742 heltidstjänster. Av dessa var 84 procent kvinnor. Jämfört med 2010 minskade antalet heltidstjänster med ca 100.

Skolinspektionen har under 2010 och 2011 genomfört en omfattande granskning av kommuners utredningar och beslut om mottagande i grundsärskolan. Totalt granskades 1 203 elevärenden i 58 kommuner. Cirka 57 procent av de granskade ärendena saknade utredningsunderlag eller innehöll en utredning med brister. Utifrån granskningen hade Skolinspektionen

svårt att bedöma hur stor del av eleverna som felaktigt har mottagits i grundsärskolan, men bedömde att i de 30 först granskade kommunerna handlade det om minst 1 procent.

Den totala kostnaden för den kommunala grundsärskolan beräknas 2011 ha uppgått till knappt 3,6 miljarder, vilket var en minskning med 4,2 procent jämfört med 2010. Eftersom elevantalet hade avtagit i högre takt ökade kostnaden per elev till 376 600 kronor, vilket är en ökning på 6,6 procent jämfört med 2010. I dessa kostnader ingick inte kostnaden för integrerade elever.

Specialskolan

Läsåret 2011/12 gick 501 elever i specialskolan, vilket var lika många som föregående läsår. Under de senaste fem åren har antalet elever minskat från 514 till 501. Könsfördelningen var 46 procent flickor och 54 procent pojkar. Våren 2011 hade 33 procent av avgångseleverna minst Godkänt i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska vilket var samma andel som våren 2009. Jämfört med våren 2010 var det dock en minskning på tio procentenheter. Eftersom underlaget omfattade relativt få elever – 2011 uppgick elevantalet till 40 – blev variationerna större än förväntat.

Antalet tjänstgörande lärare i specialskolan uppgick läsåret 2011/12 till 219, vilket kan jämföras med 243 föregående läsår. Lärartätheten, mätt i antalet heltidstjänster per 100 elever, uppgick till 37,8, vilket var en minskning med drygt fyra heltidstjänster per 100 elever jämfört med föregående läsår.

Undervisningskostnaden i specialskolan uppgick under 2011 till 367,5 miljoner kronor, vilket var en ökning med 7 miljoner kronor jämfört med 2010. Kostnaden per elev uppgick under 2011 till 733 000 kronor, vilket var en ökning med knappt två procent sedan föregående år.

Sameskolan

År 2011 gick 184 elever i sameskolan, varav 35 i förskoleklass. Antalet elever ökade jämfört med föregående år, då 174 elever var inskrivna i sameskolan. Sammanlagt deltog 160 elever i integrerad samisk undervisning vid 14 grundskolor, vilket är en minskning med 22 elever jämfört med 2010.

Förskola, förskoleklass och fritidshem finns i anslutning till alla de fem sameskolorna. Under 2011 gick 112 barn i förskola vid en skolenhet med sameskola, vilket var lika många som 2010. Antalet elever i fritidshem vid sameskolorna ökade från 70 under 2010 till 80 under 2011.

Sameskolstyrelsen hade 82 personer anställda 2011. Omräknat till heltidstjänster motsvarade det 69 årsarbetare, vilket innebar en ökning med 6 årsarbetare jämfört med föregående år. Av de anställda var 91 procent kvinnor och 9 procent män.

Den totala kostnaden för sameskolan, förskola och fritidshem uppgick 2011 till 58,5 miljoner kronor. Kommunernas avgifter finansierar delvis platserna inom sameskolans förskola, förskoleklass och fritidshem. Kostnaden per elev i sameskolan, inklusive barn i förskoleklass, uppgick till 191 179 kronor 2011, vilket är en ökning med 6 procent. Ökningen beror till stor del på vissa personalkostnader samt ökade driftskostnader.

Fritidshem

Andelen barn i åldern 6–9 år som var inskrivna i fritidshem 2011 var 82,6 procent, vilket var en ökning med en procentenhet jämfört med 2010. Sedan 2006 har denna andel ökat med omkring tre procentenheter. I åldern 10–12 år var andelen inskrivna barn 16,9 procent, en ökning med 1,7 procentenheter jämfört med 2010. Sedan 2006 har elevgruppernas storlek i fritidshemmen i genomsnitt ökat med närmare 25 procent. Antalet inskrivna elever per avdelning ökade mellan 2010 och 2011, från 38,1 till 38,8. Personaltätheten ökade dock mellan 2010 och 2011 i och med att antalet elever per årsarbetare minskade från 21,5 till 20,4. Personaltätheten i de fristående fritidshemmen var i genomsnitt lägre än i de kommunala fritidshemmen, däremot var barngrupperna i genomsnitt mindre i de fristående fritidshemmen. Från och med 2011 redovisas personaltäthet i fritidshem som antalet elever per anställd; 2011 gick det 12,3 barn per anställd i fritidshem.

Den totala kostnaden för fritidshem uppgick till drygt 13,3 miljarder kronor 2011, vilket var en ökning med 4,9 procent jämfört med föregående år. Ökningen förklaras av att antalet barn ökade med fem procent i fritidshemmen mellan 2010 och 2011. Kostnaden per inskrivet barn var 34 800 kronor och därmed oförändrad jämfört med 2010.

Gymnasieskolan

Hösten 2011 gick 369 000 elever i gymnasieskolan, vilket var en minskning med 16 600 elever eller 4,3 procent jämfört med läsåret innan. Hösten 2011 var minskningen större i kommunala skolor, 6,3 procent, medan antalet elever i fristående gymnasieskolor ökade med 2,3 procent. Sedan läsåret 2008/09 har antalet elever i kommunala skolor minskat med 14 procent samtidigt som elevantalet har ökat med 21 procent i fristående skolor.

Indikatorn Nationella prov redovisar för gymnasieskolan andelen elever som har fått minst provbetyget Godkänt i kursproven i svenska eller svenska som andraspråk B, engelska A och matematik A.

I likhet med tidigare år lyckades eleverna våren 2011 bäst på kursproven i engelska A, där 62 procent fick provbetyget Väl godkänt eller Mycket väl godkänt (VG respektive MVG). Endast ca 4 procent av de som genomfört provet fick provbetyget Icke godkänt (IG). Det fanns till skillnad från föregående år inga resultatskillnader mellan kvinnor och män. I kursprovet i matematik A är resultaten betydligt sämre eftersom 22 pro-

cent av eleverna fick provbetyget IG. Resultatet är ändå betydligt bättre än våren 2010, då 31 procent inte nådde betyget Godkänt. Kvinnorna lyckades något bättre än männen på provet i matematik A, då andelen med provbetyget IG var något färre och andelen med betyget VG var något större än för männen. I svenska B och svenska som andraspråk B nådde 92 procent godkänt resultat och 47 procent fick provbetyget VG eller MVG. Liksom tidigare år lyckades kvinnorna betydligt bättre än männen.

För att kunna mäta uppfyllelsen av de nationella målen används indikatorn betygsresultat, dvs. det genomsnittliga värdet av alla betyg som redovisas i elevens slutbetyg.

Den genomsnittliga betygspoängen var 14,1 av maximalt 20 poäng för samtliga elever som fick slutbetyg läsåret 2010/11, vilket är i nivå med utfallet de senaste tio läsåren. På kommunnivå varierade genomsnittspoängen mellan 9,0 och 16,9, vilket innebär att spridningen ökat jämfört med föregående år. En förklaring till variationen mellan kommunerna är att de har olika programutbud och att den genomsnittliga betygsnivån skiljer sig mellan olika program. Det fanns också könsskillnader i betygsresultaten. Läsåret 2010/11 var genomsnittspoängen för kvinnor 14,8 poäng och för män 13,3 poäng, vilket är i paritet med betygsnivån fem år tidigare. Liksom när det gäller resultaten på de nationella proven var kursbetygen bättre i svenska och engelska än i matematik. Samtidigt är kursbetygen i de obligatoriska kurserna i engelska, matematik och svenska högre än nivån enligt de nationella proven. Det är dock viktigt att notera att det inte är samma elever som fått slutbetyg som gjort de nationella proven samma år.

Andelen elever med slutbetyg inom tre år används för att mäta hur många gymnasieungdomar som når målen för utbildningen inom utsatt tid. Av de som började i gymnasieskolan hösten 2008 hade knappt 69 procent fått slutbetyg våren 2011, dvs. efter tre år. Andelen elever som fått slutbetyg efter tre års studier i gymnasieskolan har varit i stort sett oförändrad under den senaste sexårsperioden. Kvinnor fick slutbetyg inom tre år i högre grad än män, knappt 72 procent jämfört med knappt 66 procent. Elever på studieförberedande program fick slutbetyg i högre grad än elever som gått yrkesinriktade program, 80 procent jämfört med 72 procent.

För att nå målet för indikatorn andel elever som uppnått högskolebehörighet på grundläggande nivå inom tre år krävs att eleven har fått ett slutbetyg från ett fullständigt nationellt eller specialformat program och lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng av 2 500 möjliga poäng. Av alla elever som började i gymnasieskolan hösten 2008 hade 61,4 procent uppnått grundläggande högskolebehörighet inom tre år, vilket är en liten ökning med 0,5 procentenhet jämfört med föregående elevkull, men i nivå med utfallet den senaste femårsperioden. Det innebär att nio av tio med slutbetyg uppnådde kraven för högskolebehörighet på grundlägg-

gande nivå. Kvinnor uppvisar ett bättre resultat än män, då knappt 66 procent uppnådde högskolebehörighet inom tre år att jämföra med 57 procent av männen.

Av nybörjarna på studieförberedande program 2008 uppnådde 75 procent grundläggande högskolebehörighet inom tre år. Motsvarande andel av nybörjarna på yrkesinriktade program var 61 procent.

Av de totalt drygt 99 500 elever som fick ett slutbetyg från gymnasieskolan våren 2011, oberoende av hur länge de gått i gymnasieskolan, uppnådde 87,1 procent grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Sammantaget hade 63 procent av rikets invånare som fyllde 20 år under 2011 uppnått grundläggande högskolebehörighet inom gymnasieskolan, en andel som varierade mellan 41 och 80 procent mellan kommunerna. Andelen 20-åringar med grundläggande högskolebehörighet har varit relativt oförändrad under den senaste femårsperioden.

Avseende indikatorn överströmning från preparandutbildning och programinriktat individuellt val till nationella program kan sägas att av de 800 elever som hösten 2011 började i årskurs 1 på preparandutbildning och de 3 100 elever som började på programinriktat individuellt val var cirka en tredjedel inte nybörjare i gymnasieskolan.

Indikatorn övergång till högskola, kommunal vuxenutbildning och arbetsliv visar att andelen ungdomar som påbörjar högskolestudier läsåret efter de avslutat gymnasieskolan är fortsatt hög; av de som avslutade gymnasieskolan 2009/10 började ca 24 procent av de som fick slutbetyg i högskolan läsåret därefter. Av alla elever i årskurs 3 i gymnasieskolan 2009/10 gick 7,7 procent över till kommunal vuxenutbildning (komvux) påföljande läsår. Vidare kunde 26 procent av de som fick slutbetyg 2007 betraktas som etablerade på arbetsmarknaden.

Den totala kostnaden för gymnasieskolor med kommunal huvudman beräknas ha uppgått till 27,5 miljarder kronor 2011, vilket är en minskning med 3,3 procent jämfört med föregående år. Den totala kostnaden per elev i gymnasieskolorna med kommunal huvudman beräknas ha varit ca 97 900 kronor 2011. Det är en ökning med 2,6 procent jämfört med året innan. Kostnaden per elev för undervisning beräknas ha uppgått till 47 800 kronor, vilket innebär en ökning med 6,6 procent jämfört med 2010.

Gymnasiesärskolan

Hösten 2011 gick drygt 9 000 elever i gymnasiesärskolan, vilket är en minskning med 2,7 procent jämfört med föregående läsår. Det innebär att elevminskningen i gymnasiesärskolan är betydligt mindre än den i gymnasieskolan, där elevantalet minskade med 4,3 procent mellan åren. Elevantalet i gymnasiesärskolan var hösten 2011 ca 10 procent högre än hösten 2006. Av eleverna var 59 procent män och 41 procent kvinnor.

Av alla elever i gymnasiesärskolan gick 61 procent en yrkesutbildning på ett nationellt eller specialutformat program, medan 22 procent gick i yrkesträning och 18 procent i verksamhetsträning på ett individuellt program.

Den totala kostnaden för den kommunala gymnasiesärskolan beräknas för 2011 ha uppgått till knappt 2,3 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,4 procent sedan föregående år. Inklusiva skolskjuts beräknas kostnaderna för 2011 ha uppgått till knappt 2,8 miljarder kronor. Kostnaden per elev beräknas ha ökat med 4,1 procent mellan 2010 och 2011.

Personalens behörighet och utbildning

När det gäller lärares kompetens och behörighet anges att det med anledning av reformer som är under genomförande inte kommer att vara möjligt att ha en indikator som är jämförbar över tid de närmaste åren. Utvecklingsarbete pågår när det gäller lärarstatistik, och det är regeringens ambition att redovisa andelen legitimerade och behöriga lärare när legitimationssystemet införts fullt ut.

Andelen av personalen i förskolan som har pedagogisk högskoleutbildning har ökat jämfört med för fem år sedan. Från 2010 till 2011 har dock andelen minskat något. I fritidshemmen har andelen med pedagogisk högskoleutbildning minskat från 59,4 procent 2009 till 55,5 procent 2011/12.

Av dem som arbetade i fritidshemmen var de två största grupperna personal med fritidspedagogexamen (28 procent) och med förskolläraryrket (17 procent). Övriga som arbetade i fritidshemmen var bl.a. lärare och fritidsledare. Andelen lärare i de obligatoriska skolformerna samt förskoleklassen som har pedagogisk högskoleexamen har ökat jämfört med fem år tillbaka i tiden i samtliga verksamheter utom i förskoleklassen där den minskat något. I grundskolan ökade andelen med pedagogisk högskoleexamen jämfört med för fem år sedan med ca 2,5 procentenheter från 84,2 läsåret 2006/07 till 86,8 procent läsåret 2011/12. I grundskolan ökade denna andel även det senaste året.

Bland lärarna i gymnasieskolan (omräknade till heltidstjänster) har andelen med pedagogisk högskoleexamen ökat kontinuerligt den senaste femårsperioden, från 73,9 procent läsåret 2006/07 till 77,1 procent läsåret 2011/12. Även inom gymnasiesärskolan har andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen ökat den senaste femårsperioden, från 79,5 till 81,0 procent.

Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning

Regeringen föreslår elva anslag för barn- och ungdomsutbildning för 2013 om sammanlagt ca 8 miljarder kronor. Det största anslaget är 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet*, som enligt förslaget ska anvisas närmare hälften av de föreslagna medlen. Anslaget används för statsbidrag till de kommuner som har ett system med maxtaxa. Miljöpartiet och Vänsterpartiet föreslår ytterligare medel till detta anslag, medan Sverigedemokraterna föreslår att anslaget minskas.

Det finns fyra förvaltningsanslag: 1:1 *Statens skolverk*, 1:2 *Statens skolinspektion*, 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och 1:4 *Sameskolstyrelsen*. De två sistnämnda myndigheterna har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. Miljöpartiet föreslår ett högre belopp på anslaget 1:1 *Statens skolverk*.

Övriga sex anslag är transfereringsanslag som används för att finansiera olika statliga insatser eller utbetala statsbidrag i olika syften. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet föreslår ytterligare medel till anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Miljöpartiet och Vänsterpartiet föreslår ett högre belopp till anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* medan Sverigedemokraterna föreslår att anslaget ska minskas. Miljöpartiet föreslår ytterligare medel till anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* Socialdemokraterna föreslår ett högre belopp på anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till anslagsbelopp för 2013 för de återstående anslagen, dvs. anslagen 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet*, 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* och 1:11 *Bidrag till vissa studier*.

Regeringen föreslår bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för tre anslag, 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*, 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* och 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till bemyndiganden.

Propositionens och motionernas förslag om anslag redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

1:1 Statens skolverk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 414 576 000 kronor till anslaget 1:1 Statens skolverk.

Därmed bifalls propositionen och motionsyrkandet avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen

Anslaget används för Skolverkets förvaltningskostnader. Skolverket är förvaltningsmyndighet för skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna samt för vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. Skolväsendet omfattar förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, fritidshem, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Skolverket ska bidra till måluppfyllelsen inom barn- och ungdomsutbildningen samt vuxenutbildningen genom att svara för uppföljning, utvärdering och utveckling av skolväsendet. Skolverket ska också utforma styrdokument för dessa verksamheter.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:1 *Statens skolverk* för budgetåret 2013 anvisar 414 576 000 kronor.

Anslaget föreslås öka med 11,5 miljoner kronor 2013 för hantering av de nationella proven i gymnasieskolan och utbildningen i svenska för invandrare. Ökningen ska även täcka kostnaderna för de lärosäten som Skolverket anlitar för att konstruera prov och bedömningsmaterial.

För 2013 föreslås anslaget även öka med 2 miljoner kronor för myndighetens hantering av satsningarna inom kommunernas vuxenutbildning och med 2 miljoner kronor för ett planerat uppdrag till myndigheten om att ta fram en fortbildningsinsats för studie- och yrkesvägledare i gymnasieskolan med inriktning på unga med funktionsnedsättning.

För att förstärka myndighetens kompetens och resurser inom yrkesutbildningsområdet föreslås anslaget öka med 10 miljoner kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 2 790 000 kronor (0,73 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del föreslår Miljöpartiet att anslaget ökas med 190 miljoner kronor. Miljöpartiet satsar 20 miljoner kronor för 2013 för att stödja de frivilligorganisationer som arbetar med att hjälpa elever med läxläsningen efter skoltid. Miljöpartiet satsar också 70 miljoner kronor på lärarlegitimationen. Miljöpartiet föreslår att de medel som regeringen satsar på utbildning i svenska för invandrare (sfi) inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet flyttas till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Partiet anser att dessa medel ska ges till kommunerna i stället. Satsningen uppgår för 2013 till 100 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Anslaget 1:1 *Statens skolverk* används uteslutande för myndighetens förvaltningskostnader. Utskottet anser att den ordningen ska bestå. När det gäller den fortsatta hanteringen av lärarlegitimationen samt hjälp med läxläsningen efter skoltid hänvisar utskottet till de skäl som utskottet redovisar i sitt ställningstagande beträffande anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Regeringen satsar medel på sfi-bonusen inom utgiftsområde 13. Avsikten med sfi-bonusen är att öka genomströmningen i sfi för att därigenom stärka deltagarnas ställning på arbetsmarknaden. Utskottet vill i sammanhanget uppmärksamma att Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering kommer att

redovisa en utvärdering av försöksverksamheten med sfi-bonus senast den 31 december 2012. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del.

1:2 Statens skolinspektion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 353 735 000 kronor till anslaget 1:2 Statens skolinspektion. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Skolinspektionens förvaltningskostnader. Skolinspektionen ansvarar för kvalitetsgranskning av och tillsyn över skolväsendet m.m. Skolinspektionen ansvarar vidare för s.k. tillståndsprövning. Det innebär att myndigheten beslutar om godkännande av enskilda som huvudmän för fristående skolor. Skolinspektionen kan även besluta om återkallande av sådana godkännanden. Anslaget används även för verksamhetskostnader för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* för budgetåret 2013 anvisar 353 735 000 kronor.

Regeringen föreslår att 500 000 kronor överförs 2013 från anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* till anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* på grund av myndighetens utökade arbetsuppgifter med anledning av införandet av ett legitimationssystem för lärare och förskollärare.

Anslaget tillförs även 1 miljon kronor eftersom reformeringen av den nya gymnasiesärskolan väntas leda till att ärendemängden ökar hos Skolväsendets överklagandenämnd. Finansieringen föreslås ske genom att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen planerar att införa en anmälningsskyldighet i fråga om missförhållanden inom skolväsendet m.m. (lex Sarah i skolväsendet). I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) beräknade regeringen att anslaget skulle ökas med 1 miljon kronor fr.o.m. 2013 till följd av en ökad ärendemängd i och med den nya ordningen. Anmälningsskyldigheten bedöms dock inte träda i kraft under 2013. Därför föreslås att 700 000 kronor i stället ska få användas av Skolverket under 2013 till att informera om den kommande rapporterings- och anmälningsskyldigheten.

Regeringen bedömer att resterande medel bör ligga kvar på anslaget för att finansiera förberedande verksamhet hos Skolinspektionen. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att anslaget tillförs 1 miljon kronor 2013 samt beräknar motsvarande belopp årligen fr.o.m. 2014. Finansiering föreslås ske genom att anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsen-*

det, m.m. minskas med samma belopp för 2013 samt beräknas minskas permanent med motsvarande belopp. Av nämnda belopp föreslår regeringen att 700 000 kronor överförs till anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för 2013.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 1 478 000 kronor (0,42 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 671 295 000 kronor till anslaget 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningskostnader. Myndigheten ansvarar för statens specialpedagogiska stöd som avser barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning och för utbildning i specialskolan. I myndighetens uppdrag ligger också att främja tillgången till läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Dessutom fördelar myndigheten vissa statsbidrag. Anslaget används även för produktionsstöd för läromedelsframställning samt för visst internationellt samarbete.

Delar av Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhet är avgiftsfinansierad. Myndigheten disponerar intäkter från tillgängliggörande av läromedel och från ersättning från kommuner för elever i specialskola. Det ekonomiska målet är i denna del av verksamheten att intäkterna delvis ska täcka kostnaderna.

Myndigheten disponerar även intäkter från kommuner för elever i förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola samt från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor. Det ekonomiska målet är i denna del av verksamheten full kostnadstäckning. Kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter ska finansieras från detta anslag.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* för budgetåret 2013 anvisar 671 295 000 kronor.

Den 1 juli 2012 höjdes kommunernas ersättning för elever i specialskolan. Ersättningen från kommunerna disponeras av myndigheten och tillförs anslaget. I budgetpropositionen för 2012 beräknades myndighetens intäkter

under 2013 öka med 23 miljoner kronor jämfört med 2012 års nivå. Med anledning av detta föreslår regeringen att anslaget minskas med 23 miljoner kronor fr.o.m. 2013. Minskningen finansierar en höjning av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning under utgiftsområde 25* med 3 miljoner kronor för att kompensera kommunerna för införandet av en rätt till teckenspråk i grundskola och grundsärskola, som regeringen avser att återkomma till riksdagen om. Minskningen finansierar också en höjning av anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* med 20 miljoner kronor som ska användas till en satsning på att förbättra måluppfyllelsen för elever med vissa funktionsnedsättningar.

Regeringen föreslår även att anslaget tillförs 92 000 kronor 2013 för en ökning av den garanterade undervisningstiden i ämnet matematik.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 4 396 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:4 Sameskolstyrelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 60 181 000 kronor till anslaget 1:4 Sameskolstyrelsen. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Sameskolstyrelsens verksamhet. Sameskolstyrelsen är huvudman för sameskolorna och för förskoleklass och fritidshem som bedrivs vid en skolenhet med sameskola. Utbildningen bedrivs vid sameskolor samt i integrerad samisk undervisning i den kommunala grundskolan.

Sameskolstyrelsens uppgift är att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning och att bidra till att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen. Sameskolstyrelsen ska främja och utveckla samisk undervisning och bör bistå vid uppsökande verksamhet bland samer samt informera om sameskolan och samisk undervisning i skolväsendet i övrigt. Sameskolstyrelsen får efter avtal med en kommun ta över ansvaret för kommunens uppgifter inom förskolan.

Sameskolstyrelsens verksamhet är delvis avgiftsbelagd. Avgifterna avser ersättning från kommunerna för elever i sameskola samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med sameskola. Ersättningens storlek ska beräknas enligt samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelningen av resurser till sin egen grundskola och sina egna förskoleklasser

eller fritidshem. Dessutom avser avgifterna intäkter från kommuner för vilka Sameskolstyrelsen enligt avtal bedriver samisk förskola. Intäkterna disponeras av myndigheten. Det ekonomiska målet är att intäkterna delvis ska täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter ska finansieras från detta anslag.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:4 *Sameskolstyrelsen* för budgetåret 2013 anvisar 60 181 000 kronor.

Elevantalet i sameskolan, särskilt vid skolenheten i Kiruna, väntas öka de närmaste åren. Anslaget föreslås öka med 1,5 miljoner kronor för 2013 för att täcka kostnader för höjd hyra, som en utbyggnad av skolan i Kiruna förväntas medföra. En engångsvis ökning av anslaget med 30 miljoner kronor föreslås ske 2013 för att man ska kunna betala en ackumulerad skuld till hyresvärden Specialfastigheter. Skulden avser hyror av skollokaler som varit fastställda till en för låg nivå och som inte täckt hyresvärdens drifts- och finansieringskostnader och avkastningskrav. Finansieringen föreslås delvis ske genom att anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* minskas med 10 miljoner kronor 2013.

Regeringen föreslår också att Sameskolstyrelsen tillförs 1,5 miljoner kronor 2013 för att täcka myndighetens kostnader för höjd årshyra för befintliga lokaler. Finansieringen föreslås ske genom att anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* minskas med motsvarande belopp.

För att kunna utöka den garanterade undervisningstiden i ämnet matematik föreslås anslaget öka med 69 000 kronor 2013.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 141 000 kronor (0,52 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 1 591 164 000 kronor till anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 440 700 000 kronor 2014–2016.

Därmed bifalls propositionens förslag om anslagsnivå och bemyndigande medan samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilda yttranden 1 (S), 2 (MP) och 3 (V).

Propositionen

Ändamålet med anslaget är att främja utvecklingen av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet. Anslaget finansierar främst insatser för att stödja och stimulera skolhuvudmännens verksamhetsutveckling inom dessa områden samt annat centralt initierat utvecklingsarbete inom utbildningssystemet. Stödet avser verksamheter med såväl kommunal som annan huvudman. Anslaget används även för administration, uppföljning och utvärdering av vissa särskilda uppdrag och satsningar, för vissa utredningar inom skolområdet samt för bidrag till vissa organisationer.

Anslaget får även användas för utveckling och administration av satsningen på praktikplatser för ungdomar inom tekniksektorn, dvs. det s.k. Tekniksprånget.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för budgetåret 2013 anvisar 1 591 164 000 kronor.

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Tillämpning av regler om legitimation

Tidpunkten för när vissa bestämmelser om krav på legitimation för lärare och förskollärare ska börja gälla har flyttats fram till den 1 december 2013 (prop. 2011/12:144, bet. 2011/12:UbU20, rskr. 2011/12:277). Anslaget föreslås öka med 75 miljoner kronor 2013. Summan ska användas av Skolverket i arbetet med att legitimera förskollärare och lärare.

Informationskampanj

Regeringen föreslår att Skolverkets informationskampanj om lärar- och förskolläraryrkena och de nya lärar- och förskolläraryrket fortsätter och riktas mot naturvetenskap och teknik. Anslaget föreslås därför öka med 5 miljoner kronor 2013, och det beräknas öka med 5 miljoner kronor per år 2014 och 2015.

Tekniksprånget

När det gäller den i 2012 års budgetproposition aviserade satsningen på praktikplatser för ungdomar inom tekniksektorn, det s.k. Tekniksprånget, föreslår regeringen att anslaget ökas med 30 miljoner kronor 2013. Satsningen förlängs med ett år jämfört med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2012, vilket innebär att fördelningen av medel mellan åren ändras och att satsningen pågår t.o.m. 2016. Omfördelningen innebär ingen nettoförändring av de medel som beräknades för satsningen i budgetpropositionen för 2012.

MNT-satsning

Den fortsatta satsningen på matematik, naturvetenskap och teknik (MNT) har inletts i mindre skala och förlängs med ett år t.o.m. 2016. Regeringen föreslår att anslaget minskas med 44 miljoner kronor, vilket innebär att 156 miljoner kronor avsätts för ändamålet 2013. Regeringen beräknar att anslaget ökas med 215 miljoner kronor per år 2014 och 2015 samt med 123 miljoner kronor 2016.

Genom att regeringen avser att genom en ändring av regleringsbrevet för budgetåret 2012 avseende Skolverket besluta om en indragning av 109 miljoner kronor 2012 innebär detta ingen nettoförändring av de medel som beräknades för satsningen i budgetpropositionen för 2012.

Elevhälsa

När det gäller regeringens satsning på förstärkt elevhälsa planerar regeringen att avsätta totalt 650 miljoner kronor för uppdraget som pågår under perioden 2012–2015. Av dessa medel avser 641 miljoner kronor ett uppdrag till Skolverket om åtgärder för förstärkt elevhälsa (U2011/5947/S). Regeringen föreslår en omfördelning mellan åren för att bättre anpassa fördelningen till de behov som finns. Anslaget föreslås öka med 56 miljoner kronor 2013 och 50 miljoner kronor 2014 och minskas med 106 miljoner kronor 2015. Den nya fördelningen innebär, förutom de 50 miljoner kronor som avsattes för uppdraget 2012, att 207 miljoner kronor avsätts 2012, 270 miljoner kronor 2013 och 114 miljoner kronor 2014. Omfördelningen innebär inte någon nettoförändring av de tidigare beräknade medlen i budgetpropositionen för 2011 sett över hela tidsperioden.

Integration i skolväsendet

För att stärka nyanlända elevers resultat har en utredare fått i uppdrag att utarbeta förslag på hur undervisningen för nyanlända elever kan förbättras. Vidare har en satsning på att stödja ett urval av grundskolor i utanförskapsområden under 2012–2014 genomförts. Som en del i arbetet avser regeringen att inrätta ett riktat statsbidrag för att möjliggöra en försöksverksamhet med utökad undervisningstid för nyanlända elever i grundskolan. Anslaget föreslås öka med 15 miljoner kronor 2013 för detta ändamål och regeringen beräknar att anslaget ökas med 30 miljoner kronor per år 2014–2016.

Anslaget föreslås dessutom tillföras 18,5 miljoner kronor 2013 för kartläggning och uppföljning av nyanlända elevers kunskaper. Skolverket fick i maj 2012 i uppdrag att föreslå hur ett sådant kartläggnings- och uppföljningsmaterial skulle kunna utformas (U2012/2890/S). Regeringen beräknar att sammanlagt 65 miljoner kronor kommer att avsättas för detta ändamål under perioden 2013–2016.

För att nyanlända elever och elever i utanförskapsområden ska kunna nyttja de fördelar som det fria skolvalet medför krävs att eleverna och deras föräldrar känner till sina rättigheter och skyldigheter. Regeringen föreslår att anslaget tillförs 2 miljoner kronor 2013 och beräknar att sammanlagt 8 miljoner kronor kommer att avsättas 2013–2016 för att förbättra informationen om skolväsendet och det fria skolvalet på andra språk än svenska.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Regeringen föreslår ett tillfälligt statsbidrag för kvalitetshöjande insatser inom sfi. Satsningen föreslås omfatta 50 miljoner kronor 2013 och beräknas omfatta lika mycket 2014 och 2015. Statsbidraget ska kunna sökas av huvudmän för insatser som bidrar till ökad kvalitet på och individanpassning av utbildningen, t.ex. genom fler undervisningstimmar per dag eller ökad möjlighet att kombinera sfi med samhällsinformation, arbetslivsorientering, entreprenörskap, praktik eller annan utbildning.

Den gymnasiala yrkesutbildningen

Regeringen avser att höja bidraget till de arbetsplatser som tar emot lärlingar från gymnasieskolan och föreslår att anslaget ökas med 113 miljoner kronor 2013.

För att öka andelen yrkeslärare med lärarexamen avser regeringen att genomföra en satsning som syftar till att underlätta en kombination av arbete och studier för yrkeslärare. Regeringen föreslår att 13 miljoner kronor avsätts för satsningen 2013.

För att möjliggöra ökad kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet inom den gymnasiala yrkesutbildningen föreslås att anslaget ökas med 25 miljoner kronor 2013.

Med anledning av en satsning på yrkesintroduktion i gymnasieskolan föreslås att anslaget ökas med 30 miljoner kronor 2013.

Studie- och yrkesvägledning

För en satsning på ökad kvalitet på studie- och yrkesvägledningen i grundskolan, gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen föreslår regeringen att anslaget ökas med 10 miljoner kronor 2013.

Praktiknära forskning

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 25 miljoner kronor 2013 i syfte att förmedla praktiknära forskning, inklusive ämnesdidaktisk forskning, till dem som är verksamma i skolan och förskolan.

Avvecklingskostnader

Mot bakgrund av den nya myndighetsstrukturen inom skolväsendet har det uppkommit vissa oförutsedda avvecklingskostnader för en pensionsavsättning till Statens pensionsverk som uppgår till knappt 1,6 miljoner kronor för 2013. Engångsmedel som gäller denna pensionsavsättning har beräknats under anslaget.

Anslagsförändringar till följd av överföringar till och från andra anslag

Lärolegitimation

Med anledning av införandet av legitimationssystemet för lärare och förskollärare den 1 juli 2011 bedömer regeringen att Skolinspektionen bör kompenseras med 500 000 kronor per år för utökade arbetsuppgifter. Till följd av den nya ordningen kan även tillströmningen av mål till de allmänna förvaltningsdomstolarna antas öka, vilket förväntas medföra ökade kostnader för domstolarna om 200 000 kronor per år. Regeringen föreslår att anslaget minskas med 700 000 kronor 2013 och att anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* ökas med 500 000 kronor och anslaget 1:5 *Sveriges domstolar* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet ökas med 200 000 kronor.

Lex Sarah i skolväsendet

Regeringen föreslår med anledning av den aviserade propositionen om en anmälningsskyldighet för missförhållanden inom skolväsendet m.m. att 700 000 kronor överförs från anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* till nu aktuellt anslag för 2013 för att Skolverket ska kunna informera om den nya rapporteringsskyldigheten.

Den nya gymnasiesärskolan

Till följd av att bestämmelserna om den nya gymnasiesärskolan ska börja tillämpas fr.o.m. höstterminen 2013 bör medel omfördelas från anslaget till vissa andra anslag. Regeringen föreslår att anslaget minskas med 13,4 mil-

joner kronor 2013. En sammantagen ökning med motsvarande belopp sker 2013 av anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* och anslagen 1:1 *Studiehjälp m.m.* och 1:6 *Centrala studiestödsnämnden* inom utgiftsområde 15, anslaget 13:1 *Stöd till idrotten* inom utgiftsområde 17 och anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25.

Pris- och löneomräkning

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 10 798 000 (1,25 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Skolverket behöver kunna sluta ekonomiska avtal inom ramen för sitt utvecklingsarbete och arbetet med det s.k. Tekniksprånget. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 440 700 000 kronor 2014–2016.

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 1 i denna del att anslaget ökas med 360 miljoner kronor under 2013. Socialdemokraterna tillför 25 miljoner kronor till ett forskningsinstitut för lärande som ska ta fram systematiska översikter av såväl nationell som internationell forskning inom lärandets område. Medel till institutet tas från regeringens anslag till praktisknära skolforskning. Socialdemokraterna satsar även 130 miljoner kronor på sommarskolor för elever som lämnar eller riskerar att lämna grundskolan utan fullständiga betyg, 100 miljoner kronor för att höja resultaten i de 50 grundskolor där upp till hälften av eleverna inte uppnår behörighet till gymnasiet och 110 miljoner kronor för att erbjuda alla elever läxhjälp i skolan, företrädesvis inom ramen för fritidshemmet eller i samarbete med ideella föreningar. Dessutom anser partiet att de 30 miljoner kronor som enligt regeringens förslag ska satsas på yrkesintroduktion i gymnasieskolan i stället ska satsas på ökat stöd till läxhjälp i grundskolan. Socialdemokraterna tillför anslaget 50 miljoner kronor för att det ska finnas fler karriärvägar för lärare.

Socialdemokraterna uttalar även i kommittémotion 2012/13:Ub465 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 4 i denna del att det finns behov av fler karriärvägar för lärare. Enligt motionens yrkande 6 begärs även i denna motion ett nytt forskningsinstitut för lärande. Motionen behandlar också behovet av att stärka de grundskolor där cirka hälften av eleverna inte uppnår behörighet till gymnasiet (yrkande 11), behovet av sommarskolor (yrkande 12) och läxhjälp till elever (yrkande 13).

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 2 framgår att Socialdemokraterna anser att lärarna är viktigast för hög kvalitet i gymnasieskolan och att partiet vill se fler karriärvägar för lärare. Socialdemokraterna föreslår även i denna motion (yrkande 4) ett nytt forskningsinstitut för lärande.

I motion 2012/13:Ub365 av Peter Johnsson (S) yrkande 1 behandlar motionären behovet av att staten sätter in extra resurser för att trygga att alla barn och ungdomar uppnår den kunskapsnivå de har rätt till.

Miljöpartiet begär i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del att ytterligare 623 miljoner kronor ska tillföras anslaget 2013. Miljöpartiet anser att en satsning på karriärtjänster för lärare ska omfatta hela skolväsendet och avsätter 500 miljoner kronor till lärarnas samlade kompetens-, yrkes- och löneutveckling. Partiet anser även att anslaget ska minskas med 187 miljoner kronor, vilket motsvarar regeringens satsning på karriärutveckling för lärare. Partiet avsätter även 120 miljoner kronor till en utökad rätt till modersmålsundervisning och 100 miljoner kronor 2013 för elevers rätt att få ämnesundervisning på sitt modersmål. Partiet anser att en förstärkning av studie- och yrkesvägledningen är viktig för att minska avhoppet i gymnasiet och vill göra en översyn och uppdatering av de allmänna råden om studie- och yrkesvägledning och införa ett stimulansbidrag för att genomföra och följa upp dessa. Ytterligare 40 miljoner kronor föreslås avsättas för ändamålet. För att förstärka elevhälsan satsar partiet 50 miljoner kronor.

Miljöpartiet behandlar även i partimotion 2012/13:Fi303 av Åsa Romson m.fl. yrkande 19 frågan om kompetens-, yrkes- och löneutveckling för lärare och konstaterar att huvudmännen och staten måste dela på ansvaret för att lärarna ska få det stöd och den lön som krävs för att lyfta den svenska skolan. Miljöpartiet begär att 120 miljoner kronor ska tillföras modersmålsundervisningen i både förskola och skola, exempelvis för undervisning i matematik och engelska på sitt modersmål. Resurser omfördelas även från sfi-bonusen till utbildning i svenska för invandrare (sfi). Partiet avsätter 100 miljoner kronor till sfi för förbättringar i form av mindre grupper, fler lärare, kompetensutveckling för lärare m.m. (yrkande 35).

I Miljöpartiets kommittémotion 2012/13:Ub386 av Peter Rådberg m.fl. föreslås att rätten till modersmålsundervisning ska utökas till hela grundskoletiden, vilket innebär att begränsningen att elever har rätt till modersmålsundervisning i maximalt sju år tas bort.

I partimotion 2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. yrkande 5 framhåller Miljöpartiet att modersmålsundervisningen måste prioriteras och i större utsträckning erbjudas under ordinarie skoltid. I motionen behandlar partiet också frågan om ämnesundervisning på modersmålet och uttalar att möjligheterna för flerspråkiga elever att nå kunskapsmålen skulle öka om de fick ämnesundervisning och studiehjälp på modersmålet (yrkande 6). I motionens yrkande 9 anförs att partiet i en kvalitetssatsning på utbildning i svenska för invandrare (sfi) vill tillföra mer resurser till skolformen. Par-

tiet anser att elever med kort utbildningsbakgrund skulle ha nytta av att erbjudas stöd på sitt modersmål inom sfi-undervisningen (yrkande 11). När det gäller nyanlända med lång utbildningsbakgrund yrkar partiet att sfi kostnadsfritt ska kunna erbjudas på högskolenivå (yrkande 12).

Miljöpartiet behandlar i kommittémotion 2012/13:A396 av Esabelle Dingizian m.fl. yrkande 5 frågan om förbättrad studie- och yrkesvägledning samt utvecklad prao och föreslår ett utökat stöd om 480 miljoner kronor för ändamålet.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2012/13:Ub475 av Jonas Sjöstedt m.fl. i denna del en ökning av anslaget med 1 922 000 000 kronor. Vänsterpartiet satsar 1 miljard kronor på öronmärkta statsbidrag riktade till de skolor och elever som har de största behoven av stöd för att kunna nå målen. Statsbidragen ska bl.a. göra det möjligt för skolorna att anställa fler lärare. Partiet föreslår även att 800 miljoner kronor avsätts för att eleverna i grundskolan ska kunna erbjudas en kostnadsfri frukost och 50 miljoner kronor för att höja kvaliteten på skolbespisningarna så att alla skolor ska kunna laga maten på plats samt för utbildning av personalen. För Skolverkets hantering av lärarlegitimationer föreslås en förstärkning med 70 miljoner. Ett stöd om 2 miljoner kronor föreslås för att alla grund- och gymnasieskolor ska kunna erbjuda kurser i feministiskt självförsvar för flickor från årskurs 7. Partiet anser slutligen att de 2 miljoner kronor per år som regeringen vill ge Skolverket för att utöka informationen om det fria skolvalet i stället ska användas till extra stöd till studie- och yrkesvägledning.

Även i kommittémotion 2012/13:Ub212 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 1 behandlar Vänsterpartiet frågan om att feministiskt självförsvar bör erbjudas alla flickor från årskurs 7 så att de lättare kan hävda sig mot kränkningar och trakasserier i skolan. Frågan om en skyldighet för skolorna att erbjuda elever i grundskolan kostnadsfri frukost behandlas också i Vänsterpartiets kommittémotion 2012/13:Sf362 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. yrkande 4.

I motion 2012/13:Ub239 av Robert Halef (KD) begär motionären att man ska se över möjligheten att genom särskilda statliga stimulansåtgärder på utbildningsområdet underlätta för kommunerna att arrangera sommarskolor för nyanlända invandrare.

Utskottets ställningstagande

Fokus på lärares karriärutveckling

Utskottet vill inledningsvis framhålla att kvaliteten på lärarkåren är helt avgörande för kvaliteten på undervisningen. Därför måste de duktigaste och mest lämpade personerna vilja bli lärare. Utskottet ser med tillfredställelse på att regeringen har arbetat intensivt för att åtgärda brister och

stärka kvaliteten i hela utbildningskedjan genom genomgripande systemreformer och omfattande satsningar bl.a. för att få fler kvalificerade lärare, öka lärarkårens kompetens och läraryrkets attraktionskraft.

Utskottet anser att lärares kompetens och potential måste tas till vara bättre än i dag. För att läraryrkets attraktionskraft ska höjas måste de bästa lärarna ges möjlighet att utveckla sin professionalism och gå vidare i karriären samtidigt som de fortsätter att bedriva en undervisning av god kvalitet. Utskottet välkomnar därför den reform om karriärutveckling för lärare som regeringen nu avser att genomföra. Regeringen lämnar i sin promemoria från den 24 september 2012 *Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet* (dnr U2012/4904/S) förslag om karriärsteg för lärare samt åtgärder för att antalet lektorer i skolan ska öka. Promemorian har remitterats av regeringen med sista svarsdatum den 21 december 2012. För reformen föreslås, i enlighet med beräkningen i budgetpropositionen för 2012, att 187 miljoner kronor avsätts under 2013. För 2014 beräknas 468 miljoner kronor, för 2015 beräknas 749 miljoner kronor och fr.o.m. 2016 beräknas 880 miljoner kronor avsättas. Utskottet ser också positivt på de insatser som regeringen överväger för att attrahera studenter som har en tidigare examen med goda studieresultat att läsa en kompletterande pedagogisk utbildning samtidigt som de arbetar i en skola med låg måluppfyllelse. Också organisationen Teach for Sweden arbetar med denna fråga. Regeringen föreslår att 1,5 miljoner kronor avsätts under 2013 för en försöksverksamhet och beräknar att 5 miljoner kronor avsätts 2014, 6 miljoner kronor 2015 och 2,5 miljoner kronor under 2016. Medlen ska i huvudsak bekosta den kompletterande pedagogiska utbildningen.

Utbildningen i skolväsendet ska vila på vetenskaplig grund

Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen i skolväsendet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Ett sätt att stärka kvaliteten i utbildningsväsendet är att öka lärares och förskollärares vetenskapliga förhållningssätt genom att tillgängliggöra kunskap om effektiva metoder för barns och elevers kunskapsinhämtning på ett bättre sätt än i dag. Utskottet anser därför att insatser bör genomföras för att systematiskt väga samman och sprida vetenskapligt väl underbyggda resultat, som bidrar till ökad kunskap i skolan om effektiva metoder för att förbättra elevers resultat. Utskottet kan konstatera att regeringen föreslår att det aktuella anslaget ska öka med 25 miljoner kronor 2013 samt att anslaget beräknas öka med samma belopp årligen fr.o.m. 2014 i syfte att förmedla praktisk forskning, inklusive ämnesdidaktisk forskning, till dem som är verksamma i skolan och förskolan. Regeringen har även fr.o.m. 2012 utvidgat uppdraget till Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) till att också omfatta utvärdering av effekter av olika reformer och åtgärder på utbildningsområdet. Även detta bör enligt utskottets mening förbättra förutsättningarna för att reformer,

metoder och insatser inom skolväsendet vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Utskottet vill också lyfta fram regeringens fortsatta satsning på forskarskolor för lärare och förskollärare genom en ökning av anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* med totalt 15 miljoner kronor 2013 och en beräknad motsvarande årlig summa fr.o.m. 2014. Denna satsning kommer att medföra att ytterligare forskar-kompetens när det gäller bl.a. ämnesdidaktik tillförs skolans värld och att fler forskarutbildade lärare kommer att finnas i kommunernas verksamhet.

Den fortsatta hanteringen av lärarlegitimationen

Den 1 juli 2011 infördes ett legitimationssystem för lärare och förskollärare. För att få anställas utan tidsbegränsning, ansvara för undervisningen och självständigt besluta om betyg ska det i framtiden krävas legitimation. Tidpunkten för när delar av reformen om legitimation för lärare och förskollärare ska börja tillämpas, bl.a. att endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, se 2 kap. 20 § skollagen (2010:800), har flyttats fram till den 1 december 2013 (prop. 2011/12:144, bet. 2011/12:UbU20, rskr. 2011/12:277). Anledningen till detta är att Skolverket har haft svårigheter att meddela legitimationer i den utsträckning som planerats. Regeringen har aviserat att den under december 2012 kommer att återkomma till riksdagen med en skrivelse om en uppföljning av arbetet med legitimationsreformen med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen den 19 juni 2012 (bet. 2011/12:UbU20, rskr. 2011/12:277).

Utskottet ser med intresse fram emot regeringens skrivelse om arbetet med legitimationsreformen.

Åtgärder för att höja kunskapsnivån och öka måluppfyllelsen

Med anledning av motioner om behov av sommarskolor för elever som lämnar eller riskerar att lämna grundskolan utan fullständiga betyg och behov av att stärka vissa grundskolor kan utskottet konstatera följande.

Kunskapsresultaten hos svenska 15-åringar i ämnen som har undersökts av den internationella studien PISA (Programme for International Student Assessment) har sjunkit under de senaste årtiondena. Utskottet vill därför peka på att regeringen under de senaste åren har påbörjat ett arbete med att lägga om svensk skolpolitik genom många och omfattande reformer för att få förbättrade resultat i grundskolan. Bland annat gäller detta det särskilda stimulansbidraget för att stärka basfärdigheterna läsa, skriva och räkna. Regeringen har remitterat ett förslag som innebär att undervisningstiden i matematik utökas i grundskolan och motsvarande skolformer med 120 timmar fr.o.m. höstterminen 2013. För denna satsning föreslås att 250 miljoner kronor avsätts 2013.

Utskottets utgångspunkt är att elever i första hand ska delta i undervisning och särskilda stödåtgärder inom ramen för den ordinarie undervisningstiden. Utskottet ställer sig positivt till alla åtgärder som kommunerna

genomför och som syftar till att höja kunskaperna och förbättra elevernas möjligheter att få behörighet till gymnasiet, t.ex. att inrätta sommarskolor. Det är hemkommunen som har ett ansvar för att eleven fullgör sin skolgång.

När det gäller frågan att stödja skolor med låga resultat vill utskottet lyfta fram den särskilda satsning på det urbana utvecklingsarbetet som nu görs inom utgiftsområde 13. Regeringen utsåg i januari 2012 nio kommuner med sammanlagt 15 stadsdelar som omfattas av det urbana utvecklingsarbetet fr.o.m. 2012. Från och med 2012 inriktas det urbana utvecklingsarbetet på utvärdering, kunskapsinhämtning, kunskapsutbyte och kunskapspridning. De kommuner som får detta kunskapsstöd har stadsdelar som präglas av låg förvärvsfrekvens, högt uttag av försörjningsstöd och låg behörighet till gymnasieskolans nationella program. Regeringen satsar 100 miljoner kronor årligen under 2013 och 2014 för att stärka, stimulera och utveckla det arbete som de nio kommunerna bedriver för att minska utanförskapet i de 15 stadsdelar som omfattas av det urbana utvecklingsarbetet. Stödet har formen av ett prestationsbaserat bidrag till dessa kommuner. Bidraget ska betalas ut enligt en fördelningsmodell som baseras på förbättrade resultat inom utbildning, sysselsättning och försörjningsstöd. Stödet ger ökade incitament till kommunerna att intensifiera arbetet eftersom det ges efter resultat och således premierar kommuner som uppvisar ett minskat utanförskap.

Utskottet vill särskilt uppmärksamma att regeringen i en satsning på skolor i utanförskapsområden har gett Skolverket i uppdrag att välja ut och stödja tio grundskolor som ligger i stadsdelar som ingår i arbetet med urban utveckling (U2011/6863/S). Tyngdpunkten i Skolverkets stöd ska utgöras av handledning för lärarna i undervisningssituationer i syfte att utveckla undervisningens kvalitet. För handledningen svarar särskilt kvalificerade lärare som Skolverket anlitar.

Utskottet vill också upplysa om att en viktig del i regeringens arbete med att förbättra den svenska skolan är att följa upp och utvärdera beslutade reformer. Regeringen har därför som ovan beskrivits fr.o.m. 2012 utvidgat det instruktionsenliga uppdraget till Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) till att också omfatta utvärdering av effekter av olika reformer och åtgärder på utbildningsområdet. För detta ändamål tillfördes myndigheten 4 miljoner kronor under 2012, och regeringen föreslår att den tillförs 8 miljoner kronor 2013. Regeringen beslutade i maj 2012 att tillsätta en utredning om förbättrade resultat i grundskolan (dir. 2012:53). Utredningen har bl.a. fått i uppdrag att bedöma när de åtgärder som har vidtagits från 2007 och framåt för att höja kunskapsnivån och öka måluppfyllelsen i grundskolan kan förväntas få avsedd effekt. Utskottet vill avslutningsvis föra fram att det tar tid att påverka och vända skolans utveckling. Det kan dröja innan resultatet av regeringens satsningar kan utläsas, t.ex. i form av andelen elever med fullständiga betyg från grundskolan.

Utskottet vill i detta sammanhang även kommentera Socialdemokraternas förslag inom utgiftsområde 25 att investera 2 miljarder kronor 2013 för att minska klasstorlekarna i årskurs 1–3 och i förskoleklassen så att lärarna får tid att stödja varje elev i hans eller hennes utveckling. Utskottet kan konstatera att förslaget är kraftigt underfinansierat eftersom det till exempel inte inkluderar att fler klasser kräver fler klassrum och att det ökade antalet klasser också kräver fler lärare i ämnen som undervisas av andra lärare än klassläraren, såsom musik, slöjd och hälsa och idrott. Slutsatsen enligt Finansdepartementets beräkningar blir att totalkostnaden för en reform som går ut på att minska klasstorlekarna uppgår till ca 3 miljarder kronor per år, vilket innebär att Socialdemokraternas förslag är underfinansierat med ca 1 miljard kronor per år.

Inom utgiftsområde 25 avsätter Socialdemokraterna dessutom 140 miljoner kronor 2013 för att fler barn ska gå i förskoleklass. Utskottet vill därför upplysa om att kommuner ska erbjuda alla barn plats i förskoleklass fr.o.m. höstterminen det år barnet fyller sex år och att andelen av landets sexåringar som var inskrivna i förskoleklass uppgick till ca 96 procent 2011. Under läsåret 2011/12 gick 103 900 elever i förskoleklass, vilket är det största antalet sedan början på 2000-talet.

Läxhjälp

När det gäller frågan om stöd till läxhjälp vill utskottet understryka att utskottet tidigare har uttalat att läxor är ett bra komplement till god undervisning och att hemarbete kan motiveras med att eleverna måste ta ett större eget ansvar för sitt lärande och att föräldrarna i ökad utsträckning bör ha insyn i sina barns skolgång. Enligt utskottets uttalande kan ett sådant arbetssätt förutsätta att eleverna får stöd från sina föräldrar eller från någon annan vuxen. (Se bet. 2010/11:UbU7 s. 41, rskr. 2010/11:206.) Utskottet vill även upplysa om möjligheten för en elev enligt 3 kap. 8 § skollagen att få särskilt stöd om det kan befaras att han eller hon inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Regeringen har föreslagit att hjälp med läxor och annat skolarbete till barn och unga som är elever i grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolformer uttryckligen ska omfattas av skattereduktion för hushållsarbete (se regeringens proposition 2012/13:14 Skattereduktion för läxhjälp). Utskottet yttrade sig den 22 november 2012 till skatteutskottet över denna proposition. Utskottet ställer sig bakom det aktuella förslaget om att skattereduktion för hushållsarbete uttryckligen ska omfatta hjälp med läxor och annat skolarbete till barn och unga som är elever inom grundskolan och gymnasieskolan eller i motsvarande skolformer. Utskottet uttalar att man ser mycket positivt på alla insatser som kan öka elevernas kunskaper och förbättra måluppfyllelsen i grundskolan och gymnasieskolan och välkomnar olika former och sätt att sköta elevers läxhjälp och annan hjälp med skolarbetet. Utskottet anser att sådan läxhjälp kan organiseras inom ramen för skolan eller fritidshemmet med lärare eller pedagoger eller efter

skolan med hjälp av ideella organisationer såsom Mattecentrum, Stiftelsen läxhjälpen, Röda korset m.fl. Utskottet anser också att läxhjälpen kan ske i samarbete mellan skola och ideella organisationer och framhåller särskilt de ideella organisationernas värdefulla arbete med läxhjälp och annan hjälp med skolarbetet för barn och ungdomar. Ett ytterligare sätt för elever att få stöd med läxhjälp eller annan hjälp med skolarbetet utanför skolan är enligt utskottets mening genom privata utförare.

Yrkesintroduktion i gymnasieskolan

Utskottet noterar att Socialdemokraterna till skillnad från övriga partier inte står bakom regeringens satsning på yrkesintroduktion i gymnasieskolan. Utskottet vill med anledning av detta beskriva skälen för denna satsning.

Utskottet anser att det behövs särskilda lösningar för de elever som inte är behöriga till ett nationellt program och för dem som tycker att treåriga yrkesutbildningar är för krävande. Yrkesintroduktionen infördes i den nya gymnasieskolan 2011 som ett studiealternativ för den grupp ungdomar som har det svårast att uppnå behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram. För dessa elever är yrkesintroduktionen en utbildning som kan ge möjligheter att efter avslutad utbildning etablera sig på arbetsmarknaden eller fortsätta på ett yrkesprogram. Utskottet anser att det är bättre att dessa ungdomar avslutar en kortare utbildning än låter bli att studera i gymnasieskolan eller avbryter studierna.

Utskottet kan konstatera att det inte finns någon reglering av yrkesintroduktionens längd. Regeringen har således aldrig föreslagit ett nytt nationellt gymnasieprogram som är på ett eller två år. Regeringen föreslår däremot i budgetpropositionen för 2013 att huvudmännen ska erbjudas stimulansmedel för att utveckla kvaliteten på yrkesintroduktionen och att Skolverket ska ges i uppdrag att utveckla yrkesintroduktion av varierande längd som förbereder för konkreta arbetsuppgifter på arbetsmarknaden. Utskottet välkomnar denna satsning.

Integration i skolväsendet

Frågan om att utöka rätten till modersmålsundervisning till hela grundskoletiden har tidigare behandlats av utskottet (se bet. 2011/12:UbU14). Rätten till modersmålsundervisning regleras i språklagen (2009:600). I skollagen (2010:800) finns grundläggande bestämmelser om huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Om en elev ges modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden, är huvudmannen enligt 5 kap. 11 § skolförordningen (2011:185) skyldig att erbjuda eleven sådan undervisning sammanlagt högst sju läsår under elevens skoltid. Utskottet vill dock framhålla att eleven ska erjudas modersmålsundervisning under längre tid, om eleven har ett särskilt behov av sådan undervisning, samt att den nämnda tidsbegränsningen inte gäller nationella minoritetsspråk eller ett nordiskt språk. Som utskottet tidigare har uttalat finner utskottet inga skäl för att föreslå en ändring i den aktuella regleringen.

När det gäller frågan om ämnesundervisning på modersmålet kan utskottet inledningsvis konstatera att en elev enligt 5 kap. 4 § skolförordningen (2011:185) ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Utskottet kan också konstatera att elever som kommer till Sverige efter den ordinarie åldern för skolstart i genomsnitt uppnår sämre resultat än andra elever i den svenska skolan. Utbildningsdepartementet har därför gett en utredare i uppdrag att utarbeta förslag på hur undervisningen för nyanlända elever kan förbättras. Även undervisningstiden är viktig för nyanlända elevers möjligheter att komma i kapp andra elever. Utskottet vill mot bakgrund av detta lyfta fram regeringens satsning på en försöksverksamhet med utökad undervisningstid för nyanlända elever i grundskolan. Även andra satsningar som att kartlägga och följa upp nyanlända elevers kunskaper för att kunna utforma utbildningen efter de nyanlända elevernas individuella förutsättningar och behov samt kompetensutveckling för lärare och rektorer för att stödja elevernas språkutveckling, är viktiga för att förbättra de nyanlända elevernas resultat.

Utbildning i svenska för invandrare

Kunskaper i det svenska språket är en viktig förutsättning för individens möjligheter att få ett arbete och bli delaktig i samhället. Det svenska språket är också en förutsättning för att individen ska kunna tillvarata sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter. Utskottet vill peka på en rad reformer som regeringen har genomfört i syfte att höja kvaliteten och förbättra likvärdigheten i utbildning i svenska för invandrare (sfi). Reformerna omfattar lärarlyft för sfi-lärare, konkretiserade mål för sfi och införande av nationella slutprov, sfi-bonus, förstärkt nationell inspektion av sfi och s.k. betyg rätt för folkhögskolor som ger individen en möjlighet att genomgå sfi vid en folkhögskola i stället för hos en kommunal anordnare. Utskottet kan också konstatera att regeringen nu föreslår att resurser tillförs för att hantera nationella prov i sfi. Utskottet vill även nämna att den nya skollagen i fråga om sfi började tillämpas den 1 juli 2012 med bl.a. ett stärkt individperspektiv och en ny betygsskala som förtydligar kunskapskraven. I skollagen anges också att sfi ska ge vuxna invandrare som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter och att läs- och skrivinläringen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.

Det pågår en översyn av den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande nivå. Många med annan språkbakgrund än svenska deltar i sådan undervisning trots att de ofta ligger på en högre utbildningsnivå. Utskottet kan konstatera att regeringen avser att fortsätta arbetet med att höja kvaliteten och genomströmningen inom sfi. Mot bakgrund av problem med bristande flexibilitet och individanpassning i utbildningen har regeringen tillsatt en särskild utredare som ska föreslå hur valfriheten och den individuella anpassningen kan ökas inom utbildningen, bl.a. genom ett system med sfi-peng (dir. 2011:81, dir. 2012:82). Uppdraget ska redovisas senast

den 31 december 2012. Utredarens förslag ska syfta till att valfriheten och den individuella anpassningen förstärks, bl.a. genom att den som vill delta i sfi ges möjlighet att välja den anordnare som bäst svarar mot de egna behoven. Utskottet vill inte föregripa den pågående utredningen men ser med tillförsikt på regeringens arbete i denna fråga. Utskottet ser det som en stor utmaning att höja kvaliteten och öka genomströmningen inom sfi. Utskottet välkomnar den särskilda satsning som regeringen nu gör i form av ett tillfälligt statsbidrag om 50 miljoner kronor per år t.o.m. 2015 för kvalitetshöjande insatser inom sfi.

Studie- och yrkesvägledningen

Utskottet kan konstatera att det finns behov av en kvalitetsförbättring av studie- och yrkesvägledningen. Informationen och vägledningen behöver vara utformad så att alla elever får en helhetsbild av vilka utbildningsmöjligheter som finns för att kunna göra väl underbyggda val. Särskilt viktigt är detta för elever som av olika skäl har svårt att orientera sig i utbildningssystemet och inte har föräldrar som kan hjälpa dem. Utskottet föreslog våren 2012 att riksdagen beslutar om ett tillkännagivande till regeringen om att vidta de åtgärder som behövs för att förbättra studie- och yrkesvägledningen i gymnasieskolan (se 2011/12:UbU15, rskr. 2011/12:235). Utskottet välkomnar mot bakgrund av detta regeringens förslag om fortbildning av studievägledare samt det uppdrag regeringen avser att ge Skolverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Hjälpmedelsinstitutet som handlar om att ta fram en fortbildningsinsats för studie- och yrkesvägledare i gymnasieskolan.

Elevhälsa och kränkande behandling

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa (U2011/5947/S m.fl.). Utskottet vill framhålla att det i uppdraget ingår dels ett riktat statsbidrag till personalförstärkningar inom elevhälsan, dels utbildningsinsatser i fråga om elevhälsans inriktning och organisation, skolans ansvar för elever med psykisk ohälsa samt barn som far illa. I uppdraget ingår också att utarbeta en modell för att följa upp kvaliteten på och tillgången till elevhälsa. Utskottet anser att regeringens förslag är väl avvägt.

När det gäller frågan om feministiskt självförsvar vill utskottet förtydliga att det finns bestämmelser i skollagen om åtgärder mot kränkande behandling i skolan. Utskottet vill även upplysa om att regeringen avser att under 2013 återkomma till riksdagen med ett förslag om lex Sarah i skolväsendet (anmälningsskyldighet inom skolväsendet).

Måltider i skolan

Av skollagen (2010:800) framgår att skolmåltider i grundskolan ska vara näringsriktiga och kostnadsfria. Med skolmåltid avses lunch.

Utskottet kan konstatera att den reglering som gäller för grundskolan inte hindrar kommunerna att servera kostnadsfri frukost till eleverna, vilket också förekommer i ett antal kommuner och skolor. Det är enligt utskottets uppfattning en fråga för huvudmannen vilka måltider utöver lunch som ska serveras i skolan. (Se även bet. 2011/12:UbU1 s. 42–43, rskr. 2011/12:98 och bet. 2011/12:UbU14.)

När det gäller yrkanden om att höja kvaliteten i skolbetspisingarna vill utskottet anföra att Livsmedelsverket har fått i uppdrag av regeringen att i samverkan med Skolverket stödja arbetet med näringsriktig skolmat och skolmåltidens utformning. Uppdraget utgår från skolagens reglering om näringsriktig skolmat och ska slutredovisas senast den 12 mars 2014. Utskottet vill även framhålla att det i Livsmedelsverkets skrift Bra mat i skolan finns råd om hur ofta olika rätter bör serveras och vilka livsmedel som är lämpliga att välja för att servera hållbara och näringsriktiga skolmåltider. Skriften innehåller även råd om servering, matsalsmiljö och pedagogik. Om skolan följer råden om livsmedel fullt ut kommer den serverade maten att vara näringsriktig. I början av 2013 kommer en reviderad version av råden där hänvisningar till skollagen och andra bestämmelser är uppdaterade. På sikt kommer råden att kompletteras med fördjupad information om vilka metoder som kan anses rättvisande för att säkerställa att skolan verkligen serverar näringsriktig skolmat.

Sammanfattande bedömning

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Fi303 (MP) yrkandena 19 och 35, 2012/13:Sf362 (V) yrkande 4, 2012/13:Ub212 (V) yrkande 1, 2012/13:Ub239 (KD), 2012/13:Ub365 (S) yrkande 1, 2012/13:Ub386 (MP), 2012/13:Ub465 (S) yrkandena 4 i denna del, 6 och 11–13, 2012/13:Ub475 (V) i denna del, 2012/13:Ub494 (S) yrkandena 2 och 4, 2012/13:Ub498 (S) yrkande 1 i denna del, 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del, 2012/13:A393 (MP) yrkandena 5, 6, 9, 11 och 12 och 2012/13:A396 (MP) yrkande 5.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag till bemyndigande.

1:6 Särskilda insatser inom skolområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 459 568 000 kronor till anslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2014.

Därmed bifalls propositionens förslag till anslagsnivå och bemyndigande.

Propositionen

Anslaget används för särskilda insatser inom skolområdet, vilka bl.a. omfattar undervisning som anordnas på sjukhus och insatser i skolväsendet för personer med funktionsnedsättning.

Anslaget används även för bidrag till speciellt anpassad gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever från hela landet som anordnas i Stockholms, Göteborgs, Kristianstads och Umeå kommuner enligt 15 kap. 9 § skollagen (2010:800) och till omvårdnad och habilitering av dessa elever, för statlig ersättning avseende gymnasial utbildning i Örebro kommun för döva och hörselskadade elever och för bidrag till kostnader för viss riksrekryterande utbildning för elever med utvecklingsstörning.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* för budgetåret 2013 anvisar 459 568 000 kronor.

Regeringen avser att genomföra en särskild satsning i syfte att stärka förutsättningarna för samtliga skolhuvudmän att nå ökad målpuppfyllelse för elever med vissa funktionsnedsättningar. Regeringen planerar att tillsätta en nationell samordnare för ändamålet. Anslaget föreslås öka med 20 miljoner kronor 2013. En minskning av anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* föreslås finansiera satsningen.

Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor 2013 för att bidra till finansieringen av en tillfällig hyreskostnad som under året kommer att belasta anslaget 1:4 *Sameskolstyrelsen*. Anslaget föreslås också minska med 1,5 miljoner kronor 2013 för att finansiera en ökning av Sameskolstyrelsens lokalkostnader.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 8 112 000 kronor (1,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Specialpedagogiska skolmyndigheten behöver kunna besluta om bidrag som beviljas per läsår för omvårdnad och habilitering av elever som deltar i speciellt anpassad gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever

från hela landet. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2014.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts några motioner med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och välkomnar satsningen på en ökad måluppfyllelse för elever med vissa funktionsnedsättningar. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag till bemyndigande.

1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 3 675 500 000 kronor till anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m. Därmed bifalls propositionen och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilda yttranden 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Propositionen

Anslagets ändamål är att finansiera statsbidrag till de kommuner som har ett system med maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt det statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder som ska ges till de kommuner som tillämpar maxtaxa. Anslaget används också till ett tidsbegränsat statsbidrag till kommunerna för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Av anslaget bekostas även Skolverkets administration av statsbidrag, rekvisitioner från kommunerna och uppföljning.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 3 675 500 000 kronor till anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* för budgetåret 2013.

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 15,5 miljoner kronor 2013 för att man ska kunna införa ett tidsbegränsat bidrag för att stimulera kommunerna att i ökad omfattning erbjuda omsorg på kvällar, nätter och helger.

Motionerna

Miljöpartiet begär i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del att ytterligare 100 miljoner kronor anvisas till anslaget under 2013 för att lyfta de svenska fritidshemmen. Partiet vill ha minskade barngrupper och fler behöriga fritidspedagoger.

I motion 2012/13:Ub458 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 1 framhåller motionärerna att varje elev på ett fritidshem har rätt att möta utbildad personal. Motionärerna anser att det behövs ett kompetenslyft för fritidshemmen och konstaterar att endast en av tre pedagoger är utbildad för fritidshemsverksamhet i dag. Motionens yrkande 2 behandlar behovet av fritidspedagogers behörighet i andra skolämnen än praktisk-estetiska ämnen, såsom behörighet i matematik. Frågan om behovet av minskade barngrupper på fritidshemmen behandlas även i motionens yrkande 3. Motionärerna konstaterar att gruppstorlekarna har ökat från 18 barn per avdelning på 1990-talet till nästan 40 barn per avdelning i dag och att personaltätheten samtidigt har halverats.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2012/13:Ub475 av Jonas Sjöstedt m.fl. i denna del en ökning av anslaget med 2 875 000 000 kronor under 2013. Vänsterpartiet föreslår en skyldighet för kommuner att erbjuda barnomsorg inte bara på dagtid utan även på kvällar, nätter och helger och anslår för ändamålet 1 850 000 000 kronor. Partiet vill också på sikt införa en avgiftsfri allmän förskola med rätt till en vistelsetid om minst 30 timmar per vecka för barn från ett års ålder. Som ett första steg bör rätten stärkas för barn till arbetslösa och föräldralediga, och Vänsterpartiet anslår 275 miljoner kronor som stimulansmedel till kommunerna så att de kan påbörja detta arbete. Partiet satsar också 750 miljoner kronor för att kommunerna ska kunna anställa fler i fritidshemmen så att det blir färre än 30 barn i den genomsnittliga gruppen.

Även i kommittémotion 2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. yrkande 3 begär Vänsterpartiet att barn till arbetslösa och föräldralediga ska få rätt till minst 30 timmars vistelsetid per vecka i förskolan. I motionens yrkande 4 anförs att kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda barnomsorg inte bara på dagtid utan även på kvällar, nätter och helger, och för att tillgodose detta behov anslår partiet medel till 15 000 fler förskoleplatser. Partiet anser också att det bör införas ett statligt stöd för att anställa fler i fritidshemmen där villkoret är att kommunen bidrar med halva kostnaden (yrkande 5). Enligt partiet är grupperna för stora för att en meningsfull verksamhet ska kunna erbjudas.

Sverigedemokraterna yrkar i sin kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del att anslaget ska minskas med 700 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att underlätta för föräldrar att kombinera arbete med familjeliv. I ett modernt samhälle ska detta vara möjligt att förena. Arbetslinjen rör inte bara dem som jobbar nio till fem. Det är enligt utskottets mening särskilt viktigt för ensamstående föräldrar att de kan få barnomsorg under s.k. obekväma arbetstid.

Enligt skollagen (2010:800), som tillämpas på utbildning och annan verksamhet från och med den 1 juli 2011, ska kommuner sträva efter att erbjuda omsorg i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete eller familjens situation i övrigt (se 25 kap. 5 § skollagen). Skolverkets statistik visar att hösten 2011 fick 4 551 barn i åldrarna 1–12 år omsorg på obekvämtid, dvs. helger och tider mellan 19.00 och 6.00. Motsvarande antal 2010 var 4 035 barn. Antalet kommuner som erbjöd sådan omsorg uppgick 2011 till 130, vilket var en ökning med 12 kommuner jämfört med 2010. Utskottet kan därför konstatera att antalet kommuner som erbjuder omsorg på obekvämtid och även antalet inskrivna barn har ökat något sedan den nya skollagen började tillämpas. Utskottet instämmer med regeringen att det är en utveckling som bör uppmuntras. Utskottet välkomnar därför det riktade bidrag om sammanlagt 108,5 miljoner kronor under åren 2013–2016 som regeringen nu föreslår för att stimulera kommuner att i ökad omfattning erbjuda omsorg på kvällar, nätter och helger. Därmed tillgodoses det tillkännagivande som riksdagen har gjort om att regeringen inom ramen för budgetprocessen ska återkomma till riksdagen med förslag till ett stimulansbidrag så att kommunerna i ökad utsträckning kan erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger (bet. 2011/12:UbU13, rskr. 2011/12:215). Utskottet avvaktar nu de effekter som man bör kunna förvänta sig av regeringens satsning.

När det gäller storleken på barngrupper i fritidshem fastställs i skollagen att huvudmannen ska se till att elevgrupperna i fritidshemmet har en lämplig sammansättning och storlek och att eleverna även i övrigt erbjuds en god miljö (se 14 kap. 9 § skollagen). Som utskottet tidigare uttalat finns det inte skäl att närmare ange gruppstorleken i skollagen (se bet. 2010/11:UbU7 s. 68 f., rskr. 2010/11:206 och bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Enligt utskottets tidigare uttalanden kan bestämmelsen användas i kommunernas övergripande planeringsarbete som riktmärke för en flexibel resurstilldelning till olika verksamheter. Utskottet kan i sammanhanget hänvisa till att det i Skolverkets allmänna råd för kvalitet i fritidshemmet anges att barngruppens storlek och personaltäthet är viktiga kvalitetsfaktorer. Enligt Skolverket finns det dock inga belägg för att det skulle finnas någon gruppstorlek eller personaltäthet som är den optimala i alla sammanhang. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan, och det är alltid nödvändigt att anpassa gruppstorlekar och personaltäthet till de förutsättningar som råder i varje fritidshem.

När det gäller frågan om behovet av fritidspedagogers behörighet i andra skolämnen än praktisk-estetiska ämnen vill utskottet upplysa om att en fritidspedagog som har avlagt en examen som är avsedd bara för arbete i fritidshem kan bli behörig att undervisa i fritidshemmet om han eller hon genom att komplettera sin utbildning har tillägnat sig kunskaper och förmågor som motsvarar en utbildning som ger sådan behörighet. Sådan behörighet omfattar bara den eller de skolformer, årskurser, ämnen eller ämnesområden som den motsvarande utbildningen ger behörighet att under-

visa i (se 2 kap. 35 § förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor). Utskottet kan i sammanhanget konstatera att regeringen har uppmärksammat att många fritidspedagoger eller motsvarande med en utbildning som enbart är inriktad på fritidshem eller på fritidshem och förskola ofta i praktiken undervisar i vissa ämnen i grundskolan. Fritidspedagogerna eller motsvarande är således i många fall inte behöriga till all den undervisning de bedriver och kan med nuvarande bestämmelser inte heller få lärarlegitimation. Regeringen har därför inom ramen för Lärarlyftet II gett fritidspedagoger och motsvarande möjlighet att komplettera sin utbildning i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen, så att de kan bli behöriga i dessa ämnen i årskurs 1–6 i grundskolan eller sameskolan.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub389 (V) yrkandena 3–5, 2012/13:Ub392 (SD) i denna del, 2012/13:Ub458 (MP) yrkandena 1–3, 2012/13:Ub475 (V) i denna del och 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del.

1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 166 542 000 kronor till anslaget 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m. Därmed bifalls propositionen, och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen

Anslaget används huvudsakligen för:

- särskilt verksamhetsstöd till vissa riksrekryterande gymnasiala utbildningar och förberedande dansutbildningar
- statsbidrag till riksinternatskolor och s.k. IB-utbildning
- statsbidrag till kostnader för utlandssvenska elevers skolgång i Sverige, ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever på gymnasial nivå
- statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige
- statsbidrag till kommuner för kostnader för utbildning i förskoleklass och grund- och gymnasieskola för barn som vistas i landet utan tillstånd och för kostnader för arbete med administration och uppföljning av statsbidraget.

Den huvudsakliga faktor som styr utgifterna på anslaget är antalet elever i de olika verksamheterna.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet*, m.m. för budgetåret 2013 anvisar 166 542 000 kronor.

Med anledning av att regeringen avser att lämna förslag om att införa en rätt till skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd föreslår regeringen att 25 miljoner kronor avsätts 2013 för kommunernas kostnader för reformen.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 2 589 000 kronor (1,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del att ytterligare 70 miljoner kronor anvisas till anslaget för ett stimulansbidrag till barnomsorg på obekvämt arbetstid. Enligt Miljöpartiet krävs det en tvingande lagstiftning för att göra det möjligt för alla att få barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

Även i Miljöpartiets kommittémotion 2012/13:A395 av Gunvor G Ericson m.fl. yrkande 7 föreslås att kommunerna ska tillhandahålla barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motioner om barnomsorg på obekvämt arbetstid hänvisar utskottet till de skäl som utskottet redovisat i sitt ställningstagande beträffande anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet*, m.m. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del och 2012/13:A395 (MP) yrkande 7.

1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 104 213 000 kronor till anslaget 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för att betala statsbidrag enligt förordning (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Statsbidrag ges till:

- huvudmannen för en svensk utlandsskola
- distansundervisning
- kompletterande svensk undervisning

- undervisning vid utländsk skola (internationell skola).

Inom anslaget finansieras också lönekostnader m.m. för nationellt anställda lärare m.fl. vid Europaskolorna och utvecklingsinsatser kopplade till svensk undervisning i utlandet. Bidrag ges även för stöd till undervisning i svenska vid utländska skolor.

Statsbidragsbestämmelserna syftar till att ge utlandssvenska barn och ungdomar utbildning som motsvarar förskoleklass, grundskola och så långt det är möjligt gymnasieskola eller undervisning i svenska och undervisning om Sverige, om de går i en utländsk skola. För att bidrag ska ges för en elev måste en av vårdnadshavarna vistas i utlandet på grund av verksamhet som bedöms vara väsentlig för det svenska samhället.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 104 213 000 kronor till anslaget 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* för budgetåret 2013. Anslaget är beroende av elevutvecklingen. Läsåret 2011/12 deltog totalt 1 436 elever i utbildning vid svenska utlandsskolor. Läsåret innan var motsvarande antal 1 401 elever.

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har uppdragit åt en utredare att bistå departementet med att se över vissa frågor som bl.a. rör internationella skolor, utlandsskolor och Europaskolor (U2012/3777/SAM). I utredarens uppdrag ingår bl.a. att se över statsbidragen för undervisning av utlandssvenska barn och ungdomar och undersöka om det finns behov av Europaskolor i Sverige. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2013. I avvaktan på utredarens redovisning av uppdraget och mot bakgrund av att regeringen inte kan se att det kommer att ske någon markant ökning eller minskning av antalet elever som deltar i svensk undervisning i utlandet bedömer regeringen att verksamheten kommer att bedrivas i samma omfattning som 2012.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 1 873 000 kronor (1,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 522 900 000 kronor till anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 407 000 000 kronor 2014 och 2015.

Därmed bifalls propositionens förslag till anslagsnivå och bemyndigande medan samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S).

Propositionen

Medel inom anslaget används för att finansiera insatser för att stärka lärares, förskollärares, rektorers och förskolechefers möjlighet till fortbildning. Medlen ska användas till sådan fortbildning som genomförs på uppdrag av Skolverket i enlighet med regeringens uppdrag till myndigheten. Anslaget bekostar även Skolverkets administration samt uppföljning av fortbildningsinsatserna.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för budgetåret 2013 anvisar 522 900 000 kronor.

För att tillgodose behoven hos nyanlända elever eller elever med annat modersmål än svenska föreslår regeringen en satsning på kompetensutveckling för lärare och rektorer främst inriktad på att stödja elevernas språkutveckling. Regeringen föreslår att anslaget tillförs 11 miljoner kronor 2013 för kompetensutveckling i andraspråksutveckling. För rektorernas kompetensutveckling för ändamålet föreslås att anslaget tillförs 900 000 kronor 2013.

För att finansiera en försöksverksamhet med kompletterande utbildning för att öka tillgången på ämneslärare i matematik, naturvetenskap och teknik föreslås att anslaget minskas med 1,5 miljoner kronor 2013. Anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* föreslås och beräknas öka med motsvarande belopp.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Skolverket ingår fleråriga avtal med lärosätena om uppdragsutbildning och lämnar förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 407 000 000 kronor 2014 och 2015.

Motionerna

Socialdemokraterna begär i kommittémotion 2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 1 i denna del att anslaget ska tillföras ytterligare 500 miljoner kronor 2013. Anslaget tillförs 450 miljoner kronor för att man ska kunna utveckla läraryrket. Kontinuerlig kompetensutveckling måste vara ett självklart inslag i lärarrollen. Socialdemokraterna anser att skolan behöver utvecklas till en lärande organisation där lärare lär från forskning, av varandra m.m. För att ge rektorer möjlighet att utvecklas i sitt pedagogiska arbete föreslår partiet att anslaget tillförs 50 miljoner kronor. I motion 2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 2 betonar Socialdemokraterna vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet och personalens kompetens och i sin kommittémotion 2012/13:Ub465 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 5 behandlar partiet skolledarnas centrala roll som pedagogiska ledare. I den senare motionens yrkande 4 i denna del behandlas frågan om lämplighetsprov vid antagningen till lärarutbildningen och kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling som naturliga inslag i lärarrollen. Arbetssättet inom skolan ska också enligt yrkandet vara öppet så att varje skola blir en lärande organisation.

I motion 2012/13:Ub485 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2 anför motionären att rektorer och lärare för att kunna bedriva bra undervisning behöver kompetensutveckling och tillgång till aktuell forskning i sina ämnen som handlar om klassrumssituationen, undervisningsmetoder m.m.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att den enskilt viktigaste faktorn för elevernas studieresultat i skolan är en hög kvalitet på lärarkåren. Genom Lärarlyftet gavs lärare möjlighet till fortbildning för att förstärka sin ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kompetens. Genom regeringens satsning på Lärarlyftet II ges nu anställda lärare med lärarexamen möjlighet att komplettera sin behörighet i ämnen som de undervisar i men där de saknar behörighet. Satsningen är inriktad på att lärare ska bli behöriga i alla skolformer, ämnen och årskurser där de undervisar. Skolverket har regeringens uppdrag att ansvara för satsningen. Fritidspedagoger ska genom Lärarlyftet II också kunna utbilda sig i vissa ämnen så att de kan bli behöriga lärare och därmed ges möjlighet att skaffa sig lärarlegitimation.

Skolverket fick våren 2012 ett tilläggsuppdrag som innebär att inom ramen för satsningen skapa möjligheter för lärare och förskollärare att genom utbildning få en speciallärarexamen med specialisering på utvecklingsstörning (U2012/1181/S). Syftet är att andelen lärare med legitimation och behörighet ska öka i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna.

Utskottet vill även upplysa om att Skolverket under 2011 och 2012 på uppdrag av regeringen har genomfört informationskampanjen ”För det vidare” om lärar- och förskolläraryrkena och de nya lärar- och förskollärar-

utbildningarna. Kampanjen har syftat till att fler ungdomar och unga vuxna med ett genuint intresse för pedagogik och lärande ska vilja bli lärare eller förskollärare. Under 2011 avsattes 6 miljoner kronor och under 2012 avsattes 13 miljoner kronor för ändamålet. Kampanjen fortsätter med inriktning på naturvetenskap och teknik och anslaget ökar därför med 5 miljoner kronor 2013 och beräknas öka med 5 miljoner kronor per år 2014 och 2015.

Även rektorerna är ett viktigt stöd för lärarna och en viktig faktor för skolans resultat. Utskottet menar att det pedagogiska ledarskapet är av stor betydelse för hur framgångsrik en skola är. Utskottet vill därför lyfta fram att det sedan mars 2010 är obligatoriskt för nyanställda rektorer att gå en särskild befattningsutbildning eller en utbildning som kan jämföras med denna. Utbildningen ska bl.a. stödja rektorerna i deras kvalificerade arbete att vara pedagogiska ledare för skolan och chef för lärarna och övrig personal. Utbildningen riktar sig även till övriga rektorer, biträdande rektorer och förskolechefer som arbetar som skolledare i läroplansstyrd verksamhet och som inte tidigare gått befattningsutbildningen.

Skolverket har också fått regeringens uppdrag att svara för en fortbildningsinsats för rektorer som fördjupar relevanta delar av befattningsutbildningen. Inom ramen för det s.k. Rektorslyftet har ca 420 rektorer påbörjat en fortbildning på avancerad nivå i pedagogiskt ledarskap om 7,5 högskolepoäng.

Även förskolans personal har en stor betydelse för barnens utveckling och lärande. Genom den nya skollagen och en reviderad läroplan med ett förstärkt pedagogiskt uppdrag för förskolan har ambitionen för barns lärande höjts. Mot bakgrund av att förskollärare och förskolechefer har fått ett tydligare ansvar för det pedagogiska arbetet i förskolan anser regeringen att satsningar ska göras för att höja kompetensen hos dessa yrkesgrupper. Under 2012–2014 genomförs därför en satsning på totalt ca 120 miljoner kronor på fortbildning av förskollärare och förskolechefer i fråga om särskilt stöd samt uppföljning och utvärdering.

Slutligen vill utskottet upplysa om att lärare och förskollärare även i fortsättningen kommer att ges möjlighet att delta i särskilda forskarskolor, vilket innebär fler karriärmöjligheter liksom att skolans och förskolans kunskapsbas ökar, och att utskottet inom anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* avstyrker motioner om ett nytt forskningsinstitut för lärande.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub465 (S) yrkande 4 i denna del och 5, 2012/13:Ub466 (S) yrkande 2, 2012/13:Ub485 yrkande 2 och 2012/13:Ub498 (S) yrkande 1 i denna del. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag till bemyndigande.

1:11 Bidrag till vissa studier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 15 525 000 kronor till anslaget 1:11 Bidrag till vissa studier. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för statsbidrag som ges för studier om funktionshinder, utbildning som är särskilt anpassad till personer med funktionshinder och studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda och särskild utbildning för vuxna. Bidrag lämnas i enlighet med förordningen (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionshinder.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:11 *Bidrag till vissa studier* för budgetåret 2013 anvisar 15 525 000 kronor.

Under 2011 har Specialpedagogiska skolmyndigheten fått in ansökningar som överstiger de tillgängliga medlen inom anslaget. Att hela anslaget ändå inte kunde betalas ut under 2011 beror enligt myndigheten främst på att utbildningsanordnarna ställde in ett stort antal kurser i slutet av året.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Förslag till nytt anslag i motioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandet om ett nytt anslag.

Motioner

I kommittémotion 2012/13:Ub392 i denna del av Richard Jomshof m.fl. yrkar Sverigedemokraterna att det ska införas ett nytt anslag 99:4 *Satsning på grund- och gymnasieskolan*. Sverigedemokraterna anslår ytterligare 325 000 000 kronor inom anslaget enligt följande uppräknig:

- kunskapssatsning på svenska språket +50 000 000 kronor
- matreform +50 000 000 kronor
- fler vuxna i skolan +75 000 000 kronor
- studievägledning +50 000 000 kronor
- antimobbningssatsning +50 000 000 kronor
- satsning på barn med särskilda behov +50 000 000 kronor.

I motion 2012/13:Ub469 yrkande 2 av Richard Jomshof m.fl. (SD) föreslår motionärerna att regeringen ska avsätta ökade ekonomiska medel 2012–2015 för att öka skolornas möjlighet att aktivt motverka mobbning och andra trakasserier. I motionens yrkande 3 begär motionärerna att regeringen ska avsätta medel 2012–2015 för att genomföra en satsning på fler vuxna i skolan i form av framför allt fler skolsköterskor, skolpsykologer och kuratorer.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkandet om ett nytt anslag kallat 99:4 *Satsning på grund- och gymnasieskolan* vill utskottet hänvisa till att utskottet behandlar och avstyrker motionsyrkanden om bl.a. modersmålsundervisning, höjd kvalitet på skolbespisningarna, studie- och yrkesvägledning, förstärkt elevhälsa och kränkningar i skolan inom anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub392 (SD) i denna del och 2012/13:Ub469 (SD) yrkandena 2 och 3.

6 Vuxenutbildning

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2013 inom området vuxenutbildning (anslagen 1:12–1:15) samt motioner i anslutning till dessa förslag. Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter behandlas regeringens förslag om anslag och bemyndiganden.

Vuxenutbildning omfattar kommunernas vuxenutbildning: den kommunala vuxenutbildningen (komvux), vuxenutbildningen för utvecklingsstörda (särvux) och svenskundervisning för invandrare (sfi). Vidare ingår i vuxenutbildningen eftergymnasial yrkesutbildning: utbildning inom yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning, vissa kompletterande utbildningar med enskild huvudman samt folkbildningen (ingår i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid).

Den nya skollagen (2010:800) ska tillämpas på vuxenutbildning inom skolväsendet fr.o.m. den 1 juli 2012. Enligt den nya skollagen byter särvux och sfi namn till särskild utbildning för vuxna respektive utbildning i svenska för invandrare. Eftersom redovisningen främst avser resultat från 2011 och läsåret 2011/12 används dock fortfarande den äldre terminologin.

Genom bildandet av yrkeshögskolan 2009 sammanfördes eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte utgör högskoleutbildningar under ett gemensamt regelverk. Den tidigare utbildningsformen kvalificerad yrkesutbildning får bedrivas enligt äldre regelverk t.o.m. 2013.

Målet för den samlade vuxenutbildningen är att alla vuxna ska ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229).

Indikatorer för verksamheten

I budgetpropositionen för 2012 aviserade regeringen att måluppfyllelsen inom utgiftsområdet skulle följas per verksamhetsområde med hjälp av indikatorer. Indikatorerna kommer att följas över tid. De ger inte en heltäckande bild av respektive verksamhet men belyser de delar av måluppfyllelsen och resultaten som regeringen bedömer är centrala. Redovisningen av resultat inom utgiftsområdet är uppdelad på verksamheter. I varje avsnitt redovisas i förekommande fall indikatorer och övriga resultat. Följande indikatorer används för de skolformer som ingår i kommunernas vuxenutbildning.

Komvux

- antal heltidsstuderande: totalt antal verksamhetspoäng dividerat med 800
- andelen kursdeltagare som slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andelen som fortsätter en påbörjad kurs nästa år
- betyg i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå: andelen kursdeltagare som uppnått lägst betyget Godkänt.

Särvux

- antalet elever, dvs. personer som deltagit i en eller flera kurser under året.

Sfi

- antalet elever, dvs. personer som deltagit i en eller flera kurser under året
- andelen kursdeltagare som slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andelen som fortsätter en påbörjad kurs nästa år
- andelen deltagare som uppnått lägst betyget Godkänt på nationella slutprov.

Lärare

- lärarbehörighet: andelen lärare i komvux, särvux och sfi som har högskoleexamen med pedagogisk inriktning.

Resultat

Kommunal vuxenutbildning

Antalet heltidsstuderande

Under 2011 deltog ca 198 200 personer i kommunal vuxenutbildning (komvux), vilket motsvarar 3,5 procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år. Föregående kalenderår var andelen 3,4 procent.

Andelen kursdeltagare som slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andelen som fortsätter en kurs nästa år

Av samtliga kursdeltagare på grundläggande nivå 2011 hade 60 procent avslutat kursen med lägst betyget Godkänt, medan knappt 16 procent fortsatte sina studier under 2012.

Andelen kursdeltagare på grundläggande nivå som avbröt kursen uppgick 2011 till 24,3 procent, en liten ökning av andelen avbrott jämfört med föregående år då andelen var 23,9 procent. Information saknas om orsaken till avbrotten för tre av fyra kursdeltagare. För dem där avbrottsorsaken är känd är etablering på arbetsmarknaden den vanligaste orsaken, följd av föräldraledighet och övergång till andra studier.

Av kursdeltagarna på gymnasial nivå avbröt knappt 17 procent kursen 2011, en något lägre andel än 2010. Totalt slutförde 73 procent studierna med lägst betyget Godkänt, medan 10 procent fortsatte kursen under 2012. Även i gymnasial vuxenutbildning saknas tillräcklig kunskap om orsaker till avbrott. I de fall anledningen är känd är den vanligaste orsaken övergång till andra studier följd av etablering på arbetsmarknaden.

Andelen kursdeltagare som uppnått lägst betyget Godkänt

På kurser inom komvux sätts det normalt betyg, men intyg kan också utfärdas som alternativ till betyg. Av de kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning som fick kursbetyg 2011 fick 88 procent lägst betyget Godkänt, en liten förbättring jämfört med föregående år då andelen var 87 procent. Detta innebär ett brott mot trenden att andelen deltagare som fått lägst Godkänt i betyg gradvis minskat. Ingen betygsstatistik publiceras när det gäller grundläggande vuxenutbildning. Från och med höstterminen 2011 samlar dock Skolverket in uppgifter om slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning.

Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox)

Antalet elever

Antalet studerande i vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) uppgick till 4 700 elever läsåret 2010/11, vilket var 100 elever färre än föregående läsår.

Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Antalet elever

Antalet elever i sfi har ökat kraftigt under 2000-talet. Under 2011 uppgick elevantalet till 102 400, vilket är det högsta antalet elever i sfi någonsin och innebär en ökning med 7 procent jämfört med föregående år. Totalt var 38 600 av sfi-eleverna nybörjare. Då en elev kan läsa flera kurser var det totala antalet kursdeltagare i sfi drygt 134 700.

Andelen kursdeltagare som slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andelen som fortsätter en påbörjad kurs nästa år

Av samtliga kursdeltagare i sfi 2011 avslutade 38 procent en kurs med lägst betyget Godkänt. Av kursdeltagarna hade 23 procent avbrutit studierna, och 39 procent antogs fortsätta utbildningen. Elever med längre utbildningsbakgrund avbröt studierna oftare än de med färre antal år i utbildning. Av de nybörjare i sfi 2009 som hade endast 0–3 års tidigare utbildning hade 25 procent avbrutit studierna 2011. Motsvarande andel för de som hade över 12 års utbildning var 31 procent. Störst andel elever som fick lägst betyget Godkänt på någon kurs, 72 procent, fanns bland elever som påbörjat utbildningen på den högsta kursen (3D). Denna elevgrupp var också den som i genomsnitt hade haft minst antal undervisningstimmar, 125 timmar. De som började på den lägsta kursen och som fått Godkänt på den högsta kursen hade i genomsnitt haft nästan 647 timmars undervisning. Sambandet mellan studieresultat och utbildningsbakgrund är således starkt. Riktvärdet för undervisningens omfattning i tid är 525 timmar.

Andelen deltagare som fått lägst betyget Godkänt på nationella slutprov

Sedan 2010 samlas resultat på nationella slutprov i sfi in för samtliga elever. Av eleverna som genomförde prov under 2011 fick 73 procent provbetyget Godkänt eller Väl godkänt på slutprovet i kurs B. Denna andel var knappt 66 respektive 61 procent för kurs C och D. Jämfört med 2010 lyckades eleverna bättre i kurs B och C och sämre i kurs D.

Kostnader

Kommunernas totala kostnad för komvux uppgick 2011 till drygt 3,9 miljarder kronor. Det innebär att kostnaden för komvux har minskat med knappt 21 miljoner kronor, eller 0,5 procent, jämfört med 2010.

Kostnaden per heltidsstuderande uppgick 2011 till 42 900 kronor för komvux på gymnasial nivå och till 48 000 kronor för komvux på grundläggande nivå. Kostnaderna per heltidsstuderande har därmed minskat med 1,4 procent för gymnasial vuxenutbildning och ökat med 4,2 procent för grundläggande vuxenutbildning jämfört med föregående år.

Kommunernas kostnad för sÄrvux 2011 uppgick till drygt 225 miljoner kronor, vilken är en minskning med drygt 1 miljon kronor jämfört med 2010. Kostnaden per elev har ökat med knappt 6 procent och uppgick 2011 till 46 700 kronor.

Kommunernas kostnad för sfi uppgick till drygt 1 326 miljoner kronor 2011, en ökning med 25 miljoner kronor jämfört med föregående år. Kostnaden per heltidsstuderande var 39 600 kronor, vilket innebär en ökning med drygt 1 500 kronor jämfört med 2010. Skillnaderna i snittkostnad per elev är stora mellan kommunerna.

Yrkeshögskolan och kvalificerad yrkesutbildning

Antalet studerande

Antalet studerande inom yrkeshögskolan och kvalificerad yrkesutbildning ökade med drygt 2 procent från knappt 43 500 studerande 2010 till drygt 44 300 under 2011. Totalt antogs drygt 16 500 studerande till yrkeshögskolan och kvalificerad yrkesutbildning 2011, vilket är något färre än 2010. Av samtliga sökande antogs 26 procent, vilket är en minskning då antalet sökande hade ökat mer än tillskottet av nya platser.

Andelen examinerade i yrkeshögskolan som är i arbete efter avslutad utbildning

Av de examinerade 2010 hade 86 procent – sex av sju – arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad utbildning. Det är en ökning med några procentenheter jämfört med de som tog examen 2009. Av de examinerade 2010 hade året efter examen nästan hälften ett arbete som helt eller till största delen överensstämde med deras utbildning i yrkeshögskolan, och tre av fyra hade ett arbete som åtminstone till viss del överensstämde med utbildningen. I föregående års undersökning var det drygt fyra av fem, men uppgifterna är inte helt jämförbara över tid, eftersom Myndigheten för yrkeshögskolan har gjort vissa ändringar i sin enkätundersökning. Störst andel examinerade som enligt dem själva hade arbete som huvudsaklig sysselsättning fanns bland examinerade i storstads länen samt i Västmanlands och Örebro län.

Kostnader

Myndigheten för yrkeshögskolan utbetalade totalt drygt 1 510 miljoner kronor 2011 i statlig finansiering, varav knappt 900 miljoner kronor för utbildningar inom yrkeshögskolan och knappt 620 miljoner kronor för kvarvarande kvalificerad yrkesutbildning. Totalt lämnades ersättning för drygt 25 800 årsplatser, vilket är en ökning med knappt 300 årsplatser jämfört med 2010 (en årsplats omfattar 40 studieveckor på heltid). Den statliga genomsnittskostnaden för en utbildningsplats i yrkeshögskolan 2011 var 58 500 kronor, vilket är en ökning med 400 kronor jämfört med 2010 (löpande priser).

Kompletterande utbildningar

Antalet studerande

Kompletterande utbildningar ska tillgodose utbildningsbehov inom skiftande områden, t.ex. konst, dans, teater och musik, hälsa, friskvård, hudvård samt hantverk. Utbildningarna är oftast avgiftsbelagda för de studerande. Många av kurserna sträcker sig bara över en termin och har en enskild huvudman.

Antalet personer som deltog i kompletterande utbildningar 2011 var knappt 5 700. Det är en liten ökning jämfört med 2010, då 5 400 personer deltog.

Kostnader

Statens finansiering av de kompletterande utbildningarna uppgick 2011 till 156 miljoner kronor, vilket är i nivå med utbetalade statsbidrag 2010. Till detta kommer kostnader för studiestöd.

Anslag och bemyndiganden gällande vuxenutbildning

Regeringen föreslår fyra anslag om drygt 2,9 miljarder kronor för vuxenutbildning 2013. Det största anslaget är 1:14 *Statligt stöd till vuxenutbildning*, som utgör nära 90 procent av de föreslagna medlen. Socialdemokraterna föreslår ett högre belopp på detta anslag. Det finns ett förvaltningsanslag, 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan*. Miljöpartiet samt Sverigedemokraterna föreslår ytterligare medel till detta anslag. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till anslagsbelopp för 2013 för anslagen 1:13 *Utveckling av vuxenutbildning m.m.* och 1:15 *Särskilt utbildningsstöd*.

Regeringens förslag till beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 *Statligt stöd till vuxenutbildning* har inte lett till några motionsyrkanden. Propositionens och motionernas förslag om anslag redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 98 788 000 kronor till anslaget 1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan. Därmed bifalls propositionen och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilda yttranden 2 (MP) och 3 (SD).

Propositionen

Anslaget används för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningskostnader, inklusive för att främja validering.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för budgetåret 2013 anvisar 98 788 000 kronor.

Anslaget föreslås minska med 1 740 000 kronor 2013 eftersom regeringen föreslår att den verksamhet som består i att bedöma utländska betyg flyttas till den nya myndigheten Universitets- och högskolerådet. Anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* föreslås öka med motsvarande belopp.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 632 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionerna

Miljöpartiet begär i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del att ytterligare 60 miljoner kronor ska tillföras anslaget. Miljöpartiet pekar på att många arbetslösa har fel eller för kort utbildning för de krav som arbetsmarknaden ställer och att partiet därför vill skapa 1 000 fler platser per år inom yrkeshögskolan.

I kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del yrkar Sverigedemokraterna att ytterligare 250 miljoner kronor tillförs anslaget. Partiet föreslår att 4 000 nya platser skapas på yrkeshögskolan. Även i motion 2012/13:Ub394 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkande 1 anförs att man vill öka stödet till Myndigheten för yrkeshögskolan, som analyserar arbetsmarknadens behov och därefter avsätter medel till lärosäten.

Utskottets ställningstagande

Myndigheten för yrkeshögskolan bildades 2009 för att säkra kvaliteten i de eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte utgör högskoleutbildningar. Yrkeshögskolan har spelat en viktig roll för att tillgodose arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft. Resultaten som yrkeshögskolan visar är mycket goda. I en promemoria från Utbildningsdepartementet den 9 november 2012 framkommer att den samlade bedömningen av tre olika undersökningar, som alla pekar mot att strax under 90 procent arbetar året efter examen, är att studier inom yrkeshögskolan i hög grad leder till arbete och sysselsättning.

Regeringen har under de senaste åren gjort kraftiga förstärkningar på utbildningsområdet med anledning av finanskrisen och läget på arbetsmarknaden. Det har inneburit att yrkeshögskolan har fått extra resurser för att fler ska få utbildning inom områden där det finns behov av utbildad arbetskraft.

Utskottet vill uppmärksamma att anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* uteslutande används för myndighetens förvaltningskostnader. Utskottet anser att den ordningen ska bestå. Utskottet återkommer till frågan om statligt stöd till yrkeshögskoleutbildningen nedan inom anslaget 1:14 *Statligt stöd till vuxenutbildning*. Utskottet finner regeringens förslag väl avvägt och tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna 2012/13: Ub392 (SD) i denna del, 2012/13:Ub394 (SD) yrkande 1 och 2012/13: Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del.

1:13 Utveckling av vuxenutbildning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 9 018 000 kronor till anslaget 1:13 Utveckling av vuxenutbildning m.m. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Ändamålet med anslaget är att finansiera utvecklingsinsatser inom vuxenutbildningsområdet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:13 *Utveckling av vuxenutbildning m.m.* för budgetåret 2013 anvisar 9 018 000 kronor.

Medel från anslaget har under 2011 använts för bl.a. Skolverkets översyn av kursplanerna för viss vuxenutbildning och för Statistiska centralbyråns undersökning av vuxnas kunskaper och kompetenser. Regeringen bedömer att utvecklingsinsatserna inom vuxenutbildningen bör bedrivas i motsvarande omfattning som för 2012.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 162 000 kronor (1,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet välkomnar de fortsatta satsningarna på utvecklingen inom vuxenutbildningsområdet. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 2 671 505 000 kronor till anslaget 1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2014–2019.

Därmed bifalls propositionens förslag till anslagsnivå och bemyndigande medan samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S).

Propositionen

Anslaget används huvudsakligen för

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildningar
- statligt stöd för kvalificerad yrkesutbildning, kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan och kvalificerad yrkesutbildning
- statsbidrag för kompletterande utbildningar
- validering av utländsk yrkeskompetens
- statsbidrag för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna inklusive statsbidrag för lärlingsutbildning inom dessa skolformers gymnasiala nivå samt för motsvarande äldre utbildningar
- särskilt verksamhetsstöd för att främja samisk utbildningsverksamhet
- särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet inom hemslöjd.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:14 *Statligt stöd till vuxenutbildning* för budgetåret 2013 anvisar 2 671 505 000 kronor.

Under 2013 avser regeringen att medel för ca 500 årsplatser ska tillföras såväl yrkeshögskolan som yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå (yrkesvux) för att underlätta den omställning som behöver ske i Trollhättan och Västra Götaland med anledning av krisen inom fordonsindustrin. För satsningarna föreslås anslaget öka med 55 miljoner kronor 2013.

Mot bakgrund av det ekonomiska läget bedömer regeringen att det är motiverat med nya tillfälliga satsningar på yrkeshögskolan. Anslaget föreslås öka med 90 miljoner kronor 2013 för att tillfälligt öka antalet platser inom yrkeshögskolan med 1 500 årsplatser under 2013.

Eftersom den statligt finansierade trafikflygarutbildningen ska övergå till yrkeshögskolan föreslås att anslaget ökas med 4 miljoner kronor 2013. Anslaget 2:71 *Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.* föreslås och beräknas minskas med motsvarande belopp.

Regeringen inledde 2009 en satsning på yrkesvux. Regeringen anser att medel bör avsättas så att verksamheten kan utökas med ytterligare ca 7 900 årsplatser under 2013. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 395 000 000 kronor för 2013.

Regeringen genomför sedan 2011 en tillfällig satsning på lärlingsutbildning för vuxna (lärlingsvux). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 160 miljoner kronor 2013, vilket motsvarar bidrag för utbildningen till kommunerna och ersättning till de arbetsplatser som tar emot lärlingarna motsvarande ca 2 000 årsplatser. Regeringen bedömer att den del av bidraget som går till ersättning till arbetsplatser som tar emot lärlingar bör lämnas permanent. Det motsvarar 57 miljoner kronor årligen fr.o.m 2015.

Regeringen föreslår att dagens bidrag för ersättning till arbetsplatserna höjs och föreslår därför att anslaget tillförs 24 miljoner kronor 2013.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2011 en satsning på kommunal vuxenutbildning för personer i åldern 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning och som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller i jobb- och utvecklingsgarantin. Regeringen föreslår därför att anslaget tillförs 37,5 miljoner kronor 2013 för denna målgrupp. Satsningen motsvarar ca 1 500 årsplatser 2013.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 41 209 000 kronor (1,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:14 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2014–2019.

I propositionen anges att Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om att utbildningar får ingå i yrkeshögskolan vilket innebär åtaganden för viss tid. Besluten avser utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan, kvalificerad yrkesutbildning och lärlingsutbildning för vuxna i vissa hantverksyrken. När det gäller pilotutbildning behövs en planering för fler utbildningsomgångar än vad som har bedömts vara behövligt för andra typer av utbildningar, vilket nödvändiggör åtaganden från statens sida för perioden 2013–2019.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 1 i denna del begär Socialdemokraterna att ytterligare 1,4 miljarder kronor ska tillföras anslaget. Socialdemokraterna anser att vuxenutbildningen måste vara dimensionerad så att den möter människors utbildningsbehov i både praktiska och teoretiska ämnen och vill därför tillföra 17 000 platser i den

kommunala vuxenutbildningen inklusive yrkesvux till en kostnad om 950 miljoner kronor. Partiet föreslår även att ytterligare 4 500 platser i yrkeshögskolan inrättas och avsätter 450 miljoner kronor för ändamålet.

I kommittémotion 2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 3 motsätter sig Socialdemokraterna regeringens stora neddragningar av det statliga stödet till vuxenutbildning och framhåller att utbildningen inom den kommunala vuxenutbildningen, yrkesvux och yrkeshögskolan behöver dimensioneras så att den motsvarar de behov som finns. Partiet anser i yrkande 5 att det nu är hög tid att införa det riktade statsbidraget för vuxenutbildningen enligt riksdagens tillkännagivande i februari 2012 för att garantera en hög nivå på utbildningen. I yrkande 6 anför Socialdemokraterna att de vill införa ett utbildningskontrakt för arbetslösa under 25 år som inte fullgjort sina gymnasiestudier för att pressa tillbaka arbetslösheten. Socialdemokraterna behandlar även behovet av fler studieplatser i yrkeshögskolan i motionen och framhåller att utbildningarna inom yrkeshögskolan i mycket hög utsträckning leder till arbete. Partiet konstaterar att endast 25–30 procent av dem som ansökte om att få bedriva yrkeshögskoleutbildning beviljades medel för detta (yrkande 7).

I motion 2012/13:Ub283 av Mattias Jonsson (S) anser motionären att man bör investera i en mer permanent och långsiktigt hållbar struktur för yrkesvux eftersom den visat sig vara en lyckad utbildningsform.

Motion 2012/13:Ub365 av Peter Johnsson (S) yrkande 3 behandlar behovet av att stärka vuxenutbildningen. Motionären menar att det i dag jämfört med tidigare finns färre platser i vuxenutbildningen och anser att den måste vara dimensionerad så att den möter människors utbildningsbehov i både praktiska och teoretiska ämnen. Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2012/13:Ub475 av Jonas Sjöstedt m.fl. i denna del en ökning av anslaget med 1 224 miljoner kronor bl.a. för att utöka antalet platser på komvux och yrkeshögskolan.

Sverigedemokraterna begär i kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del en ökning av anslaget med 201,1 miljoner kronor för att kunna skapa 4 500 nya komvuxplatser.

Utskottets ställningstagande

Vuxenutbildningen är en av hörnstenarna i det svenska utbildningssystemet som även i fortsättningen ska ge den enskilde möjligheten att komplettera sin grundutbildning, skola om sig och skaffa sig ny yrkesutbildning, bli behörig till högskolan eller studera för sin personliga eller yrkesmässiga utveckling.

Vuxenutbildningen består av kommunal vuxenutbildning (komvux), särskild utbildning för vuxna (särsvux), utbildning i svenska för invandrare (sfi), kvalificerad yrkesutbildning, folkbildning, lärlingsutbildning för vuxna, kompletterande utbildningar samt yrkeshögskoleutbildningar.

Utskottet noterar att Socialdemokraterna anser att vuxenutbildningen inte är tillräckligt dimensionerad för att möta människors utbildningsbehov och att regeringen har gjort stora neddragningar av det statliga stödet till vuxenutbildningen. Partiet anser även att det riktade statsbidraget åter bör införas. Utskottet vill därför inledningsvis kommentera att komvux, sårvox och sfi är några av de skolformer som bedrivs och finansieras av kommunerna. Enligt skollagen (2010:800) är kommunerna och landstingen ålagda att ansvara för komvux, medan enbart kommunerna är ålagda att ansvara för sårvox och sfi. Utöver detta ska kommunerna dessutom sträva efter att bedriva en utbildning som motsvarar den efterfrågan och de behov som finns. För att ge kommunerna förutsättningar att bedriva utbildning utgår ett generellt statsbidrag från staten för bl.a. komvux, sårvox och sfi. När det gäller övriga former av vuxenutbildning utgår s.k. riktade statsbidrag. Utskottet kan mot bakgrund av detta upplysa om att orsaken till att det riktade statsbidraget för vuxenutbildningen ersattes av ett generellt statsbidrag fr.o.m. den första januari 2007 var de stora lokala skillnaderna i behoven av komvux.

Regeringen har efter valet 2006 kraftigt prioriterat upp vuxenutbildningen. Under perioden 2006–2012 ökade det sammanlagda stödet till vuxenutbildningen med ca 1 miljard kronor enligt uppgift från Utbildningsdepartementet. Utskottet ser med tillförsikt på de fortsatt kraftfulla satsningar som regeringen gör i denna budget på vuxenutbildningen. Regeringen avser att skapa fler tillfälliga utbildningsplatser inom vuxenutbildningen för att möta den svaga konjunkturutvecklingen. Totalt för åren 2013–2016 beräknar regeringen tillföra 2 151 miljoner kronor för ca 35 000 årsplatser. Regeringen föreslår även specifika satsningar för att underlätta omställningen till följd av krisen inom fordonsindustrin i Trollhättan och Västra Götaland.

Vid sidan av detta föreslår regeringen för 2013 omfattande riktade satsningar inom vuxenutbildningen om ca 766 miljoner kronor enligt en sammanställning i budgetpropositionen (s. 73) som omfattar yrkesvux, lärlingsutbildning för vuxna, kommunal vuxenutbildning för personer i åldern 20–24 år, yrkeshögskolan och folkhögskolan.

Sammantaget innebär detta att regeringen gör en kraftfull satsning för att förbättra möjligheterna till yrkesinriktad vuxenutbildning och därmed minska risken för arbetslöshet.

Utskottet vill slutligen upplysa om att vissa kommuner inte har nyttjat samtliga tilldelade platser inom den yrkesinriktade gymnasiala vuxenutbildningen 2012 och har efter redovisning till Skolverket återlämnat platserna. Skolverket beslutade mot bakgrund av detta den 7 juni 2012 (dnr 37-2012:636) att omfördela statsbidragen för dessa platser till kommuner som inte har fått statsbidrag för så många årsstudieplatser som kommunen ansökte om inför verksamhetsåret 2012 eller till kommuner som kan genomföra ytterligare utbildning under 2012. Kommunerna har även ansökt om ytterligare platser inom gymnasial yrkesutbildning för vuxna (yrkesvux på

gymnasial nivå). Utskottet kan konstatera att det enligt Skolverkets beslut inte kommer att genomföras någon ytterligare tilldelning till den verksamheten med anledning av regeringens fördelning av anslag till kommunernas ökade kostnader för komvux för arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år. Utskottet gör sammanfattningsvis den bedömningen att mycket tyder på att efterfrågan varierar över landet och att många kommuner har svårt att fylla de tilldelade platserna. Att generellt öka antalet platser är därför ingen verkningfull satsning enligt utskottets mening. Det är i stället bättre att ha beredskap för att eventuellt tilldela extra platser vid behov på särskilt utsatta orter vid varsel och företagsnedläggningar, på samma sätt som regeringen har gjort med anledning av krisen i fordonsindustrin.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom regeringens förslag till anslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub283 (S), 2012/13:Ub365 (S) yrkande 3, 2012/13:Ub392 (SD) i denna del, 2012/13:Ub475 (V) i denna del, 2012/13:Ub495 (S) yrkandena 3 och 5–7 och 2012/13:Ub498 (S) yrkande 1 i denna del.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag till bemyndigande.

1:15 Särskilt utbildningsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 147 218 000 kronor till anslaget 1:15 Särskilt utbildningsstöd. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för statsbidrag som får lämnas enligt förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd. Bidrag får lämnas till folkhögskolor för kostnader för särskilt utbildningsstöd som erbjuds studerande med funktionsnedsättningar, men även i begränsad omfattning till universitet och högskolor.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 1:15 *Särskilt utbildningsstöd* för budgetåret 2013 anvisar 147 218 000 kronor.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

7 Universitet och högskolor

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2013 vad gäller anslag som avser universitet och högskolor m.m. (anslagen 2:1–2:72) samt ett antal motioner i anslutning till dessa.

Vidare behandlar utskottet ett förslag från regeringen om samgående mellan Uppsala universitet och Högskolan på Gotland.

Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen.

Det finns sammanlagt 51 universitet och högskolor som ger högskoleutbildning i Sverige. Av dessa är 14 statliga universitet och 20 statliga högskolor. Därutöver finns det 17 enskilda utbildningsanordnare, varav tre har tillstånd att utfärda examina t.o.m. forskarnivå, nämligen Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm. Övriga enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda vissa examina på grundnivå och avancerad nivå medan fyra enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda endast psykoterapeutexamen. Avsnittet omfattar inte Sveriges lantbruksuniversitet som behandlas av miljö- och jordbruksutskottet.

De totala kostnaderna för verksamheten vid universitet och högskolor uppgick 2011 till 58,4 miljarder kronor. De direkta statliga anslagen uppgick under 2011 till 37,8 miljarder kronor. De direkta statliga anslagen har ökat med 3 miljarder kronor jämfört med föregående år. Utöver de direkta statsanslagen finansierar staten verksamhet vid universitet och högskolor med 9,7 miljarder kronor via olika statliga myndigheter, framför allt genom forskningsråden. Sammantaget innebär detta att 80 procent av verksamheten vid universitet och högskolor är statligt finansierad. Övriga svenska offentliga medel, dvs. från kommuner och landsting och de forskningsstiftelser som bildats av löntagarfondsmedel, stod för ytterligare 5 procent. Om man räknar EU-medel som offentliga var sammantaget 88 procent av intäkterna till universitet och högskolor offentliga medel, medan 12 procent av intäkterna kom från andra källor.

Anslagen till universitet och högskolor för utbildning på grundnivå och avancerad nivå uppgick totalt till 22 086 miljoner kronor under 2011. Av dessa var 21 607 miljoner kronor avsatta för ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer och 479 miljoner kronor för särskilda åtaganden.

Mål för verksamhetsområdet

Målet för verksamhetsområdet är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt.

Indikatorer för måluppfyllelse

Uppföljning av målet sker genom att utvecklingen inom sektorn följs genom ett antal indikatorer som kan anses vara av vikt för utbildning och forskning av hög kvalitet och effektivitet. Dessa är utfallet av Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar och beslut om tillstånd att utfärda examina, andelen disputerade lärare, prestationsgrad, genomströmning i utbildning på forskarnivå, vetenskaplig produktion och förmågan att attrahera externa medel för forskning. Regeringen avser att återkomma i fråga om indikatorer för att följa utvecklingen av lärosätenas samverkan med det omgivande samhället och nyttiggörandet av forskningsresultat.

Resultat

Sökande

Inför höstterminen 2011 sökte totalt ca 385 000 personer till utbildningsprogram och kurser vid universitet och högskolor. Det är en ökning med 3 procent jämfört med inför höstterminen 2010. Av de sökande var 63 procent kvinnor och 37 procent män. Könsfördelningen bland de sökande har varit i stort sett oförändrad under de senaste tio åren. Antalet sökande utan tidigare högskoleutbildning minskade med 3 procent jämfört med höstterminen 2010. Av de sökande utan tidigare högskoleutbildning var andelen 19-åringar 30 procent.

För samtliga yrkesexamensprogram fanns det i genomsnitt 1,9 behöriga förstahandssökande per antagen. Högst söktryck bland yrkesexamensprogram, med över fem behöriga sökande per antagen, hade utbildningarna till psykolog, läkare, veterinär, arkitekt och sjukgymnast. Intresset för ingenjörsutbildningar fortsätter att öka. Under de senaste fem åren har antalet sökande till civilingenjörsutbildningarna ökat med 30 procent och till högskoleingenjörsutbildningarna med nästan 40 procent.

När det gäller lärarutbildningarna minskade antalet behöriga förstahandssökande med 14 procent inför höstterminen 2011 jämfört med höstterminen 2010, vilket delvis beror på att färre lärosäten har fått examenstillstånd för de olika lärarexamina jämfört med tidigare år.

Högskolenybörjare

Under läsåret 2010/11 påbörjade nästan 106 000 nya studenter högskoleutbildning för första gången. Det innebär en minskning med 3 procent jämfört med föregående läsår. Trots minskningen var detta, bortsett från läsåret 2009/10, det högsta antalet högskolenybörjare någonsin.

Antalet 19-åringar bland högskolenybörjarna är fortsatt högt. Detta beror troligen på den fortsatt kärva arbetsmarknaden, men även på att de nya tillträdesreglerna som infördes hösten 2010 gynnar unga sökande. Totalt utgör gruppen 19–21-åringar 60 procent av högskolenybörjarna. I

takt med att antalet unga studenter ökar, sjunker medianåldern för högskolenybörjarna. Exkluderas de inresande studenterna är medianåldern för högskolenybörjare 21 år.

Studenter

Efter två år med kraftig tillväxt minskade antalet helårsstudenter något under 2011 jämfört med året innan. Totalt fanns drygt 318 000 helårsstudenter registrerade 2011. Trots minskningen ligger utbildningsvolymen kvar på en historiskt sett hög nivå. Jämfört med för tio år sedan var antalet helårsstudenter nästan 60 000 fler 2011. Av samtliga 19-åringar var det drygt 17 procent som påbörjade högskolestudier 2010. Tio år tidigare var den siffran 11,5 procent.

Drygt hälften av samtliga helårsstudenter läser kurser inom samhällsvetenskap och juridik. Området är det klart största för både män och kvinnor, och företagsekonomi är det enskilt största ämnet.

Andelen studenter som läser fristående kurser uppgår till 41 procent. Trots att antalet studenter på fristående kurser har ökat under de senaste tio åren har inte andelen förändrats.

Utbildnings- och examensstrukturen med uppdelning av kurser på utbildningsnivåerna grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå började tillämpas läsåret 2007/08. Läsåret 2010/11 var 24 procent av samtliga studenter registrerade på kurser klassificerade på avancerad nivå.

Av studenterna i utbildning på grundnivå och avancerad nivå utgör kvinnor 60 procent och män 40 procent. En del av förklaringen till den höga andelen kvinnor inom högskolan kan vara att kvinnor i större utsträckning än män söker sig till högskolan för att gå en yrkesutbildning, eftersom gymnasieskolans utbud av yrkesutbildningar i större utsträckning omfattar traditionellt manliga yrken. Ytterligare en förklaring kan vara kvinnors bättre studieresultat i gymnasieskolan.

Distansutbildningen inom högskolan fortsätter att öka. Under läsåret 2010/11 uppgick antalet distansstudenter till ca 143 000, vilket är 9 000 fler än föregående läsår och drygt tre gånger så många som för tio år sedan. Av distansstudenterna läste 37 procent samtidigt campuskurser. Jämfört med övriga studenter är drygt dubbelt så många distansstudenter över 34 år, och andelen kvinnor är högre.

Flest studenter som enbart var registrerade på distanskurser läsåret 2010/11 hade Linnéuniversitetet med ca 15 600 studenter, Umeå universitet med ca 14 600 studenter och Mittuniversitetet med ca 14 400 studenter. Högst andel studenter som enbart var registrerade på distanskurser läsåret 2010/11 hade Högskolan på Gotland med 85 procent. Andra lärosäten med en hög andel studenter på enbart distanskurser var Mittuniversitetet (71 procent), Högskolan Dalarna (67 procent), Högskolan Kristianstad (62 procent) och Högskolan i Gävle (60 procent).

Av samtliga studenter läsåret 2010/11 hade 17 procent en tidigare examen från svensk högskola. Av dessa var nästan hälften registrerade på kurser enbart på distans.

Prestationsgrad

Prestationsgraden, dvs. kvoten mellan avklarade poäng och helårsstudenter, var 81 procent 2011. Det är en liten ökning jämfört med föregående år. Skillnaden i prestationsgrad är stor mellan olika studieformer. Prestationsgraden för program som leder till yrkesexamen var 91 procent läsåret 2009/10 och för fristående kurser 63 procent. Den låga prestationsgraden för fristående kurser beror till stor del på att många studenter läser fristående kurser på distans där prestationsgraden generellt är lägre.

Utbildningsområdena undervisning, vård och konst har de högsta prestationsgraderna. Den höga prestationsgraden förklaras delvis med att kurserna inom dessa områden ofta ingår i program och att examen behövs för att få legitimation att utöva t.ex. vissa yrken. Lägst är prestationsgraden inom humaniora där en övervägande del av utbildningarna består av fristående kurser. Inom alla utbildningsområden har kvinnor en högre prestationsgrad än män.

Skillnaderna i prestationsgrad är också stor mellan olika universitet och högskolor. Nivån på prestationsgraden vid olika lärosäten avgörs i stor utsträckning av andelen studenter på fristående kurser i kombination med andelen studenter på distansutbildning.

Studenter som inte tar poäng

Av samtliga helårsstudenter som var registrerade på en kurs eller ett program under höstterminen 2010 hade ca 10 procent inte tagit några poäng alls på de kurser de var registrerade på under höstterminen 2010 eller vårterminen 2011. Totalt rör det sig om ca 31 000 helårsstudenter som inte tog några poäng under denna period, av vilka 4 400 var inresande studenter. Totalt uppgår ersättningen som utgår till universitet och högskolor för studenter som inte tar några poäng till motsvarande ca 900 miljoner kronor.

Högst är andelen studenter som inte tar poäng på fristående kurser som läses på distans där ca 20 procent av helårsstudenterna inte tar några poäng. Lärosäten med en hög andel studenter på fristående kurser och distansutbildning har en högre andel studenter som inte tar några poäng än lärosäten med en stor andel av studenterna på program.

Många studenter som inte tar poäng är dock registrerade även på andra kurser där de har tagit poäng. Detta gäller för ungefär hälften av samtliga studenter som inte har tagit några poäng.

Om studenter som inte har tagit några poäng exkluderas ur kvoten i beräkningen av prestationsgraden, stiger denna från 81 till 86 procent. Eftersom andelen studenter som inte tar poäng är olika stor inom olika utbild-

ningsområden, påverkas prestationsgraden olika mycket. Prestationsgraden är dock fortfarande lägst inom humaniora även om studenter som inte tar några poäng exkluderas.

Doktorandnybörjare och doktorsexamina

Efter en nedgång under 2004 och 2005 ökade antalet nybörjare till utbildning på forskarnivå under perioden 2008–2010. Under 2011 minskade antalet nybörjare återigen med ca 6 procent jämfört med året innan till drygt 3 400. Könsfördelningen bland de nyantagna var relativt jämn med en liten övervikt för män. Skillnaderna är dock stora mellan olika forskningsämnesområden. Högst andel kvinnor fanns inom medicin med 59 procent och lägst inom teknik med 29 procent.

Antalet licentiatnybörjare har fortsatt att minska och uppgick 2011 till 328 personer.

Under 2011 var antalet aktiva heltidsdoktorander 18 310. Antalet män var något fler än kvinnor.

I ett längre perspektiv har antalet doktorsexamina ökat markant, men sedan 2008, då flest doktorsexamina avlades, har antalet minskat. Antalet utfärdade doktorsexamina uppgick 2011 till knappt 2 600. Flest doktorsexamina avlades liksom tidigare år inom ämnesområdet medicin.

Andelen kvinnor som avlade doktorsexamen var fler än männen inom de flesta forskningsämnesområdena, förutom naturvetenskap och teknik. Totalt var dock andelen kvinnor som avlade doktorsexamen något färre än männen, vilket var en skillnad från året innan då något fler kvinnor avlade sådana examina.

Antalet licentiatexamina uppgick 2011 till 874, vilket var en ökning med 194 examina jämfört med 2010.

Anslag m.m. gällande universitet och högskolor

Flertalet av de 72 anslagen som rör högskoleområdet har inte lett till några motionsyrkanden. När det gäller anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* som regeringen föreslår ska anvisas 126 201 000 kronor, föreslår Socialdemokraterna ett högre belopp. Beträffande anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* som regeringen föreslår ska anvisas 102 515 000 kronor, finns ett förslag från Miljöpartiet som ligger över regeringens förslag. I fråga om anslagen till grundutbildning vid universitet och högskolor (anslagen 2:3–2:68) som regeringen föreslår ska anvisas 19 219 354 000 kronor föreslår Miljöpartiet samma ram men andra principer för fördelning. Vidare finns ett förslag från Sverigedemokraterna som ligger under regeringens föreslagna nivå på 31 av de totalt 33 anslagen för grundutbildning. När det gäller anslaget 2:69 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* som regeringen föreslår ska anvisas 2 764 624 000 kronor finns ett förslag från Sverigedemokraterna som ligger under regeringens

förslag. Vidare finns i fråga om anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*, som regeringen föreslår ska anvisas 1 020 558 000 kronor, ett förslag från Socialdemokraterna om omfördelning inom samma ram som regeringens förslag. Miljöpartiet och Vänsterpartiet föreslår ytterligare medel till anslaget.

Det finns även förslag från Sverigedemokraterna om två nya anslag med bäring på andra anslag inom detta område.

Under denna rubrik finns vidare ett förslag från regeringen om samgående mellan Uppsala universitet och Högskolan på Gotland.

Propositionens och motionernas förslag om anslag redovisas i bilaga 1 till betänkandet.

2:1 Universitetskanslersämbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 126 201 000 kronor till anslaget 2:1 Universitetskanslersämbetet. Därmed bifalls propositionen och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S).

Propositionen

Anslaget är nytt och används för Universitetskanslersämbetets förvaltningskostnader, inklusive kvalitetssäkring av högskoleutbildning och tillsyn över högskolans verksamhet samt uppföljning och analys av verksamheten vid universitet och högskolor.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* för budgetåret 2013 anvisar 126 201 000 kronor.

Mot bakgrund av riksdagens beslut om propositionen Nya myndigheter inom utbildningsområdet m.m. (prop. 2011/12:133, bet. 2011/12:UbU22, rskr. 2011/12:278) avser regeringen att avveckla Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Internationella programkontoret för utbildningsområdet den 31 december 2012 och inrätta två nya myndigheter, Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet den 1 januari 2013.

Regeringen avser att finansiera avvecklingen av Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Internationella programkontoret för utbildningsområdet med medel från anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*

Regeringen avser att kontinuerligt följa anslagsbehoven för de nya myndigheterna.

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 1 i denna del och i kommittémotion 2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 5 att resurserna till Universitetskanslersämbetet ska öka med 730 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2013.

Socialdemokraterna föreslår 7 000 nya högskoleplatser och avsätter 530 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit för 2013. Universitetskanslersämbetet ska ges i uppdrag att fördela medel till de nya studieplatserna.

Vidare anser Socialdemokraterna att kvaliteten på högskole- och universitetsutbildningarna behöver höjas, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora. Socialdemokraterna vill förbättra kvaliteten och möjligheten till praktik och avsätter därför 200 miljoner kronor utöver regeringens förslag för detta ändamål 2013. Universitetskanslersämbetet ska ges i uppdrag att fördela medel för att öka den lärarledda tiden och stimulera studenters möjlighet till praktik inom ramen för sina utbildningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i motionen om att frågor om högskolans kvalitet och utveckling är angelägna. Omfattande satsningar på utbyggnad av högskolan och ökad kvalitet i utbildningarna har också gjorts sedan förra mandatperiodens början. Satsningarna fortsätter nu.

När det gäller frågan om en ytterligare utbyggnad av högskolan vill utskottet erinra om att en av de stora satsningar som regeringen och riksdagen beslutade om inom utbildningsområdet för 2010 och 2011 var den tillfälliga satsningen på 10 000 nya platser vid 25 universitet och högskolor, till en kostnad om totalt 700 miljoner kronor per år (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126). Utbildningsplatserna fördelades framför allt mot bakgrund av de bedömningar som lärosätena själva gjorde av möjligheterna att med bibehållen kvalitet tillfälligt öka antalet platser. Utskottet välkomnade denna satsning och ansåg den vara tillräcklig utifrån de givna förutsättningarna (bet. 2009/10:UbU1 s. 47). Utskottet framhöll också att en utbyggnad av högskolan alltid bör ske med bibehållen kvalitet.

Den tillfälliga satsningen upphör 2012 i enlighet med den bedömning som gjordes i samma proposition. Under 2012 görs dock ingen neddragning av anslagen till universitet och högskolor med anledning av införandet av studieavgifter för studenter från länder utanför EES och Schweiz. En sådan neddragning gjordes 2011. För 2012 skulle beloppet utgöra ca 330 miljoner kronor, vilket motsvarar 4 500 platser.

Utskottet vill också erinra om att regeringen i budgetpropositionen för 2013 föreslår att universitet och högskolor tillförs 300 miljoner kronor för grundutbildning för att möta en fortsatt hög efterfrågan på högre utbildning (se vidare under avsnittet Anslag för grundutbildning vid universitet

och högskolor). Regeringen beräknar att denna tillfälliga satsning bör gälla också för 2014 och 2015. Enligt utskottets uppfattning är regeringens förslag väl avvägt när det gäller att möta den höga efterfrågan på högre utbildning.

En fråga utskottet särskilt vill lyfta fram är att det är angeläget med ökad dimensionering av vissa utbildningar. Studenternas efterfrågan av utbildningar och lärosäten samt arbetsmarknadens uttalade behov av välutbildad arbetskraft bör bättre återspeglas i högskolans dimensionering och utbud. Utskottet ställer sig därmed bakom regeringens förslag om ändrad dimensionering av vissa utbildningar. Det handlar om en tidigare beslutad utbyggnad av läkarutbildning, tandläkarutbildning, sjuksköterskeutbildning samt civilingenjörs- och högskoleingenjörsutbildning som regeringen i budgetpropositionen för 2013 föreslår ska fortsätta. Delvis föreslås utbyggnaden finansieras genom omfördelningar mellan lärosäten med resultatet att utbildningar som möter studenternas efterfrågan och ett uttalat behov på arbetsmarknaden prioriteras. Enligt uppgifter från Utbildningsdepartementet innebär utbyggnaden under den förra och innevarande mandatperioden att antalet nybörjarplatser på läkar- och tandläkarutbildningen ökar med 44 respektive 36 procent under perioden 2006–2015. Antalet nybörjarplatser på sjuksköterskeutbildningen ökar under samma period med 11 procent. Utskottet välkomnar denna kraftiga utbyggnad.

Utskottet delar också regeringens uppfattning att det är angeläget att resurserna används på ett effektivt sätt. Lärosätena bör därför utnyttja sina egna möjligheter till interna prioriteringar och omfördelningar för att möta studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov.

Vad gäller frågan om kvalitetssatsningar vill utskottet anföra följande. Satsningar på ökad kvalitet i högskolans utbildningar gjordes redan under den förra mandatperioden, både 2007 och 2008 (bet. 2006/07:UbU1, rskr. 2006/07:54, bet. 2007/08:UbU1, rskr. 2007/08:70). År 2007 satsades 120 miljoner kronor för att höja ersättningsnivåerna till utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Under 2008 satsades ytterligare 240 miljoner kronor för att höja kvaliteten i utbildningen. Förstärkningarna syftade bl.a. till att öka undervisningstiden.

I budgetpropositionen för 2011 presenterade regeringen en höjning av grundutbildningsanslagen på inledningsvis 200 miljoner kronor 2012 och därefter ytterligare 200 miljoner kronor fr.o.m. 2013, i form av höjda ersättningsbelopp per helårsstudent inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. För att ytterligare stärka kvaliteten i utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap krävs enligt regeringen fortsatta insatser. I enlighet med vad som har aviserats tidigare föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2013 en kvalitetssatsning om ytterligare 400 miljoner kronor 2013 genom höjda ersättningsbelopp för dessa områden.

Totalt innebär detta en förstärkning av humaniora och samhällsvetenskap med 800 miljoner kronor fr.o.m. 2013 jämfört med 2011. Denna ökning innebär att ersättningsbeloppet per helårsstudent inom samhällsve-

tenskap och humaniora ökar med ca 6 500 kronor eller ca 30 procent 2013 jämfört med 2011. Under tidsperioden 2006–2013 uppgår ökningen till ca 10 600 kronor eller ca 60 procent.

I detta sammanhang bör även nämnas att det inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) pågår ett arbete med att förtydliga vad som bör gälla i fråga om registrering av studenter, och avsikten är att remittera ett förslag. I enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2012 föreslår regeringen att 440 miljoner kronor dras in från lärosätenas grundutbildningsanslag fr.o.m. 2013. Detta motsvarar ungefär hälften av ersättningen för studenter som inte har tagit några poäng (beräkningen grundar sig på läsåret 2009/10 samt höstterminen 2010). Dessa medel ska enligt förslaget återföras till universitet och högskolor i form av kvalitetsförstärkningar.

Riksdagen beslutade i juni 2010 att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat (prop. 2009/10:139, bet. 2009/10:UbU20, rskr. 2009/10:320).

Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen ska påbörjas 2013 och föreslås omfatta 95 miljoner kronor. Dessa medel fördelas till universitet och högskolor baserat på utbildningsutvärderingar genomförda av Högskoleverket t.o.m. sommaren 2012. Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen är avsedd att vara fullt utbyggd 2015 och beräknas då omfatta 295 miljoner kronor årligen.

Som utskottet tidigare uttalat (bet. 2010/11:UbU11 s. 8) behövs det ett nationellt kvalitetssäkringssystem som stärker drivkrafterna för att uppfylla högt ställda krav på kvalitet med fokus på resultat i utbildningarna, inte minst mot bakgrund av den ökade internationalisering och konkurrens som svenska lärosäten ställs inför. Enligt utskottet bör de universitet och högskolor som har utbildningar av hög kvalitet premieras genom ökade anslag.

Högskoleverkets uppgift enligt myndighetens instruktion omfattar inte att fördela resurser för utbildning till universitet och högskolor. Det framgår inte heller av riksdagens tillkännagivande med anledning av propositionen Nya myndigheter inom utbildningsområdet m.m. (prop. 2011/12:133, bet. 2011/12:UbU22, rskr. 2011/12:278) att denna uppgift ska ingå i någon av de nya myndigheternas uppdrag. Utskottet anser inte att Universitetskanslersämbetet bör tilldelas uppgiften att fördela medel till universitet och högskolor.

Utskottet vill avslutningsvis erinra om att enligt det nuvarande resursfördelningssystem som riksdagen beslutat om (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103) tilldelas varje universitet och högskola ett anslag för grundläggande högskoleutbildning som beräknats enligt vissa kända principer. Varje universitet och högskola ska erhålla resurser för den grundläggande utbildningen inom ramen för ett samlat

anslag. Anslaget baseras i sin tur på en ersättning för helårsstudenter respektive helårsprestationer som fastslås inför varje budgetår. Utskottet anser att denna ordning bör bestå.

Mot bakgrund av vad utskottet redogjort för ovan tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub496 (S) yrkande 5 och 2012/13:Ub498 (S) yrkande 1 i denna del.

2:2 Universitets- och högskolerådet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 102 515 000 kronor till anslaget 2:2 Universitets- och högskolerådet. Därmed bifalls propositionen och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen

Anslaget är nytt och används för Universitets- och högskolerådets förvaltningskostnader, inklusive information om högre utbildning, tillträde till högre utbildning, antagningsservice, bedömningar av utländsk utbildning och utländska betyg, internationellt samarbete och mobilitet inom utbildningsområdet, uppföljning och analys inom myndighetens verksamhetsområde samt för att främja lika rättigheter och möjligheter.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* för budgetåret 2013 anvisar 102 515 000 kronor.

Anslaget ska enligt förslaget öka med 1 740 000 kronor till följd av att verksamheten att bedöma utländska eftergymnasiala utbildningar som inte motsvarar utbildningar enligt högskolelagen (1992:1434) flyttas från Myndigheten för yrkeshögskolan till Universitets- och högskolerådet. Anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* föreslås minska med motsvarande belopp.

Mot bakgrund av riksdagens beslut om propositionen Nya myndigheter inom utbildningsområdet m.m. (prop. 2011/12:133, bet. 2011/12:UbU22, rskr. 2011/12:278) avser regeringen att avveckla Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Internationella programkontoret för utbildningsområdet den 31 december 2012 och inrätta två nya myndigheter, Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet den 1 januari 2013.

Regeringen avser att finansiera avvecklingen av Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Internationella programkontoret för utbildningsområdet med medel från anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*

Regeringen avser att kontinuerligt följa anslagsbehoven för de nya myndigheterna.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del och i partimotion 2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2 att resurserna till anslaget för Universitets- och högskolerådet ska öka med 10 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2013.

Miljöpartiet föreslår att den nya myndigheten Universitets- och högskolerådets kapacitet att validera utländska betyg och erfarenheter förstärks genom en ökning av anslagsnivån.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i motionerna från Miljöpartiet om att validering och bedömning är angelägna frågor. Det är enligt utskottets uppfattning av stor betydelse att de erfarenheter, kunskaper och formella kvalifikationer som människor har genom utländsk utbildning kan tas till vara i utbildningssystemet och på arbetsmarknaden. För att detta ska fungera effektivt krävs goda möjligheter till bedömning av utländsk utbildning och utländska betyg. Utskottet kan konstatera att regeringen har vidtagit flera åtgärder i detta syfte. Efter en bedömning i propositionen Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68, bet. 2008/09:UbU6, rskr. 2008/09:178) gavs Myndigheten för yrkeshögskolan när den inrättades den 1 juli 2009 uppdraget att samordna och stödja en nationell struktur för validering samt i samverkan med berörda myndigheter främja utbildningsväsendets och branschernas medverkan när strategier, metoder och information inom valideringsområdet utvecklas. I propositionen Nya myndigheter inom utbildningsområdet m.m. (prop. 2011/12:133, bet. 2011/12:UbU22, rskr. 2011/12:278), som bl.a. innehöll förslag om en ny myndighetsstruktur, betonade regeringen dessutom att bedömning av utländsk högre utbildning och utländska gymnasiebetyg såväl som bl.a. frågor om erkännande och tillgodoräknande av utbildning är verksamheter som skulle tjäna på en bättre samordning. Riksdagens tillkännagivande med anledning av propositionen innebär ingen förändring i fråga om ansvaret för bedömning av utländsk utbildning. Utskottet framhöll vid detta tillfälle att när det gäller hur bl.a. bedömning av utländsk utbildning ska hanteras bör det enligt utskottets mening ankomma på regeringen att avgöra detta (2011/12:UbU22, s. 15).

Utskottet finner regeringens förslag väl avvägt och finner inte skäl att göra någon annan bedömning än regeringen i fråga om behovet av resurser för att finansiera Universitets- och högskolerådets bedömningsverksamhet. Utskottet vill också erinra om att regeringen avser att kontinuerligt följa anslagsbehovet för de nya myndigheterna. Utskottet förutsätter således att regeringen har beredskap att hantera eventuellt ökat resursbehov om det på sikt visar sig att medlen är otillräckliga för att täcka kostnaderna för denna verksamhet.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del och 2012/13:A393 (MP) yrkande 2.

Anslag för grundutbildning vid universitet och högskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 19 219 354 000 kronor till anslagen för grundutbildning vid universitet och högskolor. Därmed bifalls propositionen och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Propositionen

Under de 33 anslagen till statliga universitet och högskolor beräknas all ersättning som är förenad med de utbildningsuppdrag som ska gälla för lärosätena. Ersättningen avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslagen för grundutbildning för budgetåret 2013 anvisar 19 219 354 000 kronor.

Regeringen föreslår i propositionen en rad olika förändringar av anslagen för de olika lärosätena.

Nedan redovisas regeringens förslag till övergripande satsningar med påverkan på lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Regeringens förslag innebär bl.a. följande.

Högre ersättning till humaniora och samhällsvetenskap

Regeringen föreslår att 400 miljoner kronor avsätts fr.o.m. 2013 för höjda ersättningsbelopp för humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2012. I budgetpropositionen för 2011 presenterade regeringen en höjning av grundutbildningsanslagen på 200 miljoner kronor 2012 och därefter ytterligare 200 miljoner kronor fr.o.m. 2013 i form av höjda ersättningsbelopp per helårsstudent för humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Sedan 2011 har områdena humaniora och samhällsvetenskap således förstärkts med 800 miljoner kronor. Denna ökning innebär att ersättningsbeloppet per helårsstudent inom samhällsvetenskap och humaniora ökar med ca 6 500 kronor eller ca 30 procent mellan 2011 och 2013. Med de satsningar som presenterades i budgetpropositionerna för 2007 och 2008 inräknade har detta ersättningsbelopp ökat med ca 60 procent under perioden 2006–2013.

Vissa av de enskilda utbildningsanordnarna föreslås få en större andel av kvalitetsförstärkningen än vad som motiveras av deras storlek. Detta föränleds av att tidigare kvalitetsförstärkningar inte har kommit Ersta Sköndal högskola, Johannelunds teologiska högskola, Newmaninstitutet, Teologiska högskolan Stockholm och Örebro teologiska högskola till del. Därmed är tilldelningen från kvalitetsförstärkningen till dessa anordnare likvärdig med den för de statliga lärosätena.

Resurstilldelning utifrån kvalitet

Riksdagen beslutade i juni 2010 att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningarnas resultat (prop. 2009/10:139, bet. 2009/10:UbU20, rskr. 2009/10:320). Lärosäten med utbildningar som vid en kvalitetsutvärdering ges det högsta omdömet uppmuntras och får bekräftelse genom en ökad resurstilldelning. Detta blir ett viktigt incitament för att satsa på ökad utbildningskvalitet.

Av propositionen framgår att fördelningen av medel bör baseras på antalet helårsstudenter inom de utvärderade utbildningarna (prop. 2009/10:139 s. 30). Regeringen har i budgetpropositionen för 2013 konkretiserat hur fördelningen av medel ska gå till. Tilldelningen för respektive lärosäte 2013 baseras på volymen studenter på de utvärderade utbildningarna, beräknat genom antalet examina 2011 på de utvärderade utbildningarna multiplicerat med den utvärderade utbildningens längd.

Ett fåtal utvärderade utbildningar med omdömet mycket hög kvalitet har rapporterat noll antal examina och skulle därmed inte utgöra grund för resurstilldelning. Regeringens bedömning är dock att det till respektive lärosäte bör beräknas en minsta ersättning på 60 000 kronor per utbildning med detta omdöme, oberoende av antalet examina på utbildningen.

När det gäller de enskilda utbildningsanordnarna bör, enligt regeringen, Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Jönköping, Ersta Sköndal högskola, Röda korsets högskola och Sophiahemmet Högskola kunna få del av ersättningen baserad på kvalitetsutvärderingarna.

För 2013 föreslås att 95 miljoner kronor fördelas till de lärosäten med utbildningar som har getts omdömet mycket hög kvalitet. Tilldelning sker till respektive lärosäte från anslaget 2:71 *Särskilda medel till universitet och högskolor*.

Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen beräknas uppgå till 195 miljoner kronor 2014. Den beräknas vara fullt utbyggd 2015 och då omfatta 295 miljoner kronor årligen.

Lärosäten som ingår i den kvalitetsbaserade resurstilldelningen för 2013 är de som har utbildningar vars utvärderingsresultat är beslutade av Högskoleverket senast den 26 juni 2012.

Studenter som inte är aktiva

Enligt regeringens uppfattning bör avräkningen av helårsstudenter mot takbeloppet göras för personer som aktivt deltar i studier. En student som endast är registrerad på en kurs utan att bedriva studier bör inte ingå i avräkningen mot takbeloppet.

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) pågår ett arbete med att förtydliga vad som bör gälla i fråga om registrering av studenter, och avsikten är att remittera ett förslag.

Regeringen föreslår i enlighet med vad som redovisades i budgetpropositionen för 2012 att 440 miljoner kronor dras in från lärosätenas grundutbildningsanslag fr.o.m. 2013. Detta motsvarar ungefär hälften av ersättningen för studenter som inte tar några poäng. Regeringen föreslår att dessa medel återförs till universitet och högskolor i form av kvalitetsförstärkningar genom höjda ersättningsbelopp för humaniora och samhällsvetenskap samt en satsning för att förstärka den verksamhetsförlagda utbildningen på lärar- och förskollärarytbildningarna.

Eftersom de konstnärliga högskolorna och Försvarshögskolan inte har någon större omfattning av inaktiva studenter bör dessa inte omfattas av indragningen av medel.

Samgåenden

På framställan från lärosäten kommer regeringen att kunna stödja frivilliga samgåenden. Regeringen föreslår att 75 miljoner kronor avsätts för ändamålet 2013, och samma belopp beräknas avsättas för kommande år. Som nämns nedan föreslår regeringen att riksdagen godkänner att Högskolan på Gotland inordnas i Uppsala universitet.

Ökat behov av hälso- och sjukvårdsutbildningar

Riksdagen har efter förslag av regeringen under innevarande mandatperiod anvisat medel för en utökning av läkarutbildningen med ca 285 nybörjarplatser och av tandläkarutbildningen med ca 60 nybörjarplatser.

För att möta det framtida behovet av läkare och tandläkare föreslår regeringen medel för en ytterligare ökning av antalet nybörjarplatser inom båda dessa utbildningar. Antalet nybörjarplatser inom läkarutbildningen och tandläkarutbildningen föreslås 2013 öka med 40 respektive 12. För 2014 beräknas antalet nybörjarplatser på samma utbildningar öka med 40 respektive 17.

Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2012 att även volymen på sjuksköterskeutbildningen borde ökas för att möta den framtida efterfrågan. Regeringens bedömning är att sjuksköterskeutbildningen på några års sikt bör utökas med i storleksordningen 700 nybörjarplatser.

Samtliga 26 lärosäten med sjuksköterskeutbildning har i budgetunderlagen för 2013–2015 lämnat redogörelser för förutsättningarna att utöka sjuksköterskeutbildningarna, bl.a. utifrån tillgången till platser för verksamhetsförlagd utbildning.

Regeringens bedömning är att en utökning 2013 på 415 nybörjarplatser är rimlig. Av dessa bedöms 385 platser kunna tillkomma vid statliga universitet och högskolor. Därutöver föreslås att medel anvisas till Röda korsets högskola, Sophiahemmet Högskola och Ersta Sköndal högskola motsvarande en ökning med sammanlagt 30 nybörjarplatser 2013. Vidare beräknas medel anvisas till dessa tre högskolor motsvarande en ökning med ytterligare 30 nybörjarplatser 2014 och 40 nybörjarplatser därutöver 2015.

Utöver de förslag för 2013 och bedömningar som presenteras i budgetpropositionen för 2013 överväger regeringen att i kommande budgetpropositioner lämna förslag på att ytterligare utöka läkarutbildningen med omkring 170 nybörjarplatser och utöka tandläkarutbildningen med ytterligare ca tio nybörjarplatser. Regeringen överväger även att i kommande budgetpropositioner återkomma med en fortsatt volymökning av sjuksköterskeutbildningen med ytterligare ca 215 nybörjarplatser. Finansiering av en eventuell utbyggnad bör ske genom omfördelning av platser.

Utökningen av antalet nybörjarplatser på sjuksköterskeutbildningarna föreslås ske genom att respektive lärosäte utnyttjar sina möjligheter till interna omprioriteringar.

Den utbyggnad av läkar- och tandläkarutbildningarna som regeringen presenterar ska enligt förslaget finansieras med två delar: dels genom en omfördelning av platser, dels genom en del av de medel som frigjordes i lärosätenas takbelopp efter införandet av studieavgifter fr.o.m. hösten 2011 för studenter som inte är medborgare i länder inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz. Utökningen av sjuksköterskeutbildningen vid de enskilda utbildningsanordnarna finansieras på samma sätt. Utgångspunkten vid den omfördelning av medel som föreslås är studenternas efterfrågan.

Tillfälliga platser 2013–2015

Efterfrågan på högre utbildning är fortsatt hög. Regeringen föreslår därför att universitet och högskolor tillförs 300 miljoner kronor för grundutbildning 2013. Regeringen beräknar vidare att denna nivå bör gälla såväl 2014 som 2015 och att 300 miljoner kronor avsätts också dessa år för samma ändamål.

Detta innebär att de lärosäten från vilka medel skulle ha dragits in för att finansiera den läkar-, tandläkar- och civilingenjörsutbyggnad som aviserades i budgetpropositionen för 2012 och för att finansiera den läkar- och tandläkarutbyggnad som presenteras i budgetpropositionen för 2013 kompenseras under 2013–2015. Därutöver fördelas medel enligt förslaget till olika lärosäten utifrån studenternas efterfrågan.

För Högskolan Väst beräknas den tillfälliga satsningen på 600 högskoleplatser under 2012–2014 som presenterades i propositionen Vårändringsbudget för 2012 (prop. 2011/12:99, bet. 2011/12:FiU21, rskr. 2011/12:282) förlängas med ett år, dvs. t.o.m. första halvåret 2015.

Fler platser på civil- och högskoleingenjörsutbildningarna

Antalet sökande till ingenjörsutbildningarna har ökat under de senaste åren, och för att tillvarata de teknikintresserade sökandenas kompetens och intresse bör civilingenjör- och högskoleingenjörsutbildningarna öka under de närmaste åren. Regeringen föreslår att medel anslås för att utöka civilingenjör- och högskoleingenjörsutbildningarna med 200 nybörjarplatser vardera höstterminen 2013. För de nya platserna föreslår regeringen 19 miljoner kronor 2013. Fullt utbyggd, 2018, beräknas satsningen omfatta 152 miljoner kronor för utbildningen.

Högre kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen

Flera rapporter har visat på brister i den verksamhetsförlagda utbildningen inom lärar- och förskollärarytbildningarna. Regeringen vidtar därför två åtgärder för att stärka den verksamhetsförlagda utbildningen.

För det första bedömer regeringen att den verksamhetsförlagda utbildningen inom lärar- och förskollärarytbildningarna bör särskiljas från utbildningsområdet undervisning och hänföras till ett eget utbildningsområde med ett högre ersättningsbelopp i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2012. Medel förs därmed från utbildningsområdet undervisning till det nya utbildningsområdet verksamhetsförlagd utbildning.

För det andra bedömer regeringen att en del av de medel som frigörs i enlighet med regeringens förslag i samband med indragningen av resurser för inaktiva studenter bör användas för en försöksverksamhet med särskilda s.k. handledningsskolor. Försöksverksamheten bör påbörjas under 2013 och pågå i fem år för att därefter utvärderas. För försöksverksamheten föreslås att 40 miljoner kronor anslås 2013 och för kommande år beräknas lika mycket.

Motionerna

I motion 2012/13:Ub279 av Elin Lundgren och Per Svedberg (båda S) begärs ett tillkännagivande om att se över antalet platser inom läkarutbildningen med avsikten att utöka antalet platser.

Även i motion 2012/13:Ub284 av Carin Runeson och Roza Güclü Hedin (båda S) betonas att antalet platser inom läkarutbildningen bör öka.

Ett förslag om fler platser på läkarutbildningen finns också i motion 2012/13:Ub352 av Monica Green (S).

I motion 2012/13:Ub233 av Désirée Liljevall (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att höja investeringarna i högre utbildning med särskilt fokus på de små och medelstora högskolorna för att stärka deras koppling till lokala och regionala företag.

Även i motion 2012/13:Ub236 av Eva Sonidsson och Ingemar Nilsson (båda S) begärs ett tillkännagivande om behovet av att satsa på högre utbildning. Motionärernas utgångspunkt är att antalet platser på landets regionala högskolor och universitet behöver öka.

Motionärerna anser i motion 2012/13:Ub253 av Peter Persson m.fl. (S) att utbildningsanslaget till högskolan i Jönköping bör öka så att fler studenter kan antas till högskolan.

Enligt motion 2012/13:Ub351 av Monica Green m.fl. (S) finns det ett behov av att utveckla Högskolan i Skövde.

Enligt motion 2012/13:Ub370 av Ingemar Nilsson m.fl. (S) är det angeläget att Mittuniversitetet får tillräckliga resurser till forskning och utbildning.

I motion 2012/13:Ub417 av Suzanne Svensson m.fl. (S) betonas behovet av utbildningsplatser och forskningsresurser på Blekinge tekniska högskola.

Motionärerna anser i motion 2012/13:Ub439 av Adnan Dibrani m.fl. (S) att Högskolan i Halmstad bör få fler studieplatser och större forskningsresurser.

I motion 2012/13:A264 av Berit Högman m.fl. (S) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att högskolor och universitet som konsekvent arbetar med att motverka social snedrekrytering bör ges stimulans till detta arbete.

Miljöpartiet begär i kommittémotion 2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. yrkande 1 och kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 3 ett tillkännagivande om behovet av ett nytt resursfördelningssystem för högskolan. Miljöpartiet avvisar regeringens förslag till indragning av medel för inaktiva studenter. Miljöpartiet föreslår i stället att resurstilldelningen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bestå av en grundersättning per helårsstudent samt tre olika tilläggsersättningar som är beroende av bl.a. undervisningsmetod, men inte av vilket ämne kursen tillhör.

I Sverigedemokraternas kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del föreslås att anslagen minskar med 36,9 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Förslaget innebär ett minskat anslagsbelopp på 31 av de 33 anslag som avser grundutbildning. Sverigedemokraterna föreslår i stället att medel för olika satsningar anvisas på nya anslag (se nedan).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare framhållit (bl.a. i bet. 2011/12:UbU1, s. 72) att det är angeläget med en ökad dimensionering av vissa utbildningar. Utskottet vill erinra om att riksdagen efter förslag av regeringen under innevarande mandatperiod har anvisat medel för en successiv utökning av läkarutbildningen. I budgetpropositionen för 2013 föreslår regeringen dessutom en fortsatt utbyggnad. Enligt uppgifter från Utbildningsdepartementet innebär utbyggnaden under den förra och innevarande mandatperioden att antalet nybörjarplatser på läkarutbildningen ökar med 44 procent under perioden 2006–2015. Utskottet anser att regeringens förslag tillmötesgår behovet av fler platser samtidigt som utbyggnaden sker med bibehållen kvalitet. Frågan om utbyggnad av läkarutbildningen behandlas vidare under anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* ovan.

När det gäller motionsyrkanden om ytterligare förstärkningar av vissa lärosäten behandlar och avstyrker utskottet motionsyrkanden om utbyggnad av högskolan och om kvalitetsfrågor under anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* i detta betänkande.

I fråga om breddad rekrytering anges sedan den 1 juli 2002 i högskolelagen att högskolorna aktivt ska främja och bredda rekryteringen till högskolan (1 kap. 5 §). Utskottet anser att detta arbete är viktigt men att insatser för breddad rekrytering faller inom ramen för ordinarie anslag.

Utskottet anser att principerna för hur resurser fördelas till universitet och högskolor har stor betydelse för incitamenten att stärka kvaliteten i utbildningarna. När det gäller motionsyrkandena om ett nytt resurstilldelningssystem vill utskottet åter erinra om att riksdagen nyligen, i juni 2010, beslutade att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat (prop. 2009/10:139, bet. 2009/10:UbU20, rskr. 2009/10:320). Utskottet ser ingen anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande om resurstilldelning.

Utskottet vill i sammanhanget även betona att regeringens föreslagna neddragning av lärosätenas grundutbildningsanslag för studenter som inte är aktiva endast avser hälften av ersättningen för studenter som inte tar några poäng.

När det gäller förslaget om omfördelning från anslagen för grundutbildning till nya anslag behandlar utskottet detta motionsyrkande nedan under avsnittet Förslag till nya anslag i motioner.

Mot bakgrund av vad som har anförts tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub2 (MP) yrkande 1, 2012/13:Ub233 (S) yrkande 1, 2012/13:Ub236 (S), 2012/13:Ub253 (S), 2012/13:Ub279 (S), 2012/13:Ub284 (S), 2012/13:Ub351 (S), 2012/13:Ub352 (S), 2012/13:Ub370 (S), 2012/13:Ub392 (SD) i denna del, 2012/13:Ub417 (S), 2012/13:Ub439 (S), 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 3 och 2012/13:A264 (S) yrkande 8.

Anslag för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 12 958 857 000 kronor till anslagen för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor. Därmed bifalls propositionen, och ett motionsyrkande avslås.

Propositionen

Anslagen används för ersättning till forskning och utbildning på forskarnivå. Antalet anslag är 33.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 12 958 857 000 kronor till anslagen för forskning och forskarutbildning för budgetåret 2013.

Regeringen föreslår i propositionen en rad förändringar av anslagen för de olika lärosätena.

Nedan redovisas regeringens förslag till övergripande satsningar med påverkan på lärosätenas anslag för forskning och forskarutbildning. Regeringens förslag innebär sammanfattningsvis följande.

Kvalitetsbaserad resurstilldelning

I enlighet med propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) föreslås att anslagen för forskning och forskarutbildning omfördelas baserat på kvalitetsindikatorerna externa medel samt vetenskaplig produktion och citeringar.

Konstnärlig forskning

De senaste årens satsningar på konstnärlig forskning och utveckling har varit betydelsefulla för det konstnärliga forskningsfältet.

Genom införandet av konstnärlig forskarexamen har den konstnärliga forskningen stärkts ytterligare. Tre lärosäten har tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå: Lunds universitet, Göteborgs universitet och Högskolan i Borås. Regeringen anser att satsningen på konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå bör fortsätta. Av den anledningen föreslår regeringen att Lunds universitet och Göteborgs universitet anvisas 3 miljoner kronor vardera och Högskolan i Borås 1 miljon kronor 2013.

Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm och Stockholms dramatiska högskola har gemensamt framställt en önskan om att bilda en ny högskola genom ett samgående mellan de tre lärosätena. Syftet är att skapa en stark konstnärlig forskningsmiljö i Stockholm. Regeringen anser att ett sådant samgående skulle skapa en god grund för en långsiktig livskraftig konstnärlig forskningsmiljö i Stockholm. De tre högskolorna bör förbereda ett samgående i en ny högskola den 1 januari 2014.

Anslaget till Stockholms dramatiska högskola föreslås därför öka med 13 miljoner kronor 2013 för uppbyggnad av den konstnärliga forskningen och forskarutbildningen vid Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm och Stockholms dramatiska högskola.

Läkemedelsutveckling

Regeringen anser att en stark grundforskning inte är tillräckligt för att man ska kunna utveckla nya läkemedel. Det måste också finnas goda möjligheter att utveckla forskningsresultat som ger möjlighet till potentiella läkemedel.

Historiskt har läkemedel i Sverige utvecklats i nära samverkan mellan akademi och näringsliv. När läkemedelsindustrin nu globalt genomgår stora förändringar i arbetssättet är det angeläget att utveckla samverkan mellan universitet och högskolor samt industrin. Behovet av detta har understökts av Astra Zenecas beslut om nedläggning av verksamhet i Lund och Södertälje.

För att stödja en sådan utveckling föreslår regeringen att 40 miljoner kronor avsätts 2013 för detta ändamål för en nationell satsning kopplad till Sweden SciLifeLab 2013 (se nedan).

Sweden Science for Life Laboratory

Sweden Science for Life Laboratory (SciLifeLab) är ett vetenskapligt centrum för storskaliga gen- och proteinstudier inom molekylärbiolegisk och medicinsk forskning. Ett av de främsta målen för verksamheten vid SciLifeLab är att förklara den molekylära grunden för komplexa sjukdomar. I storskaliga experiment, där stora mängder prover av biologiskt material analyseras, ges möjlighet att upptäcka genetiska eller biokemiska samband som kan kopplas till specifika sjukdomar.

SciLifeLab drivs av fyra lärosäten (Uppsala universitet, Stockholms universitet, Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan), men är avsedd att vara en resurs för samtliga universitet och högskolor i Sverige. SciLifeLab finansieras delvis genom den satsning på strategiska forskningsområden som regeringen presenterade i den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160).

För att ytterligare stärka SciLifeLab föreslår regeringen att Uppsala universitet, Stockholms universitet, Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan anvisas sammanlagt 150 miljoner kronor 2013 för vidare uppbyggnad av infrastrukturen vid SciLifeLab. Medlen bör samordnas av Kungl. Tekniska högskolan.

Innovationskontor

Enligt regeringen bör fler insatser göras för att öka nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap vid universitet och högskolor.

Viktiga funktioner i nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap är holdingbolag och innovationskontor vid universitet och högskolor.

Regeringen avser att möjliggöra för de universitet som i dag inte har ett innovationskontor (Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Luleå tekniska universitet och Sveriges lantbruksuniversitet) att bilda sådana. Regeringen föreslår att 20 miljoner kronor avsätts 2013 för nya innovationskontor.

Motionen

I motion 2012/13:Ub335 av Staffan Anger (M) begärs ett tillkännagivande om en förstärkning av de statliga forskningsresurserna till Mälardalens högskola. Motionären framhåller bl.a. att Mälardalens högskola har betydligt mindre resurser än andra jämförbara lärosäten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare framhållit (bet. 2010/11:UbU1 s. 56) att de stora satsningar på forskning som inleddes under den förra mandatperioden och som har fortsatt under 2012 är ytterst värdefulla. Regeringen beräknade i den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) att de direkta anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor skulle öka med 1,5 miljarder kronor under perioden 2009–2012. Utskottet kan nu konstatera att denna och övriga satsningar som presenterades i forsknings- och innovationspropositionen har genomförts. Utskottet vill understryka att långsiktigheten i regeringens hittills förda forskningspolitik, som fortsätter i och med den nyligen presenterade propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30), kommer att stärka Sverige som forskningsnation. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag.

Särskilt vill utskottet lyfta fram satsningen på att också de universitet som i dag saknar innovationskontor ges möjlighet att bilda sådana. Innovationskontor är en viktig funktion när det gäller samverkan med det omgivande samhället genom nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

När det gäller motionsyrkandet om särskilda resurser för forskning har utskottet vid tidigare riksmöten (bet. 2009/10:UbU10 s. 9, bet. 2010/11:UbU12 s. 11 och bet. 2011/12:UbU18 s. 18) betonat att den nuvarande modellen för resurstilldelning ger lärosätena möjlighet att påverka sina framtida medel genom ett aktivt kvalitetsarbete. Utskottet står fast vid denna uppfattning.

Med anledning av detta tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion 2012/13:Ub335 (M).

2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 2 764 624 000 kronor till anslaget 2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m. Därmed bifalls propositionen, och ett motionsyrkande avslås.

Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Propositionen

Anslaget används för ersättning till den högre utbildning och forskning som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare med stöd av bl.a. de avtal som staten har ingått med vissa utbildningsanordnare och i vissa fall särskilda regeringsbeslut. Anslaget omfattar Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Teologiska Högskolan Stockholm (THS), Evangeliska Frikyrkan, EFS (Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen), Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska institut, Ericastiftelsen, Ersta Sköndal Högskola AB, Stiftelsen Rödakorshemmet, Sophiahemmet, Ideell förening, Beckmans skola AB och Newmaninstitutet AB.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 764 624 000 kronor till anslaget 2:69 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.* för budgetåret 2013.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 15 896 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionen

Sverigedemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del att anslaget minskas med 5,3 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Sverigedemokraterna föreslår i stället att medel för olika satsningar anvisas på nya anslag (se nedan).

Utskottets ställningstagande

Motionsyrkandet om minskat anslag behandlas under avsnittet Förslag till nya anslag i motioner (se nedan). Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motion 2012/13:Ub392 (SD) i denna del.

2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 1 020 558 000 kronor till anslaget 2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. Därmed bifalls propositionen och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilda yttranden 1 (S), 2 (MP) och 4 (V).

Propositionen

Anslaget används för att finansiera särskilda insatser inom högskoleområdet för vilka medel inte har ställts till förfogande under något annat anslag. Anslaget finansierar även bidrag till Svenska studenthemmet i Paris, bidrag till Sveriges förenade studentkårer och bidrag till vissa tolk- och teckenspråkläro- och utbildningar.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 2013 anvisar 1 020 558 000 kronor.

Regeringens förslag innebär bl.a. följande för 2013. Anslaget föreslås öka med 44 310 000 kronor för forskarskolor och med 50 miljoner kronor för kompletterande utbildning för lärare som en del i regeringens satsning på lärare i skola och förskola i enlighet med budgetpropositionen för 2011.

Anslaget föreslås öka med 54 885 000 kronor i stimulansmedel för lärosätessammanslagningar i enlighet med vad som presenterades i budgetpropositionen för 2012.

Anslaget föreslås öka med 40 miljoner kronor till följd av att en del av avdraget för inaktiva studenter inte används till höjda ersättningsbelopp. Dessa medel ska enligt förslaget användas till att höja kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen.

Anslaget föreslås öka med 245 miljoner kronor till följd av den sänkning av grundutbildningsanslagen som regeringen föreslår med anledning av att det har införts studieavgifter för studenter utanför EES och Schweiz. En del av denna sänkning används även till att finansiera höjda ersättningsbelopp och den kvalitetsbaserade resursfördelningen. Sammanlagt reduceras anslagen till universitet och högskolor med 540 miljoner kronor till följd av införandet av studieavgifter för s.k. tredjelandsstudenter. Dessa medel föreslås finansiera höjda ersättningsbelopp inom humaniora och samhällsvetenskap med 200 miljoner kronor från 2013, kvalitetsbaserad resursfördelning som fullt utbyggd 2015 beräknas omfatta 295 miljoner kronor samt stipendier till tredjelandsstudenter och information om studier i Sverige med 45 miljoner kronor. De medel, sammanlagt 300 miljoner kronor, som inte utnyttjas under uppbyggnaden av den kvalitetsbaserade resursfördelningen, avser regeringen att främst använda till att tillfälligt finansiera

utbyggnad av vård- och civilingenjörsutbildningar under 2013–2016. Det gäller dels den utbyggnad av vård- och civilingenjörsutbildningarna som inleddes 2012, dels den utbyggnad av läkar- och tandläkarutbildningarna som presenteras i budgetpropositionen för 2013. Under 2013 finansieras utbyggnaderna med 25 344 000 kronor från detta anslag. Den fortsatta utbyggnaden ska enligt förslaget finansieras 2014 med 74 752 000 kronor, 2015 med 40 miljoner kronor och 2016 med 60 miljoner kronor av dessa medel.

Anslaget föreslås öka med 5 029 000 kronor till följd av att tillfälliga satsningar som genomfördes under 2012 inom utgiftsområdet upphör.

Anslaget föreslås öka med 16 985 000 kronor till följd av att anslagen till de nya myndigheterna inom högskoleområdet inte fullt ut motsvarar anslagen till dagens myndigheter (se vidare under anslagen 2:1 *Universitetskanslersämbetet* och 2:2 *Universitets- och högskolerådet* i detta betänkande).

Anslaget föreslås öka med 1,5 miljoner kronor för att finansiera satsningen Teach for Sweden.

Anslaget föreslås öka med 20 miljoner kronor för innovationskontor.

Från anslaget förs enligt förslaget 60 miljoner kronor över till anslaget 4:1 *Internationella program m.m.* för stipendier till tredjelandsstudenter som studerar i Sverige. Vidare föreslås att 616 000 kronor överförs till Universitets- och högskolerådet för administration av stipendier till tredjelandsstudenter.

Från anslaget förs enligt förslaget 3 miljoner kronor över till anslaget 3:8 *Kungliga biblioteket* för att finansiera delar av bibliotekets utökade uppdrag med pliktleveranser av elektroniskt material, och 6,5 miljoner kronor förs över till anslaget 2:71 *Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.* för satsningar på minoritetsspråk.

Anslaget föreslås minska med 2 miljoner kronor för att finansiera ett utökat uppdrag till Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) i enlighet med vad som presenterades i budgetpropositionen för 2012.

Anslaget föreslås minska med 750 000 kronor för att finansiera ökade resurser till sjöfartsutbildningarna vid Linnéuniversitetet och Chalmers tekniska högskola.

Av anslaget ska det enligt förslaget under 2013 fördelas ett bidrag för ett kandidatprogram i teckenspråk och tolkning vid Stockholms universitet med 4,9 miljoner kronor, varav 0,5 miljoner kronor avser planeringsbidrag. Av anslaget disponerar Myndigheten för yrkeshögskolan 31 887 000 kronor för bidrag till vissa tolk- och teckenspråkläraryrkesutbildningar.

Regeringen avser att under 2013 inom ramen för anslaget fördela 1,5 miljoner kronor till Dans- och cirkushögskolan som kompensation för ökade lokalkostnader.

Av medlen under anslaget ska enligt förslaget 11 miljoner kronor fördelas för spetsutbildning i entreprenörskap och innovation samt 30 miljoner kronor för insatser i samband med avskaffandet av kårobligatoriet.

75 miljoner kronor av medlen under anslaget ska enligt förslaget fördelas till de universitet som tidigare har fått medel för att starta innovationskontor inom ramen för det berörda universitetet.

52 miljoner kronor av medlen under anslaget ska enligt förslaget fördelas till ett antal lärosäten för kompletterande utbildningar för personer med utländsk examen enligt förordningen (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning.

Regeringen avser vidare att under 2013 inom ramen för anslagets ändamål fördela medel under anslaget genom att bl.a. lämna bidrag till internationella forskningssamarbeten, Sveriges förenade studentkårer, Svenska studenthemmet i Paris, Svenska institutet för informationsinsatser i utlandet och svenskundervisning i utlandet samt för vissa stipendier, stödåtgärder för funktionshindrade och verksamheten med utlandskontor vid myndigheten för Tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser. Från anslaget avser regeringen att finansiera avvecklingen av Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Internationella programkontoret för utbildningsområdet. Regeringen avser vidare att finansiera eventuella uppbyggnadskostnader inom Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet som inte ryms inom respektive myndighets anslag.

Regeringens beräkningar för 2014 och framåt

I enlighet med vad som presenteras i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) beräknas anslaget öka med 600 miljoner kronor 2014 och med ytterligare 300 miljoner kronor 2016. Dessa medel avser regeringen att fördela till anslagen för forskning och forskarutbildning för universitet och högskolor.

Från 2014 beräknas anslaget minska med 104 miljoner kronor och från 2015 med ytterligare 117 miljoner kronor till följd av att regeringens satsning på forskarskolor och kompletterande utbildning av lärare upphör.

Anslaget beräknas minska en gång 2014 med 76 miljoner kronor, en gång 2015 med 40 miljoner kronor och en gång 2016 med 60 miljoner kronor för att finansiera delar av utbyggnaden av vård- och civilingenjörsutbildningarna.

Anslaget beräknas minska med 1 miljon kronor 2014 för att finansiera ett utökat uppdrag till IFAU och beräknas öka 2015 med 5 miljoner kronor då finansieringen av utgiftsökningar inom andra områden upphör.

Anslaget beräknas öka 2014 med 3,5 miljoner kronor och 2015 med 1 miljon kronor för att finansiera satsningen Teach for Sweden. Anslaget beräknas 2016 minska med 4 miljoner kronor då satsningens första del reduceras.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 3 667 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 1 i denna del och i kommittémotion 2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 4 en omfördelning inom ramen för anslaget och att de 54 885 000 kronor som i regeringens förslag används för att stimulera lärosätessammanslagningar används för andra ändamål.

Socialdemokraterna anser bl.a. att kvalitetsutvärderingssystemets kriterier bör ses över och ändras i dialog med lärosätena, universitetslärarna och studenternas företrädare. Socialdemokraterna vill därför ställa 10 miljoner kronor till Universitetskanslersämbetets förfogande för att myndigheten ska inleda en översyn av kvalitetsutvärderingssystemet.

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del att anslaget ska öka med 950 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2013. Satsningen innefattar ett ökat antal lärarledda timmar med 500 miljoner kronor.

Miljöpartiet vill även förbättra lärosätenas stöd till att förbereda studenterna för arbetsmarknaden genom utveckling av karriärcenter med 50 miljoner kronor. Vidare föreslås 100 miljoner kronor för en försöksverksamhet med praktik som ska vara studiemedelsberättigad och ge högskolepoäng. Den sistnämnda satsningen framgår även av Miljöpartiets kommittémotion 2012/13:A396 av Esabelle Dingizian m.fl. yrkande 4 och av motion 2012/13:Ub384 av Jabar Amin och Mehmet Kaplan (båda MP).

Miljöpartiet anser att högskolan ska vara avgiftsfri för alla och avsätter därför 300 miljoner kronor i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del för att slopa studieavgifterna för s.k. tredjehandsstudenter. Också i motion 2012/13:Ub509 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att göra högskolan avgiftsfri för alla. Motionärerna pekar i samma motions yrkande 2 på behovet av att internationellt lyfta fram Sverige som bildningsnation genom extra resurser för marknadsföring. I samma motions yrkande 4 föreslås att anmälningssavgiften till Verket för högskoleservice ska sänkas eftersom den nuvarande avgiften enligt motionärerna riskerar att avskräcka sökande från fattiga länder att söka till svensk högskoleutbildning.

I motion 2012/13:Ub502 av Kerstin Lundgren (C) föreslås att studieavgifterna för s.k. tredjehandsstudenter tills vidare avskaffas.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion 2012/13:Ub475 av Jonas Sjöstedt m.fl. i denna del att anslaget ska öka med 2 056 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2013.

Vänsterpartiet vill öka antalet högskoleplatser och föreslår i samma motion att 600 miljoner kronor tillförs anslaget för att finansiera 8 600 fler platser. Som en del av denna satsning föreslår Vänsterpartiet i kommittémotion 2012/13:So486 av Eva Olofsson m.fl. yrkande 6 att specialistsjuksköterskeutbildningen utökas med 150 utbildningsplatser.

Vänsterpartiet föreslår vidare i partimotionen en förlängning av utbildningen till förskollärare och fritidspedagoger och avsätter 170 miljoner kronor för detta ändamål. Förslaget återfinns även i kommittémotion 2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 6.

Vidare anslår Vänsterpartiet i partimotionen 900 miljoner kronor till utökad undervisningstid för att höja kvaliteten i högskolan. I kommittémotion 2012/13:Ub255 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1 förtydligas att detta innebär att alla heltidsstudenter garanteras minst nio timmar undervisning per vecka oavsett ämnesval.

I syfte att öka kvaliteten i högskolan föreslår Vänsterpartiet i partimotionen vidare ett förstärkt studentinflytande genom att det riktade statliga stödet till studentkårernas verksamhet höjs med 95 miljoner kronor. Detta förslag återfinns även i kommittémotion 2012/13:Ub255 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3.

Vänsterpartiet satsar också i partimotionen 291 miljoner kronor på förbättrade ekonomiska villkor för forskarstudier genom fler doktorandanställningar. Av kommittémotion 2012/13:Ub256 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) framgår att det inte bör vara tillåtet att finansiera doktorander med stipendier.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i motionerna om att frågor om högskolans kvalitet och utveckling är angelägna.

Yrkanden om kvalitetsutvärderingssystemets kriterier behandlades och avstyrktes av utskottet under riksmötet 2011/12 (bet. 2011/12:UbU17 s. 9–12). Utskottet hänvisade vid detta tillfälle till sitt tidigare uttalande (bet. 2010/11:UbU11 s. 8) om att det behövs ett nationellt kvalitetssäkringssystem som stärker drivkrafterna för att uppfylla högt ställda krav på kvalitet med fokus på resultat i utbildningarna, inte minst mot bakgrund av den ökade internationalisering och konkurrens som de svenska lärosätena ställs inför.

Utskottet behandlar och avstyrker motionsyrkanden om utbyggnad av högskolan och om kvalitetsfrågor under anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* i detta betänkande (se ovan). I sammanhanget kan utskottet konstatera att de olika oppositionspartiernas motionsyrkanden om utbyggnad av högskolan skiljer sig åt vad gäller omfattningen.

Utskottet avstyrker vidare ett motionsyrkande om minskade resurser för inaktiva studenter vid högskolornas grundutbildning under avsnittet Anslagen för grundutbildning vid universitet och högskolor (se ovan).

Även yrkanden om karriärcentrum och yrkanden om praktik i högskoleutbildningar har behandlats av utskottet vid tidigare riksmöten, senast vid riksmötet 2011/12 (bet. 2011/12:UbU17 s. 13–15). I fråga om arbetslivsanknytning har utskottet bl.a. anfört att regeringen har vidtagit flera åtgärder för att ytterligare stärka högskoleutbildningarnas arbetslivskoppling. Till

exempel har Högskoleverket under flera år haft uppdrag som rör studenter och arbetsmarknad. Vad gäller praktik har utskottet bl.a. betonat att praktik redan i dag är en viktig del av många utbildningar, t.ex. inom medicin-, vård-, lärar-, socionom- och journalistutbildningarna. Utskottet har även framhållit att studenters uppsatsarbeten och examensjobb kan fungera som kontaktytor mot arbetsmarknaden. Flera lärosäten satsar i dag på praktiska inslag, vilket utskottet välkomnar.

När det gäller studieavgifter för utländska studenter har riksdagen beslutat om införande av studieavgifter för studenter från länder utanför EES-området och Schweiz för utbildning på grundnivå och på avancerad nivå som påbörjas efter den 1 juli 2011. Beslutet har tagits i enlighet med propositionen *Konkurrera med kvalitet – studieavgifter för utländska studenter* (prop. 2009/10:65, bet. 2009/10:UbU15, rskr. 2009/10:230). Utskottet delar regeringens ambition att ett fortsatt stort antal utländska studenter ska studera vid svenska lärosäten även efter att studieavgifterna har införts. Utskottet kan konstatera att 30 miljoner kronor avsattes under 2011 från utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för stipendier till studenter från tredje land. Summan ökade 2012 till 60 miljoner kronor. Under 2011 och 2012 har dessutom 30 miljoner kronor per år avsatts från utgiftsområde 7 Internationellt bistånd för stipendier till studenter från länder med vilka Sverige har ett långsiktigt samarbete. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2013 att de avsatta medlen till stipendieprogrammen under 2013 ökar med 50 miljoner kronor inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Utskottet välkomnar detta förslag.

När det gäller motionsyrkandet om anmälningsavgift beskrev regeringen skälet till införandet av anmälningsavgifter i propositionen *Konkurrera med kvalitet – studieavgifter för utländska studenter* (prop. 2009/10:65). Enligt regeringen motiverades anmälningsavgifterna av att ansökningar från tredjelandsstudenter kommit att bli allt mer resurskrävande på grund av bl.a. omfattande granskningsarbete och handläggning. Utskottet ser ingen anledning att göra en annan bedömning än regeringen om anmälningsavgiftens storlek. Detsamma gäller i fråga om regeringens insatser för att marknadsföra Sverige som bildningsnation.

Utskottet konstaterar att Svenska institutet enligt förordning (2007:1224) med instruktion för Svenska institutet har till uppgift att informera om och marknadsföra svensk högre utbildning i andra länder med syfte att öka kunskaperna om och intresset för utbildning och forskning i Sverige hos studenter och forskare i utlandet. Av Högskoleverkets uppföljning *Avgiftsreformen – lärosätenas första erfarenheter* (2011:17 R) framgår vidare att mer än hälften av lärosätena har ökat sina insatser för rekrytering av utländska studenter på olika sätt, bl.a. har vissa lärosäten anställt särskild personal för ändamålet. Utskottet välkomnar dessa insatser.

När det gäller frågor om ekonomiska villkor för doktorander behandlade utskottet liknande frågeställningar vid riksmötet 2011/12 (bet. 2011/12: UbU18 s. 19–20). Utskottet framhöll då bl.a. att lärare, forskare och stu-

denter är den viktigaste tillgången vid våra lärosäten och att det givetvis finns ett direkt samband mellan kvaliteten i forskning och utbildning och forskarnas och lärarnas villkor och utvecklingsmöjligheter. Utskottet har samma uppfattning i dag.

Angående utbildningsbidrag föreskrivs i dag att den forskarstuderande som har ersättning i denna form har rätt till anställning som doktorand senast när två års utbildningstid återstår. Det finns flera exempel på lärosäten som har fattat beslut om att alla doktorander ska ha en anställning, vilket utskottet ser som en positiv utveckling.

Utskottet vill också påminna om att universitet och högskolor enligt regleringsbrevet inte får finansiera stipendier som är avsedda att vara ett alternativ till lön eller annan form av studiefinansiering för doktorander med medel från statens budget.

När det gäller doktorander som finansieras av andra medel än över statsbudgeten är det utskottets uppfattning att målsättningen bör vara att finansieringen så långt som möjligt bör ske i form av en anställning eller genom att grundläggande social trygghet kan erbjudas på något annat sätt.

Utskottet kan slutligen konstatera att regeringen i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) redovisar bedömningar om doktoranders studiesociala villkor. Regeringen anför bl.a. att tiden med utbildningsbidrag som finansieringsform bör minska och doktoranderna bör anställas vid en tidigare tidpunkt under sin utbildning på forskarnivå. Målsättningen är att nya regler bör kunna träda i kraft den 1 januari 2014. Regeringen framhåller också i propositionen att en långsiktig ambition bör vara att utbildningsbidraget avskaffas helt till förmån för anställning som doktorand.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub255 (V) yrkande 1 och 3, 2012/13:Ub256 (V), 2012/13:Ub384 (MP), 2012/13:Ub389 (V) yrkande 6, 2012/13:Ub475 (V) i denna del, 2012/13:Ub496 (S) yrkande 4, 2012/13:Ub498 (S) yrkande 1 i denna del, 2012/13:Ub502 (C), 2012/13:Ub509 (MP) yrkande 1, 2 och 4, 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del, 2012/13:So486 (V) yrkande 6 och 2012/13:A396 (MP) yrkande 4.

2:71 Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 454 872 000 kronor till anslaget 2:71 Särskilda medel till universitet och högskolor m.m. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för särskilda åtaganden vid universitet och högskolor och för medel till insatser för ökad kvalitet i utbildning på grundnivå och avancerad nivå som fördelas genom den kvalitetsbaserade resursfördelningen.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:71 *Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 2013 anvisar 454 872 000 kronor.

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 87 072 000 kronor till följd av den kvalitetsbaserade resursfördelningen.

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 2 187 000 kronor till tandvårdscentralen vid Karolinska institutet till följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som inleddes vid lärosätet 2009. Ökningen ska enligt förslaget finansieras med motsvarande neddragning av anslaget 2:15 *Karolinska institutet: Grundutbildning*.

Anslaget föreslås öka med 423 000 kronor till klinisk utbildning med anledning av den utbyggnad av läkarutbildningen vid Örebro universitet som inleddes 2012 och med 1 751 000 kronor till tandvårdscentralen vid Malmö högskola med anledning av den utbyggnad av tandläkarutbildningen vid högskolan som inleddes 2012.

Regeringen föreslår att anslaget ökar med 6,5 miljoner kronor med anledning av regeringens satsning på lärarutbildning i minoritetsspråk. Ökningen finansieras med motsvarande neddragning av anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* Av medlen bör 2,5 miljoner kronor fördelas till Stockholms universitet, 2 miljoner kronor till Umeå universitet och 2 miljoner kronor till Södertörns högskola.

Anslaget föreslås öka med 1 125 000 kronor 2013 för att finansiera ökade kostnader i samband med praktik i sjöbefälsutbildningen vid Linnéuniversitetet.

Regeringen föreslår att 4 miljoner kronor överförs till anslaget 1:14 *Statligt stöd till vuxenutbildning* från Lunds universitets särskilda åtagande för trafikflygarutbildning.

Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor mot bakgrund av att ändamål och verksamheter som avser lexikaliskt arbete inom tolkområdet har flyttats från Stockholms universitet till utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid med anledning av 2012 års ekonomiska vårproposition. Anslaget 3:4 *Institutet för språk och folkminnen* inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid föreslås öka med motsvarande belopp.

Beräkningar för 2014 och framåt

Med anledning av utbyggnaden av läkarutbildningen vid Örebro universitet beräknas anslaget öka 2014 med 9 050 000 kronor, 2015 med 9 208 000 kronor och 2016 med ytterligare 4 923 000 kronor för att finansiera klinisk utbildning. Med anledning av utbyggnaden av tandläkarutbild-

ningen vid Malmö högskola som inleddes 2012 beräknas anslaget till högskolans tandvårdscentral öka 2014 med 1 336 000 kronor, 2015 med 1 362 000 kronor och 2016 med ytterligare 1 390 000 kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 2 065 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 2 256 393 000 kronor till anslaget 2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för ersättning till sex landsting enligt avtal mellan svenska staten och berörda landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården samt för ersättning till två landsting enligt avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården. Medel på anslaget används till studenter vid Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet och Karolinska institutet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 2:72 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för budgetåret 2013 anvisar 2 256 393 000 kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 12 800 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Läkarutbildningen

I enlighet med bedömningen i budgetpropositionen för 2008 om en utbyggnad av läkarutbildningen vid Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet och Karolinska institutet föreslås att anslaget för 2013 ökas med 2 150 000 kronor. Totalt omfattar denna utbyggnad 60 nybörjarplatser per år och fullt utbyggd 2012 totalt 330 helårsstudenter vid de fem lärosätena.

I budgetpropositionen för 2009 bedömde regeringen att läkarutbildningen bör utökas med ytterligare 110 nybörjarplatser fördelade med 28 till Lunds universitet, 13 till Uppsala universitet, 13 till Göteborgs univer-

sitet, 17 till Umeå universitet, 10 till Linköpings universitet och 29 till Karolinska institutet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2014 uppgå till 605 helårsstudenter. Anslaget föreslås för denna utbyggnad öka med 7 453 000 kronor.

Anslaget föreslås vidare öka med 2 114 000 kronor till följd av en utbyggnad av läkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2010 och som innebär att det tillkommer totalt 30 nybörjarplatser, varav 15 vid Uppsala universitet och 15 vid Linköpings universitet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2015 uppgå till 165 nybörjarstudenter.

Anslaget föreslås vidare öka med 3 102 000 kronor till följd av den utbyggnad av läkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2012. Läkarutbildningen utökas med totalt 50 nybörjarplatser fördelade med 6 nybörjarplatser till Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet respektive Örebro universitet samt 10 nybörjarplatser vardera till Lunds och Umeå universitet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2017 uppgå till 275 helårsstudenter varav 33 vid Örebro universitet.

Örebro universitet startade läkarutbildning vårterminen 2011. Örebro läns landsting omfattas inte av det aktuella avtalet mellan staten och sex landsting om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Örebro universitet anordnar den kliniska utbildningen inom ramen för ett eget avtal med Örebro läns landsting. Utbyggnaden av läkarutbildningen vid Örebro universitet som presenteras i denna proposition påverkar inte detta anslag. Universitetet föreslås få del av medel till klinisk utbildning via anslaget 2:71 *Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.*

Anslaget föreslås vidare öka med 1 408 000 kronor till följd av den utbyggnad av läkarutbildningen som regeringen presenterar i budgetpropositionen för 2013. Läkarutbildningen ökar med 40 nybörjarplatser 2013 och ytterligare 40 nybörjarplatser 2014 som fördelas lika till Göteborgs universitet respektive Linköpings universitet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2019 omfatta 440 helårsstudenter.

Tandläkarutbildningen

I budgetpropositionen för 2009 gjorde regeringen bedömningen att tandläkarutbildningen skulle byggas ut med totalt 40 helårsstudenter, varav 15 vid Göteborgs universitet, 15 vid Umeå universitet och 10 vid Karolinska institutet. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2013 uppgå till 200 helårsstudenter. Anslaget föreslås öka med 2 060 000 kronor med anledning av denna utbyggnad. Utbyggnaden vid Karolinska institutet påverkar inte detta anslag, eftersom Karolinska institutet anordnar den kliniska utbildningen inom ramen för medel som avser lärosätets tandvårdscentral.

Anslaget föreslås öka med 434 000 kronor med anledning av den utökning av tandläkarutbildningen som presenterades i budgetpropositionen för 2012. Utbildningen utökas med totalt 12 nybörjarplatser per år fördelade med 6 platser vardera till Göteborgs universitet och Malmö högskola. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2016 uppgå till 60 helårsstudenter. Utbyggnaden vid Malmö högskola påverkar inte detta anslag. Högskolan föreslås få del av medel till klinisk utbildning via anslaget 2:71 *Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.*

Anslaget föreslås öka med 432 000 kronor till följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som regeringen presenterar i budgetpropositionen för 2013. Tandläkarutbildningen ökar med totalt 12 nybörjarplatser vid Göteborgs universitet från 2013. Från 2014 ökar utbildningen med ytterligare 12 platser vid Umeå universitet och 5 platser vid Karolinska institutet. Totalt beräknas utbyggnaden fullt utbyggd 2018 uppgå till 145 helårsstudenter. Utbyggnaden vid Karolinska institutet påverkar inte detta anslag. Universitetet föreslås få del av medel till klinisk utbildning via anslaget 2:71 *Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.*

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet välkomnar den stora utbyggnad som skett då det gäller platser vid framför allt läkar- och tandläkarutbildningarna. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Förslag till nya anslag i motioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om nya anslag.
Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Motionerna

Sverigedemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del att 800 miljoner kronor anvisas till ett nytt anslag, 99:2 *Grundbultsambitionen*. Satsningen ska leda till ökad lärartäthet i den högre utbildningen med ett långsiktigt syfte att komma till rätta med resursbristen vid lärosätena med fokus på naturvetenskap och teknik. Motsvarande begäran om ökade anslag för att komma till rätta med brister och säkerställa kvaliteten inom högre utbildning finns i motion 2012/13:Ub322 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (SD).

Sverigedemokraterna begär vidare att 100 miljoner kronor anvisas till ett nytt anslag, 99:3 *Fler läkarplatser*, för att avhjälpa rådande läkarbrist. I motion 2012/13:Ub426 av Richard Jomshof och Per Ramhorn (SD) begärs ett tillkännagivande med samma innebörd.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkande om ett nytt anslag kallat Grundbultsambitionen behandlar och avstyrker utskottet motionsyrkanden om bl.a. kvalitetsfrågor i högskolan i samband med behandlingen av anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet*.

Vad gäller yrkande om ett nytt anslag för att utöka antalet platser på läkarutbildningen konstaterar utskottet att antalet har ökat varje år sedan föregående mandatperiods början, 2006. I budgetpropositionen för 2013 föreslår regeringen en fortsatt utbyggnad av läkarutbildningen med 40 nybörjarplatser. För 2014 beräknar regeringen motsvarande ökning. Enligt uppgifter från Utbildningsdepartementet innebär utbyggnaden under den förra och innevarande mandatperioden att antalet nybörjarplatser på läkarutbildningen ökar med 44 procent under perioden 2006–2015. Motionsyrkanden om bl.a. fler platser på vissa utbildningar behandlas även under anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet*.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13/Ub322 (SD), 2012/13:Ub392 (SD) i denna del och 2012/13:Ub426 (SD).

Samgående mellan Uppsala universitet och Högskolan på Gotland

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att Högskolan på Gotland ska inordnas i Uppsala universitet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Uppsala universitet och Högskolan på Gotland kom i maj 2012 in med en gemensam begäran (U2012/369/UH) om att regeringen ska föreslå riksdagen att verksamheten vid Högskolan på Gotland inordnas i Uppsala universitet den 1 juli 2013.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2012 att en ökad koncentration av kompetens genom att lärosätena profilerar sig och utvecklar samverkan med varandra är nödvändig för att nå en ökad kvalitet i utbildning och forskning. På så sätt kan utbildnings- och forskningsmiljöerna stärkas, lärosätenas konkurrenskraft öka och sårbarheten minska samtidigt som resurserna kan utnyttjas effektivare. Regeringen menade vidare att för-

ändringar av organisationen bör bygga på lärosätenas egna bedömningar och på frivillighet samt att regeringen på framställan från lärosäten kommer att kunna stödja frivilliga sammanslagningar av lärosäten.

Uppsala universitet och Högskolan på Gotland har hos regeringen begärt att verksamheten vid Högskolan på Gotland ska inordnas i Uppsala universitet.

Mot denna bakgrund och eftersom riksdagen enligt högskolelagen (1992:1434) beslutar vilka statliga universitet och högskolor som ska finnas, föreslår regeringen att riksdagen godkänner att Högskolan på Gotland ska inordnas i Uppsala universitet.

Regeringen avser att uppdra åt Uppsala universitet och Högskolan på Gotland att förbereda och vidta de åtgärder som krävs för att verksamheten vid Högskolan på Gotland ska inordnas i Uppsala universitet den 1 juli 2013. Uppsala universitet får fr.o.m. den 1 juli 2013 disponera anslagen 2:45 *Högskolan på Gotland: Grundutbildning* och 2:46 *Högskolan på Gotland: Forskning och forskarutbildning*.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

8 Forskning

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2013 vad gäller anslag och bemyndiganden som avser forskning och forskningens infrastruktur inom utgiftsområde 16 (anslagen 3:1–3:13) samt motionsyrkanden i anslutning till dessa. Anslagen avser Vetenskapsrådet, Kungl. biblioteket, Rymdstyrelsen, Institutet för rymdfysik, Polarforskningssekreteriatet, Centrala etikprövningsnämnden och de sex regionala etikprövningsnämnderna i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Anslagen för forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor behandlas under avsnitt 7 Universitet och högskolor ovan.

Regeringens mål för verksamhetsområdet forskning inom utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 171).

Vidare ska, enligt regeringen, de totala investeringarna i forskning och utveckling (FoU) uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020 (prop. 2010/11: 100). Inom EU är målet att de samlade privata och offentliga investeringarna i FoU ska uppgå till 3 procent av BNP 2020.

Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen.

Indikatorer för måluppfyllelsen

De indikatorer för forskning som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet är följande:

- antalet vetenskapliga artiklar i vissa mindre och medelstora europeiska länder
- antalet vetenskapliga artiklar i Kina, Japan och vissa större europeiska länder
- genomsnittligt antal citeringar per artikel och land
- genomsnittligt antal citeringar för olika vetenskapsområden i Sverige.

Antalet vetenskapliga artiklar per land är ett mått på hur omfattande den akademiska forskningen som bedrivs i respektive land är. Det genomsnittliga antalet citeringar i relation till medelantalet citeringar för varje enskilt område, fältnormaliserade citeringar, är ett mått på vilken påverkan på vetenskapen ett arbete har. Denna synlighet brukar användas som ett mått på forskningens kvalitet.

Resultat

Översikt över forskningsfinansieringen

De statliga medlen till forskning och utveckling (FoU) inom statens budget beräknas av Statistiska centralbyrån (SCB) uppgå till 30,3 miljarder kronor 2012, vilket är en ökning med 1,3 miljarder kronor i fasta priser jämfört med föregående år. Medlen till FoU inom utgiftsområde 16 har ökat med 1 miljard kronor jämfört med föregående år.

I enlighet med forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation har riksdagen beslutat om en satsning på medel till FoU på 5 miljarder kronor under perioden 2008–2012 (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160). Av dessa medel anvisades 1,1 miljard kronor 2012.

Förutom medlen till FoU inom statens budget beräknas investeringar göras i FoU med 1,3 miljarder kronor från de forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedlen, med drygt 3,2 miljarder kronor från EU:s forskningsmedel och med knappt 2,2 miljarder kronor från kommuner och landstings medel för FoU under 2012. Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU uppgå till 37 miljarder kronor 2012 och motsvara en andel av BNP om ca 1 procent.

Det svenska näringslivet tillhör de mest FoU-intensiva i världen. SCB uppskattar att företagens investeringar i FoU uppgick till 77,8 miljarder kronor 2010. Företagens investering i FoU 2010 motsvarar en andel av 2,4 procent av BNP. Sammantaget avsattes därmed ca 3,5 procent av BNP till FoU 2010.

Fördelning av statliga medel till forskning

De statliga anslag som investeras i FoU beräknas uppgå till 30,3 miljarder kronor 2012, vilket är en ökning med 1,3 miljarder kronor i fasta priser jämfört med föregående år. FoU-medlen i statens budget beräknas därmed motsvara 0,87 procent av BNP 2011.

Av de totala FoU-medlen anvisas 19,1 miljarder kronor inom utgiftsområde 16. Universitet och högskolor tilldelas 14,5 miljarder kronor av dessa medel som direkta forskningsanslag (se vidare under avsnitt 6 Universitet och högskolor).

De fyra myndigheterna med särskilda uppgifter att finansiera FoU, dvs. Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem (Vinnova), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (Fas), beräknas fördela 8 miljarder kronor 2012. Dessa forskningsfinansiärers andel uppgår därmed till 26 procent av de totala statliga medlen för FoU.

De olika försvarsmyndigheternas finansiering av FoU beräknas uppgå till 2,5 miljarder kronor 2012.

Övriga myndigheters finansiering av FoU beräknas uppgå till 5,3 miljarder kronor, varav 938 miljoner kronor inom utgiftsområde 7 internationellt bistånd och ca 1,3 miljarder kronor inom utgiftsområde 21 Energi. Detta motsvarar 17 procent av statens budgetmedel för FoU.

Antal vetenskapliga artiklar

Flera länder har ökat sina investeringar i FoU under de senaste åren. Sverige och Schweiz är de två länder som producerar flest artiklar per capita. Den svenska produktionen av vetenskapliga artiklar ökade med 50–60 procent under 1980- och 1990-talet. Den svenska ökningstakten är dock sedan 2000 låg jämfört med många andra länder.

Flera jämförbara länder, inklusive Schweiz och Nederländerna, har sedan 2000 ökat sin produktion av vetenskapliga artiklar, och för flera länder har ökningen under denna tid varit högre än under de föregående 15 åren. I Schweiz produceras nu, trots att det är ett mindre land, fler artiklar än i Sverige. I jämförelse med Finland, Danmark och Norge produceras fler vetenskapliga artiklar i Sverige.

Den största ökningen av vetenskaplig produktion har skett i Asien. Kina har ökat sin publicering av vetenskapliga artiklar med omkring 350 procent sedan 2000 och Sydkorea med nästan lika mycket, omkring 250 procent. Kina är nu världens näst största producent av vetenskapliga artiklar, följt av Japan, Storbritannien och Tyskland. Den största producenten är USA, som publicerar ca 300 000 artiklar per år, vilket är tre gånger så många artiklar som publiceras i Kina och fyra gånger så många som i Japan, Storbritannien eller Tyskland.

Antalet citeringar av vetenskapliga artiklar

Ett mått på kvalitet är antalet citeringar av vetenskapliga artiklar. Vetenskapliga artiklar från Sverige återfinns bland de tio länder i världen varifrån artiklarna citeras mest. När kvaliteten på forskning mäts som kronindikator ligger Sverige sedan 1980-talet konstant 10 procent över världsgenomsnittet. Vetenskapliga arbeten från USA, Danmark, Nederländerna och Schweiz citeras oftare än svenska artiklar.

När forskningsområden jämförs över tiden ligger Sverige 10–20 procent över världsgenomsnittet inom naturvetenskap och teknik och nära världsgenomsnittet inom medicin. Inom humaniora och samhällsvetenskap har publiceringen ökat under de senaste tio åren. Detta har resulterat i högre citeringsdata. Det genomsnittliga antalet citeringar inom humaniora ligger dock ca 20 procentenheter under världsgenomsnittet och samhällsvetenskap vid världsgenomsnittet.

Anslag och bemyndiganden gällande forskning

Flertalet av de 13 anslagen har inte föranlett några motionsyrkanden. Beträffande anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* som regeringen föreslår ska anvisas 5 162 936 000 kronor, finns ett motionsförslag från Miljöpartiet som ligger under regeringens förslag. Vidare finns ett motionsyrkande från Sverigedemokraterna om en högre anslagsnivå än regeringens förslag om 348 581 000 kronor för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet*. Dessutom föreslår Miljöpartiet en lägre anslagsnivå för anslaget 3:8 *Kungl. biblioteket*. Sverigedemokraterna föreslår slutligen ett nytt anslag som betecknas 99:1 *Forskningsinitiativ*.

En sammanställning av regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag finns i bilaga 2 till detta betänkande.

I proposition 2012/13:30 *Forskning och innovation* lämnar regeringen en mer utförlig redovisning av bedömningar gällande anslagen till forskning.

3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 5 162 936 000 kronor till anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 560 000 000 kronor 2014–2018.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 400 000 000 kronor till European Spallation Source ESS AB.

Därmed bifalls propositionens förslag och ett motionsyrkande avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen*Anslag*

Anslagets ändamål är att finansiera stöd till forskning, forskningsinformation och vetenskaplig utrustning. Anslaget används även för internationellt forskningssamarbete samt för utvärderingar, beredningsarbete, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstöd.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för budgetåret 2013 anvisar 5 162 936 000 kronor.

I enlighet med vad som presenteras i proposition 2012/13:30 Forskning och innovation föreslår regeringen att anslaget ökar med totalt 450 miljoner kronor 2013. Inom ramen för denna ökning föreslår regeringen en satsning på stärkt kvalitet och effektivitet med totalt 250 miljoner kronor, där 150 miljoner kronor bör avsättas för internationell rekrytering av framstående forskare, 75 miljoner kronor till att öka Vetenskapsrådets möjligheter att finansiera forskning av god kvalitet och 25 miljoner kronor för ett program för yngre forskare. Vidare föreslås totalt 85 miljoner kronor inom området livsvetenskap, där 40 miljoner kronor bör avsättas för forskning om infektion och antibiotika, 25 miljoner kronor för forskning om åldrande och hälsa och 20 miljoner kronor för klinisk behandlingsforskning. Vidare föreslås totalt 100 miljoner kronor till en förstärkning av forskningens infrastruktur, där 75 miljoner kronor avsätts till European Spallation Source ESS AB och 25 miljoner kronor för tillgängliggörande av register för forskning. Dessutom satsas 15 miljoner kronor på genomförande av forskarskolor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 58 644 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndiganden om kapitaltillskott m.m.

Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar för vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom rådet åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen.

Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för aktuellt anslag besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 560 000 000 kronor 2014–2018.

I april 2010 bildades det svenska aktiebolaget European Spallation Source ESS AB som ska planera, uppföra och driva en forskningsanläggning för en spallationskälla (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126). Bolaget ägs till 74 procent av den svenska staten och till 26 procent av den danska staten. Fram till bildandet av bolaget ingick European Spallation Source (ESS) som en del av Lunds universitet. Verksamhetens kostnader belastar anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*. I och med den ändrade verksamhetsformen utbetalas bidragen som kapitaltillskott, vilket kräver riksdagens godkännande.

Regeringen föreslår mot den bakgrunden att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 400 000 000 kronor till European Spallation Source ESS AB.

Motionen

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del att anslaget minskas med 135 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning och bemyndiganden och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del.

3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 260 061 000 kronor till anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 055 000 000 kronor 2014–2018.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslag

Anslaget används för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2013 anvisar 260 061 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer. Regeringen föreslår därför att riksdagen bör bemyndiga regeringen att under 2013 för aktuellt anslag besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 055 000 000 kronor 2014–2018.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 118 698 000 kronor till anslaget 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Vetenskapsrådets förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för budgetåret 2013 anvisar 118 698 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för att överta utvecklingen och förvaltningen av en databas för beviljade forskningsansökningar som organisationen Sweden Science Net (SSN) har etablerat.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 667 000 kronor (0,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 348 581 000 kronor till anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 159 000 000 kronor 2014–2023.

Därmed bifalls propositionens förslag och ett motionsyrkande avslås.

Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Propositionen

Anslag

Anslagets ändamål är att finansiera stöd till forskning och utveckling, inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys, som bedrivs inom nationellt eller internationellt samarbete. Anslaget ska även användas för information om rymdforskning och rymdverksamhet samt för verksamheten vid Esrange Space Center inklusive ersättning till vissa samebyar och samefonden med anledning av verksamheten där. Anslaget får även användas för att täcka underskottet från 2011 inom äldreanslaget 1:15 *Rymdverksamhet* inom utgiftsområde 24 Näringsliv.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 348 581 000 kronor till anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* för budgetåret 2013.

I enlighet med vad som presenteras i proposition 2012/13:30 *Forskning och innovation* föreslår regeringen att anslaget ökar med 75 miljoner kronor 2013 för en satsning på rymdforskning och teknikutveckling.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 3 404 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Den verksamhet som finansieras via anslaget för rymdforskning och rymdverksamhet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 159 000 000 kronor 2014–2023.

Motionen

Sverigedemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del en ökning av anslaget med 200 miljoner kronor 2013 med inriktning mot säkerhetsfrågor. Motionärerna framhåller bl.a. behovet av internationella satellitkommunikationslösningar vid krishantering. Detta behov kan ställas i relation till den högteknologi och systemkunskap som svensk industri förfogar över i kombination med möjligheten till samarbete med andra länder och senare export av produkter inom området.

Utskottets ställningstagande

Anslaget

Utskottet vill inledningsvis framhålla att svensk forskning och teknikutveckling för rymdverksamhet i flera avseenden är mycket framstående i internationell jämförelse och i vissa delar världsledande.

Utskottet välkomnar därför förstärkningen av anslaget med 75 miljoner kronor till forskning och tidig teknikutveckling inom rymdverksamheten för att öka kunskapsutvecklingen och möjliggöra svenskt deltagande i internationella projekt även i fortsättningen. Satsningen på rymdforskning presenteras närmare i proposition 2012/13:30 Forskning och innovation (s. 110 f.) som utskottet kommer att behandla senare under riksmötet. Utskottet kommer närmare att utveckla sin syn på rymdforskning vid behandlingen av nämnda proposition.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag till anslagsnivå och avstyrker motion 2012/13:Ub392 (SD) i denna del.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till bemyndigande.

3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 25 969 000 kronor till anslaget 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Rymdstyrelsens förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning* för budgetåret 2013 anvisar anslaget 25 969 000 kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslagsbeloppet med 139 000 kronor (0,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 551 309 000 kronor till anslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2014–2022.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen*Anslaget*

Anslaget används för deltagande i internationella rymdsamarbeten.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2013 anvisar 551 309 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Den verksamhet som finansieras via anslaget bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt och är därmed långsiktiga åtaganden. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2014–2022.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:7 Institutet för rymdfysik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 48 531 000 kronor till anslaget 3:7 Institutet för rymdfysik. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Institutet för rymdfysiks förvaltningskostnader. Institutet bedriver forskning och utveckling, utbildning samt mät- och registreringsverksamhet inom främst rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:7 *Institutet för rymdfysik* för budgetåret 2013 anvisar 48 531 000 kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 239 000 kronor (0,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:8 Kungl. biblioteket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 340 149 000 kronor till anslaget 3:8 Kungl. biblioteket. Därmed bifalls propositionen och ett motionsyrkande avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen

Anslaget används för Kungl. bibliotekets förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:8 *Kungl. biblioteket* för budgetåret 2013 anvisar 340 149 000 kronor.

Regeringen föreslår att 6 miljoner kronor överförs till anslaget, varav 3 miljoner kronor från anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* och 3 miljoner kronor från anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för att finansiera det nya uppdraget med pliktleveranser av elektroniskt material, s.k. e-plikt.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 2 607 000 kronor (0,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionen

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del att anslaget höjs med 10 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens förslag till anslagsnivå för anslaget 3:8 *Kungl. biblioteket* är väl avvägt och tillstyrker regeringens förslag till anslagsnivå och avstyrker motion 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del.

3:9 Polarforskningssekretariatet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 37 722 000 kronor till anslaget 3:9 Polarforskningssekretariatet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Polarforskningssekretariatets förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:9 *Polarforskningssekretariatet* för budgetåret 2013 anvisar 37 722 000 kronor.

Regeringen föreslår att 160 000 kronor överförs till anslaget från utgiftsområde 1 Rikets styrelse anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* För att Polarsekretariatet inte årligen ska behöva fakturera för genomförda resor genomförs en permanent överflyttning mellan anslagen. Polarforskningssekretariatets utgifter varierar mellan åren beroende på om större expeditioner genomförs eller inte. För att klara år med stora utgifter måste hela anslagssparandet tas i anspråk, och anslaget är beräknat utifrån dessa förutsättningar.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 184 000 kronor (0,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:10 Sunet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 43 836 000 kronor till anslaget 3:10 Sunet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslagets ändamål är att finansiera Sunet (Swedish University Computer Network), ett datanätverk för överföring av elektronisk information som binder samman universitet och högskolor samt vissa folkbibliotek och läns-museer. Sunet finansieras från detta anslag och genom avgifter från universitet och högskolor.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:10 *Sunet* för budgetåret 2013 anvisar 43 836 000 kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 545 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:11 Centrala etikprövningsnämnden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 9 231 000 kronor till anslaget 3:11 Centrala etikprövningsnämnden. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för Centrala etikprövningsnämndens förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:11 *Centrala etikprövningsnämnden* anvisar 9 231 000 kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 100 000 kronor (1,1 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:12 Regionala etikprövningsnämnder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 40 179 000 kronor till anslaget 3:12 Regionala etikprövningsnämnder. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget används för de regionala etikprövningsnämndernas förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:12 *Regionala etikprövningsnämnder* för budgetåret 2013 anvisar 40 179 000 kronor.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 332 000 kronor (0,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 152 865 000 kronor till anslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om kapitaltillskott på högst 12 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslag

Anslaget används för forskningsverksamhet och vissa särskilda utgifter inom forskningsområdet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för budgetåret 2013 anvisar 152 865 000 kronor.

Regeringen föreslår i enlighet med vad som presenteras i proposition 2012/13:30 Forskning och innovation att anslaget ökar med 30 miljoner kronor 2013 för en satsning på nationellt stöd för kliniska studier. För att öka antalet forskningsresultat som kommersialiseras aviserades en satsning i budgetpropositionen för 2012 för att bygga upp idébanker vid holdingbolag knutna till universitet och högskolor som tar till vara forskningsresultat som forskare av olika anledningar inte driver vidare till kommersialisering. Satsningen innebar en ökning av anslaget med 19 miljoner kronor 2012, som beräknades minska till 12 miljoner kronor fr.o.m. 2013. Regeringen föreslår därmed att anslaget minskas med 7 miljoner kronor fr.o.m. 2013. Regeringen föreslår att 3 miljoner kronor överförs från anslaget till anslaget 3:5 *Kungl. biblioteket* för att finansiera det nya uppdraget med pliktleveranser av elektroniskt material, s.k. e-plikt. Regeringen föreslår vidare att 1 miljon kronor överförs från anslaget till anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för att överta utvecklingen och förvaltningen av en databas för beviljade forskningsansökningar som organisationen Sweden Science Net (SSN) har etablerat.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 1 669 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Bemyndigande om kapitaltillskott

För att öka antalet forskningsresultat som kommersialiseras föreslår regeringen att medel anvisas för att bygga upp idébanker vid holdingbolag knutna till universitet och högskolor. Uppbyggnaden av idébanker inkluderar även att införa en struktur och process för att hantera sådana forskningsresultat.

Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om kapitaltillskott på högst 12 miljoner kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor.

Utskottets ställningstagande

Anslag

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Bemyndigande om kapitaltillskott

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet välkomnar regeringens förslag som bl.a. syftar till ökad samverkan med det omgivande samhället och tillstyrker därmed regeringens förslag.

Förslag till nytt anslag i en motion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett nytt anslag.

Jämför särskilt yttrande 3 (SD).

Motionen

Sverigedemokraterna anslår i sin kommittémotion 2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. i denna del 800 miljoner kronor till ett nytt anslag *Forskningsinitiativ* för budgetåret 2013. Motionärerna framhåller bl.a. att den forskningsverksamhet som bedrivs vid svenska universitet och högskolor är oerhört viktig för att landet ska underhålla och återskapa den spetskompetens som är nödvändig för att skapa nya innovationer och kunskap. Sverige ska vara en framträdande kunskapsnation och därför bör forskningsanslagen höjas under den kommande budgetperioden.

I bilaga 2 Regeringens och oppositionspartiernas anslagsförslag betecknas det nya anslaget 99:1.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är för sin del övertygat om att den kraftfulla satsningen som görs i denna proposition som innebär att de statliga anslagen för forskning ökas med ca 1,7 miljarder kronor 2013 får till följd att svensk forsknings internationella konkurrenskraft ytterligare stärks. Den kraftfulla satsningen fortsätter och innebär en successiv nivåhöjning fram till 2016 med ca 4 miljarder kronor. Satsningen kan ses som en förlängning av den satsning på och nivåhöjning av medel till forskning och utveckling med 5 miljarder kronor under perioden 2008–2012 som riksdagen ställde sig bakom i samband med den föregående forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160). Detta visar enligt utskottet att det finns en uttalad långsiktighet i satsningen på forskningen som utskottet välkomnar.

De direkta anslagen till universitet och högskolor för forskning och utbildning föreslås för budgetåret 2013 öka med 220 miljoner kronor och beräknas öka med 900 miljoner kronor fram till 2016. Utskottet vill i sammanhanget särskilt framhålla de direkta anslagens funktion av att skapa goda villkor och inte minst en långsiktigt tryggad finansiering för forskare, vilket i förlängningen möjliggör det risktagande som ofta är en förutsättning för nydanande forskning. Utskottet vill också betona vikten av att forskningen håller hög kvalitet. I och med den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) introducerades ett nytt system för fördelning och omfördelning av anslagen till forskning och forskarutbildning vid respektive lärosäte enligt vissa kvalitetsindikatorer. Syftet med modellen är att premiera kvaliteten i

forskningen samt att ge ledningarna för lärosätena incitament att vidta åtgärder för att öka kvaliteten i den forskning som utförs vid lärosätena. Av de befintliga anslagen fördelas 10 procent efter kvalitetsindikatorer.

Utskottet anser att regeringens satsningar på de direkta anslagen för forskning och utbildning på universitet och högskolor är väl avvägda. De statliga satsningarna på forskning presenteras mera utförligt i proposition 2012/23:30 Forskning och innovation. Planerna på en mer utvecklad modell för resursfördelningen av anslagen till lärosätenas forskning och forskarutbildning presenteras också i nämnda proposition. Utskottet kommer i samband med behandlingen av den propositionen att närmare utveckla sin syn på de direkta anslagen för forskning och utbildning vid universitet och högskolor och en framtida resursfördelningsmodell m.m.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub392 (SD) i denna del.

9 Gemensamma ändamål

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag för budgetåret 2013 vad gäller anslag till myndigheter och stöd för gemensamma ändamål (anslagen 4:1–4:4) samt motionsyrkanden i anslutning till ett av dessa.

Avsnittet inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning av internationellt studentutbyte som ges i budgetpropositionen.

Resultat

Läsåret 2010/11 uppgick antalet inresande studenter till 46 800, av vilka 44 procent var kvinnor och 56 procent män. Det är en ökning med 4 900 studenter jämfört med föregående läsår.

Av de inresande studenterna kom 68 procent till Sverige som fritt inresande studenter utanför utbytesprogram (s.k. free mover-studenter) och 32 procent inom ramen för utbytesprogram.

Under läsåret 2010/11 studerade 26 600 svenskar utomlands, vilket var nästan lika många som föregående läsår. Av de utresande studenterna var 22 procent utbytesstudenter och 66 procent fritt utresande studenter, medan 12 procent läste språkkurser på eftergymnasial nivå.

I enlighet med förslagen och bedömningarna i propositionen Konkurrera med kvalitet – studieavgifter för utländska studenter (prop. 2009/10:65, bet. 2009/10:UbU15, rskr. 2009/10:230) infördes hösten 2011 studieavgifter för studenter som inte är medborgare i länder inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz, s.k. tredjelandsstudenter. Vid samma tidpunkt infördes även en anmälningsavgift för sökande från tredjeländ.

Till följd av de införda anmälningss- och studieavgifterna minskade antalet internationella sökande från totalt 151 800 sökande till 28 700 mellan 2010 och 2011. Det totala antalet nya inresande studenter minskade från 22 100 höstterminen 2010 till 14 700 höstterminen 2011. Så gott som hela minskningen beror på att antalet fritt inresande studenter från länder utanför EES och Schweiz och som ska betala studieavgifter har minskat.

Högskoleverket visar i en uppföljning av avgiftsreformen (Avgiftsreformen – lärosätenas första erfarenheter, 2011:17 R) att knappt 1 350 av de totalt 4 600 avgiftsskyldiga antagna började studera vid ett lärosäte i Sverige. Av de registrerade studenterna hade drygt 42 procent någon form av svenskt stipendium.

Anslag och bemyndiganden för gemensamma ändamål

När det gäller anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning*, som regeringen föreslår ska anvisas 12 321 000 kronor, finns ett förslag från Miljöpartiet som innebär en högre anslagsnivå. Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till anslagsbelopp för 2013 för de tre övriga anslagen.

4:1 Internationella program m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 79 864 000 kronor till anslaget 4:1 Internationella program m.m.

Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att under 2013 för det aktuella anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2014–2016.

Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslag

Anslaget är nytt och används för stipendier till s.k. tredjelandsstudenter och internationella program för främjande av internationellt samarbete m.m. som administreras av Universitets- och högskolerådet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:1 *Internationella program m.m.* för budgetåret 2013 anvisar 79 864 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 4:1 *Internationella program m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2014–2016.

Universitets- och högskolerådet kommer under 2013 att bevilja stipendier för senare läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 besluta om bidrag som innebär åtaganden för kommande budgetår.

Ingående åtagande 2013 överförs från bemyndigande avseende anslaget 2:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 30 886 000 kronor till anslaget 4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget avser kostnader kopplade till Sveriges medlemskap i Unesco och de Unescokonventioner som Sverige har ratificerat. Anslaget används till största delen för Sveriges medlemsavgift till Unesco, som utbetalas i euro och US-dollar. Vidare används anslaget för medlemsavgifter till konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv, Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål (ICCROM), de avgifter och bidrag som är kopplade till konventionen om det immateriella kulturarvet och konventionen om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar samt kostnader för övriga Unescokonventioner som Sverige har ratificerat.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:2 *Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2013 anvisar 30 886 000 kronor.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 8 959 000 kronor till anslaget 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Anslaget avser kostnader för Svenska Unescorådet samt bevakning och genomförande av Unescos verksamhet. Varje medlemsland ska enligt Unescos konstitution ha en nationalkommission. Denna ska utgöra en länk mellan landets regering och Unesco. I Sverige utgörs nationalkommissionen av Svenska Unescorådet. Svenska Unescorådets arbete baseras på den svenska Unescostrategin, som i sin tur utgör grunden för hela det svenska engagemanget i Unesco.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* för budgetåret 2013 anvisar 8 959 000 kronor.

Anslaget föreslås öka med 300 000 kronor till följd av att ansvaret för samordning av nätverket Associated Schools Network överförs till Unescorådet från Internationella programkontoret för utbildningsområdet.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 108 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Utskottets ställningstagande

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar 12 321 000 kronor till anslaget 4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning. Därmed bifalls propositionen och samtliga motionsyrkanden avslås.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP).

Propositionen

Anslagets ändamål är att finansiera utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning. Anslaget används även för övergripande statistik inom utbildningsområdet. Vidare finansieras inom anslaget de årliga kostnaderna för OECD-CERI:s indikatorprogram INES. Delar av anslaget

används för verksamheter av tillfällig art och där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen kan variera mellan budgetåren.

Under innevarande budgetår har en stor del av medlen avsatts för den årliga övergripande utbildningsstatistiken och OECD:s indikatorprojekt INES. Vidare har medel avsatts för utveckling av distansutbildning i samiska språk samt för svenskt deltagande i den femte omgången av en internationell jämförande undersökning om studenters levnadsvillkor (Euro-student).

Genom särskilda regeringsbeslut har medel fördelats till Baltic 21-sekretariatet. Medlen utgör en delfinansiering av Sveriges bidrag till sekretariatet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning* för budgetåret 2013 anvisar 12 321 000 kronor.

För att få en samlad hantering av bidraget till Baltic 21-sekretariatet föreslår regeringen att 43 000 kronor förs över 2013 till utgiftsområde 5 anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer* och beräknar att det samma bör gälla för 2014.

Jämfört med 2012 ökar anslaget med 154 000 kronor (1,3 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. yrkande 2 i denna del att resurserna till anslaget ökar med 150 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Syftet är att långsiktigt stärka svensk forskning, och Miljöpartiet föreslår därför en förstärkning av forskningsanknytningen i grundutbildningen. Motsvarande förslag förs fram i kommittémotion 2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 2 där det också förtydligas att en strategi för bl.a. stärkt forskningsanknytning i grundutbildningen bör tas fram under regeringens ledning tillsammans med lärosäten och berörda arbetstagarorganisationer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i motionerna att en nära koppling mellan forskning och utbildning är av central betydelse för utbildningens kvalitet.

Utskottet har bl.a. vid riksmötet 2007/08 anfört att ökade resurser för forskning och forskarutbildning indirekt påverkar högskoleutbildningen genom möjligheter till en förstärkt forskningsanknytning (bet. 2007/08: UbU9 s. 21). Vid samma riksmöte påpekade utskottet vad gällde resurser för forskningsanknytning att budgetpropositionen för 2008 innehöll betydande tillskott av medel för forskning och forskarutbildning (bet. 2007/08: UbU1 s. 38).

Utskottet kan konstatera att universitet och högskolor har fått ett betydande resurstillskott sedan utskottets tidigare uttalanden. De direkta anslagen för forskning och forskarutbildning har ökat med 1,5 miljarder kronor under perioden 2009–2012 i enlighet med vad som aviserades i den förra forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50). I budgetpropositionen för 2013 föreslår regeringen dessutom att de statliga anslagen till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå ökar med 220 miljoner kronor 2013.

Sedan början av den förra mandatperioden har även anslagen för grundutbildning ökat kraftigt inom vissa områden. Både 2007 och 2008 gjordes satsningar på ökad kvalitet i högskolans utbildningar (bet. 2006/07:UbU1, rskr. 2006/07:54, bet. 2007/08:UbU1, rskr. 2007/08:70). År 2007 satsades 120 miljoner kronor för att höja ersättningsnivåerna till utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Under 2008 satsades ytterligare 240 miljoner kronor för att höja kvaliteten i utbildningen. Dessa satsningar har fortsatt under innevarande mandatperiod. I enlighet med vad som har aviserats i tidigare budgetpropositioner och vad som föreslås i budgetpropositionen för 2013 förstärks humaniora och samhällsvetenskap med totalt 800 miljoner kronor under tidsperioden 2011–2013. Detta innebär att ersättningsbeloppet för helårsstudenter inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi har ökat med ca 60 procent under perioden 2006–2013.

Utskottet vill därutöver framhålla att regeringen i den förra forsknings- och innovationspropositionen bedömde att alla universitet och högskolor som omfattades av den nya modell för tilldelning av resurser som presenterades i propositionen initialt skulle tillföras en basresurs. Denna skulle enligt regeringens bedömning vara direkt relaterad till den volym ett lärosäte har på utbildning på grundnivå och avancerad nivå och omfatta 8 000 kronor per helårsstudent. Syftet var att skapa förutsättningar för ett lärosäte att såväl koppla forskningsresurser till utbildningen som avsätta resurser för att skapa tydliga forskningsprofiler.

Utskottet konstaterar också att den kvalitetsbaserade resurstilldelningen som för 2013 föreslås omfatta 95 miljoner kronor skapar incitament för ytterligare förstärkt kvalitet, där forskningsanknytning är en viktig aspekt.

Sammantaget drar utskottet slutsatsen att regeringens strävan mot att långsiktigt förbättra kvaliteten i den svenska högskolan har skapat mycket goda förutsättningar för att också stärka kopplingen mellan utbildning och forskning. Enligt utskottets mening är därmed det behov av forskningsanknytning som framhålls i motionerna redan tillgodosett.

Vad gäller frågan om en strategi vill utskottet avslutningsvis betona att riksdagen och regeringen genom bestämmelser i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) har angett de grundläggande kraven på och målsättningarna med högskoleutbildning. Universitet

och högskolor ansvarar själva för utbildningens innehåll och utformning inom ramen för dessa bestämmelser och därmed för att göra bedömningen av hur anknytningen till forskning i utbildningarna ska säkerställas.

Mot bakgrund av vad som anförts tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna 2012/13:Ub2 (MP) yrkande 2 och 2012/13:Ub510 (MP) yrkande 2 i denna del.

10 Utskottets sammanfattande ställningstagande till förslagen för budgetåret 2013

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen i enlighet med regeringens förslag och beslutar också i enlighet med regeringens övriga förslag om bemyndiganden m.m.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om andra anslagsnivåer.

Därmed bifalls propositionen.

Jämför särskilda yttranden 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Propositionen

Regeringen har föreslagit 104 anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för 2013 (punkt 21 i propositionen). Förslaget återfinns i bilaga 2 i detta betänkande. Vidare har regeringen föreslagit bemyndiganden m.m. i punkterna 8–20 i propositionen. Förslagen återfinns i bilaga 1 i detta betänkande.

Motionerna

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har i sina respektive motioner för vissa anslag och bemyndiganden föreslagit alternativ till regeringens förslag. Vidare har också enskilda motioner med förslag som påverkar statsbudgeten för 2013 redovisats ovan.

En sammanställning av oppositionspartiernas förslag till anslag för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 2 i detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ovan i avsnitt 5 Barn- och ungdomsutbildning, 6 Vuxenutbildning, 7 Universitet och högskolor, 8 Forskning och 9 Gemensamma ändamål redogjort för innehållet i propositionen och motionerna. Utskottet har också tagit ställning till yrkandena och i samtliga fall tillstyrkt regeringens förslag och avstyrkt motionerna.

Som framgår av punkt 4 i utskottets förslag till riksdagsbeslut tillstyrker utskottet således punkterna 8–21 i propositionen och avstyrker motionerna. Utskottets förslag till anslag – som alltså överensstämmer med regeringens förslag – för budgetåret 2013 inom utgiftsområde 16 återfinns i betänkandets bilaga 3.

11 Skrivelse 2011/12:170 Riksrevisionens rapport om att styra självständiga lärosäten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden och lägger skrivelse 2011/12:170 till handlingarna.

Jämför reservationerna 2 (S), 3 (S), 4 (MP) och 5 (S, MP).

Skrivelsen

Riksrevisionen överlämnade granskningsrapporten Att styra självständiga lärosäten (RiR 2012:4) till riksdagen den 13 mars 2012. Riksdagen överlämnade därefter granskningsrapporten till regeringen. Med anledning av granskningsrapporten överlämnade regeringen skrivelse 2011/12:170 Riksrevisionens rapport om att styra självständiga lärosäten till riksdagen den 13 september 2012.

Bakgrund

Riksrevisionen genomför effektivitetsrevision främst inom ramen för s.k. granskningsstrategier som omfattar områden eller teman där Riksrevisionen identifierat väsentliga frågeställningar. Slutsatserna av granskningarna redovisas i normalfallet i en slutrapport.

Den aktuella rapporten är slutrapport inom granskningsstrategin Statens roll i utbildningssystemet. Inom denna strategi har Riksrevisionen genomfört tio granskningar under perioden 2007–2011. Utskottet behandlade under riksmötet 2011/12 tre granskningsrapporter som ingår i strategin: Använder lärosätena resurserna effektivt? (RiR 2011:2, bet. 2011/12:UbU4), Oförbrukade forskningsbidrag vid universitet och högskolor (RiR 2011:3, bet. 2011/12:UbU5) och Användningen av basanslaget för forskning och forskarutbildning (RiR 2011:21, bet. 2011/12:UbU8).

De sju första granskningsrapporterna inom strategin behandlades enligt den tidigare ordningen för hantering av Riksrevisionens effektivitetsgranskningar. Under riksmötet 2009/10 behandlades fyra rapporter: Psykiatri och effektiviteten i det statliga stödet (RiR 2009:10, bet. 2009/10:SoU5), Studenternas anställningsbarhet – regeringens och högskolans insatser (RiR 2009:28, bet. 2009/10:UbU20), Gäststudenter i högre utbildning – antagning till svenska lärosäten och prövning av uppehållstillstånd (RiR

2009:29, bet. 2009/10:UbU20) och Klassificering av kurser vid universitet och högskolor – regeringens styrning och Högskoleverkets uppföljning (RiR 2010:4, bet. 2009/10:UbU24). Under riksmötet 2008/09 behandlades två rapporter: Hög kvalitet i högre utbildning (RiR 2008:19, bet. 2008/09:UbU15) och Rekryteringen av internationella studenter till svenska lärosäten, (RiR 2008:22, bet. 2008/09:UbU19). Granskningen i rapporten Resursstyrning i högskolans grundutbildning (RiR 2009:25) rörde tre statliga lärosäten och riktade endast rekommendationer till lärosätena och inte till regeringen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport Att styra självständiga lärosäten (RiR 2012:4).

Regeringen konstaterar att resurstilldelningssystemets princip, att tilldelningen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på studenternas efterfrågan, i grunden fungerar bra och bör behållas. Vidare anser regeringen att systemet varken premierar eller hindrar profilering och koncentration. Att systemet i stort fungerar väl hindrar dock inte att det kan behöva förändras i vissa delar. Regeringen instämmer därför i Riksrevisionens iakttagelse att det kan finnas behov av vissa ytterligare justeringar av resurstilldelningssystemet utöver de justeringar som redan har genomförts. Regeringen avser också att ge den nya myndigheten inom utbildningsområdet, Universitetskanslersämbetet, som en av sina huvuduppgifter att granska effektiviteten i resursanvändningen i högskolan på ett systematiskt sätt.

Universitet och högskolor ansvarar enligt högskolelagen (1992:1434) för att utbildningarna inom högskolan vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. Det är därför enligt regeringens mening av stor vikt att universitet och högskolor kontinuerligt analyserar hur den vetenskapliga grunden säkerställs i respektive utbildning.

Regeringen avser att återkomma i frågan om finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå i den kommande forsknings- och innovationspropositionen som är planerad till hösten 2012.

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion 2012/13:Ub1 av Ibrahim Baylan m.fl. yrkande 1 att regeringen ska överväga hur en god forskningsanknytning för grundutbildningen kan säkras. Riksrevisionens granskning visar, enligt motionen, att en del mindre lärosäten har begränsat utrymme för att forskningsanknyta grundutbildningen.

I samma kommittémotion yrkande 2, i kommittémotion 2012/13:Ub6 yrkande 9 samt i kommittémotion 2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2 föreslås att regeringen ska initiera en parlamentarisk översyn av det svenska högskolelandskapet. Motionärerna menar att det inte

räcker att staten enbart satsar på att skapa en handfull elitinstitutioner, utan Sverige behöver såväl breda universitet som profilerade högskolor. De nya universiteten och högskolorna har dessutom stor betydelse för utvecklingen av det regionala näringslivet och samhället. Ett nationellt grepp behöver därför tas på lärosätenas möjliga profilering, utveckling och olika uppdrag i högskolelandskapet i syfte att stärka den högre utbildningen i Sverige och effektivisera resursanvändningen.

Miljöpartiet anför i kommittémotion 2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. yrkande 3 att systemet för fördelning av forskningsresurser bör vila på objektiva grunder för en väl fungerande forskning och forskningsmiljöer. Miljöpartiet vill se ett forskningsfinansieringssystem som främjar såväl en fri och oberoende forskning som samhällets utveckling. Det kräver att forskningsfinansieringen baseras på objektiva, tydliga och förutsebara kriterier, vilket inte är fallet i dag enligt Miljöpartiet.

I samma kommittémotion yrkande 4 föreslår Miljöpartiet att ett nytt kvalitetsmätningssystem ska tas fram för den högre utbildningen i Sverige. Dagens system är enligt motionen undermåligt och bör ersättas, lämpligen med utgångspunkt i det system som Högskoleverket tog fram tidigare.

Utskottets ställningstagande

Forskningsanknytning av grundutbildningen

Utskottet delar regeringens uppfattning i skrivelse 2011/12:170 att det behövs en analys av hur en god forskningsanknytning av grundutbildningen kan säkras, men att en sådan analys främst bör göras av universitet och högskolor. Riksdagen och regeringen har genom bestämmelser i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) angett de grundläggande kraven på och målsättningarna med högskoleutbildning. Universitet och högskolor ansvarar själva för utbildningarnas innehåll och utformning inom ramen för dessa bestämmelser och därmed för att göra bedömningen av hur anknytningen till forskning i utbildningarna ska säkerställas. Att universitet och högskolor själva bestämmer över *hur* deras verksamhet ska genomföras är en viktig utgångspunkt. I begreppet forskningsanknytning kan bl.a. ligga att forskare undervisar i grundutbildningen, att innehållet i undervisningen (t.ex. litteratur och föreläsningar) är forskningsanknutet, valet av undervisningsform (t.ex. seminarier) samt studenternas förhållningssätt. Lärosätenas uppdrag är att med tillgängliga resurser bedriva utbildning och forskning av hög kvalitet. Utskottet kan i sammanhanget konstatera att universitet och högskolor, utom de konstnärliga högskolorna och Försvarshögskolan, har garanterats en basresurs om minst 8 000 kronor per helårsstudent för att bl.a. koppla forskningsresurser till grundutbildningen. Dessutom har lärosätena fått ett betydande resurstillskott under de senaste åren. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub1 (S) yrkande 1.

Högskolelandskapet

Utskottet vill understryka att utbildning och forskning av hög kvalitet kan bedrivas vid såväl större som mindre lärosäten. Utbildning bör, enligt utskottets mening, finnas på många platser i landet för att underlätta för fler att studera. Studenternas efterfrågan på utbildning vid olika lärosäten har under 1990-talet varit en uttalat viktig faktor vid regeringens förslag till fördelning av nya platser i högskolan. Utskottet delar också regeringens uppfattning i skrivelse 2011/12:170 att dimensioneringen av utbildningarna ska styras av studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Mot denna bakgrund bör förändringar i högskolelandskapet enligt utskottet bygga på lärosätenas egna bedömningar och på frivillighet, som t.ex. samgåendet mellan Högskolan på Gotland och Uppsala universitet och initiativet om ett samgående från tre konstnärliga högskolor i Stockholm (prop. 2012/13:1, utg.omr. 16, s. 84–85). Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub1 (S) yrkande 2, motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 9 samt motion 2012/13:Ub496 (S) yrkande 2.

Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå

I de regelbundet återkommande forsknings- och innovationspropositionerna lämnar regeringen bedömningar i fråga om utformningen och storleken på anslaget för forskning och utbildning på forskarnivå till universitet och högskolor. I de årliga budgetpropositionerna anvisas de medel som föreslås för forskning och utbildning på forskarnivå. Regeringen lämnade en forsknings- och innovationsproposition till riksdagen i oktober 2012 och behandlar i den frågan om finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå (prop. 2012/13:30). Utskottet kommer därför att ha anledning att återkomma till frågan. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub2 (MP) yrkande 3.

Nytt kvalitetsutvärderingssystem för högre utbildning

I mars 2010 presenterade regeringen ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem för högre utbildning i proposition 2009/10:139 Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen. I juni 2010 beslutade riksdagen enligt regeringens förslag (prop. 2009/10:139, bet. 2009/10:UbU20, rskr. 2009/10:320). I juli 2010 fick Högskoleverket i uppdrag att med utgångspunkt i den bilaga som bifogades uppdraget och propositionen Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen (prop. 2009/10:139) utveckla och ta fram ett system för kvalitetsutvärdering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Utvärderingarna görs i fyraårscykler. Den första cykeln genomförs 2011–2014 och är indelad i sex utvärderingsomgångar. Utskottet konstaterar att kvalitetsutvärderingssystemet nyligen har införts och vill framhålla vikten av att reformens grundprinciper ligger fast. Eventuella

kompletteringar eller justeringar av systemet kan i viss utsträckning göras inom ramen för den ansvariga myndighetens uppdrag. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub2 (MP) yrkande 4.

Skrivelse 2011/12:170

Utskottet har med intresse tagit del av regeringens skrivelse 2011/12:170 med anledning av Riksrevisionens slutrapport inom granskningsstrategin *Statens roll i utbildningssystemet*. Utskottet välkomnar att universitets- och högskolesektorn följs upp och utvärderas ur olika aspekter. Utskottet noterar att regeringen har vidtagit åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser inom ramen för granskningsstrategin. Utskottet kan också konstatera att Riksrevisionens granskningar har bidragit till att viktiga frågor diskuterats i sektorn. Vid behandlingen av tidigare granskningsrapporter inom strategin har utskottet bl.a. uttalat att den högre utbildning och forskning som bedrivs vid de svenska lärosätena är en differentierad och mångfasetterad verksamhet där lärosäten har olika uppgifter och förutsättningar, vilket enligt utskottet kräver en differentierad uppföljning för en allsidig belysning av högskolans verksamhet. Utskottet vill betona att en differentierad uppföljning av en mångfasetterad verksamhet ställer särskilda krav på de metoder som används och de slutsatser som kan dras. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Utbildningspolitiska mål, punkt 2 (S)**

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dib-rani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2012/13:Ub465 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 3,
2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 5,
2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 3 och
2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

För sjätte året i rad är det en lägre andel av eleverna i grundskolan som når målen i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk och som är behöriga att komma in på gymnasieskolans nationella program. Det är nu så många som 12,6 procent av eleverna som inte är behöriga att gå vidare till gymnasieskolan. Socialdemokraternas mål är att alla elever ska nå målen i grundskolan. Som ett mål på vägen vill partiet till 2020 halvera andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att påbörja ett av gymnasieskolans nationella program från i dag drygt 12 procent till 6 procent. Sverige ska stå sig väl i internationella jämförelser, och Socialdemokraternas mål är att Sverige ska vara bland de tio främsta länderna i matematik, naturvetenskap och läsförmåga och bland de fem främsta länderna när den internationella kunskapsstudien PISA (Programme for International Student Assessment) nu börjar mäta kreativitet.

I dag är det ca 8 procent av 18–24-åringarna som inte har avslutat gymnasiestudier eller inte studerar för att göra det. Regeringens mål inom ramen för Europa 2020 är att denna andel ska vara högst 10 procent 2020. Regeringen saknar således helt ambitionen att minska andelen som inte har gymnasiekompetens fram till 2020. Det är uppseendeväckande att regeringen inte har några ambitioner på detta område. Socialdemokraternas mål är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. Som

ett mål på vägen vill partiet till 2020 minska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller som inte studerar för att få det, från dagens ca 8 procent till 5 procent.

Att en så stor andel av eleverna i grundskolan och gymnasieskolan inte når målen är ett av våra stora samhällsproblem. Socialdemokraterna är övertygade om att detta är en utveckling som går att vända, men det kräver en tydlig och konkret målsättning. För att nå målen behövs investeringar i utbildning. Socialdemokraterna vill därför genomföra en rad reformer för att höja kunskapsnivån i den svenska skolan, liksom hos befolkningen, samt öka likvärdigheten i den svenska skolan. Staten och kommunerna behöver gemensamt ta fram en strategi för hur de nationella målen ska uppnås. De kommuner som är nära eller redan uppnår de nationella målen ska spöras att lyckas än bättre. De kommuner som har långt kvar innan de når de nationella målen ska ges särskilt stöd för att göra det.

Socialdemokraternas mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) 2020. Det innebär en ökning från dagens drygt 43 procent till 50 procent. Regeringens mål om att andelen med en eftergymnasial utbildning ska uppgå till mellan 40 och 45 procent är redan uppnått och visar tydligt att Sverige har alltför låga ambitioner för den högre utbildningen. För att nå Socialdemokraternas mål behövs investeringar i utbildning. Det behövs fler platser inom högskolan och yrkeshögskolan.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

2. Forskningsanknytning i högre utbildning, punkt 4 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub1 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Riksrevisionens granskning visar att en del mindre lärosäten har begränsat utrymme för att forskningsanknyta grundutbildningen. Detta är ett mycket allvarligt kvalitetsproblem som regeringen inte kan lägga över i sin helhet på lärosätena när det är regeringen som fördelar de direkta forskningsanslagen till lärosätena. Regeringen bör därför följa Riksrevisionens rekommendation och överväga hur en god forskningsanknytning för grundutbildningen kan säkras.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

3. Översyn av det svenska högskolelandskapet, punkt 5 (S)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dib-rani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub1 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2,

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9 och

2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. De människor och nationer som är bäst förberedda att möta den allt snabbare globaliseringen kommer att kunna hävda sig bättre i framtiden. För att stå starka i framtiden måste vi konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor – inte med låga löner. Utbildning och forskning har därför central betydelse för välfärdens tillväxt och utveckling. För att lyckas måste vi öka investeringarna i högre utbildning. För att ett litet land som Sverige ska kunna leva upp till dessa höga ambitioner behöver den nationella politiken för högre utbildning möjliggöra mångfald, variation och olikhet. Det räcker inte att från statligt håll enbart satsa på att skapa en handfull elitinstitutioner som backas upp av statliga anslag för grundutbildning och forskning. Det är varken en långsiktig lösning på de framtida samhälleliga kunskapsbehoven eller svaret på hur man skapar kvalitet i såväl grundutbildning som forskning.

Sverige behöver såväl breda universitet som profilerade högskolor. De nya universiteten och högskolornas möjligheter att utvecklas och profilera sig är avgörande. Dessa lärosäten har därutöver stor betydelse för utvecklingen av det regionala näringslivet och samhället. Även de nya universiteten och högskolorna måste ha möjlighet att utveckla sin forskning och utbildning så att de kan erbjuda de bästa utbildningarna till studenterna och goda forskningsmiljöer för forskarna.

Regeringen har tillämpat en det-får-bli-som-det-bli-attityd gentemot högskole- och universitetssektorn som inte gagnar högskolesektorn eller Sverige. Regeringen bör initiera en parlamentarisk och nationell översyn av Sveriges högskolelandskap. En sådan översyn bör ta ett nationellt grepp på

lärosätenas möjliga profilering, utveckling och dess olika uppdrag och uppgifter i högskolelandskapet med syfte att stärka den högre utbildningen i Sverige och effektivisera resursanvändningen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

4. Fördelning av forskningsresurser, punkt 6 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

En grundläggande förutsättning för en fri och oberoende forskning inom fria och oberoende lärosäten är en trygghet och från särintressen oberoende forskningsfinansiering. På lärosätetsnivå utgörs denna till största delen av de s.k. fakultetsmedlen, vars storlek per lärosäte inte baseras på objektiva mätbara variabler utan är mer beroende av rådande budgetläge när vetenskapsområden beviljats för lärosätet eller beroende på politiskt godtycke i övrigt. En mindre del av finansieringen baseras på kvalitetsvariabler, huvudsakligen uttryckt i publiceringar i vetenskapliga tidskrifter. Detta är ett system som genomförts trots omfattande kritik från lärosätena och bl.a. Vetenskapsrådet och andra berörda. Några objektiva variabler för att beräkna fördelning och tilldelning av fakultetsmedel finns inte.

En allt högre andel av forskningsfinansieringen består av s.k. externa anslag, som forskarna ansöker om i konkurrens med andra. Konkurrensen är av godo då den i sig är kvalitetssäkrande och leder till utveckling, men den leder också till att kvalificerade forskare lägger ned en stor del av sin arbetstid på att ansöka om dessa medel. Av Riksrevisionens rapport framgår således att detta tudelade system har medfört effektivitetsproblem. Forskningsvolymen har inte ökat i takt med att resurser tillförts, varför de oförbrukade medlen ökat. En orsak till detta uppges vara regeringens ensidiga fokusering på koncentration av resurser till vissa lärosäten, i kombination med att forskare inte har möjlighet eller önskan att expandera forskningen i samma takt som resurser beviljas.

Miljöpartiet vill se ett forskningsfinansieringssystem som främjar såväl en fri och oberoende forskning som samhällelig utveckling. Forskning är och ska vara en positiv kraft för svensk och global kunskapsutveckling och de stora samhällsutmaningar vi befinner oss i med klimatförändringar, urbanisering, energiomställning och allt större informationsmängder i samhället. Forskning kan användas för att stödja samhällets utveckling i en

mer ekologisk, ekonomisk och social omställning. För att så ska ske krävs att forskningsfinansieringen baseras på objektiva, tydliga och förutsebara kriterier. Så är inte fallet i dag.

Vad som här ovan anförts visar enligt vår mening att systemet för fördelning av forskningsresurser till lärosätena behöver ses över. I det arbetet behöver förslag tas fram som minskar forskarnas administrativa börda och ökar transparensen och förståelsen för hur resurser fördelas mellan lärosäten.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

5. Nytt kvalitetsutvärderingssystem för högre utbildning, punkt 7 (S, MP)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Regeringen tog fram ett system för att mäta kvalitet i den högre utbildningen utan att ta hänsyn till det Bolognaanpassade kvalitetssystem för högre utbildning med resultatfokus som Högskoleverket presenterade med anledning av ett regeringsuppdrag 2009. När ärendet behandlades i riksdagen motsatte Miljöpartiet sig detta (prop. 2009/10:139, bet. 2009/10:UbU20, rskr. 2009/10:320). Mot lärosätenas, studenternas och Högskoleverkets vilja togs ett förslag fram som orsakar problem och svårigheter för Högskoleverket och lärosätena. Dagens system är undermåligt och bör ersättas. Ett nytt system bör lämpligen utgå från det som Högskoleverket tog fram.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

Särskilda yttranden

1. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (S)

Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Adnan Dibrani (S) anför:

Sverige är ett unikt land. Svenskarna är kunniga, kreativa och öppna för omvärlden. Nu har vi chansen att bygga ett framgångsrikt, jämlikt, jämställt och hållbart samhälle. Men för att nå dit behöver Sverige bli mycket bättre på en central punkt: jobbskapandet. Här har Sverige lyckats sämre än jämförbara länder.

Sverige har i dag en arbetslöshet som närmar sig 8 procent. Det är lika högt eller högre än många jämförbara europeiska länder. Nästa år bedöms arbetslösheten bli ännu högre än i dag. Ungdomsarbetslösheten har bitit sig fast på en hög nivå. Antalet långtidsarbetslösa har mer än fördubblats under de senaste sex åren. Utanförskapet består.

Arbetslösheten gör att utrymmet för nya ekonomiska reformer begränsas. Detta är en viktig anledning till att regeringens egna expertmyndigheter anser att utrymmet för ofinansierade reformer för närvarande är mycket begränsat.

Nu för regeringen en politik som inte är förenlig med överskottsmålet. Det hotar stabiliteten i svensk ekonomi – och därmed framtida jobb och välfärd.

Sverige behöver en politik för full sysselsättning. Sverige behöver en ny affärsplan för att skapa jobb och stärka konkurrenskraften. Sverige behöver en ny färdriktning.

Vårt mål är att utbildningsnivån i Sverige ska vara världsledande. Det gäller hela befolkningen. Sverige har nu en regering – förmodligen den enda i världen – som sänker utbildningsambitionerna. Resultaten i skolan försämras. Antalet högskoleplatser minskar. En ny ettårig gymnasieskola planeras. Det är kravlöst och omodernt.

Vi har höga ambitioner för Sveriges unga. I skolan ska eleverna få det stöd de behöver, men också möta höga förväntningar och krav. Vi vill investera så att samtliga elever möter skickliga lärare som kan inspirera och stödja när skolarbetet känns tufft.

På kort tid har vi fått flera tunga besked om att forsknings- och utvecklingsjobb i våra storstadsregioner lämnar Sverige. Samtidigt har vi en regering som lagt ned samarbetsprogram, skjutit upp eventuella samarbeten om jobben till valåret och avfärdat näringslivet som ett särintresse. Regeringen verkar inte förstå fördelarna med den svenska samverkansmodellen. Insatser krävs för ett starkare exportfrämjande.

Det svenska innovationsarbetet bör lyftas upp till högsta politiska nivå och kommer, om vi vinner valet, att ledas av statsministern. Villkoren för innovationer behöver förbättras. Vi prioriterar resurser för strategisk samverkan mellan staten och Sveriges framtidsbranscher. Vi lägger fast en långsiktig forskningsstrategi.

I dag har många företag svårt att rekrytera personal med rätt kompetens. Det är uppenbart att regeringens ensidiga fokus på att slösa bort miljarder av skattebetalarnas pengar på ineffektiva åtgärder inte biter. Vi föreslår i stället investeringar i mer och bättre utbildning – på alla nivåer och genom hela yrkeslivet. Rekryteringsgapet måste stängas.

Fas 3 ska avvecklas. Den artificiella sysselsättningen ska ersättas med riktiga jobb till avtalsenliga villkor samt reguljär utbildning. Arbetsökande unga som inte har gymnasieutbildning ska skaffa sig det. Vi föreslår att alla arbetssökande ungdomar ska erbjudas ett utbildningskontrakt där man tar gymnasieexamen. För att få behålla ersättningen från samhället ställer vi krav på att man genomgår utbildningen.

Den generella välfärden är en grundläggande del av den svenska modellen. Ingen tjänar på ökade orättvisor. Därför bygger vår politik på minska de inkomstklyftor som nu växer, minska de skillnader mellan män och kvinnor som nu ökar och i stället för ett segregerat Sverige bygga ett sammanhållet samhälle.

En väl fungerande arbetslöshetsförsäkring är betydelsefull för att svenska företag ska klara av omställning och förnyelse och stärka sin konkurrenskraft. Samtidigt är den grunden för människors ekonomiska trygghet under omställning. Arbetslöshetsförsäkringen bidrar också till att människor kan välja att utbilda sig för och arbeta inom vår hårt konkurrensutsatta exportindustri. På detta sätt är en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring viktig för en stark tillväxt, god produktivitetsutveckling och Sveriges konkurrenskraft.

En väl fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för fler jobb och ökad tillväxt. Bostaden är också en del av den generella välfärden. Många av framtidens jobb finns där lösningarna på klimatkrisen utvecklas. Sverige ska vara med och leda utvecklingen för ett mer aktivt klimatarbete – inte ställa sig vid sidan av. En effektiv klimatpolitik kräver hållbara transporter. Tågen måste gå i tid. När haven tar emot för mycket kväve och fosfor får det svåra miljökonsekvenser. Ett program för att minska övergödningen i Östersjön och Västerhavet ska genomföras.

Regeringen har en helt annan syn på arbetsmarknadens utveckling om två, tre år än de flesta oberoende bedömare. Denna optimism bidrar till att regeringen överskattar de fria resurserna i ekonomin. Över tid rör sig därmed finanspolitiken bort från den bana som är förenlig med målet. En ansvarsfull politik innebär i nuläget att – i en takt som tar hänsyn till konjunkturen – återföra Sverige till en politik som är förenlig med över-skottsmålet.

Regeringen gör bedömningen att reformutrymmet för 2013 är 23 miljarder kronor. Vi delar inte den bedömningen – utan föreslår ett reformutrymme om 18 miljarder. Därmed skapas en konjunkturbuffert i vårt budgetalternativ. Vi följer utvecklingen på arbetsmarknaden nära och står beredda att nyttja denna konjunkturbuffert för att stimulera efterfrågan och värna sysselsättningen i välfärden i händelse av en oväntad och kraftig framtida nedgång. Vi håller krutet torrt.

I Socialdemokraternas budgetmotion föreslog partiet utgiftsramar för utgiftsområde 16. Riksdagen fastställde dock den 21 november 2012 andra ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och gjorde en annan beräkning av statens inkomster för 2013 än vad som skulle bli fallet med Socialdemokraternas förslag. Det innebär att riksdagen för detta år nu har fastställt såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena och fattat beslut om de skatte- och avgiftsändringar som ska träda i kraft nästa år.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskat avstår vi från att delta i beslutet. Socialdemokraternas budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket. Vi vidhåller denna uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha utökats med 2 990 miljoner kronor på det sätt som framgår av Socialdemokraternas motion.

Sverige har under flera år tappat i internationella kunskapsmätningar i skolan. För sjätte året i rad är det också en lägre andel av eleverna i grundskolan som når målen i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk och som är behöriga att komma in på gymnasieskolans nationella program. Den ökande skolsegregationen är en av huvudförklaringarna till de sjunkande kunskapsresultaten. Det är djupt allvarligt och ett stort misslyckande för skolpolitiken, vars mål ska vara att ta vara på varje elevs potential. Alla skolor ska vara bra skolor och, alla barn och ungdomar ska få en god och likvärdig utbildning. Det innebär för oss att alla elever ska ha samma möjlighet att lyckas i skolan oavsett från vilken familj de kommer eller var de bor.

Det viktigaste för en bra skola med goda kunskapsresultat är skickliga och engagerade lärare. Ökade kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många duktiga och ambitiösa studenter väljer att utbilda sig till lärare. Det måste då löna sig att vara en skicklig lärare. Därför vill vi att det ska finnas fler karriärvägar för lärare. Socialdemokraterna tillför därför 50 miljoner kronor 2013 för att attrahera de bästa lärarna till skolor med de största utmaningarna och för att kunna ge mer betalt till de lärare som tar på sig ett större ansvar för skolans och elevernas utveckling.

Vi anser också att kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling måste vara naturliga inslag i lärarrollen och stödjas genom gemensamma satsningar från staten och skolhuvudmännen. Vi anser också att jämställd-

het är ett kunskapsområde som kräver kompetensutveckling och att man behöver engagera genuspedagoger i verksamheten. Vi satsar därför 450 miljoner kronor 2013 på kompetensutveckling av lärare och förskolans personal.

Rektorer är nyckelpersoner i skolan, och de behöver mer tid för sitt pedagogiska uppdrag. Ett pedagogiskt ledarskap är också lika viktigt i förskolan som i skolan. För att ge rektorer möjlighet att utvecklas i sitt pedagogiska arbete vill Socialdemokraterna tillföra 50 miljoner kronor 2013.

För att lyckas med att förbättra resultaten i svensk skola måste skolan leva upp till kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En viktig del i arbetet för att detta ska ske är att forskning som är relevant för skolan systematiseras, sprids och kommer till användning av lärare och rektorer i Sveriges alla skolor. Skolan är alltför viktig för att vara ett slagfält för löst tyckande. Det behövs därför en ny organisation som tar fram systematiska översikter av såväl nationell som internationell forskning inom lärandets område. Att sammanställa systematiska översikter är en forskningsuppgift eftersom forskning måste bearbetas, sammanställas och bedömas, vilket kräver forskarkompetens. Vi föreslår därför ett nytt forskningsinstitut för lärande som tar fram systematiska översikter av såväl nationell och internationell forskning inom lärandets område. Vi anslår 25 miljoner kronor 2013 för uppbyggnad av institutet. Medel till institutet tas från regeringens anslag till praktisknära skolforskning.

Var åttonde elev lämnar grundskolan utan behörighet att komma in på något av gymnasieskolans nationella program. Detta är ett misslyckande för samhället och ett svek mot dessa ungdomar. Vi har en skyldighet att se till att varje elev får reella möjligheter till fullständiga betyg. På samma sätt har eleverna själva en skyldighet att ta vara på de möjligheter som ges. Vi föreslår en förlängd skolplikt för de elever som lämnar eller riskerar att lämna grundskolan utan fullständiga betyg. Dessa elever ska under en del av sommarlovet kunna få utökad undervisningstid om upp till 20 dagar. Förslaget ska gälla elever i årskurserna 6–9. Vi tillför 130 miljoner kronor för ändamålet.

Socialdemokraterna vill satsa 100 miljoner kronor under 2013 för att lyfta skolresultaten i de skolor som har allra tuffast förutsättningar och där resultaten är låga. Alla elever har rätt att få en undervisning som gör att de når målen i skolan och får förutsättningar att utveckla sin fulla potential. Vi föreslår att Skolverket ges i uppdrag att fördela resurser till de 50 grundskolor där uppemot hälften av eleverna inte når behörighet till gymnasiet. Vi anser att ett viktigt inslag kommer att vara handledning av enskilda lärare, ämneslärare tillsammans och arbetslag för att utveckla undervisning och arbetssätt. Handledningen ska utföras av särskilt kvalificerade lärare.

Hjälp med läxorna ska inte vara förunnat bara några få barn, utan alla barn ska erbjudas läxhjälp. Att kunna få hjälp med läxorna ska inte vara beroende av om barnets föräldrar har förmågan att hjälpa eller vid varje

tillfälle får tiden att räcka till. Socialdemokraterna föreslår att 110 miljoner kronor anslås för att kunna erbjuda alla elever läxhjälp i skolan, företrädesvis inom ramen för fritidshemmet. Vi anser dessutom att de 30 miljoner kronor som regeringen vill satsa på yrkesintroduktion i gymnasieskolan i stället ska satsas på ökat stöd till läxhjälp i skolan.

Vuxenutbildningen utgör en viktig väg för människor att utbilda sig vidare och få en ny chans på arbetsmarknaden. Riksdagen uppmanade regeringen i ett tillkännagivande i februari 2012 att ta fram ett förslag om ett riktat statsbidrag för vuxenutbildning som garanterar en hög nivå på utbildningen. Riksdagen poängterade bl.a. att vuxenutbildningen riskerar att bli ett offer för besparingar om inte det riktade statsbidraget återinförs. Med anledning av riksdagens beslut anser vi därför att det nu är hög tid att återinföra det riktade statsbidraget för vuxenutbildningen. Socialdemokraterna anser därför att vuxenutbildningen måste vara dimensionerad så att den möter människors utbildningsbehov i både praktiska och teoretiska ämnen. Vi föreslår därför 17 000 nya platser i den kommunala vuxenutbildningen inklusive yrkesvux och avsätter för ändamålet 950 miljoner kronor.

Även kvalificerade yrkesutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar är av stor vikt för att människor ska få ett kvalificerat arbete. Under 2011 uppgick antalet sökande till s.k. YH-utbildningar till 3,7 personer per studieplats. Det visar på behovet av att utöka möjligheterna att studera på yrkeshögskola. Vi föreslår därför ytterligare 4 500 platser i yrkeshögskolan och avsätter 450 miljoner kronor för ändamålet.

Socialdemokraternas mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) 2020. Det innebär en ökning från drygt 43 procent till 50 procent. Därför behövs det fler platser inom högskolan och yrkeshögskolan. Det faktum att regeringens mål om andelen 30–34-åringar med eftergymnasial utbildning redan är uppnått visar tydligt att Sverige har för låga ambitioner för den högre utbildningen.

Anslaget för Universitetskanslersämbetet bör öka med 730 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2013. Vi föreslår 7 000 nya högskoleplatser och avsätter 530 miljoner kronor för ändamålet. Universitetskanslersämbetet bör ges i uppdrag att fördela medel till de nya studieplatserna.

Vidare anser vi att kvaliteten på högskole- och universitetsutbildningar behöver höjas, särskild inom samhällsvetenskap och humaniora. Vi vill förbättra kvaliteten och möjligheten till praktik och avsätter därför 200 miljoner kronor utöver regeringens förslag för detta ändamål 2013. Universitetskanslersämbetet bör ges i uppdrag att fördela medel för att öka den lärarledda tiden och stimulera studenternas möjlighet till praktik inom ramen för sina utbildningar.

Vi anser också att kvalitetsutvärderingssystemets kriterier bör ses över och ändras i dialog med lärosätena, universitetslärarna och studenternas företrädare. Vi vill därför ställa 10 miljoner kronor till Universitetskanslersämbetets förfogande för att myndigheten ska inleda en översyn av kvalitetsutvärderingssystemet.

2. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (MP)

Jabar Amin (MP) anför:

Miljöpartiet har i budgetmotionen Nya jobb i ett modernare Sverige presenterat vår ekonomiska politik och vårt budgetförslag för 2013. Miljöpartiet menar att Sverige står inför stora utmaningar där vi samtidigt måste möta problem med hög arbetslöshet, förändrat klimat och en ekonomiskt orolig omvärld. Miljöpartiet menar därför att Sverige behöver satsningar på nya jobb och en ekonomisk politik som gynnar en långsiktigt hållbar grön omställning. Företagens villkor behöver förbättras genom sänkta kostnader för att anställa och minskat krångel med sjuklöneansvar. Unga människors möjligheter att få jobb och utbildning behöver underlättas så att deras chanser på arbetsmarknaden stärks.

I Miljöpartiets budgetmotion föreslog partiet utgiftsramar för utgiftsområde 16. Riksdagen fastställde dock den 21 november 2012 andra ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och gjorde en annan beräkning av statens inkomster för 2013 än vad som skulle bli fallet med Miljöpartiets förslag. Det innebär att riksdagen för detta år nu har fastställt såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena och fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskat avstår jag från att delta i beslutet. Miljöpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket. Jag vidhåller denna uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha utökats med 2 028 miljoner kronor på det sätt som framgår av Miljöpartiets motion.

Miljöpartiet föreslår en riktad satsning på utveckling av svenska skolan genom samlade insatser som skapar förutsättningar för lärares kompetens-, yrkes- och löneutveckling. Möjligheten för lärare att göra karriär och utvecklas inom läraryrket är avgörande för den svenska skolans framtid. Att införa karriärtjänster är ett viktigt steg i rätt riktning men en sådan satsning behöver omfatta hela skolväsendet inklusive förskolan och fritidshemmen. Regeringens satsning på karriärutvecklingsprogram för Sveriges lärare omfattar endast en av tio lärare. Ska vi lyfta den svenska skolan måste varje lärare få bättre utvecklingsmöjligheter och högre lön. Gemensamt för de länder som har de mest framgångsrika skolsystemen är lärarna får regelbunden och kvalitativ kompetensutveckling och att huvudmännen och staten delar på ansvaret för att stödja Sveriges lärare. Vi

avsätter därför 500 miljoner kronor 2013 på lärarnas samlade kompetens-, yrkes- och löneutveckling. Vårt förslag innefattar inte regeringens satsning på karriärutveckling för lärare om 187 miljoner kronor.

En fungerande elevhälsa är viktig för att alla elever ska få en fungerande skolgång. För att förstärka elevhälsan satsar partiet därför 50 miljoner kronor mer än regeringen.

Vi vill öka kontaktytorna mellan skola och arbetsliv bl.a. genom förbättrad studie- och yrkesvägledning och utvecklad prao. Elever ställs inför allt fler val i skolan i dag. Studie- och yrkesvägledning spelar en stor roll för att ge eleverna rätt förutsättningar för sina utbildnings- eller yrkesval. För att minska avhoppet i gymnasiet är en förstärkning av studie- och yrkesvägledningen viktig. Vi vill göra en översyn och uppdatering av de allmänna råden om studie- och yrkesvägledning och införa ett stimulansbidrag för implementering och uppföljning av råden. Vi satsar därför ytterligare 40 miljoner kronor per år för att kunna satsa på studie- och yrkesvägledningen.

Miljöpartiet vill stödja de frivilligorganisationer som arbetar med att hjälpa elever med läsläsningen efter skoltid. För att jämna ut de skillnader som regeringens politik medför satsar partiet 30 miljoner kronor för 2013.

Miljöpartiet anser att den som kommer ny till Sverige, oavsett tidigare bakgrund, ska få en bra start i det svenska samhället. Goda kunskaper i modersmålet ger bättre förutsättningar för att lära sig fler språk och andra ämnen. Modersmålsundervisningen måste prioriteras och i större utsträckning erbjudas under ordinarie skoltid utan att eleven missar andra ämnen. För att elever ska kunna fördjupa sina kunskaper i sitt modersmål vill vi utöka rätten till modersmålsundervisning till att gälla hela grundskoletiden. Det är också viktigt att satsa på modersmål redan i förskolan och i annan pedagogisk verksamhet. Det är i förskoleåldern som språkutvecklingen är som mest intensiv. Det behövs ökade resurser till modersmålsundervisningen, och vi avsätter därför 120 miljoner kronor för utökad rätt till modersmålsundervisning. I dag är det många flerspråkiga elever som inte når kunskapsmålen i olika ämnen. Det skulle för dessa elever vara effektivare att få undervisning i framför allt matematik och engelska på det språk eleven behärskar bäst. Ämnesundervisning på modersmålet sker dock i liten utsträckning i skolan i dag. Vi föreslår därför att 100 miljoner kronor avsätts för elevers rätt att få ämnesundervisning på sitt modersmål.

Inom utbildning i svenska för invandrare (sfi) finns det kvalitetsbrister, och anledningen till detta är att denna skolform är underfinansierad. Vi anser också att det finns för lite utrymme för att ge stöd på elevers modersmål inom sfi-undervisningen och att det framför allt är elever med kort utbildningsbakgrund som skulle ha nytta av detta. När det gäller nyanlända med lång utbildningsbakgrund anser vi att det ska gå att kostnadsfritt läsa sfi på en högskola eller ett universitet. Miljöpartiet vill därför tillföra mer resurser till sfi. Miljöpartiet anser att de medel som satsas på den ineffektiva sfi-bonusen ska ges till kommunerna i stället. Därför anser vi att de

medel som regeringen satsar på svenska för invandrare inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet ska flyttas till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Satsningen uppgår för 2013 till 100 miljoner kronor.

Miljöpartiet satsar 100 miljoner kronor för att lyfta fritidshemmen. Många elever tillbringar upp till halva skoldagen på fritidshemmet. Varje elev i skolan har rätt att möta utbildad personal, också på fritidshemmet. Endast en av tre pedagoger är utbildade för fritidshemsverksamhet i dag. Vi vill därför se minskade barngrupper och fler behöriga fritidspedagoger på fritidshemmet.

När det gäller barnomsorgen konstaterar vi att knappt hälften av alla kommuner erbjuder barnomsorg på obekvämt arbetstid och att det skapar problem för föräldrar som arbetar kvällar, nätter, helger eller tidig morgon. Vi tillför därför ytterligare 70 miljoner kronor för ändamålet.

Många arbetslösa har fel eller för kort utbildning för de krav som arbetsmarknaden ställer. Vi vill därför skapa 1 000 fler platser per år inom yrkeshögskolan och avsätter 60 miljoner kronor för ändamålet 2013.

När det gäller högre utbildning föreslår Miljöpartiet att den nya myndigheten Universitets- och högskolerådets kapacitet att validera utländska betyg och erfarenheter förstärks genom en ökning av anslagsnivån med 10 miljoner kronor utöver regeringens förslag för 2013.

Vi vill även öka antalet lärarledda timmar i högskoleutbildningen och avsätter 500 miljoner kronor för ändamålet.

Vidare vill Miljöpartiet förbättra lärosätenas stöd till att förbereda studenterna för arbetsmarknaden genom utveckling av karriärcenter med 50 miljoner kronor. Vi avsätter också 100 miljoner kronor för en försöksverksamhet med praktik som ska vara studiemedelsberättigad och ge högskolepoäng.

Vi anser att högskolan ska vara avgiftsfri för alla och avsätter 300 miljoner kronor för att slopa studieavgifterna för s.k. tredjelandsstudenter.

Miljöpartiet anser också att forskningsanknytningen i grundutbildningen bör förstärkas och avsätter 150 miljoner kronor för detta.

Miljöpartiet vill slutligen att anslagsnivån till Kungl. biblioteket höjs med 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

3. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (SD)

Björn Söder (SD) anför:

I Sverigedemokraternas budgetmotion föreslog partiet utgiftsramar för utgiftsområde 16. Riksdagen fastställde dock den 21 november 2012 andra ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och gjorde en annan beräkning av statens inkomster för 2013 än vad som skulle bli fallet med Sverigedemokraternas förslag. Det innebär att riksdagen

gen för detta år nu har fastställt såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena och fattat beslut om de skatte- och avgiftsändringar som ska träda i kraft nästa år.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskat avstår jag från att delta i beslutet. Sverigedemokraternas budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket. Jag vidhåller denna uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha utökats med 2 633,2 miljoner kronor på det sätt som framgår av Sverigedemokraternas motion.

Den svenska skolan står inför en rad olika utmaningar. Från att en gång ha varit en skola i världsklass, har resultaten i den svenska skolan försämrats drastiskt de senaste tjugo åren. Samtidigt har skolan blivit alltmer stökig, otrygg och segregerad. Sverigedemokraterna vill förändra detta och i stället se en skola som kännetecknas av trygghet och studiero, men också av kunskapsförmedling, förbättrade studieresultat samt ordning och reda. Sverigedemokraterna vill se en skola som genomsyras av demokratiska värden och respekt för andras åsikter.

Kännetecknande för dagens skola är att eleverna förväntas lära sig på egen hand genom att själva söka information. Traditionella prov ersätts med redovisningar och olika typer av grupparbeten samtidigt som det blir allt viktigare att lärande måste vara roligt. Lärarrollen har kommit att undermineras och i allt större utsträckning enbart fylla en organisatorisk funktion som ska uppmuntra fria studier och fritt forskande. För de elever som tidigt kan ta ansvar, som kommer från studievana hem och som är studiemotiverade kan dessa studiemetoder fungera väl. Den kravlösa skolan riskerar dock att missgynna i första hand studiesvaga elever eftersom dessa oftare behöver tydliga ramar och mål för att kunna prestera.

Sverigedemokraterna, som eftersträvar en likvärdig skola och ett undervisningssystem i internationell toppklass, vill genomföra en rad genomgripande förändringar för att komma till rätta med den mycket allvarliga situation som den svenska skolan befinner sig i. Vid sidan av en förbättrad lärarutbildning, effektivare styrning och en mer rättvis fördelning av ekonomiska resurser, måste den kravlösa skolan ersättas med en skola som står för kunskapsförmedling och lärarledd undervisning.

Den kanske viktigaste åtgärden är att staten återtar huvudmannaskapet för den svenska skolan. Vidare ska det ställas högre krav för att starta en friskola än vad det gör i dag, och det ska finnas ett påvisbart behov av den utbildning som en friskola avser att ge. Så länge skolan är kommunaliserad ska kommunerna ges möjlighet att lägga in veto mot startandet av nya friskolor. Vi vill dessutom införa en lag om ett förbud mot s.k. avknoppning av kommunala skolor. Sverigedemokraterna vill också, i likhet med Finland, förbjuda uttag av vinster från friskolor. Förskoleklassen ska dessutom bli en obligatorisk del av grundskolan, som därmed blir tioårig. Det sistnämnda är en nödvändig åtgärd för att kvalitetssäkra skolstarten, samti-

dig som det innebär att skolan får möjlighet att fånga barnens behov i ett tidigare stadium och därmed försöka undvika senare problem med läs- och skrivsvårigheter.

Innan skolan förstatligas vill Sverigedemokraterna genomföra en rad förbättringar genom riktade bidrag. För att bekämpa otrygghet och psykisk ohälsa bland eleverna och för att avlasta lärarkåren, som i dag tvingas ägna alltför mycket tid åt andra saker än ren kunskapsförmedling, vill Sverigedemokraterna genomföra en satsning på fler vuxna i skolan i form av framför allt fler skolskötorskor, skolpsykologer och kuratorer. Vi satsar 75 miljoner kronor 2013 för ändamålet.

Skolan är en arbetsplats, och eleverna har rätt att kräva en väl fungerande arbetsmiljö. Sverigedemokraterna menar att det ska vara en regel och inte ett undantag att flytta på elever som mobbar, slåss och inte fungerar i den normala skolsituationen. Det är av största vikt att mobbning, sexuella trakasserier och utanförskap motverkas genom ett aktivt agerande av lärarna och skolledningen. Vi vill samtidigt betona föräldrarnas ansvar för sina barns uppfostran. Det är därför av största vikt att även föräldrarna görs delaktiga i detta viktiga arbete. För att öka skolornas möjligheter att aktivt motverka mobbning och andra trakasserier vill Sverigedemokraterna att regeringen avsätter 50 miljoner kronor 2013 för det ändamålet.

Sverigedemokraterna gör också en satsning på barn med särskilda behov och avsätter 50 miljoner kronor 2013 för det ändamålet. När det gäller anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* anser Sverigedemokraterna att anslaget ska minskas med 700 miljoner kronor 2013.

För att underlätta möjligheterna för kommunerna att förhöja kvaliteten på maten i våra skolor krävs en rejäl statlig satsning, och Sverigedemokraterna avsätter därför 50 miljoner kronor 2013 i ett riktat stöd till kommunerna för en skolmatsreform.

Skolans roll är inte bara att vara kunskapsförmedlare utan till stor del också att förmedla en djupgående förståelse och acceptans för vårt svenska kulturarv – från en generation till en annan. Det är av central vikt att skolan ger eleverna nödvändig kunskap om vikten av ett samhälle som genomsyras av sammanhållning, men även psykiskt och fysiskt välbefinnande. Ett led i det arbetet är att ge våra elever en naturlig relation till äldre generationer och motverka de ökande åldersklyftorna i samhället. Skolan ska lära ut den djupa innebörden av demokrati och respekt för andras åsikter, samt stimulera till kritiskt och konstruktivt tänkande och reflexion kring etiska och moraliska frågor. Kritiskt och självständigt tänkande ska uppmuntras – inte bestraffas. Vidare bör etik och moral betonas mer än i dag, så att eleverna lär sig att samarbeta och visa hänsyn, kamratanda och ärlighet.

Modersmålsundervisningen främjar inte assimilationen i det svenska samhället och dess effekter för inläring av det svenska språket är tveksamma. Kommunerna eller staten bör inte stå för kostnaderna för modersmålsunder-

visningen då det är ett intresse för den enskilda familjen. Vi yrkar på att skollagen ändras så att ingen tvingande lag föreskriver obligatorisk modersmålsundervisning, undantaget för de nationella minoritetsspråken. För att kunna bli en naturlig del av det svenska samhället krävs goda språkkunskaper. Därför bör skolorna generellt förstärka undervisningen i svenska med ett särskilt fokus på elever med svagare kunskap i svenska. För ändamålet avsätts 50 miljoner kronor 2013 i ett riktat stöd till kommunerna.

Som ett led i vår strävan att skapa en högre grad av matchning mellan utbildning och arbetsmarknad ser Sverigedemokraterna det som en självklarhet att stärka och effektivisera studievägledningen i såväl grund- och gymnasieskolan som på komvux. Vi anslår därför 50 miljoner kronor 2013 samtidigt som vi efterfrågar en analys av hur mycket ytterligare resurser en fullgott effektiv matchning kräver. Vi efterfrågar en allmän effektivisering bland högskolorna så att de i högre grad matchar sitt utbildningsutbud mot näringslivets behov av kompetens. Sverigedemokraterna väljer därför bl.a. att öka anslagen till läkarutbildningen med 100 miljoner kronor årligen för att komma till rätta med den latenta bristen på läkare. I samband med denna effektivisering föreslår vi också att en utbildningsform för avancerade specialistsjuksköterskor införs.

Sverigedemokraterna ser med oro på att resurstilldelningen till den högre utbildningen har urholkats de senaste tjugo åren. Som en följd av detta får dagens studenter allt färre timmar läroledd undervisning samtidigt som undervisningsgrupperna blivit större, vilket innebär att utbildningskvaliteten har sänkts. Kostnadsnivån har under den senaste femtonårsperioden vida överstigit anslagsnivån. Den s.k. Grundbultens beräkningar om minsta godtagbara undervisningsnivå – dvs. att komma åter till 1994/95 års köpkraft – indikerar ett stort tillskottsbehov till de högre lärosätena under de kommande åren. Vi anslår 800 miljoner kronor 2013 för detta ändamål.

Den svenska arbetsmarknaden präglas, trots den rådande massarbetslösheten, av ett överskott när det gäller efterfrågan på yrkesutbildade. Detta tyder på att den svenska utbildningspolitiken hittills i alltför låg grad har varit anpassad till arbetsmarknadens verklighet. Utöver den generella satsningen på högre utbildning avsätter vi därför även resurser till Myndigheten för yrkeshögskolan. Yrkeshögskolan analyserar arbetsmarknadens behov av arbetskraft och avsätter sedan medel till de lärosäten som anordnar utbildningarna. Myndighetens egen bedömning är att fler personer än i dag kan utbildas och få ett arbete, under förutsättning att resurserna ökar. Eftersom Sverigedemokraterna ser det utökade stödet till yrkeshögskolan som en av de viktigaste arbetsmarknads- och utbildningspolitiska satsningarna i dag, och då vår bedömning är att matchningen på arbetsmarknaden kan öka avsevärt genom ökade medel, väljer vi att skapa utrymme för 16 000 nya utbildningsplatser under budgetperioden. Vi anslår 250 miljoner kronor 2013 för detta ändamål.

Vidare vill Sverigedemokraterna att anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* ökas med 200 miljoner kronor 2013 med en inriktning mot säkerhetsfrågor. Det finns bl.a. ett behov av internationella satellitkommunikationslösningar vid krishantering.

Den forskningsverksamhet som bedrivs på svenska universitet och högskolor är oerhört viktig för att landet ska kunna underhålla och återskapa den spetskompetens som är nödvändig för att skapa nya innovationer och ny kunskap. Vi vill, som tidigare har framförts, att Sverige ska vara en framträdande kunskapsnation och utökar därför anslagen för forskning inom högskolorna och universiteten med 800 miljoner kronor för 2013.

4. Anslagen m.m. för 2013 inom utgiftsområde 16, punkt 3 (V)

Rossana Dinamarca (V) anför:

Vänsterpartiet har i sin budgetmotion presenterat en politik som är ett helhetsalternativ till regeringens budgetproposition. När nu vårt förslag till budgettram har fallit väljer vi att i detta särskilda yttrande redovisa den politik vi menar att Sverige behöver för en bättre framtid.

För Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Vi lägger fram förslag som skapar fler jobb, som utjämnar inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män och som ökar den ekonomiska jämlikheten.

Vänsterpartiet föreslår stora och nödvändiga samhällsnyttiga investeringar som skapar jobb. Vi vill investera i gröna jobb för miljön och klimatet, bl.a. genom en storsatsning på förnybar energi. Vi vill se ett ökat bostadsbyggande och föreslår ett långsiktigt investeringsstöd för byggande av hyresrätter med rimliga hyror och som bidrar till energiomställningen. För att bygga bort bostadsbristen behövs det ca 20 000 nya hyresrätter om året, vilket vi beräknar nå efter fem år med vårt investeringsstöd. Det behövs också en omfattande upprustningsatsning riktad till miljonprogrammet, vilket vi finansierar. Tillgängligheten ska förbättras genom ett särskilt investeringsstöd. Genom våra satsningar på kraftigt ökad kapacitet för järnvägen kan förseningarna på allvar minskas för både människor och gods, och satsningarna skapar också nya jobb. Detsamma gäller våra förslag för att öka resandet med kollektivtrafik.

Det behövs bättre kvalitet i vård, skola och omsorg. Vi gör en stor satsning på äldreomsorgen, bl.a. genom fler anställda och utbildning. Statsbidragen till kommunerna ska värdesäkras, både för att garantera välfärdens kvalitet och för att skapa fler arbetstillfällen. En gymnasiegaranti föreslås som innebär att alla ska ha rätt till gymnasieutbildning innan de fyller 25 år. Vänsterpartiet satsar på ett generationsväxlingsprogram på arbetsmarknaden med 25 000 jobb- och utbildningsplatser. Vi föreslår ett särskilt statsbidrag för att öka lärartätheten i grundskolan, och vi föreslår en extra förstärkning av resurserna till skolor med särskilt stora behov. De som arbetar kvällar, nätter och helger ska ha rätt till den skattefinansierade barnomsorgen; därför satsar vi för att skapa 15 000 platser inom barnomsorgen på

obekväma arbetstid. Vi föreslår också en stimulans till kommunerna så att barn till arbetslösa och föräldralediga ges rätt till 30 timmars förskola. Sjukförsäkringen förbättras, bl.a. genom slopad tidsbegränsning och möjligheter att återförsäkra de som har utförsäkrats till följd av regeringens försämringar. En individualiserad föräldraförsäkring föreslås och ett höjt och värdesäkrat underhållsstöd. Vi föreslår också att studiemedlen höjs.

För oss är utbildning centralt, och därför gör vi omfattande satsningar på utbildningsplatser i komvux, högskolor, yrkesutbildningar m.m. Vänsterpartiet satsar också på arbetsmarknadsåtgärder för att rusta människor för ett hållbart arbetsliv med plats för fler. Därför lägger vi bl.a. fram förslag om en stärkt arbetslöshetsförsäkring. Vi avskaffar programmet fas 3 och ersätter det med subventionerade jobb med avtalsenlig lön och utbildningsplatser. Vi satsar på förbättrad tillgänglighet på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning och ett förstärkt arbetsmiljöarbete.

I motsättning till dessa reformer står regeringens ensidiga skattesänkarpolitik. I och med den minskar möjligheterna att satsa på en bättre och utbyggd välfärd och en rättvis fördelning av de ekonomiska resurserna. Målsättningen för Vänsterpartiets skattepolitik är att få fler människor i arbete, trygga välfärden, öka jämlikheten och jämställdheten och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Då behövs större skatteintäkter än i dag. Vi tar därför steg mot ett skattesystem byggt på principen skatt efter bärkraft och likformighet.

Vänsterpartiets förslag inom utgiftsområde 16 är en del av vårt budgetalternativ som en helhet. Vi vill se följande inriktning av politiken inom utgiftsområdet.

Vänsterpartiet vill att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ökas med sammanlagt 1 922 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Vänsterpartiet satsar på örönmärkta statsbidrag riktade till de skolor och elever som har de största behoven för att kunna nå målen. Det handlar bl.a. om att anställa fler lärare men även andra former av stöd som bidrar till elevernas lärande och förbättrar deras möjligheter att nå kunskapsmålen. För att satsningen ska få avsedd effekt bör Skolverket få i uppdrag att utvärdera hur medlen ska användas och vilka resultat som ska uppnås med hjälp av dem. Vänsterpartiet föreslår att satsningen ska uppgå till 1 miljard kronor.

En bra frukost är viktig för hälsan och lärandet. Många barn äter dock inte frukost hemma. Det kan bero på att tiden inte räcker till eller att det finns föräldrar som inte har råd att ge sina barn en fullgod frukost. Vänsterpartiet vill därför att alla grundskolor ska erbjuda eleverna en kostnadsfri frukost och föreslår att anslaget ökas med 800 miljoner kronor för detta ändamål.

Vi anser också att kvaliteten i skolbespisningarna behöver höjas. Det ska ske genom att skolbespisningslokaler byggs om i de skolor där det i dag inte går att laga maten på plats samt genom utbildning av personalen. Anslaget föreslås öka med 50 miljoner kronor för ändamålet.

För att Skolverket ska kunna hantera arbetet med lärarlegitimationer föreslår Vänsterpartiet en förstärkning av anslaget med 70 miljoner kronor.

Vänsterpartiet anser också att 2 miljoner kronor per år ska användas för att alla grund- och gymnasieskolor ska kunna erbjuda kurser i feministiskt självförsvar för flickor fr.o.m. årskurs 7. Sådana kurser ger kunskap om det sexualiserade våldet och handlingsberedskap för mentalt, verbalt och fysiskt försvar.

När det gäller de 2 miljoner kronor per år som regeringen föreslår att Skolverket ska få för att utöka informationen om det fria skolvalet anser Vänsterpartiet att medlen i stället ska användas till att ge studie- och yrkesvägledningen extra stöd.

Anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet* ska enligt Vänsterpartiets förslag öka med 100 miljoner kronor utöver regeringens förslag. En stor grupp föräldrar jobbar på kvällar, nätter och helger. Barnomsorg är en förutsättning för hög sysselsättning. Vi föreslår därför en skyldighet för kommuner att erbjuda barnomsorg inte bara på dagtid utan även på kvällar, nätter och helger. Anslaget tillförs för det ändamålet 1 850 miljoner kronor utöver regeringens förslag.

Alla barn bör ha möjlighet att gå i förskola eftersom det är ett bra stöd i deras utveckling. Vänsterpartiet menar att förskolan ska vara avgiftsfri, tillgänglig och likvärdig för alla. Därför vill vi på sikt införa en avgiftsfri allmän förskola. Som ett första steg anslår vi 275 miljoner kronor 2013 som stimulansmedel så att barn till arbetslösa och föräldralediga får rätt till minst 30 timmars vistelsetid per vecka i förskolan.

Vi anser att grupperna i fritidshemmen är för stora för att en meningsfull verksamhet ska kunna erbjudas barnen. Miljön i fritidshemmen är tyvärr torftig och osäker för många av barnen. Det blir sämre för varje år, och sedan högerregeringen tillträdde har den negativa utvecklingen accelererat. Den genomsnittliga gruppstorleken har ökat med 25 procent. Vi satsar därför 750 miljoner kronor 2013 till personalförstärkningar i fritidshemmen så att det blir färre än 30 barn i den genomsnittliga barngruppen. Anslaget 1:14 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ska enligt Vänsterpartiets förslag öka med 1 224 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Enligt Vänsterpartiet ska ökningen bl.a. användas för en satsning på ytterligare 26 600 platser för en rätt till gymnasieutbildning och komvux samt ytterligare 8 000 platser på yrkeshögskolan.

Vänsterpartiet vill öka antalet högskoleplatser som en följd av satsningen för att öka sysselsättningen och utbildningsnivån och avsätter 600 miljoner kronor för att finansiera 8 600 fler platser.

Vänsterpartiet föreslår en förlängning av utbildningen till förskollärare och fritidspedagoger och avsätter 170 miljoner kronor för detta ändamål.

Vidare anslår Vänsterpartiet 900 miljoner kronor till utökad undervisningstid för att höja kvaliteten i högskolan. Detta innebär att alla heltidsstudenter garanteras minst nio timmar undervisning per vecka oavsett ämnesval.

I syfte att öka kvaliteten i högskolan föreslår Vänsterpartiet också ett förstärkt studentinflytande genom att det riktade statliga stödet till studentkårens verksamhet höjs med 95 miljoner kronor.

De ekonomiska villkoren för forskarstuderande bör förbättras, och det bör inte vara tillåtet att finansiera doktorander med stipendier. För att förbättra villkoren genom fler doktorandanställningar satsar Vänsterpartiet 291 miljoner kronor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2012/13:1

Proposition 2012/13:1 Budgetpropositionen för 2013 utgiftsområde 16:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (avsnitt 2.1 och 4.6.1).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800) (avsnitt 2.2 och 4.6.1).
3. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material (avsnitt 2.3 och 4.6.1).
4. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) (avsnitt 2.4, 4.6.7 och 10.2.45).
5. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall (avsnitt 2.5 och 4.6.7).
6. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596) (avsnitt 2.6 och 4.6.7).
7. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567) (avsnitt 2.7 och 4.6.7).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 2 500 000 kronor till holdingbolag knutna till Örebro universitet och Mittuniversitetet (avsnitt 4.7.7).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 440 700 000 kronor 2014–2016 (avsnitt 10.1.5).
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 37 000 000 kronor 2014 (avsnitt 10.1.6).
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 407 000 000 kronor 2014 och 2015 (avsnitt 10.1.10).
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 900 000 000 kronor 2014–2019 (avsnitt 10.1.14).

13. Riksdagen godkänner att Högskolan på Gotland ska inordnas i Uppsala universitet (avsnitt 10.2.45).
14. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 560 000 000 kronor 2014–2018 (avsnitt 10.3.1).
15. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 besluta om kapitaltillskott på högst 400 000 000 kronor till European Spallation Source ESS AB (avsnitt 10.3.1).
16. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 055 000 000 kronor 2014–2018 (avsnitt 10.3.2).
17. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 159 000 000 kronor 2014–2023 (avsnitt 10.3.4).
18. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2014–2022 (avsnitt 10.3.6).
19. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål besluta om kapitaltillskott på högst 12 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet och högskolor (avsnitt 10.3.13).
20. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 4:1 Internationella program m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2014–2016 (avsnitt 10.4.1).
21. Riksdagen anvisar för budgetåret 2013 ramanslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning i enlighet med uppställningen i propositionen.

Skrivelse 2011/12:170

Regeringens skrivelse 2011/12:170 Riksrevisionens rapport om att styra självständiga lärosäten.

Följdmotioner med anledning av skrivelse 2011/12:170

2012/13:Ub1 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga hur en god forskningsanknytning för grundutbildningen kan säkras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör initiera en parlamentarisk översyn av det svenska högskolelandskapet.

2012/13:Ub2 av Jabar Amin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett nytt resurstilldelningssystem för den högre utbildningen vid landets högskolor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av ökad forskningsanknytning i den högre utbildningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om system för fördelning av forskningsresurser för en väl fungerande forskning och forskningsmiljöer på objektiva grunder.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram ett nytt kvalitetsmätningssystem för den högre utbildningen i Sverige.

Motion väckt med anledning av proposition 2012/13:30

2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en parlamentarisk översyn av högskolelandskapet.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Fi303 av Åsa Romson m.fl. (MP):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om ett samlat program för kompetens-, yrkes- och löneutveckling för lärare.

35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade resurser för modersmålsundervisning och svenska för invandrare (sfi).

2012/13:Sf362 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en skyldighet för skolorna att erbjuda kostnadsfri frukost för elever i grundskolan.

2012/13:So486 av Eva Olofsson m.fl. (V):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utökning av utbildningsplatser.

2012/13:Ub212 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att feministiskt självförsvar bör erbjudas alla flickor från årskurs 7.

2012/13:Ub233 av Désirée Liljevall (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja investeringarna i högre utbildning.

2012/13:Ub236 av Eva Sonidsson och Ingemar Nilsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att satsa på högre utbildning.

2012/13:Ub239 av Robert Halef (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att genom särskilda statliga stimulansåtgärder på utbildningsområdet underlätta för kommuner att arrangera sommarskolor för nyanlända invandrare.

2012/13:Ub253 av Peter Persson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Högskolan i Jönköping.

2012/13:Ub255 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurstilldelningssystemet för högskolans grundutbildning bör ändras så att alla heltidsstudenter garanteras minst nio timmar undervisning per vecka oavsett ämnesval.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det riktade statliga stödet till studentkårernas verksamhet bör höjas.

2012/13:Ub256 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om en ändring av högskoleförordningen som innebär att samtliga som antas till forskarutbildning också anställs som doktorander.

2012/13:Ub279 av Elin Lundgren och Per Svedberg (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över antalet platser inom läkarutbildningen.

2012/13:Ub283 av Mattias Jonsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att investera i en mer permanent och långsiktig hållbar struktur för yrkesvux.

2012/13:Ub284 av Carin Runeson och Roza Güclü Hedin (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler utbildningsplatser för läkare.

2012/13:Ub322 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade anslag till den högre utbildningen.

2012/13:Ub335 av Staffan Anger (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förstärkning av Mälardalens högskolas statliga forskningsresurser.

2012/13:Ub351 av Monica Green m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utveckla Högskolan i Skövde.

2012/13:Ub352 av Monica Green (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att utbilda fler läkare.

2012/13:Ub365 av Peter Johnsson (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att staten sätter in extra resurser för att trygga att alla barn och ungdomar uppnår den kunskapsnivå de har rätt till.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stärka vuxenutbildningen.

2012/13:Ub370 av Ingemar Nilsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning och utbildning inom Mittuniversitetet.

2012/13:Ub384 av Jabar Amin och Mehmet Kaplan (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa försöksverksamhet med praktik för högskolestudenter.

2012/13:Ub386 av Peter Rådberg m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka rätten till modersmålsundervisning till hela grundskoletiden.

2012/13:Ub389 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn till arbetslösa och föräldralediga bör ha rätt till minst 30 timmars vistelsetid per vecka i förskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda barnomsorg inte bara på dagtid utan även på kvällar, nätter och helger.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör införas ett statligt stöd för att anställa fler i fritidshemmen där villkoret är att kommunen bidrar med halva kostnaden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla lärarutbildningar, inklusive dem för arbete i förskola, förskoleklass och fritidshem, förlängs till 240 poäng och att minst 60 poäng av kurserna ska vara på avancerad nivå i syfte att ge behörighet för utbildning på master- och forskarnivå.

2012/13:Ub392 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar anslagen för 2013 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2012/13:Ub394 av Richard Jomshof och Sven-Olof Sällström (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka stödet till Myndigheten för yrkeshögskolan.

2012/13:Ub417 av Suzanne Svensson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av utbildningsplatser och forskningsresurser på Blekinge Tekniska Högskola.

2012/13:Ub426 av Richard Jomshof och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka anslaget till utbildningsplatser för läkare, utöver regeringens satsning på området.

2012/13:Ub439 av Adnan Dibrani m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för minskad arbetslöshet i Halland.

2012/13:Ub458 av Jabar Amin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att varje elev på ett fritidshem har rätt att möta utbildad personal.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fritidspedagogers behörighet i andra skolämnen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av minskade barngrupper på fritidshemmen.

2012/13:Ub465 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utbildningspolitiskt mål för grundskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lärares kompetensutveckling, lämplighetsprov, lärares karriärvägar och skolans organisation.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skolläraernas centrala roll som pedagogiska ledare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt forskningsinstitut för lärande.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka skolor som har tuffast förutsättningar.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sommarskola.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läxhjälp.

2012/13:Ub466 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet och personalens kompetens.

2012/13:Ub469 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka skolornas möjlighet att aktivt motverka mobbning och andra trakasserier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra en satsning på fler vuxna i skolan i form av framför allt fler skolsköterskor, skolpsykologer och kuratorer.

2012/13:Ub475 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2013 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2012/13:Ub485 av Isak From m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kompetensutveckling av lärare och rektorer.

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärarna är viktigast för hög kvalitet i gymnasieskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningsinstitut för lärande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens.

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler studieplatser inom den kommunala vuxenutbildningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det riktade statsbidraget för vuxenutbildning.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningskontrakt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fler studieplatser i yrkeshögskolan.

2012/13:Ub496 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om översyn av högskolelandskapet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högre mål för andelen unga med högre utbildning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett kvalitetsutvärderingssystem som håller internationell standard.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringar i höjd kvalitet, omfattningen på undervisningen och fler praktikplatser.

2012/13:Ub498 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen för 2013 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningspolitiska mål för grundskola, gymnasiekompetens och högre utbildning.

2012/13:Ub502 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studieavgifter för utomeuropeiska studenter.

2012/13:Ub509 av Jabar Amin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra högskolan avgiftsfri för alla.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att internationellt bättre lyfta fram Sverige som en bildningsnation.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sänks anmälningsavgiften till Verket för högskoleservice.

2012/13:Ub510 av Jabar Amin m.fl. (MP):

2. Riksdagen anvisar anslagen för 2013 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 2 i motionen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionens avsnitt 6.10.1 om behovet av ett nytt resursfördelningssystem för högskolan.

2012/13:A264 av Berit Högman m.fl. (S):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att högskolor och universitet som konsekvent arbetar med att motverka social snedrekrytering bör ges stimulans till detta arbete.

2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt modersmålsundervisning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ämnesundervisning på modersmål.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillföra mer resurser i en kvalitetssatsning på svenska för invandrare (sfi).
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erbjuda sfi på modersmål för elever med kort utbildningsbakgrund.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erbjuda nyanlända med lång utbildningsbakgrund sfi på högskolenivå.

2012/13:A395 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommuner ska tillhandahålla barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2012/13:A396 av Esabelle Dingizian m.fl. (MP):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta övergången från högskola till arbetsliv genom att erbjuda praktik för studenter under utbildning och akademikerpraktik.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbättrad studie- och yrkesvägledning samt utvecklad prao.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionspartiernas anslagsförslag

Förslag till anslag för 2013 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	MP	SD	V
1:1	Statens skolverk	414 576		+190 000	
1:2	Statens skolinspektion	353 735			
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	671 295			
1:4	Sameskolstyrelsen	60 181			
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 591 164	+360 000	+623 000	+1 922 000
1:6	Särskilda insatser inom skolområdet	459 568			
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 675 500		+100 000	-700 +2 875 000
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	166 542		+70 000	
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	104 213			
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	522 900	+500 000		
1:11	Bidrag till vissa studier	15 525			
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	98 788		+60 000	+250 000
1:13	Utveckling av vuxenutbildning m.m.	9 018			
1:14	Statligt stöd till vuxenutbildning	2 671 505	+1 400 000		+201 100 +1 224 000
1:15	Särskilt utbildningsstöd	147 218			
2:1	Universitetskanslersämbetet	126 201	+730 000		
2:2	Universitets- och högskolerådet	102 515		+10 000	
2:3	Uppsala universitet: Grundutbildning	1 362 345			-2 600

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	MP	SD	V
2:4	Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	1 841 565			
2:5	Lunds universitet: Grundutbildning	1 788 031		-3 400	
2:6	Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	1 896 253			
2:7	Göteborgs universitet: Grundutbildning	1 826 949		-3 500	
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	1 376 929			
2:9	Stockholms universitet: Grundutbildning	1 544 810		-2 800	
2:10	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	1 447 906			
2:11	Umeå universitet: Grundutbildning	1 208 795		-2 400	
2:12	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	992 689			
2:13	Linköpings universitet: Grundutbildning	1 317 794		-2 600	
2:14	Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	750 324			
2:15	Karolinska institutet: Grundutbildning	595 639		-1 100	
2:16	Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	1 338 788			
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	989 680		-2 000	
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	1 302 980			
2:19	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	611 026		-1 100	
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	340 444			
2:21	Karlstads universitet: Grundutbildning	561 593		-1 100	
2:22	Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	195 257			
2:23	Linnéuniversitetet: Grundutbildning	953 521		-1 900	

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	MP	SD	V
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	275 823			
2:25	Örebro universitet: Grundut- bildning	653 065		-1 300	
2:26	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	216 478			
2:27	Mittuniversitetet: Grundut- bildning	509 234		-1 000	
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	198 719			
2:29	Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	259 698		-500	
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbild- ning	83 122			
2:31	Malmö högskola: Grundut- bildning	796 138		-1 500	
2:32	Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	105 214			
2:33	Mälardalens högskola: Grund- utbildning	555 030		-1 100	
2:34	Mälardalens högskola: Forsk- ning och forskarutbildning	78 135			
2:35	Dans- och cirkushögskolan: Grundutbildning	56 534		-100	
2:36	Dans- och cirkushögskolan: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	5 637			
2:37	Stockholms dramatiska hög- skola: Grundutbildning	112 037		-200	
2:38	Stockholms dramatiska hög- skola: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklings- arbete	23 640			
2:39	Gymnastik- och idrottshög- skolan: Grundutbildning	86 895		-200	
2:40	Gymnastik- och idrottshög- skolan: Forskning och fors- karutbildning	25 202			
2:41	Högskolan i Borås: Grundut- bildning	429 742		-800	
2:42	Högskolan i Borås: Forsk- ning och forskarutbildning	54 619			

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	MP	SD	V
2:43	Högskolan Dalarna: Grundut- bildning	386 128		-800	
2:44	Högskolan Dalarna: Forsk- ning och forskarutbildning	53 996			
2:45	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	124 157		-200	
2:46	Högskolan på Gotland: Forsk- ning och forskarutbildning	20 848			
2:47	Högskolan i Gävle: Grundut- bildning	407 989		-800	
2:48	Högskolan i Gävle: Forsk- ning och forskarutbildning	82 229			
2:49	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	352 998		-700	
2:50	Högskolan i Halmstad: Forsk- ning och forskarutbildning	53 955			
2:51	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	342 067		-700	
2:52	Högskolan Kristianstad: Forskning och forskarutbild- ning	45 739			
2:53	Högskolan i Skövde: Grund- utbildning	306 798		-600	
2:54	Högskolan i Skövde: Forsk- ning och forskarutbildning	39 767			
2:55	Högskolan Väst: Grundutbild- ning	349 121		-600	
2:56	Högskolan Väst: Forskning och forskarutbildning	39 190			
2:57	Konstfack: Grundutbildning	149 024		-300	
2:58	Konstfack: Konstnärlig forsk- ning och konstnärligt utveck- lingsarbete	7 557			
2:59	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	59 295		-100	
2:60	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	4 326			
2:61	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	119 275		-200	

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			
		S	MP	SD	V
2:62	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	7 647			
2:63	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	17 388			
2:64	Operahögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	4 809			
2:65	Södertörns högskola: Grundutbildning	363 505		-700	
2:66	Södertörns högskola: Forskning och forskarutbildning	40 504			
2:67	Försvarshögskolan: Grundutbildning	23 053			
2:68	Försvarshögskolan: Forskning och forskarutbildning	8 566			
2:69	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	2 764 624		-5 300	
2:70	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	1 020 558	+950 000		+2 056 000
2:71	Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.	454 872			
2:72	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 256 393			
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	5 162 936	-135 000		
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	260 061			
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	118 698			
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	348 581		+200 000	
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	25 969			
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551 309			
3:7	Institutet för rymdfysik	48 531			
3:8	Kungl. biblioteket	340 149	+10 000		
3:9	Polarforskningssekreteriatet	37 722			
3:10	Sunet	43 836			
3:11	Centrala etikprövningsnämnden	9 231			

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen				
		S	MP	SD	V	
3:12	Regionala etikprövningsnämnder	40 179				
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål	152 865				
4:1	Internationella program m.m.	79 864				
4:2	Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer	30 886				
4:3	Kostnader för Svenska Unesco-rådet	8 959				
4:4	Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning	12 321	+150 000			
Nya anslag						
99:1	Forskningsinitiativ			+800 000		
99:2	Grundbultsambitionen			+800 000		
99:3	Fler läkarplatser			+100 000		
99:4	Satsning på grund- och gymnasieskolan			+325 000		
Summa för utgiftsområdet		57 137 199	+2 990 000	+2 028 000	+2 633 200	+8 077 000

BILAGA 3

Utskottets anslagsförslag

Förslag till beslut om anslag för 2013 inom
utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag. Företrädarna för S, MP, SD och V har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttrandena 1–4).

Tusental kronor

Ramanslag	Utskottets förslag
1:1 Statens skolverk	414 576
1:2 Statens skolinspektion	353 735
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	671 295
1:4 Sameskolstyrelsen	60 181
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 591 164
1:6 Särskilda insatser inom skolområdet	459 568
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 675 500
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	166 542
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	104 213
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	522 900
1:11 Bidrag till vissa studier	15 525
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	98 788
1:13 Utveckling av vuxenutbildning m.m.	9 018
1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning	2 671 505
1:15 Särskilt utbildningsstöd	147 218
2:1 Universitetskanslersämbetet	126 201
2:2 Universitets- och högskolerådet	102 515
2:3 Uppsala universitet: Grundutbildning	1 362 345
2:4 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	1 841 565
2:5 Lunds universitet: Grundutbildning	1 788 031
2:6 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	1 896 253
2:7 Göteborgs universitet: Grundutbildning	1 826 949
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	1 376 929
2:9 Stockholms universitet: Grundutbildning	1 544 810
2:10 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	1 447 906
2:11 Umeå universitet: Grundutbildning	1 208 795
2:12 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	992 689
2:13 Linköpings universitet: Grundutbildning	1 317 794
2:14 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	750 324

Ramanslag	Utskottets förslag
2:15 Karolinska institutet: Grundutbildning	595 639
2:16 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	1 338 788
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	989 680
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	1 302 980
2:19 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	611 026
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	340 444
2:21 Karlstads universitet: Grundutbildning	561 593
2:22 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	195 257
2:23 Linnéuniversitetet: Grundutbildning	953 521
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	275 823
2:25 Örebro universitet: Grundutbildning	653 065
2:26 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	216 478
2:27 Mittuniversitetet: Grundutbildning	509 234
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och forskarutbildning	198 719
2:29 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	259 698
2:30 Blekinge tekniska högskola: Forskning och forskarutbildning	83 122
2:31 Malmö högskola: Grundutbildning	796 138
2:32 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	105 214
2:33 Mälardalens högskola: Grundutbildning	555 030
2:34 Mälardalens högskola: Forskning och forskarutbildning	78 135
2:35 Dans- och cirkushögskolan: Grundutbildning	56 534
2:36 Dans- och cirkushögskolan: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	5 637
2:37 Stockholms dramatiska högskola: Grundutbildning	112 037
2:38 Stockholms dramatiska högskola: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	23 640
2:39 Gymnastik- och idrottshögskolan: Grundutbildning	86 895
2:40 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och forskarutbildning	25 202
2:41 Högskolan i Borås: Grundutbildning	429 742
2:42 Högskolan i Borås: Forskning och forskarutbildning	54 619
2:43 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	386 128
2:44 Högskolan Dalarna: Forskning och forskarutbildning	53 996
2:45 Högskolan på Gotland: Grundutbildning	124 157
2:46 Högskolan på Gotland: Forskning och forskarutbildning	20 848
2:47 Högskolan i Gävle: Grundutbildning	407 989
2:48 Högskolan i Gävle: Forskning och forskarutbildning	82 229
2:49 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	352 998
2:50 Högskolan i Halmstad: Forskning och forskarutbildning	53 955
2:51 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	342 067

Ramanslag	Utskottets förslag
2:52 Högskolan Kristianstad: Forskning och forskarutbildning	45 739
2:53 Högskolan i Skövde: Grundutbildning	306 798
2:54 Högskolan i Skövde: Forskning och forskarutbildning	39 767
2:55 Högskolan Väst: Grundutbildning	349 121
2:56 Högskolan Väst: Forskning och forskarutbildning	39 190
2:57 Konstfack: Grundutbildning	149 024
2:58 Konstfack: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	7 557
2:59 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	59 295
2:60 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	4 326
2:61 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	119 275
2:62 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	7 647
2:63 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	17 388
2:64 Operahögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete	4 809
2:65 Södertörns högskola: Grundutbildning	363 505
2:66 Södertörns högskola: Forskning och forskarutbildning	40 504
2:67 Försvarshögskolan: Grundutbildning	23 053
2:68 Försvarshögskolan: Forskning och forskarutbildning	8 566
2:69 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	2 764 624
2:70 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	1 020 558
2:71 Särskilda medel till universitet och högskolor m.m.	454 872
2:72 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 256 393
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	5 162 936
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	260 061
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	118 698
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	348 581
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	25 969
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551 309
3:7 Institutet för rymdfysik	48 531
3:8 Kungl. biblioteket	340 149
3:9 Polarforskningssekreterariatet	37 722
3:10 Sunet	43 836
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	9 231
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	40 179
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	152 865
4:1 Internationella program m.m.	79 864
4:2 Unesco m.m.: Avgifter till internationella organisationer	30 886

Ramanslag	Utskottets förslag
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	8 959
4:4 Utvecklingsarbete m.m. inom områdena utbildning och forskning	12 321
Summa för utgiftsområdet	57 137 199

BILAGA 4

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

5 §¹

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller hos studie- och yrkesvägledningen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sekretess gäller i elevvårdande verksamhet i övrigt inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, den särskilda utbildningen för vuxna, utbildningen i svenska för invandrare och folkhögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ i annat fall än som avses i första stycket och hos *Verket för högskoleservice* i verksamhet som

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ i annat fall än som avses i första stycket och hos *Universitets- och högskolerådet* i

¹ Senaste lydelse 2010:866.

avser biträde vid antagning av studenter för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

verksamhet som avser biträde vid antagning av studenter för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för uppgifter i ärenden där handlingarna har omhändertagits för arkivering före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800) att punkt 5 i övergångsbestämmelserna till lagen (2011:189) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

5. Trots vad som anges i 3 gäller 2 kap. 15 § i sin äldre lydelse även för tid efter den 30 november 2013 för handläggning av ärenden som avses i 4.

Föreslagen lydelse

5.¹ Trots vad som anges i 3 gäller 2 kap. 15 § i sin äldre lydelse även för tid efter den 30 november 2013 för handläggning av ärenden som avses i 4. *Efter den 31 december 2012 handläggs sådana ärenden av Universitets- och högskolerådet.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

¹ Senaste lydelse 2012:493.

Förslag till lag om ändring i lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material

Härigenom föreskrivs att punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. För

a) den som den 1 juli 2012 har tillstånd att sända tv till hela landet enligt 4 kap. 3 § radio- och tv-lagen (2010:696) eller äldre lagstiftning,

b) den som den 1 juli 2012 har tillstånd av regeringen att sända ljudradioprogram till hela landet enligt 11 kap. 1 § första stycket radio- och tv-lagen eller äldre lagstiftning,

c) den som den 1 juli 2012 har tillstånd enligt 13 kap. radio- och tv-lagen eller äldre lagstiftning att sända kommersiell radio eller lokalradio med Göteborg som sändningsområde,

d) den som den juli 2012 ger ut någon av de tio dagstidningar som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2011,

e) den som den 1 juli 2012 ger ut någon av de tio tidskrifter som hade den största genomsnittliga upplagan per utgivningsdag under 2011, och

f) Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Göteborgs universitet, *Högskoleverket*, Karolinska institutet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Pensionsmyndigheten, Regeringskansliet, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens folkhälsoinstitut, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Sveriges lantbruksuniversitet och Trafikanalys tillämpas lagen på elektroniskt material som görs tillgängligt på det sätt som anges i punkt 2 efter den 31 mars 2013.

f) Brottsoffermyndigheten, Försäkringskassan, Göteborgs universitet, *Universitetskanslersämbetet*, Karolinska institutet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Pensionsmyndigheten, Regeringskansliet, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens folkhälsoinstitut, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Sveriges lantbruksuniversitet och Trafikanalys tillämpas lagen på elektroniskt material som görs tillgängligt på det sätt som anges i punkt 2 efter den 31 mars 2013.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskolelagen (1992:1434)¹
dels att 1 kap. 10 § samt 5 kap. 4 och 5 §§ ska upphöra att gälla,
dels att 1 kap. 1 §, 4 kap. 2 § och bilagan till lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

I denna lag ges bestämmelser om universitet och högskolor under statligt, *kommunalt* eller *landstingskommunalt* huvudmannaskap.

I denna lag ges bestämmelser om universitet och högskolor under statligt huvudmannaskap.

Vad som i fortsättningen sägs om högskolor avser både universitet och högskolor, om inte något annat anges särskilt.

4 kap.

2 §²

Om inte annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, avgör den högskola som anordnar en utbildning vilka behörighetsvillkor som *skall* gälla för att bli antagen till utbildningen.

Om inte annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, avgör den högskola som anordnar en utbildning vilka behörighetsvillkor som *ska* gälla för att bli antagen till utbildningen.

Till sådan utbildning på grundnivå eller avancerad nivå som anordnas av en kommun eller ett landsting skall sökande antas utan avseende på folkbokföringsort.

Denna lag träder i kraft i fråga om bilagan den 1 juli 2013 och i övrigt den 1 februari 2013.

¹ Senaste lydelse av 5 kap. 4 § 1996:298.

² Senaste lydelse 2006:173. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

Bilaga³*Gällande lydelse*

I denna bilaga anges de högskolor som enligt 1 kap. 17 § får utfärda en gemensam examen.

Uppsala universitet
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Linköpings universitet
Karolinska institutet (universitet)
Kungl. Tekniska högskolan (universitet)
Luleå tekniska universitet
Karlstads universitet
Linnéuniversitetet
Örebro universitet
Mittuniversitetet
Sveriges lantbruksuniversitet

Blekinge tekniska högskola
Dans- och cirkushögskolan
Försvvarshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan på Gotland
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Malmö högskola
Mälardalens högskola
Operahögskolan i Stockholm
Stockholms dramatiska högskola
Södertörns högskola

Föreslagen lydelse

I denna bilaga anges de högskolor som enligt 1 kap. 17 § får utfärda en gemensam examen.

³ Senaste lydelse 2010:2002. Ändringen innebär att Högskolan på Gotland har tagits bort ur förteckningen.

Uppsala universitet
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Linköpings universitet
Karolinska institutet (universitet)
Kungl. Tekniska högskolan (universitet)
Luleå tekniska universitet
Karlstads universitet
Linnéuniversitetet
Örebro universitet
Mittuniversitetet
Sveriges lantbruksuniversitet

Blekinge tekniska högskola
Dans- och cirkushögskolan
Försvarshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Malmö högskola
Mälardalens högskola
Operahögskolan i Stockholm
Stockholms dramatiska högskola
Södertörns högskola

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall⁴

*dels att 3 § ska upphöra att gälla,
dels att 4 § ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Deltagare i sådan uppdragsutbildning som motsvarar utbildning inom skolväsendet *eller i kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet* får ges betyg eller annat kompetensbevis enligt bestämmelserna för sådan utbildning under de förutsättningar som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen.

Även i andra frågor som rör förhållandet till skolväsendet *eller högskoleutbildning* meddelas föreskrifter av regeringen.

Föreslagen lydelse

⁴ §⁵

Deltagare i sådan uppdragsutbildning som motsvarar utbildning inom skolväsendet får ges betyg eller annat kompetensbevis enligt bestämmelserna för sådan utbildning under de förutsättningar som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen.

Även i andra frågor som rör förhållandet till skolväsendet meddelas föreskrifter av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2013.

⁴ Senaste lydelse av 3 § 1993:794.

⁵ Senaste lydelse 2010:876.

Förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596)

Härigenom föreskrivs att 7 § bibliotekslagen (1996:1596)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

		7 §		
Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten.			Landstingen ansvarar för	
Landstingen ansvarar för	länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor		länsbiblioteken.	
	landstingskommunalt huvudmannaskap.			
Staten ansvarar för	övriga högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.		Staten ansvarar för	högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2013.

¹ Lagen omtryckt 1998:1249.

Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 18 § diskrimineringslagen (2008:567) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

18 §

Ett beslut av ett universitet eller en högskola med staten, *en kommun eller ett landsting* som huvudman får, i fråga om utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), överklagas till Överklagandenämnden för högskolan på den grunden att beslutet strider mot

Ett beslut av ett universitet eller en högskola med staten som huvudman får, i fråga om utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), överklagas till Överklagandenämnden för högskolan på den grunden att beslutet strider mot

1. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § första stycket, om beslutet avser
 - a. tillträde till utbildning,
 - b. tillgodoräknande av utbildning,
 - c. anstånd med studier eller fortsättning av studier efter studieuppehåll,
 - d. byte av handledare,
 - e. indragning av handledare och andra resurser vid utbildning på forskarnivå,
 - f. utbildningsbidrag för doktorander, eller
 - g. en ingripande åtgärd mot en student,
2. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § andra stycket, eller
3. förbudet mot repressalier i 2 kap. 19 §.

Om överklagandenämnden finner att det överklagade beslutet strider mot något av förbudet och att detta kan antas ha inverkat på utgången, ska beslutet undanröjas och ärendet, om det behövs, visas åter till universitetet eller högskolan för ny prövning.

Om ett beslut kan överklagas enligt någon annan författning, ska överklagande ske i den där föreskrivna ordningen i stället för enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2013.

BILAGA 5

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16

Utbildningsutskottet beslutade den 16 februari 2012 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder. Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp som består av en företrädare för varje riksdagsparti. Underlag för gruppens analys av utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning är regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2013 av utgiftsområdets omfattning och utgiftsutveckling, mål för utgiftsområdet och de fem verksamhetsområdena samt resultatredovisning (indikatorer), resultatanalys och bedömning av måluppfyllelse för varje verksamhetsområde¹. Regeringens beskrivning av politikens inriktning och budgetförslag i propositionen har inte behandlats i detta sammanhang.

Inom ramen för uppföljningen har regeringens redovisning av uppgifter om lärares behörighet och utbildning följts upp särskilt. Vidare har en fördjupningsstudie av vissa frågor som rör lärarutbildningen genomförts.

Underlaget för uppföljningen har på gruppens uppdrag tagits fram inom Riksdagsförvaltningen av utvärderings- och forskningssekretariatet vid utskottsavdelningen och utbildningsutskottets kansli. I denna bilaga redovisas den del av underlaget som avser gruppens iakttagelser med anledning av regeringens resultatredovisning (inklusive lärares behörighet och utbildning) i kapitel 2. Fördjupningsstudien om lärarutbildningen redovisas i kapitel 3 (huvudsakliga resultat) och kapitel 4 (studiens tabeller med kommentarer).

1 Bakgrund

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut.² Utbildningsutskottet ansvarar för att följa upp de beslut som riksdagen har fattat inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning. Våren 2011 inrättade utskottet en grupp för uppföljning och utvärdering³ med företrädare för varje riksdagsparti och beslutade att inleda arbetet med uppföljning och utvärdering.⁴

¹ Verksamhetsområdena är barn- och ungdomsutbildning, kommunernas vuxenutbildning, eftergymnasial utbildning, universitet och högskolor samt forskning.

² 4 kap. 8 § regeringsformen och 4 kap. 18 § riksdagsordningen.

³ Protokoll utskottssammanträde 2010/11:27, utbildningsutskottet 2011-04-28.

⁴ Protokoll utskottssammanträde 2010/11:31, utbildningsutskottet 2011-05-19.

Hösten 2011 genomförde utskottet en analys av resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2012. Syftet var att fördjupa beredningsunderlaget inför utskottets kommande behandling av budgetpropositionen. I ett längre perspektiv var syftet att utveckla utskottets arbete med uppföljning av måluppfyllelsen och dialogen med regeringen i dessa frågor. Inom ramen för analysen belystes särskilt regeringens redovisning av uppgifter om lärarutbildningen och lärarlegitimationen. I budgetbetänkandet konstaterade utskottet att det fanns en mängd uppgifter i budgetpropositionen för 2012 om uppnådda resultat inom utgiftsområdet men att kopplingen till målen kunde utvecklas. Vidare betonade utskottet att diskussionen om mål och resultat bör ses ur ett långsiktigt perspektiv. Utskottets överväganden skulle ses som iakttagelser som regeringen hade att beakta i budgetarbetet. Områden som utskottet kommenterade rörde bl.a. målstrukturen, kopplingen mellan mål och redovisade resultat, mätning av måluppfyllelse, hur regeringens politik har bidragit till att uppfylla de fastställda målen, kopplingen mellan utgiftsområdena 15 och 16, identifiering av centrala indikatorer samt resultatredovisningens struktur och innehåll.⁵

Våren 2012 beslutade utskottet att genomföra en uppföljning av resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2013.⁶ I sammanhanget underströks att det även i fortsättningen är viktigt att särskilt kunna följa utvecklingen av lärares behörighet och utbildning.

2 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser om resultatredovisningen

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen välkomnar Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) arbete med att se över mål- och resultatredovisningen med anledning av de iakttagelser som utskottet förde fram i förra årets budgetbetänkande (bet. 2011/12:UbU1). Gruppen noterar också med intresse det arbete med att utveckla resultatredovisningen som bedrivs inom Regeringskansliet med stöd av Ekonomistyrningsverket.

Enligt utskottets önskemål om en bättre överblick när det gäller målstrukturen och resultatuppföljningen för utgiftsområde 16 redovisas en sammanställning över mål för utgiftsområdet, mål för verksamhetsområdena och indikatorer i en tabell. Det övergripande målet för utgiftsområdet som riksdagen beslutat gäller som mål för respektive verksamhetsområde. Gruppen konstaterar med tillfredsställelse att tabellen ger en bra överblick över utgiftsområdet och en god förståelse för målstrukturen inom utgiftsområdet.

Gruppen välkomnar vidare regeringens precisering av vilka indikatorer som bedöms vara centrala för att följa måluppfyllelsen för varje verksamhetsområde. Regeringen har även för avsikt att ta fram en indikator som

⁵ Bet. 2011/12:UbU1.

⁶ Protokoll utskottssammanträde 2011/12:22, utbildningsutskottet 2012-02-16.

mäter sysselsättningen (arbete, studier, etc.) efter avslutad gymnasieutbildning i gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Regeringen avser att återkomma i fråga om indikatorer när det gäller att följa utvecklingen av lärosätenas samverkan med det omgivande samhället och nyttiggörandet av forskningsresultat.

I samband med genomgången av regeringens indikatorer har gruppen även studerat vilka indikatorer som OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) publicerar i sina kvantitativa, jämförande studier inom utbildningsområdet (t.ex. *Education at a Glance 2011 – OECD indicators*) och vilka indikatorer som publiceras av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i den årliga rapport som jämför resultat- och resursindikatorer för grundskolan på kommunnivå (t.ex. *Öppna jämförelser – Grundskola 2012*). Gruppen konstaterar att SKL bl.a. redovisar en indikator för likvärdighet.⁷

Utöver de indikatorer som är centrala för att följa måluppfyllelsen redovisas indikatorer som beskriver tillståndet eller utvecklingen inom utgiftsområdet. Det är enligt gruppens mening i grunden bra med en bred resultatredovisning som ger en god helhetsbild av hur området utvecklas. Det förutsätter dock att de indikatorer som är centrala för att man ska kunna följa måluppfyllelsen lyfts fram så tydligt som regeringen gör i sin redovisning.

Enligt regeringen bör bedömningen av måluppfyllelse göras för respektive verksamhetsområde och inte samlat för hela utgiftsområdet på grund av verksamhetsområdenas olika karaktär. Gruppen har förståelse för att resultatredovisningen behöver anpassas efter de olika verksamhetsområdena inom utgiftsområdet. Det vore ändå önskvärt om regeringen i nästa års budgetproposition konsekvent redovisade sin bedömning av måluppfyllelsen för de olika verksamhetsområdena.

Redovisningen av statistik för de indikatorer som regeringen anser vara centrala för att följa måluppfyllelsen omfattar utvecklingen under en femårsperiod, i vissa fall en tioårsperiod. Det underlättar, menar gruppen, en uppföljning och bedömning av den långsiktiga resultatutvecklingen. Gruppen vill understryka vikten av statistikredovisning för längre perioder för att se trender i utvecklingen inom utgiftsområdet.

Regeringen konstaterar i propositionen att verksamheterna inom utgiftsområde 16 har ett nära samband med verksamheter inom flera andra utgiftsområden, t.ex. utgiftsområde 13, 15, 17 och 25. Vidare delas huvudmannskapet mellan stat, kommun, landsting och enskilda huvudmän för vissa verksamheter. Gruppen inser att dessa komplexa förhållanden gör det svårt att urskilja vilka statliga insatser eller vilka anslag som har bidragit till de resultat som redovisas men tycker ändå att det vore intressant att få ta del av regeringens analys av dessa förhållanden.

⁷ Den indikator som används är likvärdig betygssättning mätt som andel elever som fått ett högre eller lägre kursbetyg än sitt provbetyg för ämnesproven matematik, engelska och svenska.

Gruppen värdesätter en fortsatt dialog om hur regeringens resultatredovisning till riksdagen kan förbättras ytterligare ur ändamåls- och läsbarhets-synpunkt och gör därför ovanstående iakttagelser inför det fortsatta utvecklingsarbetet med resultatredovisningen.

Lärares behörighet och utbildning

I propositionen framhålls att lärares behörighet är en viktig kvalitetsfaktor i samtliga verksamheter och att flera av åtgärderna inom utbildningsområdet berör detta område. Under verksamhetsområdet barn- och ungdomsutbildning redovisas indikatorer samt övrig resultatredovisning som avser lärares kompetens och behörighet samlad i ett avsnitt. I avsnittet redovisas följande indikatorer: andel av personalen i förskolor och fritidshem som har pedagogisk högskoleutbildning, andel av lärarna i obligatoriska skolformer samt förskoleklasser som har pedagogisk högskoleexamen samt andel av lärarna i gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan som har pedagogisk högskoleexamen. Under verksamhetsområde kommunernas vuxenutbildning redovisas andel av lärarna i kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och utbildning i svenskundervisning för vuxna som har högskoleexamen med pedagogisk inriktning.

I propositionen påpekas att det med anledning av reformer som är under genomförande inte kommer att vara möjligt att ha en indikator för behörighet som är jämförbar över tid de närmaste åren. Utvecklingsarbete pågår avseende lärarstatistik, och det är regeringens ambition att redovisa andelen legitimerade och behöriga lärare när legitimationssystemet införts fullt ut. Tills dessa uppgifter är tillgängliga kommer regeringen att redovisa lärarbehörighet enligt tidigare modell. Under en övergångsperiod kan man behöva använda båda sätten att redovisa.

Gruppen välkomnar denna särredovisning av lärares behörighet och utbildning och betonar vikten av att särskilt kunna följa utvecklingen i kommande års budgetpropositioner.

Inom ramen för fördjupningsstudien om lärarutbildningen har gruppen identifierat några områden där det vore värdefullt med kompletterande statistik och uppgifter. Sammantaget anser gruppen att följande uppgifter vore av intresse att kunna följa för att få en samlad bild av lärares behörighet och utbildning:

- andel legitimerade och behöriga lärare
- andel av undervisningen som bedrivs av förskollärare respektive lärare som är behöriga för skolformen, årskursen och ämnet
- antal sökande, söktryck och de antagnas medelbetyg till lärarutbildningen
- antal lärare och lärarstudenter som deltar i internationellt utbyte
- antal citeringar i internationell jämförelse när det gäller utbildningsvetenskaplig forskning.

Vidare vore det enligt gruppen intressant att kunna följa utvecklingen när det gäller fortbildning av den pedagogiska personalen och kopplingen mellan aktuell praktisknära skolforskning och lärarutbildningen.

3 Fördjupningsstudie om lärarutbildningen

För att kunna följa upp resultaten av reformer som rör lärarutbildningen anser uppföljnings- och utvärderingsgruppen att det vore värdefullt om följande frågeställningar besvarades:

- Vilka lärosäten har medgivits rätt att utfärda examenstillstånd för lärarutbildningen? Vilka lärosäten saknar möjlighet att utfärda examenstillstånd?
- Vilket söktryck är det till lärarutbildningen och vilket är de sökandes medelbetyg? Hur många examineras från lärarutbildningen?
- Är lärarna behöriga att undervisa i det ämne och för den skolform som de är anställda för?
- Vilka praktikskolor finns?
- Vilken forskningsanknytning finns på lärosäten med lärarutbildning?
- I vilken utsträckning sker det studentutbyte inom ramen för lärarutbildningen?
- I vilken utsträckning förekommer det engelskspråkiga kurser eller kurslitteratur i lärarutbildningen?

Den regionala aspekten och den tidsmässiga utvecklingen är därutöver viktiga delar i beskrivningen.

I kapitel 3 sammanfattas studiens huvudsakliga resultat. I avsnitt 3.1 redovisas frågan om examenstillstånd, i avsnitt 3.2 behandlas frågorna om söktryck, de sökandes medelbetyg och antal examinerade, i avsnitt 3.3 besvaras frågorna om lärares behörighet, frågan om praktikskolor går igenom i avsnitt 3.4, forskningsanknytningen av lärarutbildningen presenteras i avsnitt 3.5 och frågor som rör lärarutbildningens internationalisering (studentutbyte och inslag på engelska) behandlas i avsnitt 3.6. Motsvarande avsnitt i kapitel 4 innehåller tabeller och mer utförliga kommentarer av uppgifterna för respektive frågeställning.

3.1 Lärosäten med tillstånd att utfärda examenstillstånd för lärarutbildningarna

Höstterminen 2011 infördes den nya lärarutbildningen som bl.a. innebar att den tidigare lärarexamen ersattes av fyra nya examina. Regeringen gav Högskoleverket i uppdrag att genomföra en prövning av lärosätenas förutsättningar för att ge studenterna det de behöver för att uppnå examensmålen enligt examensbeskrivningen i högskoleförordningen. Samtliga 25

lärosäten som tidigare anordnade lärarutbildning samt fyra nya sökte tillstånd att utfärda en eller flera examina. Resultatet efter två provningsomgångar visade att det hade skett en minskning av antalet lärosäten som fått tillstånd för flertalet inriktningar samt ämnen i ämneslärarexamen (se avsnitt 4, tabell 1). Utbildningen till lärare inom förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola skedde tidigare inom en sammanhållen utbildning.

3.2 Sökande och antagna till pedagogik och lärarutbildning

Söktryck till lärarutbildningen

Av totalt 329 500 behöriga förstahandssökande till program och kurser sökte 140 700 till något utbildningsprogram. Antalet behöriga förstahandssökande till utbildningsprogram inom pedagogik och lärarutbildning uppgick till 12 300 (77 procent kvinnor och 23 procent män). Av dessa antogs 10 300 (75 procent kvinnor och 25 procent män), vilket innebär att det var 1,2 sökande per antagen (kvinnor 1,2 och män 1,1). Lärarexamen ersattes hösten 2011 med fyra nya yrkesexamina: förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket. Det totala antalet behöriga förstahandssökande till dessa fyra utbildningar var 9 700 hösten 2011. Relativt små skillnader i antal förstahandssökande per antagen kan observeras mellan olika examensinriktningar. Förskolläraryrket hade högst kvot (1,5) medan de övriga inriktningarna låg något lägre. Under perioden 2007–2011 har antalet behöriga förstahandssökande till yrkesexamensprogram med undervisningsinriktning minskat från 12 465 till 11 792 (–5,3 procent). Antalet antagna till utbildningarna har emellertid förändrats på ett liknande sätt. Antalet antagna till utbildningarna minskade med 18 procent mellan åren 2010 och 2011, medan minskningen mellan åren 2007 och 2011 uppgick till 7 procent. Detta innebär att söktrycket inte har förändrats mellan åren 2007 och 2011. Antalet förstahandssökande per antagen var 1,2 både 2007 och 2011. Högskoleverket menar att minskningen av antalet sökande sannolikt beror på den osäkerhet som har uppstått i och med förändringen i den nya lärarutbildningen tillsammans med den mediala och politiska diskussionen om lärarutbildningarna och läraryrket.⁸

De sökandes medelbetyg

Statistik från Verket för högskoleservice (VHS) visar att medelbetygen för dem som antogs vid det andra urvalet vid någon av landets lärarutbildningar har ökat från 14,71 poäng höstterminen 2008 till 16,39 poäng höstterminen 2012. Detta motsvarar en ökning av poängmedelnivån med 11,4 procentenheter. Under samma period ökade medelvärdet av de lägsta

⁸ Högskoleverket, Statistisk analys: Lärarutbildningen – nybörjare och examinerade, 2012/2.

antagningspoängen från 9,75 till 12,33. Denna utveckling ligger i nivå med den utveckling som gäller för övriga utbildningsprogram. Medelbetygen för dem som antogs vid det första urvalet vid alla övriga program ökade med 12,6 procentenheter.

Antal examinerade inom pedagogik och lärarutbildning

Det totala antalet examina har ökat från ca 10 700 till 13 200 mellan åren 2006/07 och 2010/11, vilket motsvarar en ökning på 23 procent. Mer specifikt har antalet lärarexamina ökat från knappt 9 000 till lite över 11 000 under samma tidsperiod. Detta motsvarar en ökning på 24 procent.

3.3 Lärares ämneskompetens och undervisningsämnen

I regleringsbrevet för 2012 gav regeringen Skolverket i uppdrag att vidareutveckla registret över pedagogisk personal (det s.k. lärarregistret) med syfte att få ett mer detaljerat underlag för prognoser när det gäller tillgång och behov av förskollärare och lärare fördelat på olika verksamhets- och skolformer, årskurser samt undervisningsämnen. En målsättning är att det ska gå att utläsa i lärarregistret hur stor del av undervisningen som bedrivs av förskollärare respektive lärare som är behöriga för skolformen, årskursen och ämnet. Åtterrapporing av hur detta arbete fortskrider ska göras i årsredovisningen. Skolverket har beställt en registerbearbetning av SCB där registret över pedagogisk personal kompletteras med uppgifter om ämnesspecifik utbildning baserade på registren över examina, avklarade poäng, befolkningens utbildning respektive kursdeltagare i lärarfortbildning. Statistiken som baseras på det bearbetade registret kommer att ge en indikation på överensstämmelsen mellan lärarnas undervisningsämne och ämneskompetensen.

3.4 Praktikskolor

Till skillnad från vårdutbildningarna där praktiken görs upp mellan landsting och utbildningen, dvs. högskolan, och ersättningen till klinikerna, dvs. handledarna, är fastställd görs motsvarande överenskommelser för lärarstudenterna genom avtal mellan kommun och skola med olika ersättningsprinciper. Det verkar vara önskvärt att praktik/verksamhetsförlagd utbildning (VFU) kan genomföras geografiskt nära. Flera kommuner har dock inte alla skolformer och måste samarbeta med varandra. Där lärarutbildningen bedrivs i distansform finns avtal med upp till drygt 100 kommuner. Ersättningen till skolornas handledare varierar. Högskoleutbildningarna erbjuder utbildning för skollärarna, dvs. handledarna, men det är verksamhetsche-

fen, dvs. rektor, som bestämmer vem som ska få i uppdrag att handleda kommande lärarstudenter. Detta innebär att inte alla handledare är utbildade för uppgiften.

Högskoleverkets utvärdering 2004/05 visade att alltför många studenter fick felaktiga VFU-placeringar, t.ex. placerades blivande gymnasielärare i förskolan.⁹ Utvärderingen 2008 av den verksamhetsförlagda utbildningen visade en kraftig förbättring i detta avseende.¹⁰ Ett kvarstående problem är det faktum att uppgifter med övningsundervisning från den examinerande läraren vid högskolan ibland kan vara tämligen okänsliga för den kontext som verksamheten utgör, dvs. uppgifterna är inte relevanta för den undervisning som studenten ska göra inom ramen för sin VFU. Avtalen med skolorna omfattade i huvudsak de kommunala skolorna. Detta förhållande gäller även i de geografiska områden där friskolor är viktiga aktörer. Uppföljningen visar dessutom att många av de blivande lärarna, inte minst i storstäderna, i praktiken aldrig genomgår VFU i skolor med en hög andel elever med utländsk bakgrund.

3.5 Forskningsanknytning vid lärosäten med lärarutbildning

Utbildningsvetenskapliga kommittén (UVK) vid Vetenskapsrådet genomför regelbundet sammanställningar över hur forskningen inom det utbildningsvetenskapliga området utvecklas.¹¹ Rapporten Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning, som gjorts på uppdrag av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté, kartlägger i huvudsak externfinansierad forskning så som den presenteras i finansierarnas databaser.¹² Externfinansierad forskning betraktas i rapporten som en indikator på en stark forskningsmiljö då medlen har tilldelats i stor konkurrens.

Sammanställningen visar att sammanlagt 345 projekt och program kunde identifieras för perioden 2005–2010. Det totala bidragsbeloppet uppgick till ca 1,3 miljarder kronor. Bidragen beviljades av Vetenskapsrådets UVK (75 procent), Riksbankens Jubileumsfond (8 procent), Vetenskapsrådets ämnesråd för Humaniora och Samhällsvetenskap (5 procent) och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (5 procent). I rapporten har det gjorts ett urval av de sammanlagt 345 projekten när de frågor som rapporten belyser diskuteras. Kartläggningen ger en bild av vid vilka universitet och högskolor som det finns stora forskningsmiljöer inom utbild-

⁹ Högskoleverket, Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor – Del 1: Reformuppföljning och kvalitetsbedömning, Del 2: Lärosätesbeskrivningar och bedömningar, Del 3: Särskilda studier, 2005.

¹⁰ Högskoleverket, Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen, Rapport 2008:8 R.

¹¹ I begreppet utbildningsvetenskaplig forskning inkluderas forskning om bildning, utbildning, undervisning, fostran och lärande.

¹² Vetenskapsrådet, Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning, Vetenskapsrådets rapportserie 2:2011.

ningsvetenskap och vilken inriktning dessa miljöer har. I rapporten identifieras följande tyngdpunkter vad gäller olika forskningsinriktningar, enligt Utbildningsvetenskapliga kommitténs kategorier:

- studier av utbildningssystem, effektstudier, professioner, gruppprocesser och individens lärande vid Göteborgs universitet
- individens lärande och didaktik vid Stockholms universitet
- utbildningshistoria och utbildningssystem samt didaktik och värdefrågor vid Uppsala universitet
- utbildningshistoria, utbildningssystem och värdefrågor vid Lunds universitet
- gruppprocesser, individens lärande och professioner vid Linköpings universitet
- didaktik och utbildningssystem vid Umeå universitet
- värdefrågor vid Örebro universitet
- didaktik och individens lärande vid de mindre högskolorna.

De s.k. äldre universiteten (Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Linköpings universitet) fick mest externa medel och beviljades sammanlagt 255 av de beviljade ansökningarna, medan de yngre universiteten (Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Mittuniversitetet och Örebro universitet) beviljades 35 ansökningar. Nästan lika många bidrag, nämligen 32 stycken, beviljades till högskolor.

3.6 Lärarutbildningens internationalisering

Enligt statistik från Högskoleverket ligger andelen som studerat utomlands väsentligt lägre för lärarprogrammet än för de flesta andra större utbildningsprogrammen för läsåret 2010/11. Antalet studenter i svensk högskoleutbildning som tog examen uppgick till drygt 43 000 läsåret 2010/11. Andelen studenter som någon gång studerade utomlands under de senaste tolv terminerna var 13 procent, att jämföra med 3 procent för studenter som tog en lärarexamen.¹³

Inom ramen för detta arbete uppkom frågan i vilken utsträckning engelskspråkig litteratur förekommer inom ramen för lärarutbildningen. Följande preliminära slutsatser rörande användningen av engelskspråkig litteratur kan dras, dock bör poängteras att det förekommer skillnader mellan enskilda lärosäten och att någon jämförelse inte har gjorts med några andra utbildningar:

- Engelskspråkig litteratur förefaller användas mer frekvent inom rena ämnesstudier än inom mer didaktiska kurser.
- Användningen av engelsk kurslitteratur skiljer sig i hög utsträckning åt mellan olika fördjupningsämnen.

¹³ Högskoleverket och SCB, Universitet och högskolor: Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2010/2011, UF 20 SM 1202, 2012.

- Användning av engelsk litteratur förefaller vara mer vanligt förekommande för de studenter som läser till ämneslärare i gymnasieskolan än för andra läroinriktningar.

4 Tabellbilaga med kommentarer

4.1 Lärosäten med examenstillstånd för lärarutbildningarna

Utbildningen till lärare inom förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola skedde tidigare inom en sammanhållen utbildning. Höstterminen 2011 infördes den nya lärarutbildningen, som innebär att studenterna söker till någon av de fyra nya lärarutbildningarna. Regeringen gav Högskoleverket i uppdrag att genomföra en prövning av lärosätenas förutsättningar för att ge studenterna det de behöver för att uppnå examensmålen enligt examensbeskrivningen i högskoleförordningen. Samtliga 25 lärosäten som tidigare anordnade lärarutbildning samt fyra nya sökte tillstånd att utfärda en eller flera examina. Tabellen nedan visar resultatet efter två prövningssomgångar.

Tabell 1 Ansökningar och tilldelade tillstånd läsåret 2011/12 för fyra nya lärarexamina, inklusive inriktningar samt ett urval ämnen i ämneslärarexamen

Examen/inriktning	Antal sökande lärosäten	Antal lärosäten som fått tillstånd
Förskollärarexamen	22	19
Grundlärarexamen, fritidshem	16	12
Grundlärarexamen, F-3	21	19
Grundlärarexamen, 4-6	21	18
Ämneslärarexamen, 7-9	26	24
matematik	20	15
fysik	14	13
kemi	13	11
biologi	14	11
teknik	13	7
svenska	21	20
engelska	21	19
historia	20	18
samhällskunskap	19	19
slöjd	4	4
idrott	12	7
Ämneslärarexamen, gymnasiet	27	27
matematik	21	14
fysik	17	14
kemi	15	10
biologi	12	8
teknik	10	7
svenska	20	18
engelska	19	17
historia	18	17
samhällskunskap	19	19
idrott	11	6
Yrkeslärarexamen	15	12

Källa: Högskoleverket, Högskoleverkets årsrapport 2012 (Rapport 2012:10 R).

Som framgår av tabellen har det skett en minskning av antalet lärosäten som fått tillstånd för flertalet inriktningar samt ämnen i ämneslärarexamen. Flertalet av de ansökningar om tillstånd för ämneslärarexamen som inte beviljades av Högskoleverket avlogs med hänvisning till brister i ämnesdidaktik. Detta är ett område som betonas i de nya examensbeskrivningarna.

4.2 Sökande och antagna till pedagogik och lärarutbildning

Söktryck till lärarutbildningen

Av totalt 329 500 behöriga förstahandssökande till program och kurser sökte vid svenska universitet och högskolor 140 700 till något utbildningsprogram. Tabell 2 nedan ger en detaljerad bild av antalet behöriga förstahandssökande och antagna till program med inriktning mot pedagogik och lärarutbildning. I tabellen redovisas också söktrycket i form av antal förstahandssökande per antagen student. Antalet behöriga förstahandssökande till

utbildningsprogram inom pedagogik och lärarutbildning uppgick till 12 300 (77 procent kvinnor och 23 procent män). Av dessa antogs 10 300 (75 procent kvinnor och 25 procent män), vilket innebär att det var 1,2 sökande per antagen (kvinnor 1,2 och män 1,1). Lärarexamen ersattes hösten 2011 med fyra nya yrkesexamina: förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket. Det totala antalet behöriga förstahandssökande till dessa fyra utbildningar var 9 700 hösten 2011. Relativt små skillnader i antal förstahandssökande per antagen kan observeras mellan olika examensinriktningar. Förskolläraryrket hade högst kvot (1,5) medan de övriga inriktningarna låg något lägre.

Hur har söktrycket förändrats över tid? Antalet behöriga förstahandssökande till yrkesexamensprogram med inriktning mot undervisning minskade kraftigt hösten 2011 jämfört med föregående hösttermin. Hösten 2011 var antalet behöriga förstahandssökande till lärarutbildningen 11 792 jämfört med 14 343 hösten 2010, en minskning med nästan 18 procent. Under perioden 2007–2011 har antalet behöriga förstahandssökande till yrkesexamensprogram med undervisningsinriktning minskat från 12 465 till 11 792 (–5,3 procent). Antalet antagna till utbildningarna har emellertid förändrats på ett liknande sätt. Antalet antagna till utbildningarna minskade med 18 procent mellan åren 2010 och 2011, medan minskningen mellan åren 2007 och 2011 uppgick till 7 procent. Detta innebär att söktrycket inte har förändrats mellan åren 2007 och 2011. Antalet förstahandssökande per antagen var 1,2 både 2007 och 2011.¹⁴ Högskoleverket menar att minskningen av antalet sökande sannolikt beror på den osäkerhet som har uppstått i och med förändringen i den nya lärarutbildningen tillsammans med den mediala och politiska diskussionen om lärarutbildningarna och läraryrket.¹⁵

¹⁴ Högskoleverket och SCB, Universitet och högskolor: Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2011, UF 46 SM 1101, 2011.

¹⁵ Högskoleverket, Statistisk analys: Lärarutbildningen – nybörjare och examinerade, 2012/2.

Tabell 2 Antal behöriga förstahandssökande och antagna till program med inriktning mot pedagogik och lärarutbildning höstterminen 2011*

	Förstahandssökande			Antagna			Förstahandssökande per antagen		
	Totalt 12 303	Kvinnor 9 458	Män 2 845	Totalt 10 284	Kvinnor 7 744	Män 2 540	Totalt 1,2	Kvinnor 1,2	Män 1,1
Pedagogik och lärarutbildning									
Yrkesexamensprogram	11 172	8 532	2 640	9 366	7 002	2 364	1,2	1,2	1,1
Förskollärarexamen	3 809	3 513	296	2 572	2 369	203	1,5	1,5	1,5
Grundlärarexamen	2 578	2 054	524	2 440	1 985	455	1,1	1,0	1,2
Speciallärarexamen	476	443	33	427	393	34	1,1	1,1	1,0
Yrkeslärarexamen	472	250	222	458	244	214	1,0	1,0	1,0
Ämneslärarexamen	2 830	1 483	1 347	2 764	1 455	1 309	1,0	1,0	1,0
Folkhögskolelärarexamen	67	39	28	51	30	21	1,3	1,3	1,3
Lärarexamen**	348	205	143	267	167	100	1,3	1,2	1,4
Specialpedagogexamen	592	545	47	454	416	38	1,3	1,3	1,2
Övriga program, grundnivå	445	381	64	312	261	51	1,4	1,4	1,3
Pedagogik	425	365	60	312	261	51	1,4	1,4	1,2
Lärarytb. i	20	16	4	–	–	–	–	–	–
yrkesämne/praktiskt/ estetiskt ämne									
Övriga program, avancerad nivå	686	545	141	619	494	125	1,1	1,1	1,1
Pedagogik och lärarutbildning, allmän	12	11	1	15	14	1	0,8	0,8	1,0
Pedagogik	470	365	105	453	354	99	1,0	1,0	1,1
Ämneslärarutbildning	7	6	1	8	7	1	0,9	0,9	1,0
Lärarytb. i	190	160	130	144	120	24	1,3	1,3	1,3
yrkesämne/praktiskt/ estetiskt ämne									
Pedagogik och lärarutbildning, övrig/ospec.	190	160	30	144	120	24	1,3	1,3	1,3

* I tabellen ingår både sökande till lärarutbildning och sökande till andra program med inriktning mot pedagogik. Av speciellt intresse för denna studie är framför allt den statistik som rör antal sökande och antagna till yrkesexamensprogram.

** Lärarexamen ersattes 2011 av fyra nya yrkesexamina. Trots detta antogs studenter till det gamla lärarytb. Enligt uppgift från Högskoleverket kan en förklaring till detta vara att det t.ex. finns lärare som har behov av att komplettera sin utbildning enligt den gamla lärarexamen.

Källa: Högskoleverket och SCB, Universitet och högskolor: Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2011 (UF 46 SM 1101).

De sökandes medelbetyg

Statistik från Verket för högskoleservice (VHS) visar att medelbetygen för de sökande som antogs vid det andra urvalet vid någon av landets lärarutbildningar har ökat från 14,71 poäng höstterminen 2008 till 16,39 poäng höstterminen 2012.¹⁶ Detta motsvarar en ökning av poängmedelnittet med 11,4 procentenheter. Under samma period ökade medelvärdet för antagningspoängen, vilket visar medelvärdet över alla utbildningar av den lägsta poäng som krävdes för att komma in på ett lärarytb. från 9,75 till 12,33. Som framgår av tabellen varierar antagningspoängens minimum och

¹⁶ I urval 1 placeras du i en eller flera urvalsgrupper. Om du antas till en utbildning stryks du från de alternativ du har prioriterat lägre, men du får stå kvar i reservkö till dem som du har prioriterat högre. Efter urval 1 får du antagningsbesked 1. I urval 2 prövas du i enlighet med hur du har svarat på det första antagningsbeskedet. Om du antas till en utbildning i det andra urvalet, stryks du från alla lägre prioriterade alternativ, även om du antogs till något av dem i det första urvalet. Efter urval 2 får du antagningsbesked 2.

maximum avsevärt för alla åren. I princip minskar medelbetygen något mellan den första och den andra urvalsomgången.¹⁷ Betygsspannet för de personer som antogs till någon av lärarutbildningarna höstterminen 2012 vid det andra urvalet varierade kraftigt, från 9,19 till 21,05 poäng. Den maximala betygspoäng som går att uppnå är 22,5 poäng. Reglerna ändrades fr.o.m. antagningen till höstterminen 2010. Tidigare var högsta möjliga jämförelsetal 20.

Tabell 3 Medelpoäng betyg och genomsnittlig antagningspoäng för studerande vid lärarprogram mellan åren 2008–2012

Lärarprogram Period	Poäng Medel*	Urval 2		
		Antagningspoäng Medel**	Antagningspoäng Min	Antagningspoäng Max
HT 2008	14,71	9,75	8,07	17,91
HT 2009	14,80	9,92	8,41	17,00
HT 2010	16,12	10,49	7,67	21,30
HT 2011	16,20	11,82	8,86	20,02
HT 2012	16,39	12,33	9,19	21,05

* Poäng Medel avser medelvärdet av meritvärden för de studenter som antas till lärarutbildningsprogram.

** Antagningspoäng: Medelvärdet för antagningspoäng är ett medelvärde över alla utbildningar av den lägsta poäng som krävdes för att komma in. Detta medelvärde måste vara lägre eller lika med medelvärdet för studenternas meritvärden.

Källa: Statistik från VHS.

Medelbetygen för dem som antogs vid det andra urvalet vid alla övriga program, dvs. förutom lärarprogrammen, ökade under samma period från 16,37 poäng till 18,43 poäng. Detta motsvarar en ökning av poängmedel-snittet med 12,6 procentenheter, dvs. något mer än motsvarande siffra för lärarprogrammen. Det framgår av siffrorna ovan att det sett som ett genomsnitt krävdes högre medelbetyg för att antas vid andra program än lärarutbildningar. Det bör emellertid poängteras att det till utbildningsprogram där det krävdes maximal poäng eller mycket hög poäng för att antas vanligtvis antas betydligt färre sökande än till t.ex. lärarprogrammen. Det förekommer dessutom av olika skäl att ett lärosäte från ett år till ett annat antar fler eller färre sökande, vilket med ett oförändrat antal sökande påverkar antalet sökande per antagen. Söktryck ger således inte alltid en fullständig bild av hur populär en viss utbildning är. Av statistik från Högskoleverket och SCB som avser antagningen till höstterminen 2011 framgår t.ex. att det fanns 2,5 gånger fler sökande till yrkesexamensprogram inom undervisningsområdet än till läkarprogrammet, men att de förstnämnda konkurrerade om drygt 12 gånger fler platser.¹⁸

¹⁷ Data från urval 2 innehåller de personer som tackat ja till en plats i urval 1 samt de ytterligare personer som erbjudits plats i urval 2. De personer som tackat nej till ett platserbjudande (eller inte svarat på erbjudandet) i urval 1 finns inte med i data från urval 2. Detta innebär att det i data från urval 2 finns med personer från urval 1.

¹⁸ Högskoleverket och SCB, Universitet och högskolor: Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2011, UF 46 SM 1101, 2011.

Tabell 4 Medelpoängbetyg och genomsnittlig antagningspoäng för studerande vid alla program utom lärarprogram 2008–2012

Alla program utom lärar- program	Urval 2			
	Poäng	Antagningspoäng		Antagningspoäng
	Medel	Medel	Min	Max
Period				
HT 2008	16,37	13,53	6,49	20,00
HT 2009	16,40	13,84	5,83	20,00
HT 2010	18,17	15,60	6,49	22,20
HT 2011	18,24	15,71	6,79	22,50
HT 2012	18,43	16,16	5,09	22,50

Källa: Statistik från VHS.

I tabell 5 redovisas antagningsstatistiken för ytterligare fyra utbildningsprogram. Statistiken redovisas för att underlätta jämförelsen mellan individuella utbildningsprogram. Det bör poängteras att de redovisade utbildningarna endast är exempel på utbildningar som kan jämföras med lärarutbildning, även om framför allt civilekonom- och sjuksköterskeprogrammen likaväl som lärarprogrammet har ett stort antal studenter. Som framkom ovan ökade antagningspoängen (medelbetygen) för lärarprogrammen med över 11 procent mellan höstterminen 2008 och höstterminen 2012. Motsvarande siffror för civilekonomer var 10,9 procent, civilingenjörer med maskinriktning 16,1 procent, sjuksköterska 11,8 procent och socionom 14,3 procent. Medelbetygen hos de antagna var genomgående lägst för lärarutbildningen under hela perioden. Det har krävts lägst betyg för att antas till lärarutbildningen jämfört med de fyra övriga programmen under hela perioden ht 2008–ht 2012.

Tabell 5 Antagningsstatistik för fem olika utbildningsprogram 2008–2012

	Utbildning									
	Civilekonom		Lärare		Civilingenjör – Maskin		Sjuksköterska		Socionom	
	Medelbetyg	Min	Medelbetyg	Min	Medelbetyg	Min	Medelbetyg	Min	Medelbetyg	Min
HT 2008	17,81	12,18	14,70	8,07	17,66	11,18	16,95	11,56	17,04	13,30
HT 2009	18,14	11,81	14,79	8,41	18,20	11,30	17,34	14,00	17,38	13,33
HT 2010	19,73	15,38	16,10	7,67	20,08	14,70	19,12	15,90	19,38	15,30
HT 2011	19,71	16,50	16,20	8,86	20,32	13,00	18,94	14,06	19,46	15,40
HT 2012	19,76	16,90	16,40	9,19	20,49	13,10	18,95	15,90	19,47	14,70

Källa: Statistik från VHS.

Antal examinerade inom pedagogik och lärarutbildning

I tabell 6 redovisas antal examina inom pedagogik och lärarutbildning för läsåren 2006/07–2010/11. Det totala antalet examina har ökat från ca 10 700 till 13 200 mellan åren 2006/07 och 2010/11, vilket motsvarar en

ökning med 23 procent. Mer specifikt har antalet lärarexamina ökat från knappt 9 000 till lite över 11 000 under samma tidsperiod. Detta motsvarar en ökning på 24 procent.

En trolig förklaring till den kraftiga ökningen av antalet examinerade mellan läsåren 2009/10 och 2010/11 är, enligt Högskoleverket, kravet på lärarlegitimation för att kunna arbeta som lärare och förskollärare. Kravet innebär sannolikt att en större andel av studenterna valde att ta ut sin examen än tidigare år. Därtill har yrkesverksamma personer som inte har tagit ut examen valt att göra detta.¹⁹

4.3 Lärares ämneskompetens och undervisningsämnen

I regleringsbrevet för 2012 gav regeringen Skolverket i uppdrag att vidareutveckla registret över pedagogisk personal. Uppdraget lyder på följande sätt:

Skolverket ska utveckla registret över pedagogisk personal (lärarregistret) med syfte att få ett mer detaljerat underlag för prognoser när det gäller tillgång och behov av förskollärare och lärare fördelat på olika verksamhets- och skolformer, årskurser (i obligatoriska skolformer) samt undervisningsämnen. Målsättningen ska vara att kunna följa hur stor del av undervisningen som bedrivs av förskollärare respektive lärare som är behöriga för skolformen, årskursen och ämnet samt att lärarregistret i högre utsträckning ska kunna utgöra ett underlag för dimensioneringen av förskolläraryrket och lärarutbildningarnas olika inriktningar. Utvecklingsarbetet ska också ha till syfte att öka registrets användbarhet för forskning om skolan och elevers resultat. Den regionala aspekten ska också beaktas i utvecklingsarbetet. Av årsredovisningen ska framgå hur registret har utvecklats så att andelen undervisning som bedrivs av förskollärare respektive lärare som är behöriga för skolformen, årskursen och ämnet kan följas och från vilken tidpunkt den nya statistiken kommer att finnas tillgänglig. Statistiken ska redovisas på skol-, huvudmanna- och riksnivå.²⁰

I årsredovisningen för 2011 skriver Skolverket att föreskriften om uppgiftsinsamling av lärarnas undervisningsämnen har kompletterats inför insamlingen läsåret 2011/12. Preliminära uppgifter från SCB visar att 97 procent av grundskolorna och 89 procent av gymnasieskolorna har rapporterat uppgifter om lärarnas undervisningsämnen. Totalt har undervisningsämne rapporterats för 103 220 lärare, dvs. ca 8 av 10 lärare i grund- och gymnasieskolan. Skolverket har beställt en registerbearbetning av SCB där registret över pedagogisk personal kompletteras med uppgifter om ämnes-specifik utbildning baserat på registren över examina, avklarade poäng, befolkningens utbildning respektive kursdeltagare i lärarfortbildning. En manuell hantering av utbildningsdokumentationen motsvarande den som görs vid handläggningen av legitimationsärendena är nödvändig för att få en korrekt bild av varje lärares ämneskompetens. En registerbearbetning

¹⁹ Högskoleverket, Högskoleverkets årsrapport 2012, Rapport 2012:10 R.

²⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens skolverk, U2012/3126/S.

förutsätter att det är möjligt att göra generella antaganden när data ska kodas och grupperas.²¹ Statistiken som baseras på det bearbetade registret kommer därmed att ge en indikation på överensstämmelsen mellan lärarnas undervisningsämne och ämneskompetens. Arbetet fortskrider enligt plan och kommer att återrapporteras i kommande årsredovisning.²²

²¹ Skolverkets årsredovisning 2011.

²² Skolverket, telefonsamtal 2012-08-23.

Tabell 6 Examina inom pedagogik och lärarutbildning läsåren 2006/07–2010/11

	2006/07		2007/08		2008/09		2009/10		2010/11	
	Totalt	Kv %	Totalt	Kv %	Totalt	Kv %	Totalt	Kv %	Totalt	Kv %
Pedagogik och lärarutbildning	10 748	81	11 834	78	9 921	79	10 114	80	13 211	80
Högskoleexamen – Pedagogik och lärarutbildning	92	67	56	79	57	75	50	80	43	70
Kandidatexamen – Pedagogik och lärarutbildning	606	85	746	87	896	86	964	88	974	86
Magisterexamen – Pedagogik och lärarutbildning	229	81	206	78	167	82	112	78	105	75
Magisterexamen (2007) – Pedagogik och lärarutbildning	–	–	4	100	69	83	199	79	336	78
Magisterexamen (bredd) – Pedagogik och lärarutbildning	102	63	104	77	128	71	36	83	21	95
Masterexamen – Pedagogik och lärarutbildning	–	–	2	100	2	100	27	93	76	68
Konstnärlig kandidatexamen – Pedagogik och lärarutbildning	–	–	9	33	–	–	–	–	–	–
Konstnärlig masterexamen – Pedagogik och lärarutbildning	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–
Folkhögskolelärarexamen	76	64	39	67	74	68	57	74	51	59
Lärarexamen	8 986	80	10 125	76	8 112	78	8 229	79	11 167	79
Lärarexamen, förskola/förskoleklass	452	98	678	97	611	96	695	97	1 115	96
Lärarexamen, fritidshem	70	71	89	72	54	70	72	60	163	77
Lärarexamen, förskola/förskoleklass/fritidshem	16	88	46	91	64	95	68	93	103	100
Lärarexamen, fritidshem/grundsk. tidigare år	29	76	37	81	52	83	45	82	32	72
Lärarexamen, förskola/fritidshem/grundsk. tidiga år	2 956	92	2 478	92	2 334	90	2 393	91	2 826	91
Lärarexamen, förskola/förskolekl./grundsk. tidiga år	401	96	367	93	574	93	694	93	1 285	92
Lärarexamen, grundskolans tidigare år	1 104	85	1 084	85	757	86	629	86	810	85
Lärarexamen, grundskolans tidigare och senare år	28	75	28	68	23	83	14	71	21	76
Lärarexamen, grundskolans senare år	1 283	70	1 794	69	921	70	945	71	1 266	70
Lärarexamen, grundskolans senare år/gymnasieskolan	1 306	65	1 694	60	1 447	63	1 426	63	2 017	61
Lärarexamen, gymnasieskolan	1 280	64	1 754	60	1 218	56	1 267	60	1 466	59
Lärarexamen, övriga kombinationer av verksamheter	61	52	76	54	57	58	51	61	63	57
Speciallärarexamen	–	–	–	–	–	–	73	99	114	94

Specialpedagogexamen	652	94	541	94	416	94	297	91	324	94
Specialpedagogexamen, fritidshemsverksamhet	4	100	13	92	7	100	5	10	4	100
Specialpedagogexamen, förskoleverksamhet	73	99	55	100	32	97	28	0	96	97
Specialpedagogexamen, grundskoleverksamhet	41	95	50	94	57	96	60	87	36	86
Specialpedagogexamen, gymnasieverksamhet	10	100	3	100	6	100	4	10	5	100
Specialpedagogexamen, utan angiv. inrikt./Verksamhet	407	95	332	92	309	93	195	0	92	230
Specialpedagogexamen, dövhet/hörselskada	–	–	1	100	–	–	1	10	1	100
Specialpedagogexamen, kompl. inläring	115	90	87	93	5	100	4	0	75	9
Specialpedagogexamen, synskada	–	–	–	–	–	–	–	–	1	100
Specialpedagogexamen, utvecklingsstörning	–	–	–	–	–	–	–	–	1	100
Yrkeshögskoleexamen – Pedagogik och lärarutbildning	5	100	–	–	–	–	–	–	–	–

Källa: Högskoleverket och SCB, Universitet och högskolor: Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2010/2011 (UF 20 SM 1202).

4.4 Praktikskolor²³

Till skillnad från vårdutbildningarna där praktiken görs upp mellan landsting och utbildningen, dvs. högskolan, och ersättning till klinikerna, dvs. handledarna, är fastställd görs motsvarande överenskommelser för lärarstudenterna genom avtal mellan kommun och skola med olika ersättningsprinciper.

Högskoleverket menar att det verkar vara önskvärt att praktik, dvs. verksamhetsförlagd utbildning (VFU), kan genomföras geografiskt nära. Flera kommuner har dock inte alla skolformer och måste samarbeta med varandra. Där lärarutbildningen bedrivs i distansform finns avtal med upp till drygt 100 kommuner. Ersättningen till skolornas handledare varierar. Högskoleutbildningarna erbjuder utbildning för skollärarna, dvs. handledarna, men det är verksamhetschef, dvs. rektorn, som bestämmer vem som ska få i uppdrag att handleda kommande lärarstudenter. Detta innebär att inte alla handledare är utbildade för uppgiften.

²³ Material från Högskoleverket, diarienummer RDF-5.2.4-467-2012/13.

Högskoleverkets utvärdering 2004/05 visade att alltför många studenter fick felaktiga VFU-placeringar, t.ex. placerades blivande gymnasielärare i förskolan.²⁴ Utvärderingen 2008 av den verksamhetsförlagda utbildningen visade en kraftig förbättring i detta avseende.²⁵ Problemets dignitet förefaller emellertid variera mellan olika utbildningsinriktningar:

Det är naturligtvis viktigt att studenterna får placeringar som är relevanta för den inriktning de följer. För studenter med inriktning mot förskolan och grundskolans tidiga år har detta varit tämligen lätt att lösa, medan det på vissa orter fortfarande förekommer problem för studenter med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet. Vid ett flertal lärosäten har man utvecklat databaser över behov av och tillgång till platser för att lättare kunna planera matchningen. Databaserna har underlättat arbetet för berörda studenter och samordnare avsevärt.²⁶

Ett annat problem som uppmärksammas i utvärderingen 2007/08 är att det förefaller diskutabelt huruvida studenter får VFU i den omfattning som krävs vid enstaka lärosäten. Ett kvarstående problem är det faktum att uppgifter med övningsundervisning från den examinerande läraren vid högskolan ibland kan vara tämligen okänsliga för den kontext som verksamheten utgör, dvs. uppgifterna är inte relevanta för den undervisning som studenten ska följa inom ramen för sin VFU. Avtalen med skolorna omfattade i huvudsak de kommunala skolorna. Detta förhållande gäller även i de geografiska områden där friskolor är en viktig aktör. Uppföljningen visar dessutom att många av de blivande lärarna, inte minst i storstäderna, i praktiken aldrig genomgår VFU i skolor med en hög andel elever med utländsk bakgrund.

I utredningen En hållbar lärarutbildning tog utredaren upp frågan om speciella fältskolor enligt den modell som tillämpas i Finland.²⁷ Utredaren pekade på problem för kommuner som inte har alla skolformer eller för högskolor som bedriver omfattande distansutbildning där studenterna vill genomföra VFU i sin hemkommun. Därtill poängterades i utredningen de stora krav som är förbundna med speciella fältskolor. Fältskolorna är särskilt utvalda och lärarna är särskilt utbildade för att handleda och får därtill kontinuerlig fortbildning. Därtill betonas att lärarutbildningen är stabil, dvs. den har inte genomgått stora reformer under senare år, samt att ersättningen inte varierar mellan kommuner osv. Stockholms universitet deklarerade för cirka två år sedan att man ville satsa på fältskolor.

²⁴ Högskoleverket, Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor – Del 1: Reformuppföljning och kvalitetsbedömning, Del 2: Lärosätesbeskrivningar och bedömningar, Del 3: Särskilda studier, 2005.

²⁵ Högskoleverket, Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen, Rapport 2008:8 R.

²⁶ Ibid. s. 35.

²⁷ SOU 2008:109, En hållbar lärarutbildning.

4.5 Forskningsanknytning vid lärosäten med lärarutbildning

Utbildningsvetenskapliga kommittén (UVK) vid Vetenskapsrådet genomför regelbundet sammanställningar över hur forskningen inom det utbildningsvetenskapliga området utvecklas.²⁸ Rapporten Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning, som gjorts på uppdrag av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté, klarlägger i huvudsak externfinansierad forskning så som den presenteras i finansierarnas databaser.²⁹ Externfinansierad forskning betraktas i rapporten som en indikator på en stark forskningsmiljö då medlen har erhållits i stor konkurrens.

Sammanställningen visar att sammanlagt 345 projekt och program kunde identifieras för perioden 2005–2010. Det totala bidragsbeloppet uppgick till ca 1,3 miljarder kronor. Bidragen beviljades av Vetenskapsrådets UVK (75 procent), Riksbankens Jubileumsfond (8 procent), Vetenskapsrådets ämnesråd för Humaniora och Samhällsvetenskap (5 procent) och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (5 procent). Författarna till rapporten menar att olika kluster av forskningsmiljöer kan identifieras, samt olika profiler på den forskning som bedrivs i olika kluster.³⁰ I rapporten har det gjorts ett urval av de sammanlagt 345 projekten där de frågor som rapporten belyser diskuteras. Kartläggningen ger en bild av vid vilka universitet och högskolor som det finns stora forskningsmiljöer inom utbildningsvetenskap och vilken inriktning dessa miljöer har.

En för fältets struktur viktig åtskillnad är den mellan å ena sidan lärosäten, främst universiteten i Göteborg, Linköping, Umeå och Stockholm samt de mindre högskolorna, där den utbildningsvetenskapliga forskningen till övervägande del återfinns inom ämnen som pedagogik och didaktik, å andra sidan andra lärosäten där spridningen är större.³¹

I rapporten identifieras följande tyngdpunkter vad gäller olika forskningsinriktningar, enligt Utbildningsvetenskapliga kommitténs kategorier. Dessa är

- studier av utbildningssystem, effektstudier, professioner, grupprocesser och individens lärande vid Göteborgs universitet
- individens lärande och didaktik vid Stockholms universitet
- utbildningshistoria och utbildningssystem samt didaktik och värdefrågor vid Uppsala universitet
- utbildningshistoria, utbildningssystem och värdefrågor vid Lunds universitet
- grupprocesser, individens lärande och professioner vid Linköpings universitet

²⁸ I begreppet utbildningsvetenskaplig forskning inkluderas forskning om bildning, utbildning, undervisning, fostran och lärande.

²⁹ Vetenskapsrådet, Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning, Vetenskapsrådets rapportserie 2:2011.

³⁰ Kartläggningen inkluderar inte den fakultetsfinansierade forskningen.

³¹ Vetenskapsrådet, Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning, Vetenskapsrådets rapportserie 2:2011, s. 6.

- didaktik och utbildningssystem vid Umeå universitet
- värdefrågor vid Örebro universitet
- didaktik och individens lärande vid de mindre högskolorna.

De s.k. äldre universiteten (Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Linköpings universitet) tilldelades mest externa medel och beviljades sammanlagt 255 av de beviljade ansökningarna, medan de yngre universiteten (Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Mittuniversitetet och Örebro universitet) beviljades 35 ansökningar. Nästan lika många bidrag, nämligen 32 stycken, beviljades till högskolor. Som framgår av tabellen ser medelstillelningen snarlik ut.

Nedan redogörs kortfattat för inom vilka områden det bedrivs forskning med anknytning till lärarutbildningar vid ett antal olika universitet och högskolor. Störst forskningsresurser finns vid de stora lärosätena, vilket motiverar valet av de lärosäten som redovisas.

Tabell 7 Fördelning mellan olika lärosätetyp

	Antal	Andel	Summa	Andel	Medel- värde	Standard- avvikelse
Äldre universitet	255	73,9	941 948 567	75,4	3 693 916	3 722 305
Yngre universitet	35	10,1	123 265 910	9,9	3 521 883	2 437 882
Fackhögskolor*	17	4,9	44 193 000	3,5	2 599 588	1 215 046
Högskolor	32	9,3	127 338 027	10,2	3 979 313	2 670 100
Forsknings- institutioner, etc.	6	1,7	13 047 132	1,0	2 174 522	1 785 828
Total	345	100,0	1 249 792 636	100,0	3 622 587	3 417 660

* I rapporten klassificeras tekniska högskolor, konstnärliga högskolor, Handelshögskolan i Stockholm, Karolinska institutet m.fl. som s.k. fackhögskolor.

Källa: Vetenskapsrådet, Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet rapportserie 2:2011), s. 27.

I tabell 8 visas medelstillelningen mellan de olika lärosätena. Som framgår av tabellen får Stockholms universitet och Göteborgs universitet störst antal bidrag. Samma två universitet får dessutom mest forskningsmedel, Stockholms universitet distanserar sig klart från Göteborgs universitet. Av de yngre universiteten hade Örebro universitet hälften av de beviljade ansökningarna och mer än hälften av de beviljade bidragen.

Tabell 8 Fördelning av bidrag och summor mellan lärosätena

	Antal bidrag	Andel	Summa bidrag	Andel	Genomsnittligt bidrag	Standardavvikelse
Aldre universitet*						
SU	64	18,6	280 551 000	22,4	4 383 609	4 357 124
GU	61	17,7	204 862 400	16,4	3 358 400	2 953 983
UU	50	14,5	159 797 094	12,8	3 195 942	2 673 260
LiU	40	11,6	116 783 073	9,3	2 919 577	1 697 886
LU	20	5,8	115 966 000	9,3	5 798 300	7 493 395
UmU	20	5,8	63 989 000	5,1	3 199 450	2 329 497
Total	252	73,9	932 878 567	75,4	3 693 916	3 722 305
Yngre universitet**						
ÖrU	18	5,2	68 485 910	5,5	3 804 773	2 883 008
LnU	10	2,9	35 797 000	2,9	3 579 700	1 996 223
KaU	4	1,2	13 553 000	1,1	3 388 250	432 958
MU	3	0,9	5 430 000	0,4	1 810 000	2 646 526
Total	35	10,1	123 265 910	9,9	3 521 883	2 437 882
Fackhögskolor***						
KI	6	1,7	14 547 000	1,2	2 424 500	1 544 065
LTH	4	1,2	9 250 000	0,7	2 312 500	1 498 808
KTH	3	0,9	8 616 000	0,7	2 872 000	1 337 143
HHS	2	0,6	6 242 000	0,5	3 121 000	196 576
CTH	1	0,3	2 838 000	0,2	2 838 000	–
KF	1	0,3	2 700 000	0,2	2 700 000	–
Total	17	4,9	44 193 000	3,5	2 599 588	1 215 046
Högskolor****						
MaH	7	2,0	35 986 827	2,9	5 140 975	3 737 325
Hij	4	1,2	16 677 000	1,3	4 169 250	2 273 317
HB	4	1,2	15 696 000	1,3	3 924 000	2 928 362
HKr	4	1,2	12 187 000	1,0	3 046 750	295 639
SH	3	0,9	11 890 000	1,0	3 963 333	2 055 245
HG	5	1,4	9 594 000	0,8	1 918 800	1 818 595
MdH	1	0,3	8 800 000	0,7	8 800 000	–
ESH	1	0,3	6 105 200	0,5	6 105 200	–
GIH	1	0,3	6 020 000	0,5	6 020 000	–
HH	1	0,3	3 030 000	0,2	3 030 000	–
BTH	1	0,3	1 352 000	0,1	1 352 000	–
Total	32	9,3	127 338 027	10,2	3 979 313	2 670 100
Forskningsinstitut, etc.*****						
IFAU	2	0,6	6 554 000	0,5	3 277 000	2 909 037
IFF	1	0,3	3 315 000	0,3	3 315 000	–
KVA	2	0,6	2 000 000	0,2	1 000 000	0
SEI	1	0,3	1 178 132	0,1	1 178 132	–
Total	6	1,7	13 047 132	1,0	2 174 522	1 785 828

* GU: Göteborgs universitet, LiU: Linköpings universitet, LU: Lunds universitet, SU: Stockholms universitet, UmU: Umeå universitet, UU: Uppsala universitet.

** ÖrU: Örebro universitet, LnU: Linnéuniversitetet, KaU: Karlstads universitet, MU: Mittuniversitetet.

*** KI: Karolinska Institutet, LTH: Lunds tekniska högskola, KTH: Kungliga tekniska högskolan, HHT: Handelshögskolan CTH: Chalmers tekniska högskola, KF: Konstfack.

**** MaH: Malmö högskola, Hij: Högskolan i Jönköping, HB: Högskolan i Borås, HKr: Högskolan Kristianstad, SH: Södertörns högskola, HG: Högskolan i Gävle, MdH: Mälardalens högskola, ESH: Ersta Sköndal högskola, GIH: Gymnastik- och idrotts högskolan, HH: Högskolan i Halmstad, BTH: Blekinge tekniska högskola.

***** IFAU: Inst. för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFF: Institutet för framtidsstudier, KVA: Kungl. Vetenskapsakademien, SEI: Stockholm Environment Institute.

Källa: Vetenskapsrådet, Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådets rapportserie 2:2011), s. 28.

Den ämnesmässiga fördelningen av de beviljade projekten eller programmen visar en mycket stark koncentration till pedagogik och didaktik (186 ansökningar, 702 miljoner kronor). Därefter kommer humaniora och religionsvetenskap (47 ansökningar, 220 miljoner kronor). Andra ämnen som fick relativt stor forskningsfinansiering var psykologi (21 anslag, 38 miljoner), sociologi (30 anslag, 112 miljoner kronor). Vetenskapsrådets rapport

visar den ämnesmässiga fördelningen mellan olika lärosäten. Tabell 9 visar den ämnesmässiga fördelningen när det gäller andel tilldelade medel mellan olika lärosäten.

Tabell 9 Ämnesmässig fördelning mellan typ av lärosäten, andel tilldelade medel

Äldre univ.*	Hi	Språk- vet.	Övr. hum.	Tot. hum.	Ped.	Did.	Övr. ped.	Tot. ped.	Psyk.	Soc.	Statsv.	Nat. ek.	Övr. sam.	Tot. sam. (ex. ped.)	Tot. Övr. sam.	Total	
GU	6,0	0,0	2,8	8,9	67,8	9,2	3,2	80,2	0,9	2,1	3,3	0,0	3,7	10,1	90,3	0,9	100,0
LiU	3,9	0,0	0,0	3,9	26,6	36,9	2,1	65,5	10,4	4,3	3,6	0,0	12,3	30,6	96,1	0,0	100,0
LU	8,9	2,5	44,5	56,0	0,0	3,0	0,0	3,0	3,3	12,5	0,0	3,8	20,2	39,7	42,8	1,3	100,0
SU	2,7	22,3	0,0	24,9	15,0	31,4	2,4	48,8	2,8	13,5	0,0	2,1	7,9	26,3	75,1	0,0	100,0
UmU	8,1	0,0	0,0	8,1	24,6	34,5	14,4	73,5	0,0	3,5	8,3	3,2	1,9	16,8	90,3	1,5	100,0
UU	11,1	4,4	2,2	17,7	14,8	37,4	0,0	52,2	2,8	16,9	2,5	0,0	6,7	28,9	81,1	1,2	100,0
Total	6,1	7,7	6,5	20,3	26,7	25,0	2,6	54,3	3,2	9,7	2,2	1,3	8,4	24,8	79,1	0,7	100,0
Yngre univ.**																	
ÖrU	0,0	4,4	0,0	4,4	45,6	26,3	0,0	71,9	2,4								100,0
Övriga	6,4	5,5	5,2	17,1	11,1	15,2	0,0	26,2	0,0								100,0
Total	2,9	4,9	2,3	10,1	30,2	21,4	0,0	51,6	1,3								100,0
Fack- högsk.																	
Total	2,8	0,0	0,0	2,8	6,4			45,4	9,6	0,0	0,0	7,4	6,7	23,7	69,2	28,1	100,0
Högsk.																	
Total	2,3	0,0	9,5	11,8	31,0	43,9	9,3	84,2	2,3	0,0	0,0	0,0	1,7	4,0	88,2	0,0	100,0
Forsk. inst.																	
Total	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,4	0,0	9,4	40,9	75,6	75,6	24,4	100,0
Totalt	3,1	2,5	4,9	10,5	23,6	28,3	4,7	56,6	2,4	10,6	7,3	1,2	5,7	27,2	83,8	5,7	100,0

* GU: Göteborgs universitet, LiU: Linköpings universitet, LU: Lunds universitet, SU: Stockholms universitet, UmU: Umeå universitet,

UU: Uppsala universitet.

** ÖrU: Örebro universitet.

Källa: Vetenskapsrådet. Inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådets rapportserie 2:2011), s. 37.

Högskolan Kristianstad³²

Barndom, lärande och utbildning

Kunskapsgruppen balu arbetar med pedagogiskt förnyelsearbete och kvalitetsutveckling av Högskolan Kristianstads största programutbildning, lärarutbildning med inriktning mot förskola och förskoleklass. Syftet är att lyfta fram de yngre barnens ämnesdidaktik, barns perspektiv, deras rättigheter och möjligheter i detta förnyelsearbete. Det sker genom att driva, leda och utveckla forskning och utbildning som fördjupar kunskaperna inom dessa områden.

Arbete i skolan

Arbete i skolan är Sveriges största forskarmiljö med fokus på det arbete som utförs i skolan. Övergripande mål är att utveckla och stödja forskningsprojekt som avser att bidra till kunskapsutveckling om lärares och andra yrkesgruppers arbete i skolan. Resultaten av forskningen ska direkt eller indirekt kunna användas såväl för att skapa bättre arbetsförutsättningar och kvalitet i skolan som för att bidra till en hållbar lärarutbildning i avsikt att medverka till läraryrkets utveckling.

Learning in Science and Mathematics (Lisma)

Det bedrivs forskning kring lärande och undervisning i matematik och naturvetenskap vid högskolan i Kristianstad.

Göteborgs universitet³³

Vid centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning (CUL), som är en fakultetsgemensam forskarskola vid Göteborgs universitet, bedrivs forskning knuten till lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. CUL verkar också för forskningsanknytning av den grundläggande lärarutbildningen. Följande åtta forskarutbildningsämnen är kopplade till CUL:

- barn- och ungdomsvetenskap
- estetiska uttrycksformer med inriktning mot utbildningsvetenskap
- humaniora med inriktning mot utbildningsvetenskap
- matematik/naturvetenskap, inriktning utbildningsvetenskap
- pedagogiskt arbete
- samhällsvetenskap med utbildningsvetenskaplig inriktning
- tillämpad informationsteknologi med inriktning mot utbildningsvetenskap
- ämnesdidaktik med inriktningar.

³² <http://www.hkr.se>.

³³ <http://www.cul.gu.se/amnen/>.

Malmö högskola³⁴

Barn-unga-samhälle (BUS)

Forskningsmiljön vid institutionen Barn-unga-samhälle är flervetenskaplig och representerar en kombination av pedagogiska, psykologiska, historiska och utbildningsvetenskapliga perspektiv på utbildning, lärarprofession, barn-dom och yngre barns livsvillkor. Samhällsvetenskapliga perspektiv, med begrepp som makt, plats, genus, mångfald, differentiering, men också värden och normer, är återkommande i forskningen.

Skolutveckling och ledarskap (SOL)

Vid institutionen skolutveckling och ledarskap bedrivs forskning om skolan som organisation i samhället. Institutionen fokuserar främst på lärande och skolutveckling samt på ledarskapet som profession.

Natur-miljö-samhälle (NMS)

Forskningen inom naturvetenskapernas och matematikens didaktik strävar efter att öka kunskaperna om undervisning och lärande i naturvetenskapliga ämnen och matematik, från förskola till lärarutbildning. Den inriktas framför allt mot olika former av kultur- och samhällsperspektiv på undervisning och lärande i naturvetenskapliga ämnen och matematik. Dessutom bedrivs forskning inom professorers, lektorers och en forskarassistents tjänster. En forskargrupp med inriktning mot matematik i de tidigare skolåren är under uppbyggnad.

Kultur-språk-medier (KSM)

Forskningen inom enheten KSM är flervetenskaplig med tyngdpunkt i de akademiska ämnena svenska med didaktisk inriktning, nordiska språk, litteraturvetenskap, lingvistik, kultur och medier, sociologi samt pedagogik. Denna forskning bedrivs dels inom olika forskningsprojekt, dels inom forskarutbildningen i svenska med didaktisk inriktning (SMDI).

Mycket översiktligt kan den beskrivas höra hemma inom två huvudfält. Det ena är lärares och blivande lärares lärande med tydliga inslag av ämnesdidaktiska och ämneskonceptionella frågor. Det andra rör barns, ungdomars och vuxnas meningsskapande och lärande i ett perspektiv baserat på ett utvidgat textbegrepp. Forskningen är riktad mot frågor och problem inom språk- och litteraturpedagogik, textdidaktik, receptionsteori, kultur- och mediepedagogik.

Individ och samhälle (IS)

Forskningen inom miljön rymmer inslag där perspektiv och innehåll från ämnen som t.ex. etnologi, pedagogik, sociologi, religionsvetenskap, socialantropologi och litteraturvetenskap ingår. Forskningen har tre huvudperspektiv: historiedidaktik, kulturanalys och socialhistoria.

³⁴ <http://www.mah.se/1s>.

Stockholms universitet³⁵

Inom följande områden bedrivs utbildningsrelaterad forskning:

Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen

- Barn- och ungdomsvetenskap.
- Barnkultur.
- Förskoledidaktik.
- Fritidspedagogik/fritidshemspedagogik.

Centrum för de humanistiska ämnenas didaktik

Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik

- Didaktik.

Institutionen för matematikämnet och naturvetenskapsämnenas didaktik

- Matematikämnet didaktik.
- Naturvetenskapsämnenas didaktik.

Institutionen för pedagogik och didaktik

- Pedagogik.
- Didaktik.
- Internationell och jämförande pedagogik.

Institutionen för språkdidaktik

- Språkdidaktik.

Specialpedagogiska institutionen

- Demokrati och värdegrundsfrågor.
- Didaktiska implikationer.
- Funktionsnedsättning.
- Interaktionistisk ansats.
- Praxisrelaterad forskning.
- Professionell samverkan.
- Utveckling, socialisation och lärande.

Umeå universitet³⁶

Den utbildningsvetenskapliga forskningen vid Umeå universitet fokuseras på följande starka forskningsområden:

- mätning och utvärdering
- läs- och skrivforskning
- matematikdidaktik
- ICT, medier och lärande.

³⁵ <http://www.su.se/lararutbildningar/forskning/forskningsomraden>.

³⁶ <http://www.use.umu.se/forskning/>.

Därtill kan nämnas forskning inom utvecklingsområdena:

- Umeå Science Education Research
- utbildningshistoria med historiedidaktik
- minne och lärande
- ungas utbildning, karriärutveckling och välfärd.

Forskning med utbildningsvetenskapligt innehåll bedrivs också inom områdena estetiska lärprocesser, värdegrund, genus, demokrati och idrottspedagogik.

Uppsala universitet³⁷

Utbildningsvetenskap omfattar forskning inom områden relevanta för förståelsen av barns, ungas och vuxnas förutsättningar och villkor för lärande. Forskningen spänner över ett stort fält, från praktiska metoder för undervisning till frågor om hur utbildning både bevarar och förändrar samhället. Det finns tre forskarutbildningsämnen vid fakulteten för utbildningsvetenskaper:

- didaktik
- pedagogik
- utbildningssociologi.

4.6 Lärarutbildning på engelska

Enligt statistik från Högskoleverket ligger andelen som studerat utomlands väsentligt lägre för lärarprogrammet än för de flesta andra större utbildningsprogrammen för läsåret 2010/11. Antalet studenter i svensk högskoleutbildning som tog examen uppgick till drygt 43 000 läsåret 2010/11. Andelen studenter som någon gång studerade utomlands under de senaste tolv terminerna var 13 procent, att jämföra med 3 procent för studenter som tog en lärarexamen. Som framgår av tabellen förekommer stora skillnader mellan olika examensinriktningar.

³⁷ <http://www.utbildningsvetenskap.uu.se/Forskning/>.

Tabell 10 Andel som studerat utomlands på några stora utbildningsprogram läsåret 2010/11

Examen	Antal examinerade			Andel i % som studerat utomlands		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt	43 290	28 590	14 700	13	13	15
Lärarexamen	9 870	7 860	2 010	3	3	3
Kandidat samhällsvetenskap/juridik/adm.	6 070	3 920	2 140	23	23	25
Sjuksköterskeexamen	4 010	3 550	460	5	6	3
Civilingenjörsexamen	3 280	930	2 340	24	33	20
Socionomexamen	2 010	1 760	250	5	5	3
Magister samhällsvetenskap/juridik/adm.	2 010	1 170	840	38	40	35
Högskoleingenjörsexamen	1 600	410	1 180	9	14	7
Kandidat humaniora och konst	1 360	880	480	16	16	16
Kandidat naturvetenskap, matematik/data	1 170	490	690	10	13	8

Källa: Högskoleverket och SCB, Universitet och högskolor: Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2010/2011 (UF 20 SM 1202), s. 24.

Inom ramen för detta arbete uppkom frågan i vilken utsträckning engelskspråkig litteratur förekommer inom ramen för lärarutbildningen. För att få mer detaljerad information kontaktades ett antal lärosäten. Det faktum att lärarutbildningen vid de olika lärosätena ligger utspridd på flera av universitetets eller högskolans institutioner gör det komplicerat att få en överblick över litteraturanvändningen. Följande preliminära slutsatser rörande användningen av engelskspråkig litteratur kan göras, dock bör poängteras att det förekommer skillnader mellan enskilda lärosäten och att det inte har gjorts någon jämförelse med några andra utbildningar:

- Engelskspråkig litteratur förefaller användas mer frekvent inom rena ämnesstudier än inom didaktiska kurser.
- Användningen av engelsk kurslitteratur skiljer sig i hög utsträckning åt mellan olika fördjupningsämnen.
- Användningen av engelsk litteratur förefaller vara mer vanligt förekommande för de studenter som läser till ämneslärare i gymnasieskolan än för andra läroinriktningar.

Programmen vid Linköpings universitet har alla som övergripande målsättning att det ska finnas engelskspråkig litteratur på samtliga kurser. Det skiljer sig emellertid åt hur mycket engelskspråkig litteratur som används mellan olika ämnen och olika nivåer. Det har inte gjorts någon generell kartläggning av användningen av svensk respektive engelsk litteratur, vilket försvårar möjligheten att få en översiktbild.³⁸ Under förskolläroprogrammets tre första terminer är majoriteten av litteraturen på svenska, dock förekommer inslag av engelsk litteratur i flertalet av kurserna. I princip samma slutsats gäller för grundläroprogrammet (lärare i förskoleklass och årskurs 1–3, lärare i fritidshem samt lärare i årskurs 4–6). Stora skillnader förekommer av förklarliga skäl mellan de rena ämneskurserna, t.ex. svenska och engelska. I fråga om ämneslärare i gymnasieskolan kan obser-

³⁸ <http://www.liu.se>, programsidor för respektive inriktning.

veras att engelskspråklig litteratur frekvent används vid de rena ämnesstudierna. Det förefaller som om inslaget av engelskspråkig litteratur används mer frekvent efter de inledande ämneskurserna. I utbildningsplanen för yrkeslärarprogrammet vid Linköpings universitet betonas att den studerandes lärande till yrkeslärare sker i en ständig dialog med internationell forskning och komparativa perspektiv. Den studerande ska genom hela utbildningen t.ex. regelmässigt ta del av yrkesrelevant internationell forskning och utveckla sitt språkkunnande genom att läsa litteratur på engelska.³⁹

Ju längre studenterna har kommit i vetenskaplig progression desto mer kan de ta till sig av avancerad litteratur. När det gäller kurser i den utbildningsvetenskapliga kärnan finns det ju även i de kurserna en vetenskaplig progression. Men dessa senare kurser har programmen ännu inte genomfört varför inga fastställda litteraturlistor finns. Inslaget av engelskspråkig litteratur skiljer sig således åt mellan olika ämnen och ämnesområden inom utbildningarna och mellan olika nivåer.⁴⁰

I princip samma slutsats gäller för lärarutbildningen vid Malmö högskola, dvs. inslaget av engelskspråkig litteratur är mer frekvent förekommande vid ämneslärarutbildningen och till viss del grundlärarutbildningen inriktningen 4–6 jämfört med de andra ingångarna.⁴¹

Som Stockholms universitet poängterar är ett antal ämnesinstitutioner inblandade i både grundlärarprogrammet och ämneslärarprogrammet. Detta innebär att det kan finnas litteratur på engelska i ett stort antal kurser.⁴² Avseende de didaktiska kurserna skiljer sig Stockholms universitet och Högskolan i Kristianstad inte från de övriga lärosätena. En stor andel av litteraturen på de didaktiska kurserna är på svenska, även om det förekommer inslag av engelskspråkig litteratur.⁴³ Därtill tenderar den engelskspråkiga litteraturen att användas mer frekvent senare i programmen.⁴⁴

³⁹ Linköpings universitet, Utbildningsplan för Yrkeslärarprogrammet vid Linköpings universitet, Dnr LiU-2012-00261, 2012.

⁴⁰ Material från Linköpings universitet.

⁴¹ <http://edu.mah.se/sv>, programsidor för respektive inriktning.

⁴² Information från Stockholms universitet, institutionen för språkdidaktik.

⁴³ Material från Högskolan Kristianstad.

⁴⁴ <http://www.isd.su.se/> och <http://www.mnd.su.se/>.